

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till ändring av elmarknadslagen och till lagar som har samband med den

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

I denna proposition föreslås ändringar i elmarknadslagen, lagen om tillsyn över el- och naturgasmarknaden, lagen om Energimyndigheten och lagen om rättegång i marknadsdomstolen samt att det stiftas en lag om ett jämförelseverktyg för elleveransavtal och en lag om tvistenämnden för energimarknaden.

Propositionens huvudsakliga syfte är att genomföra de ändringar i den nationella lagstiftningen om elmarknaden som förutsätts i Europeiska unionens elmarknadsdirektiv från 2019. Ett annat viktigt syfte är att genomföra de åtgärder Arbetsgruppen för smarta nät föreslog 2018 i fråga om ett smart elsystem som kompletterar kundernas möjligheter till aktivt deltagande på elmarknaden och främjar bibehållen leveranssäkerhet för el. I propositionen föreslås också åtgärder för att förhindra osaklig avtals- och marknadsföringspraxis som riktas till konsumenterna på detaljhandelsmarknaden för el.

Det föreslås att till elmarknadslagen fogas bestämmelser om tillträde till marknaden för oberoende elaggregatorer som är oberoende av kundens elleverantör, för att öka tillgången till flexibla resurser i elsystemet.

Det föreslås att det i elmarknadslagen föreskrivs om förbud för nätinnehavare att bedriva näringsverksamhet inom energilagring. Energimyndigheten ska bevilja nätinnehavare tillstånd att äga och driva energilagringssystem som betraktas som helt integrerade nätkomponenter. Myndigheten ska också kunna bevilja undantagstillstånd för att äga och driva sådana energilagringssystem som enbart används för att garantera en säker och tillförlitlig drift av ett stamnät eller distributionsnät. I propositionen föreslås också ett förbud för distributionsnätinnehavare att bedriva näringsverksamhet för laddning av elfordon.

Det föreslås att till elmarknadslagen fogas bestämmelser om anskaffning på marknadsvillkor av sådana tjänster som nätinnehavare behöver för nätets driftssäkerhet samt flexibilitetstjänster som distributionsnätinnehavare behöver. Det föreslås vara tillåtet att avvika från skyldigheterna med Energimyndighetens tillstånd.

Det föreslås att till lagen om tillsyn över el- och naturgasmarknaden fogas bestämmelser om Energimyndighetens behörighet för uppgifter i samband med det regionala samordningscentrum som betjänar stamnätinnehavarna. Energimyndigheten ska också övervaka centrumets verksamhet i samråd med de andra tillsynsmyndigheterna inom samordningsregionen. Tillsynsmyndigheterna ska i samråd godkänna inrättandet av det regionala samordningscentrumet och dess beslutsförfaranden samt sådana verksamhetsutgifter som inverkar på tarifferna för stamnätinnehavare.

Det föreslås att förhandsfakturerings vid detaljhandel med el enbart ska få tillämpas för hantering av kundspecifika kreditrisker.

Det föreslås att det föreskrivs i lagen om ett jämförelseverktyg för elleveransavtal. Det föreslås att Energimyndigheten ska ges i uppgift att upprätthålla jämförelseverktyget. Det föreslås att jämförelseverktyget ska utgöras av den webbplats som Energimyndigheten länge upprätthållit.

Det föreslås att den tvistlösningsnämnd för energimarknaden som inrättas ska ansvara för de nya förfaranden för tvistlösning utanför domstol enligt elmarknadsdirektivet där parterna är elföretag och näringsidkare som är kunder hos dem. Bestämmelser om nämnden föreslås ingå i en särskild lag, som överensstämmer med bestämmelserna om förfarandet i konsumenttvistenämnden.

De lagar som ingår i propositionen avses träda i kraft så snart som möjligt. Dock föreslås de bestämmelser som berör innehållet i elfakturorna träda i kraft först den 1 juni 2024. Lag om tvistenämnden för energimarknaden avses träda i kraft först den 1 september 2023.

INNEHÅLL

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL.....	1
MOTIVERING	7
1 Bakgrund och beredning.....	7
1.1 Bakgrund.....	7
1.2 Beredning.....	7
1.2.1 Beredning av EU-rättsakten.....	7
1.2.1.1 Europaparlamentets och rådet direktiv om gemensamma regler för den inre marknaden för el.....	7
1.2.1.2 Europaparlamentets och rådets förordning om den inre marknaden för el.....	9
1.2.2 Beredningen av propositionen.....	11
2 EU-rättsaktens målsättning och huvudsakliga innehåll.....	12
2.1 Europaparlamentets och rådets direktiv om gemensamma regler för den inre marknaden för el och om ändring av direktiv 2012/27/EU.....	12
2.1.1 Marknadsbaserade leveranspriser och samhällsomfattande tjänster.....	12
2.1.2 Aggregeringsavtal och rätt att byte tjänsteleverantör.....	13
2.1.3 Jämförelseverktyg för elleveransavtal.....	14
2.1.4 §Tvistlösning utanför domstol.....	14
2.1.4.1 Den allmänna tvistlösningsmekanismen för slutkunder.....	14
2.1.4.2 Krislösningsmekanismer för särskilda fall som gäller tillträde till nätet och marknaden.....	15
2.1.4.3 Tvistlösningsmekanismer som hör till den nationella tillsynsmyndighetens befogenheter.....	15
2.1.5 Drift och ägande av energilagringsanläggningar.....	17
2.1.6 Skyldigheter för distributionsnätinnehavare.....	18
2.1.6.1 Tillförlitlig, effektiv och säker drift.....	18
2.1.6.2 Användning av flexibilitet i distributionsnät.....	19
2.1.6.3 Laddningsstationer för elfordon.....	19
2.1.7 Överföringsnätinnehavares uppgifter.....	20
2.1.7.1 Upphandling av stödtjänster.....	20
2.1.7.2 Anslutning av nya produktionsanläggningar och energilagringsanläggningar till överföringssystemet.....	20
2.1.8 Tillsynsmyndighetens uppgifter.....	21
2.2 Europaparlamentets och rådets förordning om den inre marknaden för el.....	22
2.3 Europaparlamentets och rådets direktiv om främjande av användningen av energi från förnybara energikällor.....	23
2.4 Europaparlamentets och rådets direktiv om energieffektivitet, om ändring av direktiven 2009/125/EG och 2010/30/EU och om upphävande av direktiven 2004/8/EG och 2006/32/EG.....	23
2.5 Europeiska unionens allmänna dataskyddsförordning.....	24
3 Nuläge och bedömning av nuläget.....	25
3.1 Elmarknadsdirektivet.....	25
3.1.1 Marknadsbaserade leveranspriser och samhällsomfattande tjänster.....	25
3.1.2 Jämförelseverktyg för elleveransavtal.....	26
3.1.3 Tvistlösning utanför domstol.....	26

3.1.3.1 Den allmänna tvistlösningsmekanismen för slutkunder.....	26
3.1.3.2 Övriga tvistlösningsmekanismer.....	27
3.1.4 Slutförbrukarens rätt till deltagande på marknaden självständigt eller via aggregering.....	28
3.1.5 Drift och ägande av energilagringssystem.....	28
3.1.6 Skyldigheter för distributionsnätinnehavare.....	28
3.1.6.1 Användning av flexibilitet i distributionsnät.....	28
3.1.6.2 Laddningsstationer för elfordon.....	29
3.1.7 Stödtjänster.....	29
3.1.8 Anslutningsskyldighet för stamnätinnehavare.....	31
3.2 Elmarknadsförordningen.....	32
3.3 Europaparlamentets och rådets direktiv om främjande av användningen av energi från förnybara energikällor.....	32
3.4 Europaparlamentets och rådets direktiv om energieffektivitet, om ändring av direktiven 2009/125/EG och 2010/30/EU och om upphävande av direktiven 2004/8/EG och 2006/32/EG.....	32
4 Förslagen och deras konsekvenser.....	32
4.1 De viktigaste förslagen.....	32
4.1.1 Propositionens målsättning.....	32
4.1.2 Marknadsbaserade leveranspriser och samhällsomfattande tjänster.....	33
4.1.3 Jämförelseverktyg för elleveransavtal.....	33
4.1.4 §Tvistlösning utanför domstol.....	33
4.1.5 Oberoende aggregatorer som erbjuder flexibilitetstjänster.....	34
4.1.6 Drift och ägande av energilagringssystem.....	34
4.1.7 Laddningsstationer för elfordon.....	35
4.1.8 Användning av flexibilitet i distributionsnät.....	35
4.1.9 Anslutningsvillkor för stamnätinnehavare och innehavare av högspänningsdistributionsnät.....	36
4.1.10 Energimyndighetens tillsynsuppgifter.....	36
4.2 De huvudsakliga konsekvenserna.....	37
4.2.1 Ekonomiska och andra konsekvenser för verksamhetsutövarna.....	37
4.2.1.1 Konsekvenser för elproducenter, elleverantörer och andra tjänsteleverantörer...37	
4.2.1.2 Konsekvenser för nätanvändarna.....	40
4.2.1.3 Konsekvenser för hushållen och företagen som elförbrukare.....	44
4.2.2 Konsekvenser för myndigheterna.....	45
4.2.2.1 Ekonomiska konsekvenser för Energimyndigheten.....	45
4.2.2.2 Konsekvenser för domstolarna av tvistlösning utanför domstol.....	46
4.2.2.3 Ekonomiska konsekvenser för marknadsdomstolen.....	46
4.2.3 Konsekvenser för miljön.....	46
4.2.4 Samhälleliga konsekvenser.....	47
5 Alternativa handlingsvägar.....	48
5.1 Handlingsalternativen och deras konsekvenser.....	48
5.1.1 Jämförelseverktyg för elleveransavtal.....	48
5.1.2 Förhandsfaktureringsmetod för detaljförsäljning.....	48
5.1.3 Tvistlösning utanför domstol.....	49

5.1.3.1 Den allmänna tvistlösningsmekanismen för slutkunder.....	49
5.1.3.2 Övriga tvistlösningsmekanismer.....	51
5.1.3.3 Handlingsalternativens konsekvenser.....	51
5.1.4 Oberoende aggregatorer som erbjuder flexibilitetstjänster.....	54
5.1.5 Ägande och drift av lagringsanläggningar.....	55
5.1.6 Laddningsstationer för elfordon.....	55
5.1.7 Energimyndighetens uppgifter.....	56
5.2 Handlingsmodeller som används eller planeras i andra medlemsstater.....	57
5.2.1 Samhällsomfattande tjänster.....	57
5.2.2 Jämförelseverktyg för elleveransavtal.....	57
5.2.3 §Tvistlösning utanför domstol.....	57
5.2.4 Tillhandahållande av flexibilitetstjänster på marknaden och oberoende aggregatorer.....	58
5.2.5 Nättinnehavares ägande och drift av lagringsanläggningar.....	58
5.2.6 Stödtjänster som förutsätts för en säker, tillförlitlig och effektiv drift av elnätet ...	59
5.2.7 Anslutningsskyldighet för stamnätsinnehavare.....	59
6 Remissvar.....	59
7 Specialmotivering.....	60
7.1 Elmarknadslagen.....	60
7.2 Lagen om ett jämförelseverktyg för elleveransavtal.....	95
7.3 Lagen om tillsyn över el- och naturgasmarknaden.....	100
7.4 Lagen om Energimyndigheten.....	107
7.5 Lagen om rättegång i marknadsdomstolen.....	107
7.6 Lagen om tvistenämnden för energimarknaden.....	107
8 Bestämmelser på lägre nivå än lag.....	115
9 Ikraftträdande.....	116
10 Verkställighet och uppföljning.....	117
10.1 Elmarknadsdirektivet.....	117
10.2 Elmarknadslagen.....	117
11 Förhållande till andra propositioner.....	117
11.1 Samband med andra propositioner.....	117
11.2 Förhållande till budgetpropositionen.....	117
12 Förhållande till grundlagen samt lagstiftningsordning.....	117
12.1 Näringsfriheten.....	117
12.2 Egendomsskyddet.....	120
12.2.1 Begränsningar i användningen av egendom.....	120
12.2.2 Begränsningar i avtalsfriheten.....	123
12.2.3 Avstående från Avstående från näringsverksamhet som avser energilagringsanläggningar och ersättning för avståndet.....	124
12.3 Skyddet för personuppgifter.....	126
12.4 124 § i grundlagen.....	130
12.5 Delegering av lagstiftningsbehörighet.....	131
12.6 Bedömning av lagstiftningsordningen.....	132
LAGFÖRSLAG.....	133
1. Lag om ändring av elmarknadslagen.....	133
2. Lag om ett jämförelseverktyg för elleveransavtal.....	152

3. Lag om ändring av lagen om tillsyn över el- och naturgasmarknaden	155
4. Lag om ändring av 1 § i lagen om Energimyndigheten	160
5. Lag om ändring av 1 kap. 2 § i lagen om rättegång i marknadsdomstolen.....	161
6. Lag om tvistenämnden för energimarknaden.....	161
BILAGA	168
PARALLELTEXT	168
1. Lag om ändring av elmarknadslagen	168
3. Lag om ändring av lagen om tillsyn över el- och naturgasmarknaden	206
4. Lag om ändring av 1 § i lagen om Energimyndigheten	215
5. Lag om ändring av 1 kap. 2 § i lagen om rättegång i marknadsdomstolen.....	216

MOTIVERING

1 Bakgrund och beredning

1.1 Bakgrund

Europaparlamentets och rådets direktiv¹ (EU) 2019/944 om gemensamma regler för den inre marknaden för el och om ändring av direktiv 2012/27/EG² (nedan *elmarknadsdirektivet*) antogs den 5 juni 2019. Direktivets syfte är en anpassning av de nuvarande bestämmelserna om elhandel mot decentraliserad produktion av el från förnybara energikällor och marknader med utfasade fossila bränslen samt att organisera elmarknaderna på ett mer flexibelt sätt och att till fullo integrera alla producenter av förnybar energi, nya energitjänsteleverantörer, energilagring och flexibel efterfrågan i dem. Ett syfte med direktivet är att ge konsumenterna bättre möjligheter till nya former för deltagande på elmarknaden och samtidigt stärka skyddet för konsumenternas rättigheter.

En välfungerande utformning av elmarknaden är en huvudfaktor för att möjliggöra användningen av förnybar energi genom att skapa en marknadsram som belönar flexibilitet och innovation. Ett syfte med elmarknadsdirektivet är att undanröja de kvarstående hindren för fullbordandet av den inre marknaden för el.

Medlemsstaterna ska ha satt i kraft den lagstiftning som är nödvändig för att följa direktivet senast den 31 december 2020. Den 3 februari 2021 gav kommissionen Finland en officiell anmärkning för försenat genomförande av direktivet.

1.2 Beredning

1.2.1 Beredning av EU-rättsakten

1.2.1.1 Europaparlamentets och rådet direktiv om gemensamma regler för den inre marknaden för el

Den 30 november 2016 antog kommissionen ett förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om gemensamma regler för den inre marknaden för el (COM(2016) 864 final)³, som ingick i paketet ren energi för alla i EU (Clean Energy for all Europeans). Direktivet ingick i en helhet med åtta rättsakter. I samma sammanhang publicerade kommissionen en konsekvensanalys över konsekvenserna av en föreslagna helheten för den inre marknaden på EU-nivå (SWD(2016) 410 final).⁴

Ett av de viktigaste målen för förslaget är en energimarknad med kunden i centrum genom att säkerställa att det är lätt och säkert för kunden att delta på elmarknaden. Metoder som föreslogs var ökar konkurrens på elmarknaden, medborgarenergigemenskaper, aggregatorer som sammanför mindre resurshelheter till större helheter samt förbättrad tillgång till information för

¹ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SV/TXT/HTML/?uri=CELEX:32019L0944&from=FI>

² <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SV/TXT/HTML/?uri=CELEX:32012L0027&from=FI>

³ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=COM:2016:0864:FIN>

⁴ [https://ec.europa.eu/transparency/documents-register/detail?ref=SWD\(2016\)410&lang=sv](https://ec.europa.eu/transparency/documents-register/detail?ref=SWD(2016)410&lang=sv)

kunden. Också skyldigheten för stam- och distributionsnätbolag att äga anläggningar för produktion av lagrings- och systemtjänster sågs som centrala metoder för att främja konkurrensen.

Den 2 februari 2017 gav statsrådet skrivelsen U 6/2017 rd⁵ till riksdagen, i vilken statsrådet understöder att kundens roll stärks på elmarknaden och grundprincipen om marknadsbaserad prissättning av el. Statsrådet anser dock att regleringen av detaljmarknaden på EU-nivå bör hållas på en tillräckligt allmän nivå. Liksom kommissionen understöder statsrådet grundprincipen att man ska påverka sårbara kunders ställning med andra metoder än genom prissättningen på el.

Statsrådet understöder inte harmonisering av metoderna för informationsförmedling på detaljmarknaden för el på europeisk nivå, utan anser att man när informationsutbytet utvecklas ska beakta befintliga heltäckande nationella lösningar. Statsrådet anser att lagstiftningen inte bör styra aktörernas lösningar i fråga om smarta mätares funktioner och egenskaper i för stor utsträckning. I harmoniseringen bör man fokusera på att standardisera gränssnitten för den informationsförmedling som systemen erbjuder.

Ett syfte med förslaget till direktiv är att begränsa stam- och distributionsnätinnehavares möjligheter att äga, driva och operera anordningar för lagring och laddningspunkter för elbilar jämte systemtjänster. Statsrådet anser att det är motiverat att begränsa möjligheten till deltagande på elmarknaden för nätbolag i monopolställning, men anser att nätbolagen bör tillåtas använda och äga lagringsanläggningar utanför elmarknaden för egna behov. Statsrådet anser också att stamnätinnehavaren ska ha kvar möjligheten att äga snabba störningsreserver som går att aktivera på 15 minuter och anläggningar som behövs för normal spänningsreglering.

Riksdagens ekonomiutskott gav sitt utlåtande om statsrådets skrivelse den 30 mars 2017 (EkUU 19/2017 rd).⁶ Utskottet understöder målsättningarna i förslaget till direktiv, som är öppet, icke-diskriminerande tillträde till marknaden och marknadsbaserad prissättning. Samtidigt bör det dock säkerställas att den föreslagna marknadsmekanismen faktiskt fungerar effektivt till kundens fördel. Utskottet betonar att när konsumentens roll på marknaden blir större bör bestämmelserna också möjliggöra kostnads- och resurseffektiva funktionssätt. Bestämmelserna bör inte begränsa utvecklingen av tjänster och teknologier, utan bör säkerställa systemkompatibilitet. Samtidigt bör det fästas vikt vid olika kund- och konsumentsegments behov.

Ekonomiutskottet anser att en viktig utgångspunkt i förslaget till direktiv är att nätbolags deltagande på elmarknaden ska begränsas strikt. Utskottet anser dock att ett stamnätbolag bör kunna äga sådana anordningar som är helt integrerade i elnätet och som är viktiga för leveranssäkerheten. Likaså anses det viktigt att nätbolag också framöver kan driva och äga lagringsanläggningar för nätets egna behov utanför elmarknaden. Utskottet betonar också vikten av störningsreserver för systemets leveranssäkerhet, och håller med statsrådet om att stamnätinnehavaren bör kunna äga snabba störningsreserver. Med dessa betoningar omfattar ekonomiutskottet statsrådets ståndpunkt.

Den 12 december 2018 gav statsrådet den fortsatta skrivelsen UJ 36/2018 - U 6/2017 rd⁷ om det omarbetade förslaget till direktiv till riksdagen. I den ursprungliga skrivelsen meddelades det att Finland inte understöder en harmonisering av metoderna för informationsutbyte på detaljmarknaden på europeisk nivå. I förhandlingarna på EU-nivå hade ordalydelse i artikel 24 där

⁵ https://www.eduskunta.fi/SV/vaski/Kirjelma/Sidor/U_6+2017.aspx

⁶ https://www.eduskunta.fi/SV/vaski/Lausunto/Sidor/EkUU_19+2017.aspx

⁷ <https://www.eduskunta.fi/valtiopaivaasiakirjat/UJ+36/2018> (på finska)

frågan behandlas nu ändrats, och i stället för harmonisering föreslogs det att kommissionen ska få utfärda författningar för att säkerställa systemkompatibilitet. Statsrådet ansåg att Finland kan godkänna det föreslagna funktionssättet. Den fortsatta skrivelsen sändes till riksdagens ekonomiskutskott för eventuella åtgärder, och enligt ett meddelande som anlände den 14 december 2018 konstaterade utskottet att den inte föranleder några åtgärder.

Förslaget till direktiv behandlades i Europeiska rådet och dess beredande organ mellan november 2016 och maj 2019. Europeiska ekonomiska och sociala kommittén gav sitt utlåtande över förslaget till direktiv den 1 juni 2017 (C/2017/288/91),⁸ och Europeiska regionkommittén den 13 juli 2017 (C/2017/342/79).⁹

Ansvarigt utskott i Europaparlamentet var utskottet för industrifrågor, forskning och energi (ITRE). Förslaget till direktiv behandlades i utskottet för miljö, folkhälsa och livsmedelssäkerhet, som gav ett utlåtande till ITRE den 24 november 2017 (AD/2017/604859).¹⁰ ITRE publicerade sitt betänkande om förslaget till direktiv den 27 februari 2018 (A/2018/44).¹¹ Europaparlamentets lagstiftningsresolution om förslaget publicerades den 26 mars 2019 (TA/2019/226).¹²

Europeiska rådet antog förslaget till direktiv i första behandling den 22 maj 2019. Direktivet publicerades i EU:s officiella tidning den 14 juni 2019.¹³

1.2.1.2 Europaparlamentets och rådets förordning om den inre marknaden för el

Den 30 november 2016 antog kommissionen ett förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om en inre marknad för el (COM(2016) 861 final),¹⁴ nedan *elmarknadsförordningen*, som ingick i paketet ren energi för alla i EU (Clean Energy for all Europeans). Syftet med förslaget till förordning var att stärka de befintliga marknadsbaserade mekanismerna för att på ett konkurrenskraftigt sätt säkerställa tillgången till el. Principen om kundens möjlighet att dra nytta av de möjligheterna och den ökande konkurrensen på marknaden betonades. I förslaget angavs de grundläggande principerna för verksamheten på olika marknadsplatser för el, i stor utsträckning utifrån befintliga nätregler. Dessutom föreslog kommissionen nya organ för utvecklingen av stamnätsbolagens regionala drift och för att säkerställa bättre deltagande för distributionsnätbolagen.

Den 2 februari 2017 gav statsrådet skrivelsen U 7/2017 rd¹⁵ om förslaget till förordning till riksdagen, och i den understöds kommissionens grundläggande principer för genomförandet av elmarknaden. Statsrådet anser att marknadsstrukturen ska ge alla produktions-, förbruknings- och flexibilitetsresurser jämlika möjligheter att delta på alla marknadsplatser, även marknad som arrangeras av stamnätsbolag. Statsrådet understöder att balansansvaret utvidgas till att omfatta alla aktörer och produktionsformer i enlighet med kommissionens ståndpunkt.

Statsrådet anser att alla produktionsformer ska behandlas objektivt såväl när tillträde till nätet som inmatningsordningen för resurserna fastslås. Statsrådet understöder kommissionens förslag

⁸ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=OJ:C:2017:288:TOC>

⁹ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/AUTO/?uri=OJ:C:2017:342:TOC>

¹⁰ [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=EP:ENVI_AD\(2017\)604859](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=EP:ENVI_AD(2017)604859)

¹¹ [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=EP:P8_A\(2018\)0044](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=EP:P8_A(2018)0044)

¹² [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=EP:P8_TA\(2019\)0226](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=EP:P8_TA(2019)0226)

¹³ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SV/TXT/HTML/?uri=OJ:L:2019:158:FULL&from=FI>

¹⁴ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=COM:2016:0861:FIN>

¹⁵ https://www.eduskunta.fi/SV/vaski/Kirjelma/Documents/U_7+2017.pdf

om att fastställa en icke-diskriminerande och marknadsbaserad inmatningsordning. De föreslagna undantagen för förnybar energi i liten storleksklass och kombinerad produktion av el och värme i liten storleksklass anses dock inte nödvändiga på grund av denna princip.

Statsrådet understöder inte förslaget om inrättande av regionala driftcentraler för liknande nätverksbolag. Statsrådet anser att en regional driftcentral enligt förslaget ska sköta uppgifter i anslutning till systemansvaret, som inte kan flyttas bort från nationell administration. Statsrådet anser också att den föreslagna organisationsmodellen för regionala driftcentraler är mycket tung och orsakar extra arbete även för regleringsmyndigheterna. Statsrådet understöder inte att ett organ på EU-nivå skapas för att sköta ärenden som gäller distributionsnäten. Den föreslagna organisationsmodellen anses tung jämfört med ett organ för de skisserade uppgifterna, och därför anses det inte nödvändigt att inrätta en ny organisation.

Riksdagens ekonomiutskott gav sitt utlåtande om statsrådets skrivelse den 30 mars 2017 (EkUU 20/2017 rd).¹⁶ Utskottet ansåg att de föreslagna bestämmelserna till vissa delar leder till tyngre administrativa system än vad som är nödvändigt för att uppnå förslaget syften. Inrättandet av driftcentraler för stamnätsbolagen anses vara ett onödigt tungt system. Utskottet fäster också vikt vid förslaget att införa pristak för olika marknadsplatser och förhåller sig kritiskt till att samma pristak ska tillämpas för alla marknadsplatser. Ekonomiutskottet omfattar statsrådets ståndpunkt med dessa betoningar.

Den 4 december 2018 gav statsrådet den fortsatta skrivelsen UJ 35/2018 rd¹⁷ om det omarbetade förslaget till direktiv till riksdagen. I den ursprungliga skrivelsen meddelades det att Finland inte understöder de föreslagna undantagen för småskaliga aktörer från definitionen av marknadsbaserad körordning. Det var aktuellt att i det slutliga förslaget ta in en formulering enligt vilken sådana produktionsformer som definieras i förslaget ska ges förtur när körordningen bestäms. Statsrådet ansåg att Finland kan godkänna förslaget med beaktande av förhandlingsläget.

Under förhandlingarna hade befogenheterna för stamnätsbolagens regionala driftcentraler begränsats och deras uppgifter hade förtydligats. Statsrådet ansåg att utvecklingen hade gått i bättre riktning, och att Finland kan godkänna det föreslagna upplägget. I fråga om samarbetsorganet för distributionsnätbolag beaktade förslaget nu bättre distributionsnätbolag av olika storlek, och kraven på deltagande bolag hade utvecklats i bättre riktning. Med dessa ändringar ansåg statsrådet att Finland kan godkänna inrättandet av ett samarbetsorgan för distributionsnätbolag. Den fortsatta skrivelsen sändes till riksdagens ekonomiutskott för eventuella åtgärder. Den 14 december 2018 beslöt utskottet att den inte föranleder några åtgärder.

Förslaget till förordning behandlades i Europeiska rådet och dess beredande organ mellan november 2016 och juni 2019. Europeiska ekonomiska och sociala kommittén gav sitt utlåtande över förslaget den 1 juni 2017 (C/2017/288/91),¹⁸ och Europeiska regionkommittén den 13 juli 2017 (C/2017/342/79).¹⁹

¹⁶ https://www.eduskunta.fi/SV/vaski/Lausunto/Documents/EkUU_20+2017.pdf

¹⁷ <https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/Liiteasiakirja/Documents/EDK-2018-AK-229025.pdf> (på finska)

¹⁸ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=OJ:C:2017:288:TOC>

¹⁹ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/AUTO/?uri=OJ:C:2017:342:TOC>

Ansvarigt utskott i Europaparlamentet var utskottet för industrifrågor, forskning och energi (ITRE). Förslaget till förordning behandlades i utskottet för miljö, folkhälsa och livsmedelssäkerhet, som gav ett utlåtande till ITRE den 7 december 2017 (2016/0379(COD)).²⁰ ITRE publicerade sitt betänkande om förslaget till förordning den 27 februari 2018 (A8-0042-2018).²¹ Europaparlamentets lagstiftningsresolution om förslaget publicerades den 26 mars 2019 (TA/2019/227).²²

Europeiska rådet antog förslaget till förordning i första behandling den 22 maj 2019. Förordningen publicerades i EU:s officiella tidning den 14 juni 2019.²³

1.2.2 Beredningen av propositionen

För att utveckla elmarknaden och stödja genomförandet av elmarknadsdirektivet tillsatte arbets- och näringsministeriet i september 2016 en arbetsgrupp för smarta nät i syfte att utreda vilka möjligheter smarta nät innebär för elmarknaden. Dess uppgift var att utreda och föreslå konkreta åtgärder för hur ett smart elsystem kan betjäna kundernas möjligheter till aktivt deltagande på elmarknaden och främjar bibehållen leveranssäkerhet för el.

I början av sin mandatperiod formulerade arbetsgruppen för smarta nät en gemensam vision i vilken kunden sattes i centrum för framtidens smarta elsystem. För genomförande av visionen gjorde arbetsgruppen upp åtgärdsförslag, som har sammanställts i den slutrapport som publicerades den 24 oktober 2018.²⁴ De viktigaste förslagen berör bland annat marknadsbaserad efterfrågefleksibilitet, verksamheten för oberoende aktörer som erbjuder flexibilitet på marknaden och konkurrensutsatt verksamhet för energilagransanläggningar. Under sin mandatperiod hörde arbetsgruppen sammanlagt 59 sakkunniga och beställde 15 utredningar till stöd för sitt arbete.

De utredningar som beställdes till stöd för arbetet är tillgängliga på den finskspråkiga projektsidan för arbetsgruppen för smarta nät på adressen tem.fi/alyverkot.

Efter att mandatperioden för arbetsgruppen för smarta nät löpt ut har samarbetet och dialogen mellan olika intressegrupper med avseende på de rättsakter som ingår i paketet ren energi och arbetsgruppens förslag fortsatt inom det forum om smarta nät som Energimyndigheten tillsatte i september 2019. Centrala teman som behandlas vid forumet har bland annat varit tillträde till marknaden för oberoende aggregatorer som sammanför mindre resurshelheter till större helheter, främjandet av en kundfokuserad detaljhandelsmodell samt distributionsnätinnehavarnas skyldighet att utnyttja flexibiliteten på marknaden för att säkerställa en säker drift av nätet och hantera överföringsbegränsningar samt som ett alternativ till nätinvesteringar på det sätt som utvecklingskyldigheten förutsätter.

²⁰ [https://www.europarl.europa.eu/RegData/commissions/envi/avis/2017/609648/ENVI_AD\(2017\)609648_SV.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/commissions/envi/avis/2017/609648/ENVI_AD(2017)609648_SV.pdf)

²¹ [https://www.europarl.europa.eu/RegData/seance_pleniere/textes_deposes/rappports/2018/0042/P8_A\(2018\)0042_SV.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/seance_pleniere/textes_deposes/rappports/2018/0042/P8_A(2018)0042_SV.pdf)

²² [https://www.europarl.europa.eu/RegData/seance_pleniere/textes_adoptes/provisoire/2019/03-26/0227/P8_TA-PROV\(2019\)0227_SV.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/seance_pleniere/textes_adoptes/provisoire/2019/03-26/0227/P8_TA-PROV(2019)0227_SV.pdf)

²³ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:32019R0943>

²⁴ <https://tem.fi/alyverkot> (på finska)

Utifrån diskussionen vid forumet för smarta nät utarbetar Energimyndigheten konkreta förslag till utveckling av lagstiftningen för arbets- och näringsministeriet. Hittills har forum på så sätt tagit ställning när det i juni 2020 utarbetade ett initiativ om behovet att utveckla lagstiftningen om oberoende aggregatorer samt om nordiskt samarbetet med beaktande av kraven i elmarknadsdirektivet (1150/403/2020).²⁵ De initiativ Energimyndigheten tagit till stöd för verkställigheten finns tillgängliga på finska på adressen energiavirasto.fi/alyverkkoforum.

Den 4 juni 2021 väckte konsumentombudsmannen ett initiativ hos arbets- och näringsministeriet för utveckling av elmarknadslagstiftningen (KKV/688/03.01/2021).²⁶ I initiativet föreslog konsumentombudsmannen bland annat ett förbud mot förskotts fakturering vid detaljförsäljning av el.

Regeringens proposition har beretts som tjänstearbete vid arbets- och näringsministeriet. Den 4 november 2021 sände ministeriet ut ett utkast till regeringens proposition på remiss. Beredningen har dessutom skett i samråd med justitieministeriet, finansministeriet, Energimyndigheten, Konkurrent- och konsumentverket och konsumenttvistenämnden.

Med stöd av 18 § 22 punkten i självstyrelselagen för Åland (1144/1991) hör den elmarknadslagstiftning som förutsätts för att följa elmarknadsdirektivet till landskapets behörighet. Det föreskrivs om elmarknaden i landskapet i landskapslag 2015:102 (landskapslag om tillämpning i landskapet Åland av rikslagstiftning om elmarknaden).

2 EU-rättsaktens målsättning och huvudsakliga innehåll

2.1 Europaparlamentets och rådets direktiv om gemensamma regler för den inre marknaden för el och om ändring av direktiv 2012/27/EU

2.1.1 Marknadsbaserade leveranspriser och samhällsomfattande tjänster

Enligt artikel 5 i elmarknadsdirektivet ska elleverantörer ha rätt att själva fastställa priset på den el som de levererar till kunderna. Medlemsstaterna ska vidta lämpliga åtgärder för att säkerställa effektiv konkurrens mellan leverantörerna. Medlemsstaterna ska säkerställa skydd för energifattiga eller utsatta hushållskunder, huvudsakligen genom socialpolitiska åtgärder eller på andra sätt än genom offentliga ingripanden i prissättningen på el.

Enligt artikel 5.3 får medlemsstaterna tillämpa offentliga ingripanden i prissättningen på el till energifattiga eller utsatta hushållskunder. Sådana offentliga ingripanden ska omfattas av de villkor som fastställs i punkterna 4 och 5.

Enligt artikel 5.6 får medlemsstaterna för att under en övergångsperiod upprätta effektiv konkurrens om elleveransavtal mellan leverantörer och uppnå fullt effektiva marknadsbaserade slutkundspriser för el i enlighet med punkt 1 göra offentliga ingripanden i prissättningen för leveranser av el till hushållskunder och till mikroföretag som inte omfattas av offentliga ingripanden enligt punkt 3. Sådana offentliga ingripanden ska omfattas av de villkor som fastställs i

²⁵ https://energiavirasto.fi/documents/11120570/22799651/Energiavirasto_Riippumattomat_Aggregaattorit.pdf/c266c8ac-5d02-6b52-f0a9-e8f0cc31500d/Energiavirasto_Riippumattomat_Aggregaattorit.pdf (på finska)

²⁶ <https://www.kkv.fi/ajankohtaista/lausunnot/aloite-temlle-sahkomarkkinainsaadannon-kehittamiseksi/> (på finska)

punkterna 4 och 7. Enligt artikel 5.7 ska offentliga ingripanden enligt punkt 6 uppfylla de kriterier som anges i punkt 4 och ska a) åtföljas av ett antal åtgärder för att uppnå effektiv konkurrens och av en metod för att bedöma de framsteg som gjorts avseende dessa åtgärder, b) fastställas med hjälp av en metod som garanterar icke-diskriminerande behandling av leverantörer, c) fastställas till ett pris som är högre än kostnaderna, på en nivå där effektiv priskonkurrens kan uppstå, d) utformas för att minimera negativa effekter på grossistmarknaden för el, e) säkerställa att alla förmånstagare av sådana offentliga ingripanden har möjlighet att välja konkurrenskraftiga marknadserbjudanden och får direkt information åtminstone en gång i kvartalet om de erbjudanden som finns och de besparingar som kan göras på den konkurrensutsatta marknaden, särskilt vad gäller avtal med dynamiska elpriser samt får stöd för att byta till ett marknadsbaserat erbjudande, f) säkerställa att alla förmånstagare av sådana offentliga ingripanden, enligt artiklarna 19 och 21, har rätt till och erbjuds att få smarta mätare installerade utan extra initialkostnader för dessa kunder, informeras direkt om möjligheten att få smarta mätare installerade och får det stöd som krävs, och g) inte leda till direkt korssubventionering mellan de kunder som får leveranser till fria marknadspriser och de som får leveranser till reglerade leveranspriser. Enligt artikel 5.4 ska offentliga ingripanden i prissättningen på el a) vara av allmänt ekonomiskt intresse och inte gå utöver vad som är nödvändigt för att uppfylla det allmänna ekonomiska intresset, b) vara klart definierade, transparenta, icke-diskriminerande och kontrollerbara, c) garantera lika tillträde för unionens elföretag till kunderna, d) vara begränsade i tid och proportionella i fråga om förmånstagarna, och e) inte på ett diskriminerande sätt medföra merkostnader för marknadsaktörer.

Medlemsstaterna ska till kommissionen anmäla de åtgärder som vidtagits i enlighet med punkterna 3 och 6. Anmälan ska åtföljas av en förklaring till varför andra instrument inte var tillräckliga för att uppnå det eftersträvade målet, hur de krav som anges i punkterna 4 och 7 uppfylls och effekterna av de anmälda åtgärderna på konkurrensen. Anmälan ska ange vilka förmånstagare som omfattas, åtgärdernas varaktighet och antalet hushållskunder som berörs av åtgärden och förklara hur det reglerade priset har fastställts. Senast den 1 januari 2022 och den 1 januari 2025 ska medlemsstaterna lämna in rapporter till kommissionen om genomförandet av denna artikel, om huruvida ett offentligt ingripande enligt denna artikel är nödvändigt och proportionellt och en bedömning av framstegen med att uppnå en effektiv konkurrens mellan leverantörer och en övergång till marknadsbaserade priser.

Enligt artikel 11 i elmarknadsdirektivet ska medlemsstaterna säkerställa att den nationella rättsliga ramen gör det möjligt för leverantörer att erbjuda avtal med dynamiska elpriser. Med avtal med dynamiska elpriser avses i direktivet ett avtal om leverans av enligt vilket den levererade elens pris följer börspriset för el. Medlemsstaterna ska säkerställa att slutkunder som har en smart mätare installerad kan begära att ingå ett avtal med dynamiska elpriser med minst en leverantör och med varje leverantör som betjänar mer än 200 000 slutkunder.

Enligt artikel 27 i elmarknadsförordningen ska medlemsstaterna säkerställa att alla hushållskunder och, när medlemsstaterna anser det lämpligt, små företag har rätt till samhällsomfattande tjänster, nämligen rätt till elleveranser av en bestämd kvalitet till marknadsbaserade, lätt och tydligt jämförbara, transparenta och icke-diskriminerande priser. För att säkerställa leveranser av samhällsomfattande tjänster får medlemsstaterna utse en sistahandsleverantör. Samhällsomfattande tjänster ska genomföras på ett transparent och icke-diskriminerande sätt och ska inte hindra det fria valet av leverantör enligt vad som föreskrivs i artikel 4.

2.1.2 Aggregeringsavtal och rätt att byta tjänsteverantör

Enligt artikel 12 i direktivet ska byte av leverantör eller marknadsaktör som deltar i aggregering genomföras inom kortast möjliga tid. Med aggregering avses en verksamhet som kombinerar

flera kundlaster eller producerad el för försäljning, inköp eller auktionering på elmarknaden. Medlemsstaterna ska säkerställa att en kund som önskar byta leverantör eller marknadsaktör som deltar i aggregering har rätt till ett sådant byte inom högst tre veckor från begäran. Senast 2026 får den tekniska processen vid byte av elleverantör inte ta mer än 24 timmar och ska kunna utföras vilken arbetsdag som helst. Medlemsstaterna ska säkerställa att åtminstone hushållskunder och små företag inte debiteras några avgifter i samband med byte.

Enligt artikel 13 i direktivet ska medlemsstaterna säkerställa att det står alla kunder fritt att köpa och sälja andra eltjänster, däribland aggregering, än leverans, oberoende av sitt elleveransavtal och från valfritt elföretag. Medlemsstaterna ska, om en slutkund önskar ingå ett aggregeringsavtal, säkerställa att slutkunden har rätt att göra detta utan godkännande från slutkundens elföretag. Medlemsstaterna ska säkerställa att slutförbrukarna har rätt att på begäran och kostnadsfritt erhålla alla relevanta uppgifter om efterfrågefleksibilitet eller levererad och såld el minst en gång per faktureringsperiod. Medlemsstaterna ska särskilt säkerställa att leverantörerna inte påför kunderna diskriminerande tekniska och administrativa krav, förfaranden eller avgifter på grundval av att de har ett avtal med en marknadsaktör som deltar i aggregering.

2.1.3 Jämförelseverktyg för elleveransavtal

Enligt artikel 14 i elmarknadsdirektivet ska medlemsstaterna säkerställa att åtminstone hushållskunder och mikroföretag med en förväntad årsförbrukning på under 100 000 kWh har kostnadsfri tillgång till minst ett verktyg som jämför erbjudandena från olika leverantörer, däribland erbjudandena om avtal med dynamiska elpriser. Medlemsstaterna ska utse en behörig myndighet som ska ansvara för att jämförelseverktyg som uppfyller kraven ges en förtroendemärkning och säkerställa att jämförelseverktyg som fått en förtroendemärkning fortsätter att uppfylla kraven. Alternativt får medlemsstaterna ge en myndighet eller ett offentligt organ i uppgift att upprätthålla jämförelseverktyget. Kunderna ska informeras om tillgången till sådana verktyg.

2.1.4 §Tvistlösning utanför domstol

I elmarknadsdirektivet föreskrivs det om tre slags tvistlösningsmekanismer: 1) den allmänna tvistlösningsmekanismen för slutkunder enligt artikel 26, 2) de särskilda tvistlösningsmekanismerna i fråga om tillträde till nätet och marknaden enligt artikel 6 och 17, samt 3) bestämmelserna i artikel 59 och 60 om tvistlösningsmekanismer i fråga om tillsynsmyndighetens befogenheter.

2.1.4.1 Den allmänna tvistlösningsmekanismen för slutkunder

I artikel 26 i direktivet föreskrivs det om rätten för slutkunder till tvistlösning utanför domstol. Enligt artikel 26.1 ska medlemsstaterna säkerställa att slutkunderna har tillgång till enkla, rättvisa, transparenta, oberoende, ändamålsenliga och effektiva mekanismer för tvistlösning utanför domstol för att lösa tvister som gäller rättigheter och skyldigheter enligt detta direktiv, genom en oberoende mekanism, såsom en energiombudsman eller ett konsumentorgan, eller genom en tillsynsmyndighet. Om slutkunden är en konsument i den mening som avses i Europaparlamentets och rådets direktiv 2013/11/EU (23) ska sådana mekanismer för tvistlösning utanför domstol uppfylla kvalitetskraven i direktiv 2013/11/EU om alternativ tvistlösning vid konsumenttvister och om ändring av förordning (EG) nr 2006/2004 och direktiv 2009/22/EG och ska, om så är motiverat, innehålla system för återbetalning och ersättning.

I elmarknadsdirektivet finns särskilda definitioner av slutkund och hushållskund. Med slutkund avses i direktivet en kund som köper el för eget bruk. Därför ska möjligheten till en tvistlösningsmekanism utanför domstol enligt direktivet inte enbart ges konsumenter, utan också näringsidkare som köper el för eget bruk.

Enligt artikel 26.3 ska det vara obligatoriskt för elföretag att delta i mekanismer för tvistlösning utanför domstol för hushållskunder, om inte medlemsstaten visar för kommissionen att andra mekanismer är lika ändamålsenliga.

2.1.4.2 Krislösningsmekanismer för särskilda fall som gäller tillträde till nätet och marknaden

I artikel 6 i direktivet föreskrivs det om tillträde till nätet för tredje part. Enligt artikel 6.2 får den systemansvarige för överförings- eller distributionssystemet vägra tillträde till systemet om det saknar nödvändig kapacitet. Vederbörligen motiverade skäl, som särskilt tar hänsyn till artikel 9 och som grundas på objektiva och tekniskt och ekonomiskt motiverade kriterier, ska anges för en sådan vägran. Medlemsstaterna eller, om en medlemsstat föreskrivit detta, tillsynsmyndigheterna i dessa medlemsstater, ska säkerställa att dessa kriterier tillämpas konsekvent och att en systemanvändare som vägrats tillträde har tillgång till ett tvistlösningsförfarande.

I artikel 17 i direktivet föreskrivs det om efterfrågefleksibilitet genom aggregering. Medlemsstaterna ska tillåta att slutförbrukarna, inklusive sådana som erbjuder efterfrågefleksibilitet genom aggregering, tillsammans med producenterna deltar på alla elmarknader på ett icke-diskriminerande sätt. Medlemsstaterna ska säkerställa att systemansvariga för överföringssystem och systemansvariga för distributionssystem vid upphandling av stödtjänster behandlar marknadsaktörer som deltar i efterfrågefleksibilitet genom aggregering på ett icke-diskriminerande sätt tillsammans med producenter och på grundval av deras tekniska kapacitet. Medlemsstaterna ska säkerställa att deras relevanta regelverk innehåller ett system för konfliktlösning mellan marknadsaktörer som deltar i aggregering och andra marknadsaktörer, vilket omfattar ansvar för balansavvikelse.

2.1.4.3 Tvistlösningsmekanismer som hör till den nationella tillsynsmyndighetens befogenheter

I artikel 59 i direktivet föreskrivs det om tillsynsmyndigheternas uppgifter och befogenheter. Enligt artikel 59.3 ska medlemsstaterna säkerställa att tillsynsmyndigheterna får de befogenheter som de behöver för att kunna utföra uppgifterna enligt artikel 59. Tillsynsmyndigheterna ska bland annat ha befogenheter att lösa tvister med stöd av artikel 60.2 och 60.3. Tillsynsmyndighetens befogenheter omfattar uteslutande klagomål som gäller en överförings- eller distributionsnätinnehavare (artikel 60.2).

Enligt artikel 59.5 i direktivet ska tillsynsmyndigheten förutom de uppgifter som tillsynsmyndigheten tilldelas enligt punkterna 1 och 3, när en oberoende systemansvarig har utnämnts, bland annat agera som tvistlösande myndighet mellan den oberoende systemansvarige och överföringssystemets ägare vid klagomål som lämnats av någondera parten i enlighet med artikel 60.2.

Enligt artikel 59.6 i direktivet ska tillsynsmyndigheten utöver de uppgifter och befogenheter som tilldelats tillsynsmyndigheten enligt punkterna 1 och 3, när en systemansvarig för överföringssystemet har utnämnts i enlighet med avsnitt 3 i kapitel VI, bland annat tilldelas uppgiften och befogenheten att agera som tvistlösande myndighet mellan det vertikalt integrerade företaget och den systemansvarige för överföringssystemet vad avser klagomål som framförts enligt artikel 60.2.

Enligt artikel 60.2 i direktivet får varje part som har ett klagomål mot en systemansvarig för överförings- eller distributionssystem angående den systemansvariges skyldigheter enligt detta direktiv inge klagomålet till tillsynsmyndigheten, som i egenskap av tvistlösande myndighet ska fatta ett beslut inom två månader från det att klagomålet mottagits. Denna period får förlängas med två månader om tillsynsmyndigheten begär ytterligare upplysningar. Den förlängda perioden får förlängas ytterligare om den klagande samtycker till detta. Tillsynsmyndighetens beslut ska vara bindande så länge det inte har upphävts vid ett överklagande.

Enligt artikel 60.3 i direktivet får varje berörd part som har rätt att inge klagomål mot ett beslut om metoder som fattats i enlighet med artikel 59 eller, om tillsynsmyndigheten är skyldig att samråda, mot de föreslagna tarifferna eller metoderna, inom två månader från offentliggörandet av beslutet eller förslaget till beslut, eller en kortare period om medlemsstaterna föreskriver detta, inge ett klagomål för behandling. Ett sådant klagomål ska inte utgöra hinder för verkställighet.

Enligt artikel 60.6 i direktivet ska klagomål enligt punkterna 2 och 3 inte påverka rätten att överklaga enligt unionsrätten eller den nationella lagstiftningen. Enligt artikel 60.8 ska medlemsstaterna säkerställa att det finns lämpliga mekanismer på nationell nivå som ger den part som berörs av ett beslut fattat av en tillsynsmyndighet rätt att överklaga hos ett organ som är oberoende av de berörda parterna och av någon regering.

EU-domstolen har 2020 utfärdat två domar med anledning av begäranden om förhandsavgöranden, som gäller den allmänna tvistlösningsmekanismen samt den nationella tillsynsmyndighetens uppgifter och befogenheter i egenskap av tvistlösningsorgan utanför domstol enligt artikel 3.7 och 3.13 i Europaparlamentets och rådets direktiv om gemensamma regler för den inre marknaden för el och om upphävande av direktiv 2003/54/EG (nedan *2009 års elmarknadsdirektiv*) (domarna C-578/18,²⁷ Energimyndigheten och C-360/19,²⁸ Crown van Gelder BV).

Domen C-578/18 (Energimyndigheten) berör finländsk lagstiftning och Energimyndighetens uppgifter enligt den. EU-domstolen anger i domen att artikel 37 i 2009 års elmarknadsdirektiv ska tolkas så, att den inte innebär att medlemsstaterna är skyldiga att ge tillsynsmyndigheten befogenhet att avgöra tvister mellan hushållskunder och systemansvariga och följaktligen att ge en hushållskund som har gett in ett klagomål till tillsynsmyndigheten mot en systemansvarig, ställning som ”part”, i punkt 1 f i bilaga I till direktivet, och rätt att överklaga det beslut som tillsynsmyndigheten fattat till följd av klagomålet. Enligt EU-domstolen framgår det inte av någon av bestämmelserna i 2009 års elmarknadsdirektiv att medlemsstaterna är skyldiga att ge tillsynsmyndigheten eller någon annan myndighet befogenhet att lösa tvister utanför domstol mellan hushållskunder och elföretag, och i synnerhet systemansvariga. Enligt EU-domstolen följer av det ovan anförda att medlemsstaterna kan ge en annan myndighet än tillsynsmyndigheten befogenhet att lösa tvister utanför domstol mellan hushållskunder och elföretag, förutsatt att den myndighet som utsetts i enlighet med skäl 54 och artikel 3.7 och 3.13 samt punkt 1 f i bilaga I till 2009 års elmarknadsdirektiv, är oberoende och utövar denna befogenhet genom att tillämpa snabba, effektiva, transparenta, okomplicerade och billiga förfaranden för behandling av klagomål, vilket möjliggör en rättvis och snabb lösning av tvister. När en medlemsstat väljer att ge tillsynsmyndigheten denna befogenhet framgår det tydligt av artikel 37.11, 37.16 och

²⁷ <https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?jess-ionid=206226C6822CFA83EBDA43FA325D2C8B?text=&docid=222588&pageIndex=0&doclang=SV&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=20865260>

²⁸ <https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=232148&pageIndex=0&doclang=SV&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=20865807>

37.17 i 2009 års elmarknadsdirektiv att en hushållskund ska tillerkännas ställning som part och ha rätt att få tillsynsmyndighetens beslut prövat i domstol.

Domen C-360/19 (Crown Van Gelder BV) gäller nederländsk lagstiftning, och i artikel 51.1 i den nederländska lagen om elektricitet (Elektriciteitswet 1998) föreskrivs att en part som har en tvist med en systemansvarig om hur denne fullgör sina uppgifter och befogenheter eller fullgör sina skyldigheter enligt denna lag får lämna in ett klagomål till den nationella tillsynsmyndigheten. EU-domstolen ansåg i sin dom, men hänvisning till den tidigare domen C-578/18, att artikel 37 i 2009 års elmarknadsdirektiv inte ålägger medlemsstaterna att ge tillsynsmyndigheten befogenhet att avgöra tvister mellan elkunder och de systemansvariga för nätet, utan medger att denna befogenhet tilldelas en annan myndighet. EU-domstolen fortsatte dock med att konstatera att denna befogenhet, när en medlemsstat har överlämnat den till tillsynsmyndigheten, inte får göras beroende av att det föreligger ett direkt förhållande mellan den klagande och den systemansvariga för det nät som avses med klagomålet.

2.1.5 Drift och ägande av energilagringssystem

I artikel 36 i direktivet föreskrivs det om rätten för systemansvariga för distributionssystem, och i artikel 54 systemansvariga för överföringssystem, att äga energilagringssystem. Enligt artikel 36.1 och 54.1 får systemansvariga inte äga, utveckla, förvalta eller driva energilagringssystem.

Enligt artikel 36.2 och 54.2 i direktivet får medlemsstaterna tillåta att systemansvariga äger, utvecklar, förvaltar eller driver energilagringssystem om dessa är helt integrerade nät-komponenter, förutsatt att tillsynsmyndigheten har lämnat sitt godkännande. I skäl 63 i ingressen till direktivet sägs det att om energilagringssystem är fullt integrerade nätverkskomponenter som inte används för balansering eller hantering av överbelastning bör de inte omfattas, inom ramen för tillsynsmyndighetens godkännande, av samma strikta begränsningar som systemoperatörer när det gäller att äga, utveckla, förvalta eller driva dessa anläggningar. Sådana fullt integrerade nätverkskomponenter kan omfatta energilagringssystem såsom kondensatorer eller svänghjul som kan tillhandahålla viktiga tjänster för nätens säkerhet och tillförlitlighet, och bidrar till synkronisering mellan olika delar av systemet.

Enligt artikel 36.2 och 54.2 i direktivet kan medlemsstaterna tillåta undantag från principerna enligt punkt 1 också om andra parter har, efter en öppen, transparent och icke-diskriminerande anbudstävling som är underställt tillsynsmyndighetens granskning och godkännande, inte medgetts en rätt att äga, utveckla, förvalta eller driva sådana anläggningar, eller har inte kunnat tillhandahålla dessa tjänster till rimlig kostnad och i rätt tid. Det förutsätter att tillsynsmyndigheten har bedömt behovet av ett sådant undantag, gjort en förhandsbedömning av anbudstävlingens tillämplighet, inbegripet anbudstävlingens villkor, och lämnat sitt godkännande. Tillsynsmyndigheten får utarbeta riktlinjer eller upphandlingsklausuler för att hjälpa systemansvariga för överföringssystem att säkerställa ett rättvist anbudsförfarande.

Om ett sådant undantag som avses i artikel 36.2 och 65.2 i direktivet har beviljats en systemansvarig, ska enligt artikel 36.3 och 54.4 i direktivet tillsynsmyndigheterna ska med jämna mellanrum eller minst vart femte år hålla ett offentligt samråd om befintliga energilagringssystem för att bedöma potentiell tillgång till och intresse hos andra parter av investeringar i sådana anläggningar. Om ett offentligt samråd, enligt tillsynsmyndighetens bedömning, visar att andra parter kan äga, utveckla, driva eller förvalta sådana anläggningar på ett kostnadseffektivt sätt ska tillsynsmyndigheten säkerställa att den verksamhet som bedrivs av systemansvariga för överföringssystem på detta område fasas ut inom 18 månader. Som en del av villkoren för det

förfarandet får tillsynsmyndigheterna medge att systemansvariga för överföringssystem får rimlig kompensation, särskilt för restvärdet av sina investeringar i energilagransanläggningarna.

Artikel 36.3 och 54.4 i direktivet ska inte tillämpas på helt integrerade nätkomponenter eller på den vanliga avskrivningsperioden för nya batterilagransanläggningar med ett slutgiltigt investeringsbeslut före den 4 juli 2019 i fråga om systemansvariga för distributionssystem och före den 1 januari 2024 i fråga om systemansvariga för överföringssystem.

Systemansvariga för överföringssystem berörs dessutom av kravet enligt artikel 54.3, enligt vilket beslutet att bevilja undantag ska anmälas till kommissionen och samarbetsorganet för distributionsnätbolag, nedan Acer, tillsammans med relevant information om ansökan och om skälen för att bevilja undantag.

2.1.6 Skyldigheter för distributionsnätinnehavare

2.1.6.1 Tillförlitlig, effektiv och säker drift

I artikel 31 i direktivet föreskrivs det om distributionsnätinnehavarens uppgifter. Enligt artikel 31.6 ska systemansvariga för distributionssystem upphandla de produkter och tjänster som behövs för distributionssystemets effektiva, tillförlitliga och säkra drift på ett objektiva, transparent och icke-diskriminerande sätt. Reglerna för upphandlingen ska fastställas i samordning med systemansvariga för överföringssystem och berörda parter på marknaden. Tillsynsmyndigheten ska fastställa villkoren för tillhandahållandet av sådana produkter och tjänster på ett icke-diskriminerande och kostnadsbaserat sätt.

Enligt artikel 31.8 ska medlemsstaten vid upphandlingen av de produkter och tjänster som behövs för säker drift av nätet säkerställa faktiskt deltagande av alla kvalificerade marknadsaktörer genom att omfatta krav på att tillsynsmyndigheterna och de systemansvariga för distributionssystemen i nära samarbete med alla marknadsaktörer, däribland de systemansvariga för överföringssystemen, fastställer tekniska krav för deltagande på dessa marknader på grundval av de tekniska egenskaperna för dessa marknader och kapaciteten hos alla marknadsaktörer.

Enligt artikel 31.7 ska icke frekvensrelaterade stödtjänster som behövs för systemet upphandlas i enlighet med transparenta, icke-diskriminerande och marknadsbaserade förfaranden, såvida inte tillsynsmyndigheten har bedömt att det marknadsbaserade tillhandahållandet av icke frekvensrelaterade stödtjänster är ekonomiskt ineffektivt och beviljat ett undantag. Skyldigheten att upphandla icke frekvensrelaterade stödtjänster gäller inte för helt integrerade nätkomponenter.

Enligt artikel 31.9 ska systemansvariga för distributionssystem samarbeta med systemansvariga för överföringssystem så att de marknadsaktörer som är anslutna till deras nät faktiskt deltar på slutkunds-, grossist- och balansmarknaderna. Tillhandahållandet av balanstjänster som härrör från resurser som finns i distributionssystemet ska ske enligt avtal med berörd systemansvarig för överföringssystemet i enlighet med artikel 57 i elmarknadsförordningen och artikel 182 i kommissionens förordning (EU) 2017/1485.

Enligt artikel 31.10 får medlemsstaterna eller deras utsedda behöriga myndigheter tillåta att systemansvariga för distributionssystem bedriver annan verksamhet än den som föreskrivs i detta direktiv och i elmarknadsförordningen, om sådan verksamhet är nödvändig för att de systemansvariga för distributionssystemen ska kunna fullgöra sina skyldigheter enligt detta direktiv eller elmarknadsförordningen, förutsatt att tillsynsmyndigheten har bedömt behovet av ett

sådant undantag. Bestämmelsen påverkar inte rätten för de systemansvariga för distributionssystemen att äga, utveckla, förvalta eller driva andra nät än elnät, när medlemsstaten eller den utsedda behöriga myndigheten beviljat en sådan rätt.

2.1.6.2 Användning av flexibilitet i distributionsnät

I artikel 32 i direktivet föreskrivs det om incitament för användning av flexibilitet i distributionssystem. Enligt den artikeln ska medlemsstaterna tillåta och tillhandahålla incitament för systemansvariga för distributionssystem att upphandla flexibilitetstjänster för att förbättra effektiviteten i driften och utvecklingen av distributionssystemet. Till flexibilitetstjänster räknas hantering av överbelastning i området för distributionssystemet. Systemansvariga för distributionssystem ska upphandla dessa tjänster i enlighet med transparenta, icke-diskriminerande och marknadsbaserade förfaranden, såvida inte tillsynsmyndigheterna har slagit fast att upphandlingen av sådana tjänster inte är ekonomiskt effektiv eller att upphandling skulle leda till allvarlig snedvridning av marknaden eller kraftigare överbelastningar.

Enligt artikel 32.2 ska antingen systemansvariga för distributionssystem eller tillsynsmyndigheten fastställa specifikationer för de flexibilitetstjänster som upphandlas och om lämpligt standardiserade marknadsprodukter för sådana tjänster åtminstone på nationell nivå. På så sätt säkerställs ett faktiskt och icke-diskriminerande deltagande av alla marknadsaktörer. Systemansvariga för distributionssystem ska utbyta all nödvändig information i syfte att säkerställa ett optimalt utnyttjande av resurser och att underlätta marknadsutvecklingen. Systemansvariga för distributionssystem ska få rimlig ersättning för upphandlingen av sådana tjänster för att ge dem möjlighet att åtminstone få ersättning för rimliga motsvarande kostnader.

2.1.6.3 Laddningsstationer för elfordon

I artikel 33 i direktivet föreskrivs det om laddningsstationer för elfordon. Huvudregeln enligt artikeln är att systemansvariga för distributionssystem inte får äga, utveckla, förvalta eller driva laddningsstationer för elfordon. Ett undantag är privata laddningsstationer som systemansvariga för distributionssystem äger uteslutande för eget bruk.

Medlemsstaterna får dessutom tillåta att systemansvariga för distributionssystem äger, utvecklar, förvaltar eller driver laddningsstationer för elfordon, förutsatt att de föreskrivna villkoren uppfylls. Ett undantag för ett distributionsnät förutsätter att andra parter efter ett öppet, transparent och icke-diskriminerande anbudsförfarande, som är underställt tillsynsmyndighetens granskning och godkännande, inte medgetts rätt att äga, utveckla, förvalta eller driva laddningsstationer för elfordon, eller har inte kunnat tillhandahålla dessa tjänster till rimlig kostnad och i rätt tid. Dessutom ska distributionsnätet garantera tillträde till infrastrukturen för tredje part och får inte diskriminera mellan systemanvändare eller kategorier av systemanvändare, i synnerhet inte till förmån för sina anknutna företag.

Utan att det påverkar tillämpningen av Europaparlamentets och rådets direktiv 2014/94/EU ska medlemsstaterna tillhandahålla den nödvändiga rättsliga ramen för att underlätta anslutning av offentligt tillgängliga och privata laddningsstationer till distributionsnäten. Medlemsstaterna ska säkerställa att systemansvariga för distributionssystem samarbetar på ett icke-diskriminerande sätt med alla företag som äger, utvecklar, driver eller förvaltar laddningsstationer för elfordon, också i fråga om nätanslutning.

2.1.7 Överföringsnätinnehavares uppgifter

I artikel 40 i elmarknadsdirektivet föreskrivs det om de uppgifter som åligger systemansvariga för överföringssystem. Varje systemansvarig för överföringssystem ska i nära samarbete med angränsande systemansvariga för överföringssystem och systemansvariga för distributionssystem säkerställa systemets långsiktiga förmåga att bemöta rimlig efterfrågan på överföring av el, samt på affärsmässiga villkor och med vederbörlig hänsyn till miljön driva, underhålla och utveckla säkra, tillförlitliga och effektiva överföringssystem. Hit räknas uppgifter för att upphandla stödtjänster för att säkerställa driftsäkerheten, anta en ram för samarbete och samordning mellan regionala samordningscentral och delta i inrättandet av europeiska och nationella resurstillräcklighetsbedömningar samt uppgifter för digitalisering av överföringsnät och uppgiftshandling, däribland utveckling av datahanteringssystem, IT-säkerhet och dataskydd utan att detta påverkar andra myndigheters befogenheter.

I artikel 40.3 föreskrivs det dessutom att systemansvariga för överföringssystem vid utförandet av sina uppgifter beakta de rekommendationer som utfärdats av de regionala samordningscentren.

2.1.7.1 Upphandling av stödtjänster

I artikel 40.4 föreskrivs det om förutsättningar för upphandling av balanstjänster. Tjänsterna ska upphandlas genom transparenta, icke-diskriminerade och marknadsbaserade förfaranden, där deltagande av alla kvalificerade elföretag och marknadsaktörer tryggas. I synnerhet ska marknadsaktörer som erbjuder energi från förnybara energikällor, marknadsaktörer som deltar i efterfrågeflexibilitet, aktörer som driver energilagringssystem och marknadsaktörer som deltar i aggregering beaktas. Tillsynsmyndigheter och systemansvariga för överföringssystem ska i nära samarbete med alla marknadsaktörer fastställa tekniska krav för deltagande på dessa marknader på grundval av de tekniska egenskaperna för dessa marknader.

Också icke frekvensrelaterade stödtjänster som tillhandahålls av systemansvariga för överföringssystem ska upphandlas genom transparenta, icke-diskriminerade och marknadsbaserade förfaranden, utom i de fall tillsynsmyndigheten har bedömt att marknadsbaserat tillhandahållande av icke frekvensrelaterade stödtjänster inte är ekonomiskt effektivt och har beviljat undantag. Enligt artikel 40.7 är skyldigheten att upphandla icke frekvensrelaterade stödtjänster inte tillämplig på helt integrerade nätkomponenter.

Enligt artikel 40.6 ska systemansvariga för överföringssystem eller tillsynsmyndigheten genom ett transparent och deltagandebaserat förfarande som inbegriper alla berörda systemanvändare och de systemansvariga för distributionssystemen fastställa specifikationer för de icke frekvensrelaterade stödtjänster som upphandlas och om lämpligt standardiserade marknadsprodukter för sådana tjänster åtminstone på nationell nivå. Specifikationerna ska säkerställa ett faktiskt och icke-diskriminerande deltagande av alla marknadsaktörer, inklusive marknadsaktörer som erbjuder energi från förnybara energikällor, marknadsaktörer som deltar i efterfrågeflexibilitet, aktörer som driver energilagringssystem och marknadsaktörer som deltar i aggregering.

2.1.7.2 Anslutning av nya produktionsanläggningar och energilagringssystem till överföringssystemet

I artikel 42 i direktivet föreskrivs det om anslutning av nya produktionsanläggningar och energilagringssystem till överföringssystemet. Den systemansvarige för överföringssystemet ska inrätta och offentliggöra transparenta och effektiva förfaranden för icke-diskriminerande

anslutning av nya produktionsanläggningar och energilagringssystem till överföringssystemet. Den systemansvarige för överföringssystemet ska inte ha rätt att vägra en ny produktionsanläggning eller en ny energilagringssystemanslutning på grund av eventuella framtida begränsningar av tillgänglig nätkapacitet, t.ex. överbelastning i avlägsna delar av överföringssystemet. Systemansvariga för överföringssystem får dock begränsa den garanterade anslutningskapaciteten eller erbjuda anslutningar som omfattas av driftsmässiga begränsningar för att säkerställa att nya produktionsanläggningar eller energilagringssystem blir ekonomiskt effektiva, förutsatt att sådana begränsningar har godkänts av tillsynsmyndigheten. Eventuella begränsningar av garanterad anslutningskapacitet eller driftsmässiga begränsningar ska införas på grundval av transparenta och icke-diskriminerande förfaranden och inte skapar oskäliga hinder för marknadstillträde. I de fall då produktionsanläggningar eller energilagringssystemen står för kostnaderna för säkerställande av obegränsad anslutning ska inga begränsningar tillämpas.

2.1.8 Tillsynsmyndighetens uppgifter

I artikel 59 i direktivet föreskrivs det om tillsynsmyndigheternas uppgifter och befogenheter. Enligt artikel 59.1 c ska tillsynsmyndigheten i samarbete med andra tillsynsmyndigheter säkerställa att Entso för el och EU-enheten för systemansvariga för distributionssystem fullgör sina skyldigheter enligt direktivet och övrig relevant unionsrätt, inbegripet avseende gränsöverskridande aspekter, liksom Acers beslut, om tillsynsmyndigheterna inte har kunnat nå en överenskommelse inom en period av fyra månader efter inledandet av samrådet i syfte att gemensamt fastställa att skyldigheterna inte har uppfyllts ska ärendet hänskjutas till Acer för beslut, i enlighet med artikel 6.10 i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2019/942.

Enligt artikel 59.1 d ska tillsynsmyndigheten godkänna produkter och upphandlingsförfaranden för icke frekvensrelaterade stödtjänster.

Enligt artikel 59.1 h ska tillsynsmyndigheten säkerställa att systemansvariga för överföringssystem gör sammanlänkningskapacitet tillgänglig i största möjliga utsträckning i enlighet med artikel 16 i elmarknadsförordningen.

Enligt artikel 59.1 l ska tillsynsmyndigheten övervaka och utvärdera resultatet hos systemansvariga för överförings- och distributionssystemen i förhållande till utvecklingen av ett smart nät som främjar energieffektivitet och integreringen av energi från förnybara energikällor utifrån en begränsad uppsättning indikatorer, och offentliggöra en nationell rapport vartannat år, med rekommendationer.

Enligt artikel 59.1 o ska tillsynsmyndigheten övervaka effekten av avtal med dynamiska elpriser och användningen av smarta mätersystem, och enligt artikel 59.1 z undanröjandet av otillbörliga hinder och begränsningar för utvecklingen av förbrukningen av egenproducerad el och medborgarenergigemenskaper.

Enligt artikel 59.9 ska tillsynsmyndigheterna för att öka transparensen på marknaden och förse alla berörda parter med alla nödvändiga uppgifter och beslut eller förslag till beslut om de överförings- och distributionstariffer som avses i artikel 60.3 offentliggöra med den detaljerade metod och de underliggande kostnader som användes vid beräkningen av nättarifferna i fråga, samtidigt som den konfidentiella karaktären hos kommersiellt känsliga uppgifter ska bevaras.

I artikel 61 i direktivet föreskrivs det om regionalt samarbete mellan tillsynsmyndigheter beträffande gränsöverskridande frågor. Enligt artikel 61.2 ska tillsynsmyndigheterna samarbeta

åtminstone på regional nivå för att samordna en gemensam tillsyn över enheter som utför funktioner på regional nivå samt i samarbete med andra berörda myndigheter samordna den gemensamma tillsynen över nationella, regionala och europeiska resurstillräcklighetsbedömningar.

I artikel 62 i direktivet föreskrivs det om tillsynsmyndigheternas uppgifter och befogenheter med avseende på regionala samordningscentrum. De regionala tillsynsmyndigheterna i den systemdriftsregion där ett regionalt samordningscentrum är etablerat ska samarbeta. Tillsynsmyndigheterna ska godkänna förslaget om inrättande av regionala samordningscentrum samt godkänna kostnaderna för verksamheten vid de regionala samordningscentrumen, som ska bäras av de systemansvariga för överföringssystemen och beaktas vid beräkningen av tariffer, förutsatt att de är rimliga och lämpliga. Tillsynsmyndigheterna ska också godkänna processen för gemensamt beslutsfattande samt tillsammans med andra tillsynsmyndigheter i en systemdriftsregion föreslå vilka eventuella ytterliga uppgifter och beslutsbefogenheter som systemdriftsregionens medlemsstater ska tilldela de regionala samordningscentrumen.

Tillsynsmyndigheterna ska också säkerställa att de regionala samordningscentrumen förfogar över de personella, tekniska, fysiska och ekonomiska resurser som är nödvändiga för att de ska kunna fullgöra sina skyldigheter enligt detta direktiv och utföra sina uppgifter på ett oberoende och opartiskt sätt. Dessutom ska de övervaka hur systemsamordningen fungerar och årligen rapportera till Acer om detta.

Tillsynsmyndigheterna ska ytterligare se till att skyldigheterna enligt direktivet och annan relevant unionslagstiftning uppfylls, särskilt i fråga om gränsöverskridande frågor, och gemensamt fastställa fall där de regionala samordningscentrumen inte har uppfyllt sina skyldigheter. Om tillsynsmyndigheterna inte har kunnat nå en överenskommelse inom en period av fyra månader efter det att samrådet inletts ska ärendet hänskjutas till Acer för beslut.

Enligt artikel 62.2 ska medlemsstaterna säkerställa att tillsynsmyndigheterna tilldelas befogenheter som gör det möjligt för dem att utföra de uppgifter som avses i punkt 1 på ett effektivt och snabbt sätt. Tillsynsmyndigheten ska åtminstone ha befogenhet att begära information från regionala samordningscentrum, utföra inspektioner, även oanmälda sådana, i lokaler som tillhör regionala samordningscentrum samt fatta gemensamma bindande beslut om regionala samordningscentrum.

enligt artikel 62.3 ska tillsynsmyndigheten i den medlemsstat där det regionala samordningscentrumet har sitt säte ha befogenhet att påföra effektiva, proportionella och avskräckande sanktioner för de regionala samordningscentrum som inte fullgör sina skyldigheter. Alternativt ska den tillsynsmyndigheten ha befogenhet att föreslå att en behörig domstol ska påföra sådana sanktioner.

2.2 Europaparlamentets och rådets förordning om den inre marknaden för el

I Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2019/943 om den inre marknaden för el fastställs de grundläggande principerna för en välfungerande, integrerad marknad för el och reglerna för gränsöverskridande handel med el samt underlättas uppkomsten av en välfungerande och öppen grossistmarknad. I artikel 42 i elmarknadsförordningen föreskrivs det om antagande och översyn av samordnade åtgärder och rekommendationer, som hör till uppgifterna för de regionala samordningscentrumen som stödjer de systemansvariga för överföringssystem. Enligt artikel 42.6 får medlemsstaterna i en systemdriftsregion på förslag av en medlemsstat eller kommissionen och efter samråd med den kommitté som inrättats genom artikel 68 i direktiv (EU)

2019/944, gemensamt besluta att ge befogenheter att utfärda samordnade åtgärder till sina regionala samordningscentrum i fråga om en eller flera av de uppgifter som föreskrivs i artikel 37.1 c–p i elmarknadsförordningen.

Elmarknadsförordningen trädde i kraft den 1 januari 2020.

2.3 Europaparlamentets och rådets direktiv om främjande av användningen av energi från förnybara energikällor

Genom Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2018/2001 om främjande av användningen av energi från förnybara energikällor skapas en gemensam ram för främjandet av energi från förnybara energikällor. Direktivet anger ett bindande unionsmål för den totala andelen energi från förnybara energikällor av unionens slutliga energianvändning (brutto) år 2030. Det innehåller också bestämmelser om ekonomiskt stöd till el från förnybara energikällor, om egenanvändning av sådan el och användning av energi från förnybara energikällor inom värme- och kylsektorn och transportsektorn, om regionalt samarbete mellan medlemsstater och mellan medlemsstater och tredjeländer, om ursprungsgarantier, om administrativa förfaranden och om information och utbildning. I direktivet fastställs dessutom hållbarhetskriterier och kriterier för minskade växthusgasutsläpp för biodrivmedel, flytande biobränslen och biomassabränslen. Fristen för nationellt genomförande av direktivet löpte ut den 30 juni 2021.

I artikel 17 i direktivet föreskrivs det om förfarande för nätanslutning efter enkel anmälan. Enligt artikel 17.1 ska medlemsstaterna inrätta ett förfarande för nätanslutning efter enkel anmälan varigenom anläggningar eller enheter för aggregerad produktion som tillhör egenanvändare av förnybar energi och demonstrationsprojekt för förnybar energi med en elkapacitet på högst 10,8 kW, eller motsvarande för andra anslutningar än trefasanslutningar, ska anslutas till nätet efter en anmälan till den systemansvarige för distributionssystemet. Den systemansvarige för distributionssystemet får, inom en begränsad period efter anmälan, avslå den begärda nätanslutningen eller föreslå en alternativ nätanslutningspunkt av motiverade skäl rörande säkerhet eller systemkomponenternas tekniska inkompatibilitet. Vid tillstyrkan från den systemansvarige för distributionssystemet, eller i avsaknad av ett beslut från denne inom en månad efter anmälan, får anläggningen eller enheten för aggregerad produktion anslutas.

Enligt artikel 17.2 får medlemsstaterna tillåta ett förfarande med enkel anmälan av anläggningar eller enheter för aggregerad produktion med en elkapacitet över 10,8 kW och upp till 50 kW, förutsatt att nätets stabilitet, tillförlitlighet och säkerhet upprätthålls.

2.4 Europaparlamentets och rådets direktiv om energieffektivitet, om ändring av direktiven 2009/125/EG och 2010/30/EU och om upphävande av direktiven 2004/8/EG och 2006/32/EG

Europaparlamentets och rådets direktiv 2012/27/EU om energieffektivitet, om ändring av direktiven 2009/125/EG och 2010/30/EU och om upphävande av direktiven 2004/8/EG och 2006/32/EG (nedan *energieffektivitetsdirektivet*) antogs den 25 oktober 2012 för att säkerställa målet avseende energieffektivitet bland EU:s energi- och klimatmål eller de så kallade 20-20-20-målen. Därefter har direktivet ändrats flera gånger. I direktivet föreskrivs det såväl om enskilda åtgärder som om större åtgärdshelheter i syfte att höja energieffektiviteten i medlemsstaterna.

Enligt punkt c i bilaga XII till direktivet ska systemansvariga för distributionssystem tillhandahålla standardiserade och förenklade rutiner för anslutning av producenter av distribuerad högeffektiv kraftvärme som underlättar nätanslutningen.

2.5 Europeiska unionens allmänna dataskyddsförordning

Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2016/679 om skydd för fysiska personer med avseende på behandling av personuppgifter och om det fria flödet av sådana uppgifter och om upphävande av direktiv 95/46/EG (allmän dataskyddsförordning) antogs den 27 april 2016 och den ska tillämpas från och med den 25 maj 2018.

Allmänna dataskyddsförordningens tillämpningsområde är omfattande. Dataskyddsförordningen tillämpas på sådan behandling av personuppgifter som helt eller delvis företas på automatisk väg.

Centrala principer för behandlingen av personuppgifter enligt allmänna dataskyddsförordningen är ändamålsbegränsning, uppgiftsminimering, riktighet, laglighet, korrekthet och öppenhet, lagringsbegränsning samt integritet och konfidentialitet. Med ändamålsbegränsning avses att personuppgifter ska samlas in för särskilda, uttryckligt angivna och berättigade ändamål och inte senare behandlas på ett sätt som är oförenligt med dessa ändamål. Enligt principen om uppgiftsminimering ska de personuppgifter som samlas in vara adekvata, relevanta och inte för omfattande i förhållande till de ändamål för vilka de behandlas. Personuppgifter får alltså till exempel inte samlas in enbart för att de senare kan visa sig användbara. Riktighetsprincipen innebär att den personuppgiftsansvarige ska se till att uppgifterna är exakta. Inexakta och felaktiga uppgifter ska rättas eller raderas utan dröjsmål. Principen om laglighet, korrekthet och öppenhet vid behandling av personuppgifter förutsätter att uppgifterna behandlas på ett lagligt, korrekt och öppet sätt i förhållande till den registrerade. Med öppen behandling av personuppgifter avses att den registrerade får uppgifter om behandlingen av personuppgifter som berör henne eller honom. En grundläggande faktor i öppenheten är kravet att uppgifterna ska vara lättillgängliga och lättfattliga samt tydligt formulerade. Enligt principen om lagringsminimering får personuppgifter inte förvaras i en form som möjliggör identifiering av den registrerade under en längre tid än vad som är nödvändigt för de ändamål för vilka personuppgifterna behandlas. Enligt principen om integritet och konfidentialitet ska det ses till att behandlingen av personuppgifter är säker.

Enligt allmänna dataskyddsförordningen har den registrerade också rätt att få tillgång till de personuppgifter som samlats in om henne eller honom.

För en laglig behandling av personuppgifter krävs en rättsgrund för behandlingen enligt allmänna dataskyddsförordningen. De viktigaste bestämmelserna om rättsgrunder finns i artikel 6 i allmänna dataskyddsförordningen. Nationell lagstiftning som specificerar allmänna dataskyddsförordningen får utfärdas i de fall när behandlingen av personuppgifter grundar sig på artikel 6.1 c eller 6.1 e, det vill säga när behandlingen är nödvändig för att fullgöra en rättslig förpliktelse som åvilar den personuppgiftsansvarige eller för att utföra en uppgift av allmänt intresse eller som ett led i den personuppgiftsansvariges myndighetsutövning.

I artikel 6.2 och 6.3 i allmänna dataskyddsförordningen föreskrivs det om nationell anpassning till bestämmelserna i förordningen. Enligt artikel 6.2 får medlemsstaterna behålla eller införa mer specifika bestämmelser för att anpassa tillämpningen av bestämmelserna i denna förordning med hänsyn till behandling för att efterleva punkt 1 c och 1 e genom att närmare fastställa specifika krav för uppgiftsbehandlingen och andra åtgärder för att säkerställa en laglig och rättvis behandling, inbegripet för andra specifika situationer då uppgifter behandlas i enlighet med kapitel IX. Den grund för behandlingen som avses i punkt 1 c och 1 e ska fastställas i enlighet med unionsrätten eller en medlemsstats nationella rätt som den personuppgiftsansvarige omfattas av.

Syftet med behandlingen ska fastställas i den rättsliga grunden eller, i fråga om behandling enligt punkt 1 e, ska vara nödvändigt för att utföra en uppgift av allmänt intresse eller som ett led i den personuppgiftsansvariges myndighetsutövning. Den rättsliga grunden kan innehålla särskilda bestämmelser för att anpassa tillämpningen av bestämmelserna i allmänna dataskyddsförordningen. Anpassningen kan bland annat gälla de allmänna villkor som ska gälla för den personuppgiftsansvariges behandling, vilken typ av uppgifter som ska behandlas, vilka registrerade som berörs, de enheter till vilka personuppgifterna får lämnas ut och för vilka ändamål, ändamålsbegränsningar, lagringstid samt typer av behandling och förfaranden för behandling, inbegripet åtgärder för att tillförsäkra en laglig och rättvis behandling, däribland för behandling i andra särskilda situationer enligt kapitel IX. Unionsrätten eller medlemsstaternas nationella rätt ska uppfylla ett mål av allmänt intresse och vara proportionell mot det legitima mål som eftersträvas.

3 Nuläge och bedömning av nuläget

Finland har på behörigt sätt genomfört kraven enligt 2009 års elmarknadsdirektiv och Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 714/2009 om villkor för tillträde till nät för gränsöverskridande elhandel och om upphävande av förordning (EG) nr 1228/2003, nedan *2009 års elhandelsförordning*, vilka ingick i det tredje inre marknadspaketet för energi.

Rättsakterna om elmarknaden i paketet ren energi för alla i EU som antogs 2019, det vill säga elmarknadsdirektivet och elmarknadsförordningen, förutsätter att Finlands nationella lagstiftning kompletteras. En del av de nya genomförandeåtgärder som direktivet och förordningen förutsätter har redan genomförts under 2020 och 2021. I regeringens proposition behandlas inte de bestämmelserna i elmarknadsdirektivet som redan tidigare genomförts, och inte heller de nationella åtgärderna för genomförande av dem.

3.1 Elmarknadsdirektivet

3.1.1 Marknadsbaserade leveranspriser och samhällsomfattande tjänster

Leveranspriserna på den finländska elmarknaden har varit marknadsbaserade sedan sent 1990-tal. 1995 års elmarknadslag (386/1995) baserades på principen att elleveranspriserna på den finländska detaljmarknaden inte ska regleras. Skyddet för energifattiga eller utsatta hushållskunder har genomförts med socialpolitiska åtgärder. Enligt 7 b § i lagen om utkomststöd (1412/1997) ska utgifter för användning av hushållselektricitet beaktas till behövligt belopp som övriga grundutgifter utöver de utgifter som täcks med grunddelen.

Utgångspunkten är att den nationella lagstiftningen uppfyller kraven enligt artikel 5 i direktivet på marknadsbaserade priser samt skydd för energifattiga eller utsatta hushållskunder genom socialpolitiska åtgärder. Det saknas grunder för att i enlighet med artikel 5.3 tillämpa offentliga ingripanden i prissättningen på el till energifattiga eller utsatta hushållskunder, eftersom sådana åtgärder skulle ha sämre effekt än de nuvarande stödåtgärderna.

Det föreskrivs om samhällsomfattande tjänster i 67 § i elmarknadslagen. Enligt den bestämmelsen ska en detaljförsäljare som har betydande marknadsinflytande på en distributionsnätsinnehavares ansvarsområde ska på ansvarsområdet leverera el till skäligt pris till konsumenterna och till andra slutförbrukare vars driftställe är utrustat med huvudsäkringar på högst 3 x 63 ampere eller till vars eldriftsställe högst 100 000 kilowattimmar el köps per år (leveransskyldighet). Om det inte finns någon detaljförsäljare med betydande marknadsinflytande inom distributionsnätsinnehavarens ansvarsområde, är den detaljförsäljare leveransskyldig som med mängden levererad el som måttstock har den största marknadsandelen på det aktuella ansvarsområdet när det

gäller el som anskaffas av slutförbrukare som omfattas av leveransskyldigheten. En leveransskyldig detaljförsäljare ska ha offentliga elförsäljningsvillkor och elförsäljningspriser samt grunder för hur de bestäms för de slutförbrukare som omfattas av leveransskyldigheten. I dem får inte ingå oskäliga villkor eller sådana villkor som begränsar konkurrensen inom elhandeln. Energimyndigheten kan bestämma att en detaljförsäljare som avses i denna paragraf ska leverera el till de slutförbrukare som omfattas av leveransskyldigheten.

Det föreskrivs om sistahandsleverantör i 102 § i elmarknadslagen. Enligt den paragrafen får distributionsnätsinnehavaren inte avbryta eldistributionen av ett skäl som beror på detaljförsäljaren innan distributionsnätsinnehavaren har meddelat slutförbrukaren att eldistributionen kommer att avbrytas och orsaken till detta. Distributionsnätsinnehavaren ska sörja för att el levereras till en konsument under minst tre veckor efter att meddelandet har sänts. Distributionsnätsinnehavaren får inte avbryta elleveransen till en slutförbrukare som omfattas av leveransskyldigheten innan Energimyndigheten med stöd av 67 § har utsett en ny detaljförsäljare. En slutförbrukare ska ersätta distributionsnätsinnehavaren för de skäliga kostnader som orsakats av elleverans som avses i paragrafen. Om slutförbrukaren och distributionsnätsinnehavaren inte kommer överens om ersättningen, bestämmer Energimyndigheten ersättningens storlek.

Enligt 67 § i elmarknadslagen ska de leveranspriser som omfattas av leveransskyldigheten vara skäliga. Energimyndigheten har befogenhet att ingripa i prissättningen i efterhand. I praktiken har inga ingrepp i elleveranspriser som omfattas av leveransskyldigheten gjorts med stöd av elmarknadslagen sedan elmarknadslagen trädde i kraft 1995. Med beaktande av tillämpningspraxisen kan bestämmelsen anses uppfylla kravet på marknadsbaserad prissättning i artiklarna 5 och 27 i elmarknadsdirektivet.

3.1.2 Jämförelseverktyg för elleveransavtal

Ingen nationell lagstiftning om jämförelseverktyg för elleveransavtal gäller i Finland.

Energimyndigheten upprätthåller webbplatsen sahkonhinta.fi för jämförelse av detaljförsäljares elerbjudanden. Webbplatsen är ett välkänt och populärt jämförelseverktyg bland slutförbrukare. Redan i sin nuvarande form fyller webbplatsen åtminstone de viktigaste kraven enligt artikel 14 i elmarknadsdirektivet, trots att det inte finns några bestämmelser om webbplatsen i den nationella lagstiftningen.

I Finland fungerar också några kommersiella jämförelseverktyg för elerbjudanden.

Artikel 14 i elmarknadsdirektivet förutsätter att den nationella lagstiftningen kompletteras.

3.1.3 Tvistlösning utanför domstol

3.1.3.1 Den allmänna tvistlösningsmekanismen för slutkunder

Enligt artikel 26 i elmarknadsdirektivet har slutkunderna rätt till mekanismer för tvistlösning utanför domstol. Medlemsstaterna ska säkerställa sådana tvistlösningsmekanismer som avses i artikeln. För konsumenter utgör konsumenttvistenämnden ett sådant tvistlösningsorgan som avses i direktivet. Med slutkund avses i direktivet en kund som köper el för eget bruk. Den tillgång till tvistlösningsmekanismer som avses i direktivet ska inte enbart säkerställas för konsumenter, utan också för näringsidkare som köper el för eget bruk.

Utgångspunkten är att medlemsstaterna får organisera tvistlösningsmekanismerna enligt artikel 26 på det sätt de önskar med beaktande av de krav som ställs på mekanismerna. I artikeln nämns

att mekanismen till exempel kan anförtros en energiombudsman, ett konsumentorgan eller en tillsynsmyndighet. De handlingsvägarna är dock inte bindande för medlemsstaterna. Den mekanism som avses i artikel 26 förutsätts inte ge parterna rätt att söka ändring.

Enligt artikel 26.3 ska det vara obligatoriskt för elföretag att delta i mekanismer för tvistlösning utanför domstol för hushållskunder, om inte medlemsstaten visar för kommissionen att andra mekanismer är lika ändamålsenliga. Vad som i detta sammanhang avses med obligatoriskt deltagande är öppet för tolkning. Med beaktande av hänvisningen till Europaparlamentets och rådets direktiv 2013/11/EU²⁹ om alternativ tvistlösning vid konsumenttvister och om ändring av förordning (EG) nr 2006/2004 och direktiv 2009/22/EG samt att mekanismen inte innebär något krav på rätt att söka ändring framstår det som motiverat att tolka bestämmelsen bokstavligt så att endast deltagande i processen är obligatoriskt för elföretag och att av bestämmelsen inte följer att elföretag är skyldiga att iakttäta det beslut som fattas i tvistlösningsmekanismen. Enligt 12 § i lagen om konsumenttvistenämnden (8/2007) får nämnden avgöra ett ärende också när den näringsidkare som är sökandens motpart inte har lämnat in ett bemötande. Därför bedöms lagstiftningen om konsumenttvistenämnden uppfylla kravet i artikel 26.3 på obligatoriskt deltagande för energiföretag i tvistlösningsmekanismen i konsumenttvistenämnden.

3.1.3.2 Övriga tvistlösningsmekanismer

I den nationella lagstiftningen föreskrivs det inte om några tvistlösningsmekanismer i fråga om tillträde till nätet enligt artikel 6.2 i elmarknadsdirektivet, aggregering enligt artikel 17 eller den nationella tillsynsmyndighetens befogenheter enligt artikel 59.3 och inte heller om några sådana tvistlösningsmekanismer som avses i artikel 60.2 och 60.3.

I fråga om sådana tvistlösningsmekanismer gällande tillträde till nätet som avses i 6.2 i direktivet kan Energimyndigheten utifrån allmänna förfarandebestämmelser de facto anses utgöra ett tvistlösningsorgan, trots att ingen uttrycklig bestämmelse om det finns i lagstiftningen. Frågan lämnar dock utrymme för tolkning.

De tvistlösningsmekanismer som avses i artikel 59.5 och 59.6 i direktivet hänför sig till de modeller för åtskillnad för systemansvariga för överföringssystem som tillåts i direktivet, men som Finland inte har infört. De tvistlösningsmekanismer som förutsätts i de punkterna behöver därför inte genomföras i Finland.

I rättslitteraturen³⁰ har det ansetts att syftet med bestämmelsen som motsvarar artikel 60.3 i det gamla direktivet inte har varit att införa en bestämmelse enligt vilken företag eller individer kan söka ändring i tillsynsmyndighetens beslut om modeller för beräkning av tariffer. I bestämmelsen föreskrivs det endast om processuella krav på förfarandet för ändringssökande. De processuella kraven berör besvärstidens längd och rättsverkningarna av besvär. Till den delen finns inget behov av ändringar i de nationella bestämmelserna om sökande av ändring i Energimyndighetens beslut och rättsverkningarna av besvär.

Utifrån det som anförs ovan bör den nationella lagstiftningen kompletteras med bestämmelser som uppfyller medlemsstaternas skyldigheter i fråga om tvistlösningar som gäller aggregering enligt artikel 17 i direktivet och sådana tvistlösningsmekanismer som nämns i artikel 59.3 och

²⁹ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SV/TXT/HTML/?uri=CELEX:32013L0011&from=FI>

³⁰ Christopher Jones et al. EU Energy Law, Volume I: The Internal Energy Market. 2016, Avsnitt 6.111–6.115.

60.2. Dessutom är det motiverat att tydligare än i nuläget föreskriva om en tvistlösningsmekanism i fråga om tillgång till nätet enligt artikel 6.2 i direktivet.

3.1.4 Slutförbrukarens rätt till deltagande på marknaden självständigt eller via aggregering

Ett av elmarknadslagens centrala syften är att via reglerad tillgång till nätet öppna elnäten för alla som önskar överföring. I Finland har slutförbrukare möjlighet att vid sidan av producenter delta på elmarknaden enligt samma principer som andra parter på elmarknaden.

I Finland har slutförbrukare redan tillgång till alla marknadsplatser inklusive reglerkrafts- och reservmarknaden, om de uppfyller de tekniska kraven för marknadsplatsen. Beroende på marknadsplatsens regler kan slutförbrukare erbjuda flexibilitet på elmarknaden antingen via aggregering eller självständigt. Med efterfrågefleksibilitet avses försäljning av minskning eller ökning i efterfrågan till ett visst pris på en organiserad marknad, det vill säga på marknadsplatser på grossistmarknaden.

Enligt elmarknadslagen ska nätinnehavarens villkor för nättjänster skapa förutsättningar för att delta på marknaden med flexibilitet. I 24 b § förbuds nätinnehavare att ställa upp sådana villkor för elkonsument som kan hindra tillhandahållande av flexibilitet i elförbrukningen på marknaden för reglerkraft och tilläggstjänster för köpare. Dessutom tillämpas på efterfrågefleksibilitet allmänna principer för elmarknaden om icke-diskriminering och öppenhet samt skyldigheter för parter på elmarknaden bland annat i fråga om balansansvar och informationsutbyte. Den nationella lagstiftningen uppfyller alltså i stor utsträckning skyldigheterna enligt elmarknadsdirektivet i fråga om tillträde till marknaden för efterfrågefleksibilitet.

Stamnätsbolaget Fingrid har prövat en kompensationsmodell för oberoende aggregatorer på marknaden för reglerkraft med tanke på framtida reglering. Den gällande finländska elmarknadslagstiftningen känner dock inte till termen oberoende aggregator. Artikel 17 i elmarknadsdirektivet förutsätter att den nationella lagstiftningen kompletteras med avseende på skyldigheter för oberoende aggregatorer.

3.1.5 Drift och ägande av energilagringssystem

I den nationella lagstiftningen föreskrivs det inte särskilt om möjligheten för nätinnehavare att äga energilagringssystem. I Energimyndighetens praxis har det dock ansetts att skyldigheten enligt 77 § i elmarknadslagen att särredovisa elaffärsverksamheter och en energilagringssystemets karaktär av motsvarande affärsverksamhet som elproduktion eller försäljning förutsätter att lagringssystemets särredovisas i förhållande till elnätets affärsverksamhet.

Artikel 36 och 54 i elmarknadsdirektivet förutsätter att den nationella lagstiftningen kompletteras.

3.1.6 Skyldigheter för distributionsnätinnehavare

3.1.6.1 Användning av flexibilitet i distributionsnät

I elmarknadslagen delas uppgifterna för distributionsnätinnehavare in i allmänna skyldigheter som gäller nätverksamheten och systemansvar.

Nätinnehavarens skyldighet att sörja för en tillförlitlig, effektiv och säker drift av nätet har genomförts genom bestämmelsen om skyldighet att utveckla nätet. Enligt 19 § i elmarknadslagen

är distributionsnätsinnehavaren skyldig att upprätthålla elnätet så att nätet uppfyller kvalitetskraven på verksamheten och den tekniska kvaliteten på elöverföringen och eldistributionen också i övrigt är god. I utvecklingsplanen för distributionsnät enligt 52 § ska distributionsnätsinnehavaren dessutom behandla eventuell användning av flexibilitet i elförbrukningen, ellagringsanläggningar, distributionsnätsinnehavarens energieffektivitetsåtgärder och andra resurser som ett alternativ till en utvidgning av distributionsnätets överföringskapacitet.

Enligt gällande bestämmelser ska distributionsnätsinnehavarna skaffa anskaffa energi för att täcka överföringsförluster i nätet i ett öppet, icke-diskriminerande och marknadsbaserat förfarande. I elmarknadslagen finns inget notsvarande krav på marknadsbaserad anskaffning av andra tjänster som behövs för en säker drift av nätet, inklusive flexibilitetstjänster.

Artikel 32 i elmarknadsdirektivet förutsätter att den nationella lagstiftningen kompletteras med avseende på anskaffning av flexibilitetstjänster.

3.1.6.2 Laddningsstationer för elfordon

I elmarknadslagen förutsätts det att distributionsnätsinnehavaren ska särredovisa nätaffärsverksamheten i förhållande till annan elaffärsverksamhet. Dessutom ska elaffärsverksamhet särredovisas i förhållande till annan affärsverksamhet. Upprätthållande och innehav av laddningsstationer för elfordon betraktas som serviceaffärsverksamhet, som ska särskiljas från nätaffärsverksamheten. Ett undantag har varit privata laddningsstationer som distributionsnätsinnehavare äger uteslutande för eget bruk, vilka nätinnehavare kan upprätthålla för personalens bruk. Laddningsstationer för elfordon nämns inte uttryckligen i elmarknadslagen.

Energimyndigheten har beviljat investeringsstöd för laddningsnätverk för elbilar i enlighet med målsättningarna i Europaparlamentets och rådets direktiv 2014/94/EU om utbyggnad av EU:s infrastruktur för alternativa bränslen. Investeringsstöd beviljas efter ett anbudsförfarande. Stödet syftar till att främja användningen av el och biogas i vägtrafiken samt investeringar i lokala laddningssystem för kollektivtrafik, högeffektiva laddningssystem för fordon och grundläggande laddningssystem för fordon.

Dessutom föreskrivs det om laddningsstationer för elfordon i lagen om utrustande av byggnader med laddningspunkter för elfordon och beredskap för sådana laddningspunkter samt system för automation och styrning (733/2020) och i 126 § i markanvändnings- och bygglagen (132/1999). De lagarna syftar till att förbättra byggnaders energieffektivitet, öka användningen av smart teknologi i byggnader och förbättra laddningsmöjligheterna för elfordon. I de lagarna föreskrivs det om skyldigheten att planera och installera laddningspunkter för elfordon och beredskap för sådana laddningspunkter.

Elmarknadslagstiftningen behöver kompletteras med avseende på kraven på särredovisning av laddningsinfrastruktur.

3.1.7 Stödtjänster

I Finland berörs alla nätinnehavare av de allmänna skyldigheterna för nätinnehavare: utvecklingskyldighet, anslutningsskyldighet och överföringsskyldighet. Den allmänna skyldigheten att utveckla nätet enligt 19 § i elmarknadslagen innebär att alla nätinnehavare ska upprätthålla elnätet så att nätet uppfyller kvalitetskraven på elnätsverksamhet och den tekniska kvaliteten på elöverföringen och eldistributionen också i övrigt är god. Nätinnehavaren ska säkerställa att

elnätet och elnätstjänsterna fungerar tillförlitligt och säkert vid normala klimatrelaterade, mekaniska eller andra yttre störningar som kan förutses. Skyldigheten enligt 19 § omfattar distributionsnätinnehavarens systemansvar i dess helhet.

Det föreskrivs om stamnätinnehavarens systemansvar i ett särskilt avsnitt i elnätstillståndet. Systemansvaret omfattar uppgifter som berör upprätthållande och utveckling av hela elsystemet samt tillhandahållandet av tjänster. I Finland anses stamnätinnehavarens systemansvar omfatta upprätthållandet av driftssäkerheten och hanteringen av överföringar, upprätthållandet av spänningen, uppgifter som avser det riksomfattande balanseringsansvaret inklusive upprätthållandet av frekvensen samt uppgifter som avser den riksomfattande balansavräkningen. I 45 § i elmarknadslagen föreskrivs det om systemansvar, i 46 § om riksomfattande balansansvar, i 47 § om riksomfattande balansavräkning och i 48 § om publicerande av villkor för tjänster som hänför sig till systemansvaret. Bestämmelserna om systemansvaret preciseras i arbets- och näringsministeriets förordning om stamnätinnehavarens systemansvar (635/2013). Den systemansvariga stamnätinnehavaren kan ställa sådana villkor för användning av elöverföringssystemet och de anslutna kraftverken och belastningarna som är nödvändiga för att systemansvaret ska kunna fullgöras. Den systemansvariga stamnätinnehavaren ska i fråga om de tjänster som hör till systemansvaret publicera och till Energimyndigheten anmäla gällande försäljnings- och anskaffningsvillkor och grunderna för hur de bestäms. Stamnätinnehavaren anskaffar de stödtjänster som behövs för att uppfylla systemansvaret inklusive balanstjänster på marknaden i ett objektivt och icke-diskriminerande förfarande. Enligt 10 § i lagen om tillsyn över el- och naturgasmarknaden (590/2013, nedan tillsynslagen) ska Energiverket villkoren för de tjänster som omfattas av systemansvaret för en systemansvarig stamnätinnehavare.

Enligt den nationella lagstiftningen har den systemansvariga stamnätinnehavaren ansvar för hela elsystemet. Den systemansvariga stamnätinnehavaren ansvarar enligt den nationella lagstiftningen eller sköter de facto redan i nuläget huvuddelen av de uppgifter som i elmarknadsdirektivet föreskrivs för systemansvariga för överföringssystem.

Elmarknadsdirektivet förutsätter att den systemansvariga stamnätinnehavaren säkerställer att alla stödtjänster för en säker drift av nätet, också tjänster som behövs för efterfrågeflexibilitet och energilagringssystem, är tillgängliga. I fråga om stamnätinnehavaren kan stödtjänster anses innefatta balanstjänster samt icke-frekvensrelaterade stödtjänster, men inte hantering av överbelastning. I fråga om stamnätinnehavarens skyldigheter innefattar stödtjänsterna de tjänster som behövs för upprätthållande av driftssäkerheten, spänningen och frekvensen samt återställande av störningar.

De uppgifter för den systemansvariga stamnätinnehavaren som räknas till icke-frekvensrelaterade stödtjänster genomförs i nuläget i stor utsträckning via uppställandet av systemtekniska krav utifrån systemansvaret enligt 45 §. Sådana icke-frekvensrelaterade stödtjänster genomförs på ett icke-diskriminerande och objektivt sätt. Också distributionsnätinnehavarna blir i framtiden tvungna att skaffa de icke-frekvensrelaterade stödtjänster de behöver för en säker drift av nätet på ett marknadsbaserat sätt.

Redan nu skaffar stamnätinnehavaren en del av de tjänster som anges i ändringsdirektivet på ett marknadsbaserat sätt. De nordiska stamnätbolagen har infört en ny reservprodukt avsedd för hantering av situationer med liten tröghet, snabb frekvensreserv (Fast Frequency Reserve, FFR). Fingrid anskaffar snabb frekvensreserv på den marknad bolaget upprätthåller en gång i dygnet, och vid behov också utomlands, och det är möjligt att delta i reserven om man uppfyller vissa tekniska kriterier och ingår ett avtal med Fingrid som berättigar till det. Också förmåga till dödnätsstart anskaffas hos lokala aktörer.

Också sådana balanstjänster som räknas till stödtjänster anskaffas redan i nuläget i Finland på marknadsvillkor. Stamnätsinnehavarens balanstjänst levereras öppet till de balansansvariga. Köp- och säljpriserna är balanskraften bestäms enligt priset på marknaden för reglerkraft, och prissättningen sker på marknadsvillkor.

Elmarknadslagen bör kompletteras med avseende på kraven på marknadsvillkor för balanstjänster och icke-frekvensrelaterade tjänster samt standardiseringsprodukter för icke-frekvensrelaterade stödtjänster. Framöver blir Energimyndigheten tvungen att bedöma huruvida anskaffningen av icke-frekvensrelaterade stödtjänster är ekonomiskt effektiv och huruvida det nuvarande förfarandet är tillräckligt marknadsbaserat. Energimyndigheten kan förutsätta att nationella standardiseringsprodukter för flexibilitetstjänster fastställs, om myndigheten bedömer att nationella standardiseringsprodukter främjar utvecklingen av marknaden för flexibilitet.

3.1.8 Anslutningsskyldighet för stamnätsinnehavare

Genom anslutningsskyldigheten enligt 20 § i elmarknadslagen säkerställs tillträde till nätet för elproducenter och elförbrukare för att köpa och sälja el. Anslutningsplikten omfattar redan i nuläget alla eldriftsställen och kraftverk som uppfyller kraven. Stamnätsinnehavaren har rätt att ställa upp villkor för anslutning utifrån systemansvaret så att elsystemets driftssäkerhet inte äventyras till följd av anslutningen. Utöver behoven att hantera regionala överföringsbegränsningar bör också hela elsystemets hållbarhet för snabba effektförändringar beaktas när kraftverk och energilagringsanläggningar ansluts. I nuläget är den största tillåtna effekten för kraftverk som ansluts till Finlands elsystem, det så kallade dimensionerande felet, högst 1 300 megawatt vilket elsystemet håller utan att driftssäkerheten äventyras.

I nuläget bestäms en abonnents anslutningsavgift enligt den genomsnittliga byggnadskostnaden för anslutningen. Stamnätsinnehavaren tar inte ut någon kostnad för förstärkning av nätet i övrigt, utan fördelar dem på överföringsavgifterna. För att få en anslutning snabbare har abonnenten i nuläget alternativet att avtala om att anslutningspunkten är en sådan punkt där anslutningen kan genomföras snabbare, med begränsad anslutningseffekt. De åtgärder som omfattas av utvecklingsskyldigheten bör finansieras objektivt genom överföringsavgifter. I de prissättningsmodeller Energimyndigheten utarbetat tillåts dock en kapacitetsreserveringsavgift och fastställs en beräkningsmetod för den, utifrån vilken nätinnehavaren under vissa förutsättningar kan ta ut en del av de kalkylerade förstärkningskostnaderna av abonnenten på ett objektivt sätt med hjälp av ett offentligt listpris i euro/megawattimme. I nuläget tillämpas ingen sådan kapacitetsreserveringsavgift i stamnätet.

Stamnätsinnehavarens möjlighet att begränsa anslutningspunktens effekt inverkar dock inte på nätinnehavarens utvecklingsskyldighet enligt 19 §, enligt vilken nätinnehavaren ska upprätthålla och förstärka sitt nät så att abonnenter fullt ut kan anslutas till det inom ramen för det dimensionerande felet. Nätinnehavarens villkor och de tekniska krav för anslutning ska också vara objektiva och icke-diskriminerande.

Elmarknadslagen bör kompletteras med en ny bestämmelse som tillåter att stamnätsinnehavaren på grund av otillräcklig överföringskapacitet i en del av nätet begränsar effekten för nya anslutningspunkter för kraftverk och energilagringsanläggningar för att försnabba anslutningen. Abonnenter bör också ges möjlighet till en bättre servicenivå och ett genomförande som avviker från normal anslutningspraxis, om abonnenten tar ansvar för kostnaderna för tilläggstjänsterna. Bestämmelsens syfte är att underlätta anslutning till stamnätet med beaktande av begränsningar i den garanterade överföringskapaciteten samt ekonomisk effektivitet.

3.2 Elmarknadsförordningen

Finland har utfärdat lagstiftning som kompletterar elmarknadsförordningen i lagen om ändring av lagen om tillsyn över el- och naturgasmarknaden (633/2020), lagen om ändring av 1 § i lagen om Energimyndigheten (634/2020) och

lagen om ändring av lagen om en effektreserv som säkerställer balansen mellan elproduktion och elförbrukning (1239/2021).

Elmarknadsförordningen medför inget behov av att komplettera den nationella lagstiftningen.

3.3 Europaparlamentets och rådets direktiv om främjande av användningen av energi från förnybara energikällor

De nationella författningar och författningsändringar genomförandet av Europaparlamentets och rådets direktiv om främjande av användningen av energi från förnybara energikällor förutsätter har i huvudsak satts i kraft inom den tidsram som anges i direktivet. I Finland har bestämmelserna i direktivet satts i kraft bland annat genom bestämmelser i lagen om biodrivmedel och flytande bibränslen (393/2013), lagen om främjande av användningen av förnybara drivmedel för transport 446/2007), lagen om främjande av användningen av biobrännolja (418/2019), lagen om tillståndsförfaranden och vissa andra administrativa förfaranden i samband med produktionsanläggningar för förnybar energi (1145/2020) samt elmarknadslagen, naturgasmarknadslagen (587/2017) och de lagar som nämns ovan. Krav enligt direktivet ingår inte enbart i författningar som berör energibranschen, utan också till exempel i bestämmelser om statsstöd, tillståndsförfaranden och andra administrativa förfaranden. Genomförandet av direktivet pågår delvis ännu, bland annat i fråga om bestämmelserna om ursprungsgarantier för energi.

Artikel 17 i direktivet förutsätter att elmarknadslagen kompletteras i fråga om förfarande för nätanslutning efter enkel anmälan för småskalig elproduktion.

3.4 Europaparlamentets och rådets direktiv om energieffektivitet, om ändring av direktiven 2009/125/EG och 2010/30/EU och om upphävande av direktiven 2004/8/EG och 2006/32/EG

Finland har delvis genomfört energieffektivitetsdirektivet i den nationella lagstiftningen, bland annat genom energieffektivitetslagen (1429/2014). Punkt c i bilaga XII till direktivet har genomförts i den nationella lagstiftningen genom en lag om ändring av elmarknadslagen (1430/2014). Till den delen förutsätter direktivet inte några ytterligare nationella genomförandeåtgärder.

4 Förslagen och deras konsekvenser

4.1 De viktigaste förslagen

4.1.1 Propositionens målsättning

Enligt regeringsprogrammet för statsminister Sanna Marins regering ska flexibiliteten i elnätet utvecklas och det ska tas fram alternativa sätt att säkra elleveransen framför allt i glesbygdsområden. Potentialen för smarta elnät och efterfrågeflexibilitet bör utnyttjas fullt ut. Försörjningsberedskapen förbättras genom att man i samarbete med branschaktörer utvecklar ett smartare elnät i Finland och utnyttjar nya möjligheter att lagra energi. Regleringen ska utvecklas så att det blir lättare för alla parter, även för husbolag, småhus och gårdsbruksenheter, att dra nytta av

småskalig energiproduktion. Enligt regeringsprogrammet ska regeringen i sitt beslutsfattande också beakta hur den kritiska infrastrukturen fungerar samt befolkningens utkomst och funktionsförmåga. Denna proposition syftar till att genomföra dessa mål i regeringsprogrammet för statsminister Sanna Marins regering.

Propositionens huvudsakliga syfte är att genomföra de ändringar elmarknadsdirektivet förutsätter i den nationella lagstiftningen om elmarknaden. Ett annat viktigt syfte är att genomföra konkreta åtgärder som Arbetsgruppen för smarta nät föreslår i sin slutrapport från oktober 2018, och som innebär att ett smart elsystem kan betjäna kundernas möjligheter att delta aktivt på elmarknaden och främja leveranssäkerheten. Direktivet syftar till att sätta kunden i centrum på elmarknaden genom att säkerställa att kunden har möjlighet att delta på elmarknaden och skydda kunden bättre. Metoder som föreslås är ökad konkurrens på elmarknaden, aggregatorer som sammanför mindre resurshelheter till större helheter och bättre tillgång till information för kunden. Dessutom preciseras möjligheten för stamnätsinnehavare och distributionsnätinnehavare att äga anläggningar som producerar lagrings- och systemtjänster samt deras skyldigheter att anskaffa systemtjänster på ett marknadsbaserat sätt.

I propositionen föreslås också åtgärder för att förhindra osaklig avtals- och marknadsföringspraxis som riktas till konsumenterna på detaljhandelsmarknaden för el. Det föreslås att förskottsfakturerings vid detaljhandel med el ska begränsas till hantering av kundspecifika kreditrisker. Bestämmelserna om ett jämförelseverktyg för elleveransavtal syftar också till att förhindra att jämförelseverktyget utnyttjas som ett instrument för osaklig marknadsföring.

4.1.2 Marknadsbaserade leveranspriser och samhällsomfattande tjänster

I propositionen föreslås det att det i 67 § som berör leveransskyldighet entydigt anges att ett avtal med dynamiska elpriser också ska kunna vara en produkt som omfattas av leveransskyldigheten.

4.1.3 Jämförelseverktyg för elleveransavtal

Det föreslås att upprätthållandet av jämförelseverktyget för elleveransavtal ska vara en myndighetsuppgift. Genomförandet av jämförelseverktyget föreslås bli en uppgift för Energimyndigheten. Verksamheten på webbplatsen sahkonhinta.fi föreslås i huvudsak fortsätta i nuvarande form. När webbplatsen blir en lagstadgad uppgift för myndigheten kompletteras lagstiftningen med de befogenheter upprätthållandet av webbplatsen förutsätter, definitioner av detaljförsäljares rättigheter och skyldigheter samt bestämmelser som gör det möjligt att säkerställa att webbplatsen inte utnyttjas som ett instrument för osaklig marknadsföring av elleveransavtal. Ändringarna innebär inga begränsningar eller förändringar i verksamhetsförutsättningarna för dem som upprätthåller kommersiella jämförelseverktyg jämfört med nuläget.

4.1.4 Tvistlösning utanför domstol

Tvistlösningsförfarandet enligt artikel 6.2 i elmarknadsdirektivet i fall där tillträde till nätet förvägras föreslås förbli en uppgift för Energimyndigheten. Det föreslås också att tvistlösning i fråga om aggregering enligt artikel 17 blir en uppgift för Energimyndigheten. Det föreslås att lagstiftningen förtydligas i fråga om förfarandet för tvistlösning och bägge parternas rätt att söka ändring.

Tvistlösningsförfarandet enligt artikel 26 som berör besvär från slutkunder föreslås i fråga om konsumenters besvär förbli en uppgift uteslutande för konsumenttvistenämnden. Det förutsätter inga ändringar i lagstiftningen.

Det föreslås att det för tvistlösningsförfarandet enligt artikel 26 som berör besvär från slutkunder i fråga om näringsidkare inrättas en självständig nämnd som benämns tvistenämnden för energimarknaden, för vilken arbets- och näringsministeriet producerar förvaltnings-, kansli-, kommunikations- och mötesutrymmestjänster. Nämnden föreslås ha medlemmar och föredragande i bisyssla på arvodesbasis. Nämndens förfaranden föreslås bygga på förfarandereglerna för konsumenttvistenämnden. Nämnden föreslås höra till arbets- och näringsministeriets förvaltningsområde.

4.1.5 Oberoende aggregatorer som erbjuder flexibilitetstjänster

Genom propositionen genomförs de skyldigheter med avseende på oberoende aggregatorer som förutsätts i elmarknadsdirektivet. För att lagstiftningen ska tillåta oberoende aggregatorer krävs nya metoder för mätning och balansavräkning samt bedömning av konsekvenserna av oberoende aggregatorer för andra aktörer. Det föreslås att närmare bestämmelser om de processer för mätning och elhandel som möjliggör de oberoende aggregatorernas verksamhet ska utfärdas genom förordning av statsrådet.

Det har inte föreskrivits om oberoende aggregatorers roll på elmarknaden. En oberoende aggregator styr kundens elförbrukning, elproduktion och energilagringssystem och erbjuder självständigt den flexibiliteten på elmarknaden, oberoende av leveranskedjan för el, samt påverkar sin kunds elbalans. I lagen föreslås ingå en ersättningsmekanism för direkta kostnader för den aktivering av efterfrågefleksibilitet en oberoende aggregators verksamhet medför. Beräkningsmetoden för ersättningen baseras på energieffekten av de aggregeringstjänster den oberoende aggregatören tillhandahåller för kundens öppna leverantörs eller balansansvariges elbalans.

Förslaget baseras på den modell arbetsgruppen för smarta nät utarbetat utifrån ett beställningsarbete,³¹ i vilken den oberoende aggregatören kompenserar den öppna leverantören för den energi som överförs från kundens öppna leverantörs eller dennes balansansvarigas elbalans till den oberoende aggregatörens elbalans. Dessutom korrigeras aggregatörens och kundens öppna leverantörs eller balansansvarigas elbalanser.

I den föreslagna modellen svarar den oberoende aggregatören själv för sin egen balansavvikelse. Beräkningsmetoden för ersättningen anges av den systemansvariga stamnätinnehavaren och fastställs av Energimyndigheten. Ersättningsmetoden bör behandla alla parter på elmarknaden på ett objektiva och icke-diskriminerande sätt. Dessutom förutsätter elmarknadsdirektivet att nyttan av att den oberoende aggregatören etablerar sig på marknaden bedöms och beaktas när kompensationen beräknas.

4.1.6 Drift och ägande av energilagringssystem

I enlighet med elmarknadsdirektivet föreslås ett förbud för nätinnehavare att bedriva näringsverksamhet som avser energilagringssystem. Förbudet berör dock inte sådana energilagringssystem som betraktas som nätinnehavarens helt integrerade nätkomponenter. I enlighet med kravet i direktivet förslås det att en nätinnehavare ska ha Energimyndighetens tillstånd för att upprätthålla en sådan energilagringssystem. Tillstånd ska dock alltid beviljas för energilagringssystem som uppfyller kriterierna för helt integrerade nätkomponenter.

³¹ <https://tem.fi/julkaisu?pubid=URN:ISBN:978-952-327-346-7> (på finska)

Energimyndigheten kan för viss tid bevilja nätinnehavaren undantagstillstånd för att äga, utveckla, förvalta och driva andra energilagringssystem, om nätinnehavaren behöver sådana energilagringssystem för att fullgöra sitt ansvar för säker, tillförlitlig och effektiv drift av elnätet eller om en stamnätsinnehavare behöver icke-frekvensrelaterade stödtjänster som sådana energilagringssystem producerar för att fullgöra sitt ansvar för en säker, tillförlitlig och effektiv drift av elnätet. När tillståndet beviljas ska Energimyndigheten bedöma för vilka ändamål energilagringssystemen kan användas, och möjligheten till undantag bör vara begränsad för att inte gränsen mellan reglerad verksamhet och konkurrensutsatt marknad ska bli otydlig. Undantaget gör det ändå möjligt att använda energilagringssystem för sådana uppgifter som kan betraktas som nätinnehavarens stödtjänster, med undantag för balansering och hantering av överföringar. Den föreslagna undantagsbestämmelsen underlättar produktionen av icke-frekvensrelaterade stödtjänster för nätinnehavare, samt för stamnätsinnehavares del också produktionen av andra systemtjänster.

I bägge fallen ingår energilagringssystem i nätinnehavarens nätaffärsverksamhet, och ingen särredovisning av affärsverksamheter behövs.

4.1.7 Laddningsstationer för elfordon

Enligt propositionen ska en distributionsnätinnehavare inte få bedriva näringsverksamhet som avser laddning av elfordon. Distributionsnätinnehavaren får dock upprätthålla laddningsstationer för elfordon för eget bruk. Det föreslås inte att en option enligt artikel 33.3 i elmarknadsdirektivet för distributionsnätinnehavare att bedriva affärsverksamhet som avser laddning av elfordon ska ingå i den nationella lagstiftningen.

4.1.8 Användning av flexibilitet i distributionsnät

Elmarknadsdirektivet förutsätter att distributionsnätinnehavaren på ett marknadsbaserat sätt skaffar den flexibilitet som behövs för säker drift och utveckling av distributionsnätet samt för hantering av överföringsbegränsningar på distributionsnätinnehavarens område. Hittills har strävan varit att undvika överföringsbegränsningar bland annat genom reglering, mekanismer i anslutningsavtal, tariffstrukturer eller marknadsbaserade mekanismer. I distributionsnät i Finland har knappt några överföringsbegränsningar förekommit under normala förhållanden.

En sådan särskild bestämmelse om marknadsbaserad anskaffning av produkter och tjänster för flexibilitet skapar en ny slags efterfrågan på flexibilitet samt effektiviserar driften och utvecklingen av nätet. Alla parter på elmarknaden som uppfyller kraven föreslås ha rätt att erbjuda sina tjänster till nätinnehavare. I kombination med distributionsnätinnehavarens utvecklingsskyldighet syftar ändringen till en effektivare drift av nätet och effektivare investeringar.

För att förenhetliga villkoren för flexibilitetstjänster ska Energimyndigheten fastställa allmänna krav för upphandling av flexibilitetstjänster för en enhetligare marknad. Energimyndigheten kan förutsätta att nationella standardiseringsprodukter för flexibilitetstjänster fastställs, om myndigheten bedömer att nationella standardiseringsprodukter främjar utvecklingen av marknaden för flexibilitet. Ändringen syftar till att främja utvecklingen av flexibilitetsmarknaden för nätinnehavare och skapa en enhetlig praxis för marknaden.

Energimyndigheten kan bevilja undantag från skyldigheten att upphandla flexibilitet om en marknadsbaserad anskaffning av flexibilitetstjänster inte är ekonomiskt effektiv eller om den skulle leda till allvarliga snedvridningar på marknaden eller ökade överföringsbegränsningar.

4.1.9 Anslutningsvillkor för stamnätsinnehavare och innehavare av högspänningsdistributionsnät

Det föreslås att till anslutningsvillkoren för stamnätsinnehavare och innehavare av högspänningsdistributionsnät fogas en ny bestämmelse som gäller nya kraftverk och energilagringssystem, enligt vilken en stamnätsinnehavare eller en innehavare av ett högspänningsdistributionsnät inte får vägra ansluta ett nytt kraftverk eller en ny energilagringssystemanläggning med hänvisning till eventuella framtida begränsningar i det tillgängliga nätets överföringskapacitet. Ett villkor föreslås vara att abonnenten ersätter nätinnehavaren för sådana kostnader för byggande av anslutningen som inte kan anses omfattas av utvecklingskyldigheten enligt 19 §. På så sätt ska stamnätsinnehavaren eller innehavaren av ett högspänningsdistributionsnät möjliggöra en nätanslutning om anslutningen förutsätter att överföringskapaciteten höjs i den del av nätet till vilken anslutningen sker. Ändringen inverkar inte på nätinnehavarens utvecklingskyldighet, och överföringskapaciteten ska förstärkas inom rimlig tid så att den effektbegränsning som angetts för anslutningen senare kan upphävas och också andra abonnenter kan anslutas till nätet.

Ett undantag är situationer som inte omfattas av utvecklingskyldigheten, när en abonnent begär ett utförande som avviker från normal praxis. Abonnenten är skyldig att gottgöra nätinnehavaren för sådana extra byggnadskostnader och andra kostnader. Dock är det motiverat att abonnenten deltar i nätinnehavarens kostnader endast i sådana situationer när abonnenten förutsätter bättre driftssäkerhet än normalt. Att kostnaden för att tidigarelägga investeringen tas ut hops abonnenten säkerställer en objektiv behandling av nätinnehavarna, när en investering som gjorts för en förbrukares behov inte betalas av andra nätanvändare.

I 45 § föreskrivs det särskilt om anslutningsvillkor i fråga om den systemansvariga stamnätsinnehavarens systemansvar. Den största tillåtna effektförändring vid anslutningen av ett kraftverk som Finlands elsystem håller för utan att driftssäkerheten äventyras, det så kallade dimensionerande felet, är högst 1 300 megawatt. Den föreslagna bestämmelsen inverkar inte på stamnätsinnehavarens rätt att på basis av systemansvaret ställa upp begränsningar så att elsystemets driftssäkerhet inte äventyras till följd av en anslutning.

4.1.10 Energimyndighetens tillsynsuppgifter

Genom denna proposition genomförs de nya uppgifter och befogenheter för de nationella tillsynsmyndigheterna som elmarknadsdirektivet förutsätter.

Det föreslås att Energimyndigheten i elmarknadslagen ska ges de befogenheter som förutsätts i elmarknadsdirektivet för att förstärka uppgifterna för de regionala samordningscentrumen i systemdriftsregionerna, beslutsförfarandena och tariffeffekterna för stamnätsinnehavarna i samarbete med andra tillsynsmyndigheter i systemdriftsregionen. [luddig]Till Energimyndighetens befogenheter för förhandstillsyn fogas också en skyldighet att förstärka tjänstevillkoren för säker drift av distributionsnätinnehavarnas nät.

En ny uppgift för Energimyndigheten föreslås också bli befogenheten att fastställa eventuella nationella standardiseringsprodukter för flexibilitetstjänster som anskaffas för säker drift av distributionsnätet, om myndigheten bedömer att sådana produkter är nödvändiga för utvecklingen av marknaden.

I lagen tas också in en tillsynsmyndighet för Energimyndigheten för övervakning av utvecklingen av nätinnehavarens smarta nät. Energimyndighetens tillsynsuppgifter kompletteras också med övervakning av bedömningen av resursernas tillräcklighet samt med den gemensamma

europiska tillsynen över samarbetsorganen för stamnätsinnehavare och distributionsnätinnehavare.

Till elmarknadslagen fogas bestämmelser om tillståndsförfarandet för energilagringsanläggningar som nätinnehavare opererar.

4.2 De huvudsakliga konsekvenserna

Bedömningen av propositionens konsekvenser baseras på arbetet i den arbetsgrupp för smarta näts om arbets- och näringsministeriet tillsatte i september 2016 i fråga om de möjligheter smarta nät innebär för elmarknaden samt på de åsikter som under beredningen framförts av verksamhetsutövare samt på uppgifter och bedömningar som begärts av justitieministeriet, Energimyndigheten och Fingrid Abp.

4.2.1 Ekonomiska och andra konsekvenser för verksamhetsutövarna

4.2.1.1 Konsekvenser för elproducenter, elleverantörer och andra tjänsteleverantörer

Marknadsbaserade leveranspriser

I Finland är prissättningen på detaljmarknaden marknadsbaserad, och förslaget innebär till den delen ingen förändring i nuläget.

Jämförelseverktyg för elleveransavtal

Utgångspunkten är att förslaget till lag om ett jämförelseverktyg för elleveranser endast får små konsekvenser för detaljförsäljarna. Den nya lagen innebär att användningsvillkoren för jämförelseverktyget anges mer exakt, vilket vid behov gör det möjligt att för viss tid utesluta detaljförsäljare som bryter mot villkoren från jämförelsetjänsten. Det främjar en objektiv behandling av detaljförsäljarna och stärker slutförbrukarnas förtroende för detaljförsäljarna.

Twistlösning utanför domstol

De förslag som gäller twistlösning utanför domstol bedöms få små konsekvenser för elproducenter, elleverantörer och aggregatorer trots att antalet ärenden som behandlas kan öka i och med de möjligheter de nya twistlösningsmekanismerna erbjuder. Som helhet bedöms antalet ärenden enligt de nya förfarandena dock bli väldigt litet. De ärenden som inleds av denna grupp bedöms utgöra enstaka fall. Också i fråga om twistlösningsförfarandet enligt artikel 17 i direktivet kan det bedömas att antalet fall kommer att vara litet, eftersom antalet aggregatorföretag inte kommer att vara särskilt stort i Finland. Också i detta sammanhang kommer det att röra sig om enstaka fall. Inledningsvis, innan de nya förfarandena etableras, kan antalet fall dock antas bli större än förutspått. Twistlösningsmekanismen stärker rättsskyddet i säkerhet för aggregatorföretag som etablerar sig på marknaden.

Flexibilitetsmarknadens utveckling

Tills vidare har det inte funnits någon efterfrågan på flexibilitetstjänster för nätinnehavare, eftersom det har varit relativt förmånligt att förstärka nätet jämfört med alternativa metoder. Den befintliga regleringsmodellen för skäligen avkastning har möjliggjort investeringar i nätet, och det har inte funnits några betydande incitament för alternativa näthanteringsåtgärder i stället för investeringar i nätet. Den marknadsbaserade upphandlingen av flexibilitetstjänster syftar till att

effektivera driften och utvecklingen av distributionsnätet. Ett syfte med regeringens proposition är att stärka deltagandet på marknaden i synnerhet för decentraliserad produktion, efterfrågeflexibilitet och energilagringstjänster.

Den nordiska potentialen för efterfrågeflexibilitet har bedömts i en utredning som genomfördes i samarbete mellan flera nordiska universitet 2018.³² Enligt utredningen är volymen av den marknadsbaserade efterfrågeflexibilitet som i nuläget är tillgänglig för stamnätsinnehavare 2,7–8,0 % av elsystemets årliga effekttopp. Efterfrågeflexibilitetens tekniska potential bedömdes dock vara betydligt större. Det bedömdes bland annat finnas betydande potential hos hushåll med eluppvärmning samt hos industrin och servicesektorn. Efterfrågeflexibilitetens potential bedömdes vara i storleksordningen upp till 30 % av systemets årliga toppeffekt. Efterfrågeflexibilitetens ekonomiska effektivitet bedömdes inte. I Finland har efterfrågeflexibiliteten en betydande potential i industrin och i det eluppvärmda byggnadsbeståndet. De största elförbrukarna deltar redan aktivt på elmarknaden. Efterfrågeflexibilitetens tekniska potential i byggnadsbeståndets eluppvärmning har bedömts till ca 3 200 megawatt.³³

I en utredning som Nordiska ministerrådet genomförde 2017³⁴ bedömdes det att tredje parter som samlar upp flexibilitetspotentialen krävs för att skapa en tillräcklig flexibilitetskapacitet för nätinnehavarna. Sannolikt krävs automatiserade lösningar, vilket innebär att deltagandet på flexibilitetsmarknaden är bekymmerslöst för slutförbrukarna och effektivt för nätinnehavarna. Att tredje parter som tillhandahåller flexibilitetstjänster deltar på flexibilitetsmarknaden är också förenligt med målsättningarna i regeringens proposition.

Utvecklingen av flexibilitetsmarknaden bedöms skapa nya servicemöjligheter för oberoende aggregatorer som samlar upp flexibilitetsresurser samt för aktörer som till exempel tillhandahåller lämpliga ellagringsstjänster eller stödtjänster för nätinnehavare. Den utvidgning av utvecklingsskyldigheten som trädde i kraft den 1 augusti 2021 förutsätter att distributionsnätinnehavarna bedömer alternativa åtgärder till nätinvesteringar och utarbetar en plan för eventuell användning av flexibilitet i elförbrukningen, ellagringsanläggningar, distributionsnätinnehavarens energieffektivitetsåtgärder och andra resurser som ett alternativ till en utvidgning av distributionsnätets överföringskapacitet. Genom ändringen breddas basen för efterfrågan på flexibilitetstjänster och främjas uppkomsten av en mer omfattande flexibilitetsmarknad.

Ersättning av kostnader för aktivering av en oberoende aggregators efterfrågeflexibilitet

Oberoende aggregatorer som tillhandahåller flexibilitetstjänster är nya aktörer på elmarknaden: de styr kundens elförbrukning, elproduktion och energilagringssystem och erbjuder självständigt den flexibiliteten på elmarknaden, oberoende av den öppna leveranskedjan för el. En elleverantör som ansvarar för objektets elbalans, det vill säga för att el i en mängd som motsvarar förbrukningen anskaffas för objektet, upphandlar elen för ett objekt som ingår i efterfrågeflexibiliteten. Om ändå en aktör utanför den öppna leveranskedjan styr objektets elförbrukning, kan det hända att elleverantören inte kan bereda sig på rätt sätt på variationer i förbrukningen. Elleverantören kan då skaffa fel mängd el för objektet, vilket leder till en balansavvikelse. Sam-

³² https://www.researchgate.net/profile/Klaus_Skytte/publication/325645485_A_review_of_demand_side_flexibility_potential_in_Northern_Europe/links/5b1f65d90f7e9b0e373df153/A-review-of-demand-side-flexibility-potential-in-Northern-Europe.pdf

³³ <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-15-3485-0> (på finska)

³⁴ <http://norden.diva-portal.org/smash/get/diva2:1164981/FULLTEXT01.pdf>

tidigt erbjuder en oberoende aggregator den mängden el på marknaden utan att egentligen upphandla el, och får ersättning för detta. När sådan verksamhet bedrivs i stor skala, kan den leda till störningar i elmarknadens funktion.

I ett arbete som arbets- och näringsministeriets arbetsgrupp för smarta nät beställde³⁵ granskades tre modeller, i vilka de ekonomiska kostnaderna för den balansavvikelse oberoende aggregatorer orsakar på marknadsplatserna bärs antingen av den balansansvariga för objektet, stamnät-sinnehavaren eller den oberoende aggregatorn som genomför efterfrågeflexibiliteten. Arbetsgruppen gick in för att föreslå en modell i vilken den oberoende aggregatorn kompenserar kundens öppna leverantör eller dennas balansansvariga för den energi som överförs från kundens öppna leverantörs eller dennas balansansvarigas elbalans till aggregatorns elbalans, vilket innebär att aggregatorn kompenserar de direkta kostnaderna dess verksamhet medför för den kundens öppna leverantör eller dennas balansansvariga. Enligt förslaget korrigeras också den oberoende aggregatorns och kundens öppna leverantörs eller dennas balansansvarigas elbalanser.

Den föreslagna modellen är neutral ur elsystemets och de andra marknadsaktörernas perspektiv samt den mest objektiva med avseende på olika kundgrupper och aktörer på marknaden, och den innehåller de största totala incitamenten för optimering av helheten. Sämre lönsamhet för den oberoende aggregatorn kan leda till att modellen innebär att mindre kompensation betalas till de slutförbrukare som deltar i flexibiliteten, men innebär också lägre kostnader för de andra förbrukarna.

Den oberoende aggregatorns verksamhet bedöms öka kostnaderna för den öppna leverantören eller dess balansansvariga i någon mån, om deras portfölj innehåller en stor mängd sådana resurser som styrs av den oberoende aggregatorn. I annat fall är kostnadseffekten liten. Kompensationen för balansavvikelser har betydande inverkan på lönsamheten i oberoende aggregatorers verksamhet. Skillnaden mellan verksamhetens intäkter och kompensationen för balansavvikelser bedöms variera mellan 0,3 och 1,2 miljoner euro på årsnivå.

Anslutning av nya produktionsanläggningar och energilagransanläggningar till stamnätet och till högspänningsdistributionsnät

Enligt förslaget får det i stamnätets innehavarens villkor för anslutning av nya produktionsanläggningar och energilagransanläggningar till stamnätet eller till ett högspänningsdistributionsnät för att påskynda anslutningen och säkerställa den anslutna enhetens ekonomiska effektivitet anges begränsningar för en anslutningspunkts effekt, om anslutningen förutsätter att överföringskapaciteten höjs i den del av nätet till vilken anslutningen sker. I sådana situationer när stamnätet eller ett högspänningsdistributionsnät byggs enligt en enskild abonnents behov på abonnentens begäran och med avvikelse från normal anslutningspraxis är abonnenten skyldig att ersätta stamnätets innehavarens för sådana kostnader för höjningen av överföringskapaciteten som inte kan anses omfattas av utvecklingskyldigheten enligt 19 §.

I nuläget består abonnentens anslutningsavgift till stamnätet av listpriser som utgörs av de genomsnittliga byggnadskostnaderna för den elstation som utgör anslutningspunkt. Stamnätets innehavaren tar inte ut några kostnader för förstärkning av stamnätet, utan de fördelas på överföringsavgifterna. För att få en anslutning snabbare har abonnenten i nuläget alternativet att avtala om att anslutningspunkten är en sådan punkt där anslutningen kan genomföras snabbare. De

³⁵ [Vaikutustenarvio älyverkkotyöryhmän esittämistä toimista 8.10.2018](https://tem.fi/alyverket); <https://tem.fi/alyverket> (på finska)

åtgärder som omfattas av utvecklingsskyldigheten bör finansieras objektivt genom överföringsavgifter. I de prissättningsmodeller Energimyndigheten utarbetat tillåts också en kapacitetsreserveringsavgift och fastställs en beräkningsmetod för den, utifrån vilken nätinnehavaren under vissa förutsättningar kan ta ut en del av de kalkylerade förstärkningskostnaderna av abonnenten på ett objektivt sätt med hjälp av ett offentligt, effektbaserat listpris. I stamnätet tillämpas i nuläget ingen kapacitetsreserveringsavgift.

Förslaget stöder stamnätinnehavarens nuvarande anslutningspraxis och förtydligar grunderna för den. Hittills har det inte funnits något nämnvärt behov av anslutningar som avviker från normal anslutningspraxis, men om behovet ökar innebär bestämmelsen att utvecklingsskyldigheten inte omfattar situationer som leder till att stamnätet byggs på ett ineffektivt sätt i praktiken enbart för en enskild abonnents behov. Också kostnaderna drabbar då abonnenten, och bärs inte gemensamt av alla nätanvändare via överföringstariffen.

4.2.1.2 Konsekvenser för nätanvändarna

Drift och ägande av energilagringssystem

Enligt förslagen från forumet för smarta nät kan distributionsnätsbolagen i framtiden dra nytta av energilagringssystem till exempel i förgreningsnät i glesbygden, där korta effekttoppar orsakar hög spänning som det blir oskäligt dyrt att bereda sig för genom att förstärka nätet. Likaså kan de gynna leveranssäkerheten i glesbygden, hanteringen av reaktiv effekt och förbättringen av elkvaliteten. Ett utnyttjande av energilagringssystem enligt propositionen kräver inte nödvändigtvis att de ägs av nätinnehavaren. Utgångspunkten är att nätinnehavarna skaffar den lagringsresurs de behöver som en marknadsbaserad tjänst och att energilagringssystemens ägare också kan delta på andra marknadsplatser för el med sin lagringssystem.

Enligt Energimyndighetens nuvarande praxis för särredovisning har distributionsnätinnehavarna inte kunnat inkludera energilagringssystem i balansen för sin nätaffärsverksamhet. Också arbetsgruppen för smarta nät anger i sin slutrapport att ägande och drift av energilagringssystem huvudsakligen utgör konkurrensutsatt affärsverksamhet. Arbetsgruppen för smarta nät ansåg att nätinnehavarna inte bör påverka marknaden eller delta i marknadsaktiviteter genom att tillhandahålla lagringstjänster. Därför bör nätinnehavarna i regel inte äga eller använda lagringssystem själva, utan ägandet och driften av energilagringssystem bör ske på marknadsvillkor. Det föreslagna undantaget i fråga om helt integrerade nätkomponenter tillåter att nätinnehavare äger lagringssystem under vissa förutsättningar.

Energilagringssystem som installeras i elnätet är fortfarande ovanliga till följd av den höga kostnadsnivån. Lagringssystem utvecklas dock kontinuerligt för marknadens behov, och kostnadsnivån kan antas sjunka i framtiden. I Energiindustrins nationella projekt Roadmap 2025, som färdigställdes 2016, bedömdes prisutvecklingen för lokala batterier som lämpar sig för elnätet följa prisutvecklingen för batterier för elbilar, om också långsammare.

Förslaget bedöms inte få några kortsiktiga konsekvenser för nätinnehavarna, eftersom nuvarande praxis med särredovisning redan nu har begränsat nätinnehavarens ägande av energilagringssystem. För att nätinnehavare ska kunna äga och operera energilagringssystem krävs det att Energimyndigheten beviljar tillstånd eller undantagstillstånd, och myndigheten bedömer hur lagringssystemen kan användas. Möjligheten till undantag bör vara tydligt avgränsad för att inte gränsen mellan reglerad verksamhet och konkurrensutsatt marknad ska bli otydlig.

Tvistlösning utanför domstol

De förslag som gäller tvistlösning utanför domstol bedöms få små konsekvenser för nätt innehavare trots att antalet ärenden som behandlas kan öka i och med de möjligheter de nya tvistlösningsmekanismerna erbjuder. Som helhet bedöms antalet ärenden enligt de nya förfarandena dock bli väldigt litet. De ärenden som väcks enligt den föreslagna modellen bedöms utgöra enstaka fall.

Ersättning av kostnader för aktivering av flexibilitet

Konsekvenserna är små för nätt innehavaren av det förslag som berör affärsmodellen för oberoende aggregatorer som tillhandahåller flexibilitetstjänster.

För stamnät innehavaren medför de nya uppgifterna kostnader. Utvecklingen av en beräkningsmetod för kompensationen för den efterfrågeflext för slutförbrukaren själv eller en oberoende aggregator aktiverar är en engångsuppgift som inte får någon betydande kostnadseffekt. Den systemansvariga stamnät innehavaren som har riksomfattande balanseringsansvar orsakas betydande kostnader för den korrigering av balansen som själva slutförbrukarens eller en oberoende aggregators verksamhet förutsätter och för kompensation på de marknadsplatser den systemansvariga stamnät innehavaren upprätthåller. Om en oberoende aggregators verksamhetsmodell tillför elmarknaden nya flexibla resurser, kan det å andra sidan minska kostnaderna för alla elförbrukare i form av lägre marknadspriser.

Konsekvenser för distributionsnät innehavare

Distributionsnät innehavarens skyldighet att skaffa flexibilitetstjänster

I Den utredning Nordiska ministerrådet beställde 2017³⁶ bedömer de nordiska distributionsnätbolagen att flexibilitetstjänsterna ger distributionsnätbolagen ett mervärde, i synnerhet på lång sikt. De finländska distributionsnätbolagen bedömer att de positiva konsekvenserna i synnerhet berör de lägre nätnivåerna där flexibiliteten kan jämna ut efterfrågetoppar och därmed gynna hanteringen av överföringsbegränsningar i distributionsnätet. Med beaktande av de förändringar i utvecklingsskyldigheten som trädde i kraft i augusti 2021 kan investeringar i ökad överföringskapacitet framöver skjutas upp eller helt undvikas. Det nuvarande distributionsnätet för el har dock i regel en ganska stark dimensionering till följd av eluppvärmningens stora marknadsandel, och också av elöverföringstekniska skäl.

Flexibilitetstjänsterna bedöms också gynna distributionsnätets leveranssäkerhet. Potentialen för leveranssäkerhetsflexibilitet har undersökts i ett pågående forskningsprojekt vid LUT-universitetet,³⁷ enligt vilket det i synnerhet i glesbygden finns rikligt med gynnsam flexibilitetspotential för distributionsnätbolag. Flexibilitetsavtal som berör leveranssäkerheten möjliggör inbesparingar för distributionsnät innehavare när resurserna för investeringar i nätet kan fördelas mer flexibelt till sådana regioner där de också framöver är bättre motiverade.

Hittills har ingen marknad för flexibilitetstjänster för nätt innehavare uppkommit i Finland. Det har inte funnits någon betydande efterfrågan på flexibilitet i distributionsnätet, eftersom regleringsmodellen har sporrat till att trygga förbrukarnas tillgång till el genom en elförbindelse med tillräcklig överföringskapacitet. Därmed har det inte funnits någon omfattande efterfrågan som möjliggjort en marknad till exempel för utjämning av lokala efterfrågetoppar i distributionsnätet

³⁶ <http://norden.diva-portal.org/smash/get/diva2:1164981/FULLTEXT01.pdf>

³⁷ <https://www.lut.fi/school-of-energy-systems/tutkimusryhmat/sahkomarkkinat/tutkimus/haja-asutusa-lueen-sahkoasiakas-ja-sahkoverkko-2030> (på finska)

med hjälp av flexibilitetstjänster. Behovet av flexibilitet bedöms dock öka i framtiden i och med ökande efterfrågan och förändrad produktionsstruktur. I synnerhet distributionsnätsinnehavarna kan dra nytta av flexibilitet för att trygga leveranssäkerheten.

Enligt de utvecklingsplaner som lämnades till Energimyndigheten 2018³⁸ uppgår distributionsnätsinnehavarnas investeringar i leveranssäkerhet till 2,9 miljarder euro under perioden 2014–2028.

De föreslagna ändringarna bedöms inte få några betydande ekonomiska eller tekniska konsekvenser för distributionsnätsinnehavarna på kort sikt. Det föreslås att Energimyndigheten ska få bevilja undantag från skyldigheten att anskaffa flexibilitetstjänster på marknadsvillkor när den inte är ekonomiskt effektiv. Eftersom efterfrågan på flexibilitetstjänster tills vidare är liten, bedöms inga snabba förändringar inträda för de nuvarande verksamhetsmodellerna. Enligt den ändring i utvecklingsskyldigheten som trädde i kraft i augusti 2021 ska dock distributionsnätsinnehavarna utarbeta en plan för eventuell användning av flexibilitet i elförbrukningen, ellagransanläggningar, distributionsnätsinnehavarens energieffektivitetsåtgärder och andra resurser som ett alternativ till en utvidgning av distributionsnätets överföringskapacitet. Det bidrar också till ökad efterfrågan på flexibilitetstjänster.

I framtiden bedöms distributionsnätsinnehavare kunna utnyttja sina nät effektivare än i nuläget, när näten inte längre behöver dimensioneras enligt sällsynta störningar eller toppar i efterfrågan. Enligt ett föredrag³⁹ vid det forum för smarta nät Energimyndigheten tillsatte minskar ändringen de framtida investeringsbehoven och stärker nätets leveranssäkerhet. Därmed bedöms den marknadsbaserade anskaffningen av flexibilitetstjänster ge ekonomiska inbesparingar på lång sikt, trots att det ännu är svårt att uppskatta deras storlek.

Skyldigheten att upphandla icke-frekvensrelaterade stödtjänster på marknadsvillkor

Sådana stödtjänster för distributionsnätbolag som avses i elmarknadsdirektivet är spänningsreglering, hantering av kortslutningsström, inmatning av reaktiv effekt och ö-drift. Potentiella flexibilitetsobjekt för distributionsnätsinnehavare är framför allt spänningsreglering, hantering av kortslutningsström och inmatning av reaktiv effekt.

Propositionen bedöms inte få några konsekvenser på kort sikt för spänningsregleringen eller hanteringen av kortslutningsström i distributionsnäten. Bägge sker i nuläget med hjälp av helt integrerade nätkomponenter i distributionsnäten, vilket innebär att ett undantag från anskaffning på marknadsvillkor gäller för dem. I praktiken blir distributionsnätsinnehavaren tvungen att ansöka om Energimyndighetens tillstånd för produktion av spänningsreglering och hantering av kortslutningsström enligt nuvarande modell. Framöver påverkas flexibilitetsmarknadens utveckling framför allt av de kostnadsinbesparingar eventuella tjänsteleverantörer erbjuder nätbolagen.

Tills vidare bedöms förslaget inte få några konsekvenser för kompensationen av reaktiv effekt, eftersom det inte finns någon marknad för anskaffning av reaktiv effekt. I nuläget sporrar distributionsnätsinnehavarna sina kunder att minimera den reaktiva effekten genom att fakturera

³⁸ https://www.eduskunta.fi/SV/vaski/HallituksenEsitys/Sidor/RP_265+2020.aspx

³⁹ https://energiavirasto.fi/documents/11120570/15657793/%C3%84lyverkkoforum_02_20191104+Kalvot.pdf/032f0073-1090-366d-1a9c-f6d20ada52f1/%C3%84lyverkkoforum_02_20191104+Kalvot.pdf (på finska)

de större kunderna för den reaktiva effekt de använder. Enligt en utredning som utförts i Finland inom ramen för projektet EU-SysFlex⁴⁰ har utvecklingen av en marknad för reaktiv effekt försvårats av att behovet att kompensera reaktiv effekt är regionalt och av bristen på resurser och konkurrens. För att marknaden för reaktiv effekt ska vara ekonomiskt lönsam för distributionsnätinnehavare bör de resurser som är knutna till nätet vara betydande. Det behövs också förmåga att skaffa mer exakta uppgifter än i nuläget om läget i fråga om reaktiv effekt i låg- och medelspänningsnätet för att det alls ska vara möjligt att uppskatta vilken andel som skaffas på marknaden. En ändring i regelverket kan dock på längre sikt bidra till att möjliggöra en marknad för reaktiv effekt.

Laddning av elfordon

Enligt nuvarande praxis för särredovisning har distributionsnätinnehavarna inte kunnat inkludera laddningsstationer för elbilar i balansräkningen för nätaffärsverksamheten, utan de har varit tvungna att särredovisa laddningsaffärsverksamheten i förhållande till nätaffärsverksamheten.

Till den delen innebär förslaget ingen betydande faktisk förändring i det gällande rättsläget, och den kan inte antas få några betydande ekonomiska konsekvenser för distributionsnätinnehavarnas affärsverksamhet.

Konsekvenser för stamnätinnehavaren

Propositionens konsekvenser för stamnätinnehavaren blir små. Propositionens konsekvenser berör skyldigheten att skaffa stödtjänster samt förändringen i anslutningsskyldigheten.

Redan nu anskaffar stamnätinnehavaren de balanstjänster som omfattas av systemansvaret på marknadsvillkor. Också i fråga om icke-frekvensrelaterade stödtjänster uppfylls kravet på marknadsmässighet till exempel för systemtjänster som behövs i situationer med liten tröghet. Stamnätinnehavaren har också ställt upp särskilda maximigränser för sina kunders inköp och leverans av reaktiv effekt samt prissatt den reaktiva effekten. Spänningsregleringen och inmatningen av reaktiv effekt sker via stamnätinnehavarens systemansvariga, och framöver med utnyttjande av helt integrerade nätkomponenter, vilket innebär att förfarandet med tillstånd som Energimyndigheten beviljar kan tillämpas på dem. Stamnätinnehavaren ska ansöka om undantag från anskaffningsskyldigheten för vissa av sina funktioner, vilket medför moderata engångskostnader.

Konsekvenser för stamnätinnehavaren och för innehavare av högspänningsdistributionsnät

Stamnätinnehavaren eller en innehavare av högspänningsdistributionsnät får i sina villkor ställa upp begränsningar för effekten för anslutningspunkter för nya kraftverk och energilagringsanläggningar för att påskynda anslutningen och säkerställa den anslutna enhetens ekonomiska effektivitet får anges begränsningar för en anslutningspunkts effekt, om anslutningen förutsätter att överföringskapaciteten höjs i den del av nätet till vilken anslutningen sker. En ny skyldighet som föreslås är att stamnätet och ett högspänningsdistributionsnät på en enskild abonnents begäran kan byggas enligt abonnentens behov i fråga om sådana lösningar som avviker från normal anslutningspraxis. Abonnenten ska då ersätta nätinnehavaren för sådana kostnader för byggande av anslutningen som inte kan anses omfattas av utvecklingskyldigheten

⁴⁰ https://aaltodoc.aalto.fi/bitstream/handle/123456789/35458/master_Takala_Suvi_2018.pdf?sequence=2&isAllowed=y

enligt 19 §. De stödtjänster som erbjuds får inte heller äventyra nätets driftssäkerhet eller att de investeringar som omfattas av skyldigheten att utveckla nätet genomförs i rätt tid.

Regeringen anser inte att förslaget får några ekonomiska konsekvenser för stamnätsinnehavaren eller för innehavare av högspänningsdistributionsnät. Förslaget stärker stamnätsinnehavarens nuvarande anslutningspraxis och förtydligar dess grunder. Förslaget påverkar inte heller utvecklingsskyldighetens omfattning.

4.2.1.3 Konsekvenser för hushållen och företagen som elförbrukare

Faktureringen för detaljförsäljning och jämförelseverktyget för elleveransavtal

I propositionen ingår ett förslag till allmänt förbud mot förskottsbetalningsarrangemang för detaljförsäljning till konsumenter. Detaljförsäljaren får kräva förskottsbetalning av en konsument endast av synnerligen vägande skäl som har samband med konsumentens själv. Synnerligen vägande skäl kan till exempel vara att konsumentens elleverans har avbrutits till följd av betalningsförsummelse, att detaljförsäljaren har förfallna fordringar på konsumenten för elleverans till ett belopp som kan betraktas som avsevärt i förhållande till det fakturerade beloppet eller att det framgår av konsumentens kredituppgifter att konsumenten är uppenbart oförmögen att klara av avgifterna enligt elförsäljningsavtalet.

Förbudet mot allmän förskottsfakturering vid detaljförsäljning stärker konsumentens ställning på elmarknaden. Förbudet förhindrar att konsumenterna blir föremål för alltför framtung eller annars ogrundad fakturering och ger myndigheterna möjlighet att ingripa i faktureringspraxis som strider mot förbudet.

Bestämmelserna om jämförelseverktyget för elleveransavtal ger Energimyndigheten som upprätthåller jämförelseverktyget möjlighet att effektivare än i nuläget ingripa i osaklig marknadsföring av elavtal till konsumenter och andra slutförbrukare via webbplatsen.

De föreslagna åtgärderna stärker konsumenternas och andra slutförbrukares ställning på detaljmarknaden för el.

Ersättning av kostnader för aktivering av flexibilitet

För slutförbrukare av el har det betydelse hur de kostnader en oberoende aggregators verksamhet orsakar andra aktörer fördelas. Om den genomförs på ett oövertänt sätt kan modellen med oberoende aggregatorer medföra betydande kostnader för förbrukare som inte deltar i flexibiliteten, vilket kan leda till att ändringen blir negativ för slutförbrukarna i stort. Det innebär ojämlikhet för förbrukarna och en ineffektiv marknad. Konsekvenserna för slutförbrukaren beror på vem som bär ansvaret för den balansavvikelse en oberoende aggregator orsakar den balansansvarige. Det föreslagna genomförandet, där aggregatorn ansvarar för den balansavvikelse den orsakar, är objektivt för förbrukarna och medför inga ackumulerade kostnader för förbrukare som saknar förmåga till flexibilitet. Bedömningen bygger på den konsekvensbedömning som arbetsgruppen för smarta nät beställt.⁴¹

⁴¹ <https://tem.fi/documents/1410877/3481825/Vaikutustenarvio+%C3%A4lyverkkoty%C3%B6ryhm%C3%A4n+esitt%C3%A4mist%C3%A4+toimista%2C+8.10.2018/0452e52f-ec04->

Rätt genomförd kan en oberoende aggregators verksamhet i likhet med annan aggregering främja konkurrensen på elmarknaden, effektivisera elmarknadens funktion och stärka leveranssäkerheten, öka förbrukarnas valmöjligheter i fråga om efterfrågefleksibilitet samt ge företagen möjlighet att skapa nya affärsmodeller och att till exempel specialisera sig på att tillhandahålla flexibilitet med vissa teknologier. Dessa syften är positiva för förbrukarna, eftersom de kan minska tjänsteleverantörernas kostnader och därmed elpriset för förbrukarna. Den nya verksamhetsmodellen torde erbjuda elförbrukare mer omfattande möjligheter att till exempel delta i tillhandahållandet av flexibilitetstjänster i framtiden.

Anslutningsvillkor för stamnätsinnehavare

Det föreslås att anslutningsskyldigheten för stamnätsinnehavare ändras så, att det i stamnätsinnehavarens villkor för anslutning av nya produktionsanläggningar och energilagringsanläggningar till stamnätet för att påskynda anslutningen och säkerställa stamnätets ekonomiska effektivitet får anges begränsningar för en anslutningspunkts effekt, om anslutningen förutsätter att stamnätet förstärks. I sådana situationer när stamnätet byggs enligt enskilda abonnenters behov på abonnentens begäran och med avvikelse från normal anslutningspraxis är abonnenten skyldig att ersätta stamnätsinnehavarens extra byggnadskostnader. Abonnenten ska då också betala kostnaderna, och de samlas inte in gemensamt av alla elförbrukare via överföringstariffen. Förslaget kan bedömas få positiva konsekvenser också för slutförbrukarna, när nya produktionsanläggningar och lagringsanläggningar effektivare än hittills kan anslutas till nätet och därmed tillhandahålla sina produkter på marknaden på ett effektivare sätt. Dessutom gynnar det elförbrukarna om det blir vanligare att stamnätet byggs enligt enskilda produktionsanläggningar eller lagringsanläggningars behov, när kostnaderna inte fördelas gemensamt via överföringstariffen.

Nya skyldigheter för nätinnehavare

De förslag som berör nätinnehavares anskaffning av systemtjänster och stödtjänster samt ägande och drift av lagringsanläggningar bedöms inte få några direkta konsekvenser för slutförbrukare av el. Förbrukaren gynnas dock åtminstone indirekt av att leveranssäkerheten förbättras och av att nätet drivs på ett effektivare sätt.

4.2.2 Konsekvenser för myndigheterna

4.2.2.1 Ekonomiska konsekvenser för Energimyndigheten

Den sammanlagda kostnaden för Energimyndighetens tillsyn över el- och naturgasmarknaden var 2021 ca 4,7 miljoner euro på årsnivå. Genomförandet av paketet Ren energi för alla i Europa enligt regeringens proposition ökar myndighetens sammanlagda resurser med i genomsnitt 4,8 årsverken eller 390 000 euro på årsnivå. Det tilläggsanslaget ingår i budgeten för 2022 under moment 32.01.09 Energimyndighetens verksamhetskostnader inom ramen för genomförandet av paketet Ren energi för alla i Europa.

Av tilläggsresurserna för genomförande av bestämmelserna om elmarknaden i paketet Ren energi för alla i Europa utgör elnätinnehavarnas andel 2,7 årsverken eller 216 000 euro. Den

[4e42-98f2-66cb6b0b79b9/Vaikutustendarvio+%C3%A4ly-verkkoty%C3%B6ryhm%C3%A4n+esitt%C3%A4mis-t%C3%A4toimista%2C+8.10.2018.pdf](https://www.valvira.fi/4e42-98f2-66cb6b0b79b9/Vaikutustendarvio+%C3%A4ly-verkkoty%C3%B6ryhm%C3%A4n+esitt%C3%A4mis-t%C3%A4toimista%2C+8.10.2018.pdf) (på finska)

andel av statens merkostnad som orsakas av tillsynen över verksamheten på elmarknaden kompenseras genom en motsvarande höjning av elnätsavgifterna enligt lagen om el- och naturgasnätsavgifter (950/2012) som Energimyndigheten årligen uppbär av nätinnehavarna. Höjningen av elnätsavgifterna ingår i budgeten för 2022 i moment 11.19.10 El- och naturgasnätsavgifter och vindkraftsavgift inom vindkraftsområdet vid Bottenviken (RP 150/2021 rd).

4.2.2.2 Konsekvenser för domstolarna av tvistlösning utanför domstol

Det är svårt att uppskatta antalet besvär angående tvister mellan näringsidkare som kommer till tvistenämnden för energimarknaden för behandling. Utifrån de begäranden om utredning Energimyndigheten behandlar och de besvär om elföretag som anförs hos konsumenttvistenämnden är bedömningen i denna proposition att ca 20 besvär per år kommer till nämnden för behandling. Merparten av dem bedöms främst vara besvär från små och medelstora industriföretag över nätinnehavare. Stora företag förväntas fortsätta anlita skiljemannaförfarande för tvistlösning i stället för att vända sig till nämnden.

Den årliga kostnaden för tvistenämnden för energimarknaden uppskattas till ca 155 000 euro. Kostnaden består av arvoden till nämndens ordförande, medlemmar och föredragande samt ersättningar till arbets- och näringsministeriet för de förvaltnings-, kansli-, kommunikations- och mötestjänster den producerar för Tvistenämnden för energimarknaden. När tvistenämnden för energimarknaden inrättas uppkommer engångskostnader som uppskattad till 50 000–70 000 euro. Behovet av tilläggsanslag till följd av tvistlösningsförfarandet utanför domstol uppskattas vid beredningen av budgetramen och budgeten.

Dessutom bedöms Energimyndigheten i egenskap av tvistlösningsmyndighet årligen handlägga några tvister mellan oberoende aggregatorer och andra parter på elmarknaden eller nätinnehavare. De ärenden Energimyndigheten handlägger i egenskap av tvistlösningsmyndighet och besvaren över de beslut som fattas i de ärendena bedöms utgöra enstaka fall. Resursbehovet och kostnadseffekterna för Energimyndigheten och marknadsdomstolen till följd av handläggningen av tvistlösningsärenden bedöms bli små.

4.2.2.3 Ekonomiska konsekvenser för marknadsdomstolen

I propositionen ingår flera förslag enligt vilka ändringssökandet ska styras till marknadsdomstolen (114 § i elmarknadslagen, 9 § i lagen om ett jämförelseverktyg för elleveransavtal och 36 § i tillsynslagen). De besvärärenden som kommer till marknadsdomstolen för handläggning bedöms utgöra enstaka fall.

4.2.3 Konsekvenser för miljön

Konsekvenserna för miljön av elmarknadshelheten enligt paketet Ren energi för alla i Europa bedömdes i samband med beredningen av lagstiftningshelheten.⁴² Helheten bedömdes inte få några betydande miljökonsekvenser. Den bedömdes dock kunna gynna miljön indirekt, eftersom en välfungerande elmarknad bedömdes skapa incitament för en utökad koldioxidnsålproduktion.

⁴² [https://ec.europa.eu/transparency/documents-register/detail?ref=SWD\(2016\)410&lang=en](https://ec.europa.eu/transparency/documents-register/detail?ref=SWD(2016)410&lang=en)

De föreslagna bestämmelserna kan få positiva miljökonsekvenser till exempel när den småskaliga produktionen ökar enligt efterfrågefleksibilitetens behov och nätverksamheten effektiveras. Förslaget bedöms dock inte få några direkta miljökonsekvenser.

4.2.4 Samhälleliga konsekvenser

Förbättrad leveranssäkerhet och elmarknadens effektivitet

En allmän politisk målsättning för EU:s elmarknadshelhet är att stärka säkerheten, effektiviteten och konkurrensen på elmarknaden och samtidigt säkerställa att elproduktionen är hållbar och att elpriserna hålls på en skälig nivå för alla. Den föreslagna lagstiftningen syftar till att främja de målsättningarna.

De föreslagna lagändringarna bedöms inverka positivt på leveranssäkerheten för el och effektiviteten på lång sikt. Målsättningen stöds av distributionsnätsinnehavarnas anskaffning av flexibilitetstjänster, som bedöms främja nätdriftens effektivitet i synnerhet vid störningar och avvikande användning. Flexibiliteten kan också göra det lättare att undvika investeringar i utökad distributionsnätskapacitet. Nätet kan då dimensioneras med beaktande av flexibilitetstjänsterna, och med hjälp av flexibilitetstjänsterna kan man mer flexibelt bereda sig på avvikande efterfrågan, vilket kan ge kostnadsinbesparingar för distributionsnätsinnehavarna och därmed gynna alla deras kunder. Ändringen anses också främja leveranssäkerheten för el.

I framtiden kan också energilagringssystem som ansluts till nätet, och som nätinnehavarna utnyttjar, inverka positivt på leveranssäkerheten. Tills vidare är kostnaderna för lokala lagringssystem som lämpar sig för nätdrift alltför höga för att nätinnehavarna skäligen ska kunna utnyttja dem. I framtiden förutspås priserna för lagringssystem dock sjunka, vilket innebär att de kan vara till nytta för att stärka nätets leveranssäkerhet och effektivitet.

När flexibilitetstjänster blir vanligare, och i synnerhet när oberoende aggregatorer etablerar sig på marknaden, ökar konkurrensen på elmarknaden. Ökad efterfrågan och ökat utbud på flexibilitetstjänster skapar affärsmöjligheter för företagen i branschen samt möjliggör nya arbetsplatser. Också efterfrågan på lagringstjänster samt stödtjänster för nätinnehavare förväntas öka på längre sikt. Också detta skapar nya arbetsplatser. Lagförslagen bedöms dock inte i sig ge upphov till en marknad, utan andra affärsfrämjande åtgärder kan behövas för att få till stånd ekonomisk effektivitet på marknaden.

Utvecklingen av en flexibilitetsmarknad och att oberoende aggregatorer blir vanligare kan inverka på elförbrukarnas beteende, och därmed på efterfrågan och utbudet på el i framtiden. I och med den föreslagna verksamhetsmodellen har slutförbrukarna möjlighet att delta aktivt på marknaden, vilket förbättrar förbrukarnas möjlighet att påverka sin egen elräkning. Det bedöms öka förbrukarnas intresse för aktivt deltagande samt för att förlägga sin förbrukning till sådana tidpunkter när elen är billigare. Sannolikt styr aggregatorerna åtminstone huvuddelen av förbrukningen med automatiserade metoder. Det kan till exempel jämna ut stora efterfrågetoppar, vilket gynnar alla förbrukare.

Lagförslagen bedöms påverka nätinnehavarnas och andra elföretags framtida verksamhetsmodeller. Nätinnehavarnas anskaffning av stödtjänster bör framöver genomföras marknadsbaserat om det är ekonomiskt effektivt. Hittills har marknaden varit mycket begränsad, men de nya skyldigheterna för nätinnehavarna att upphandla tjänster främjar marknadsutvecklingen. Upphandlingen på marknadsvillkor bedöms gynna nätinnehavarna som kan skaffa upphandla vissa

tjänster kostnadseffektivt på en konkurrensutsatt marknad, vilket också gynnar förbrukarna. Hitills har utbudet dock varit så begränsat att nättinnehavarnas verksamhetsmodeller inte förutspås genomgå några betydande förändringar på kort sikt.

Övriga samhällliga konsekvenser

Förslagen får inga betydande konsekvenser för jämlikheten mellan människor eller kategorier av människor på grund av kön, ålder, härkomst, språk, religion, övertygelse, åsikter, hälsotillstånd, funktionshinder eller någon annan grund som har samband med personen.

5 Alternativa handlingsvägar

5.1 Handlingsalternativen och deras konsekvenser

5.1.1 Jämförelseverktyg för elleveransavtal

Enligt artikel 14.3 i elmarknadsdirektivet får medlemsstaterna genomföra kraven på jämförelseverktyg för elleveransavtal genom att bevilja en förtroendemärkning för jämförelseverktyg som uppfyller kraven. Medlemsstaten ska då utse en behörig myndighet som ska bevilja förtroendemärkningen, och som också övervakar att jämförelseverktygen fortsätter att uppfylla de föreskrivna kraven.

Det alternativet förutsätter att en ny myndighetsfunktion inrättas. Eftersom webbplatsen sahkohinta.fi är så känd och används så allmänt, är det svårt att sluta upprätthålla den utan att servicenivån för slutförbrukarna försvagas och utan att försvaga konkurrensen på detaljmarknaden. Därför skulle införandet av ett system med förtroendemärkning medföra en merkostnad och behov av mer personal i statsförvaltningen, samtidigt som nyttan av systemet för slutförbrukarna skulle bli liten.

5.1.2 Förhandsfakturering för detaljförsäljning

I propositionen ingår ett förslag till allmänt förbud mot förskottsbetalningsarrangemang för detaljförsäljning till konsumenter. Detaljförsäljaren får kräva förskottsbetalning av en konsument endast av synnerligen vägande skäl som har samband med konsumentens själv. Synnerligen vägande skäl kan till exempel vara att konsumentens elleverans har avbrutits till följd av betalningsförsummelse, att detaljförsäljaren har förfallna fordringar på konsumenten för elleverans till ett belopp som kan betraktas som avsevärt i förhållande till det fakturerade beloppet eller att det framgår av konsumentens kredituppgifter att konsumenten är uppenbart oförmögen att klara av avgifterna enligt elförsäljningsavtalet.

Konsumentombudsmannen har i ett initiativ till arbets- och näringsministeriet föreslagit att förskottsfakturering förbjuds vid detaljförsäljning av el. I denna proposition föreslås dock inget totalförbud mot förskottsfakturering vid detaljförsäljning av el. Enligt allmän avtalspraxis i branschen baseras faktureringen vid detaljförsäljning på fakturering i efterhand efter avläsning. Det är då fråga om försäljning på kredit. Den allmänna principen i bestämmelserna om försäljning på kredit är att kreditgivaren har rätt att vid behov säkra sin fordran genom förskottsbetalning, säkerhet eller något annat motsvarande instrument. Konsumentombudsmannen har med Energiindustrin rf förhandlat fram allmänna avtalsvillkor för detaljförsäljning, enligt vilka krav på förskottsbetalning också godkänns i situationer när kundens kreditvärdighet äventyras.

Av de skäl som beskrivs ovan baseras förslagen i regeringens proposition inte på ett totalförbud utan på den helhet som utgörs av de gällande allmänna detaljhandelsvillkoren om förhandsbetalning och bestämmelserna om förhandsbetalning i elmarknadsdirektivet.

5.1.3 Tvistlösning utanför domstol

5.1.3.1 Den allmänna tvistlösningsmekanismen för slutkunder

Enligt gällande finländsk lagstiftning gäller den rätt till tvistlösning utanför domstol som avses i artikel 26 i elmarknadsdirektivet endast för konsumenter. Konsumenttvistenämnden utgör tvistlösningsorgan. Tvistlösningsmekanismen i konsumenttvistenämnden är väletablerad, och nämnden är välkänd bland konsumenterna. Det finns inga sådana olägenheter eller problem i den nuvarande tvistlösningsmekanismens funktion som medför ett behov att överväga en omorganisering av tvistlösningsmekanismen för konsumenter i fråga om tvister mellan konsumenter och elföretag. Inte heller elmarknadsdirektivet förutsätter en omorganisering av tvistlösningsmekanismen för konsumenter.

Däremot utgör inrättandet av en tvistlösningsmekanism utanför domstol för slutförbrukare som är näringsidkare en ny fråga som är väldigt svår att lösa ur vår rättsordnings perspektiv.

Utgångspunkten är att medlemsstaterna får organisera tvistlösningsmekanismerna enligt artikel 26 på det sätt de önskar med beaktande av de krav som ställs på mekanismerna. I artikeln nämns att mekanismen till exempel kan anförtros en energiombudsman, ett konsumentorgan eller en tillsynsmyndighet. De handlingsvägarna är dock inte bindande för medlemsstaterna. Den mekanism som avses i artikel 26 förutsätts inte ge parterna rätt att söka ändring.

I domen C-578/18 ansåg EU-domstolen att när en medlemsstat väljer att ge tillsynsmyndigheten befogenhet för tvistlösning, framgår det tydligt av artikel 37.11, 37.16 och 37.17 i 2009 års elmarknadsdirektiv att en hushållskund i tillsynsmyndighetens beslut ska tillerkännas ställning som part och ha rätt att få tillsynsmyndighetens beslut prövat i domstol, om besväret gäller en överföringsnätsinnehavare eller distributionsnätsinnehavare. I nuläget finns motsvarande bestämmelser i artikel 60.2, 60.3 och 60.8 i elmarknadsdirektivet.

Enligt EU-domstolens tolkning ska också den part som anfört besvär när Energimyndigheten utgör tvistlösningsorgan ges partsställning och rätt att söka ändring, åtminstone i tvister där den andra parten är en nätinnehavare. Det förändrar betydligt ställningen för Energimyndigheten och för tvistlösningsmekanismen för elföretag. Enligt finländsk lagstiftning om förvaltningsförfarande och förvaltningsprocess övervakar Energimyndigheten i egenskap av tillsynsmyndighet elbolagens verksamhet och företräder det allmänna intresset i förhållande till tillsynsobjekten. De som gör en begäran om undersökning har rollen av angivare, som informerar tillsynsmyndigheten om missförhållanden och därmed främjar tillsynen. Enligt gällande rättspraxis innefattar ett icke-förpliktande beslut av Energimyndigheten inget sådant avgörande enligt förvaltningsprocesslagstiftningen i vilket ändring får sökas.⁴³

Om Energimyndigheten utgör tvistlösningsorgan, får behandlingen av besvär karaktären av en process med två parter. Det leder till att vikten av tillsyn över det allmänna intresset minskar i Energimyndighetens uppgifter, och myndigheten blir alltmer en behandlare av enskilda besvär. Också processen förändras, eftersom de som anför besvär enligt direktivet ska få rätt att söka

⁴³ Se t.ex. HD 2000:54 och HD 2020 ärende 4043.

ändring åtminstone i beslut som Energimyndigheten fattar i tvistlösningsförfaranden som gäller nätt innehavare.

Om näringsidkarna har ställning av part och rätt att söka ändring i ärenden som Energimyndigheten avgör i egenskap av tvistlösningsorgan, är det också svårt att motivera varför konsumenterna inte ska beviljas samma rättigheter. Likaså är det svårt att motivera varför rätten att söka ändring enbart ska gälla beslut som gäller nätt innehavare, men inte beslut som gäller andra elföretag. Rätten att söka ändring innebär att åtminstone en del av de konsumentbesvär gällande elföretag som konsumenttvistenämnden handlägger i nuläget i stället kommer att handläggas av Energimyndigheten. Eftersom elavtal och elnätstjänster i praktiken berör alla invånare och företag i Finland, sammanlagt ca 3,6 miljoner slutförbrukare, är det sannolikt att antalet besvär som anförs hos Energimyndigheten och antalet besvär över beslut som fattas med anledning av dem ökar betydligt.

Om Energimyndigheten utnämns till tvistlösningsorgan enligt artikel 26 i direktivet, medför det väsentliga ändringar såväl i Energimyndighetens roll som tillsynsmyndighet som i behandlingen av konsumentbesvär som gäller elföretag. Den lösningen förutsätter att Energimyndigheten ges betydande tilläggsresurser och att resurserna för besvärdomstolarna, i synnerhet marknadsdomstolen, förstärks. Eventuella begäranden om förhandsavgöranden till EU-domstolen sysselsätter också ministerierna och EU-domstolen.

Ett annat alternativ är inrätta ett särskilt allmänt tvistlösningsorgan som behandlar besvär av slutkunder som är näringsidkare och som gäller elföretag. Det organet kan vara en särskild nämnd eller en justitieombudsman för energiärenden. En fördel med ett särskilt tvistlösningsorgan är att hos det kan samlas specialkunnskap om elmarknaden, och inrättandet av ett sådant inverkar inte på Energimyndighetens ställning och uppgifter som nationell tillsynsmyndighet eller på konsumenttvistenämndens ställning som organ för lösning av konsumenttvister. En utmaning med inrättandet av ett särskilt tvistlösningsorgan är att det är svårt att bedöma hur många ärenden som anhängiggörs vid det och hur stora resurser behandlingen av dem kräver. För att fungera behöver ett särskilt tvistlösningsorgan en eller flera handläggare och föredragande samt nödvändiga kanslitjänster. I ett sådant läge kan det kostnadseffektivaste alternativet för att erbjuda slutkunder som är näringsidkare ett särskilt tvistlösningsorgan antas vara en oberoende nämnd med medlemmar och föredragande i bisyssla, och för vilken arbets- och näringsministeriet, konsumenttvistenämnden eller Energimyndigheten producerar kanslitjänster. Sannolikt blir antalet ärenden vid ett särskilt tvistlösningsorgan litet, och enhetskostnaden per avgörande hög.

En tredje alternativ lösning för handläggningen av näringsidkares besvär som berör elföretag är att uppgiften anförtros konsumenttvistenämnden genom en utvidgning av dess behörighet. Det bedöms vara ett kostnadseffektivt alternativ för att organisera de nya myndighetsuppgifter för tvistlösning som förutsätts i artikel 26 i direktivet. Det innebär dock en betydande principiell förändring i konsumenttvistenämndens uppgifter och nuvarande roll. Det alternativet kan förutsätta något slags särskild organisatorisk lösning för nämnden, såsom inrättandet av en särskild avdelning för behandlingen av de aktuella besvaren. Å andra sidan kan det antas att näringsutövares besvär i detta alternativ i fråga om sakfrågorna inte betydligt avviker från konsumenternas besvär som berör elbolag. Det kan antas att inga besvär av stora eller medelstora företag i praktiken kommer till nämnden för behandling.

5.1.3.2 Övriga tvistlösningsmekanismer

Den nationella lagstiftningen bör kompletteras med bestämmelser som uppfyller medlemsstaternas skyldigheter i fråga om tvistlösningsmekanismer enligt artikel 17, 59.3 och 60.2 i elmarknadsdirektivet. Dessutom är det motiverat att tydligare än i nuläget föreskriva om den tvistlösningsmekanism som avses i artikel 6.2 i direktivet.

Utgångspunkten är att medlemsstaterna får organisera tvistlösningsmekanismerna enligt artikel 6.2 och 17 på det sätt de önskar med beaktande av de krav som ställs på mekanismerna. I artikel 6.2 sägs det uttryckligen att mekanismen kan anförtros tillsynsmyndigheten. Den handlingsvägen är dock inte bindande för medlemsstaterna. De mekanismer som avses i de artiklar som nämns ovan förutsätts inte ge parterna rätt att söka ändring.

Om det inte föreskrivs att Energimyndigheten ska handha något tvistlösningsförfarande, utgör myndigheten inte tvistlösningsorgan i några sådana ärendekategorier som avses i artikel 59.3 eller 60.2. Därför är det motiverat att anförtro Energimyndigheten åtminstone en av de tvistlösningsmekanismer som avses i direktivet, för att det ska kunna påvisas att Energimyndigheten har behörighet som tvistlösningsorgan enligt artikel 59.3 i direktivet. Direktivet och genomförandet av det medför inga ändringar i det nationella partsbegreppet i förvaltningsförfarandet och förvaltningsprocessen i situationer när Energimyndigheten är exklusiv tillsynsmyndighet.

Enligt artikel 17 i direktivet ska medlemsstaterna säkerställa att deras relevanta regelverk innehåller ett system för konfliktlösning mellan marknadsaktörer som deltar i aggregering och andra marknadsaktörer, vilket omfattar ansvar för balansavvikelse.

Artikel 17 i direktivet gäller en tvistlösningsmekanism för tillträde till marknaden. Det talar för att uppgiften som tvistlösningsorgan anförtros Energimyndigheten. Till följd av möjligheten att söka ändring som hör samman med mekanismen innebär denna handlingsväg en obetydligt utökad arbetsbörda för Energimyndigheten och besvärdomstolen jämfört med om en oberoende nämnd utgör tvistlösningsorgan.

Det kan också föreskrivas att tvistlösningsmekanismen enligt artikel 17 i direktivet är en uppgift för något annat tvistlösningsorgan än den nationella tillsynsmyndigheten. Uppgiften som tvistlösningsorgan enligt artikeln lämpar sig också för en särskild nämnd som behandlar besvär som berör elföretag och som anförs av slutförbrukare som är näringsidkare.

De ärenden som handläggs i en tvistlösningsmekanism enligt artikel 17 i direktivet avviker till sin natur från besvär som handläggs i en allmän tvistlösningsmekanism enligt artikel 26 i direktivet. Behovet av specialsakkunskap för handläggning av besvären talar för att uppgiften som tvistlösningsorgan enligt artikel 17 anförtros Energimyndigheten ifall tvistenämnden för energimarknaden utgör tvistlösningsorgan enligt artikel 26 också för slutförbrukare som är näringsidkare.

5.1.3.3 Handlingsalternativens konsekvenser

Arbets- och näringsministeriet och justitieministeriet har bedömt kostnaderna för de alternativa tvistlösningsmekanismer.

Tabell 1. Konsekvenserna av de alternativa sätten att ordna tvistlösningsmekanismer enligt artikel 26 och 17 i elmarknadsdirektivet för antalet ärenden och myndigheternas resurser.

	Tvistlösningsmekanismer och -organ				
Uppskattat antal ärenden och resursbehov	1. Konsumenttvistnämnden: Art. 26 inkl. företag och Energimyndigheten: Art. 17	2. Tvistenämnden för energimarknaden: Art. 26 företag + förvaltnings-tjänster: ANM och Energi-myndigheten: Art. 17	3a. Tvis-tenämnden för energimarknaden: Art. 26 företag och art. 17 + förvaltnings-tjänster: Konsumenttvistnämnden	3b. Tvis-tenämnden för energimarknaden: Art. 26 företag och art. 17 + förvaltnings-tjänster: Ener-gimyndigheten	4. Ener-gimyndighe-ten: Art. 26 och 17
Ökning av antalet ärenden	20	20	20	20	93*
Ökning av antalet ärenden vid domstolarna	Enstaka ärenden enligt artikel 17	Enstaka ärenden enligt artikel 17	–	–	13
Ökning i antalet årsverken tvistlösning	1,4	0,4**	1**	2**	12,4
Ökning i antalet årsverken domstolarna	0	–	–	–	1
Ökning i antalet årsverken sammanlagt	1,4	0,4	1	2	13,4
Tilläggsresurser Energi-myndigheten	32 000	0	–	160 000	992 000
Tilläggsresurser Konsumenttvistnämnden	81 000	–	55 000	–	–
Tilläggsresurser arbets- och näringsministeriet	–	32 000	–	–	–
Tilläggsresurser Tvis-tenämnden för energimarknaden	–	100 000	100 000	100 000	–
Tilläggsresurser domstolarna	0	0	–	–	107 000

Tilläggsresurser sammanlagt	113 000	132 000	I praktiken möjliggör inte informationssystemen produktion av kanslitjänster över bokföringsenheternas gränser.	260 000	1 099 000
------------------------------------	---------	---------	---	---------	-----------

* Inkluderar 73 besvär från konsumenter, som i framtiden antas riktas till Energimyndigheten i stället för till Konsumenttvistenämnden.

** Innefattar tilläggsresurser för förvaltningstjänster. Antalet inkluderar inte ordförande, medlemmar och föredragande i bisyssla vid tvistenämnden för energimarknaden.

Enligt tabell 1 är det kostnadsmässigt mest förmånligt att organisera tvistlösningsmekanismerna utanför domstol så att de handhas av ett organ av nämndtyp. Om uppgiften anförtros Energimyndigheten, medför det till följd av EU-domstolens avgörande C-e578/18 till en kostnad som är nästan tio gånger så hög som för det förmånliga nämndalternativet. Av de alternativ som utretts är det mest kostnadseffektiva det där konsumenttvistenämnden utgör tvistlösningsorgan enligt artikel 26 i direktivet också för näringsidkare, och Energimyndigheten utgör tvistlösningsorgan enligt artikel 17.

Till följd av befogenhetsbestämmelsen i artikel 59.3 i elmarknadsdirektivet föreslås det att Energimyndigheten utgör tvistlösningsorgan enligt artikel 6.2 i direktivet i situationer när nätinnehavaren nekar tillträde till nätet på grund av otillräcklig nätkapacitet, samt tvistlösningsorgan mellan aggregatorer och andra elföretag enligt artikel 17. Sådana ärenden kan snarast utgöra enstaka fall. Behandlingskraven enligt artikel 60.2 i direktivet kan begränsas till att endast gälla situationer när Energimyndigheten utgör tvistlösningsorgan.

Rätten att söka ändring innebär att alternativet där Energimyndigheten utses till tvistlösningsorgan enligt artikel 17 och 26 innebär den största stärkningen av rättsskyddet för elbolagens kunder. Den lösningen innebär dock en väsentlig ändring av karaktären hos Energimyndighetens tillsynsuppgifter, och inverkar också på vilka ärenden som kommer till konsumenttvistenämnden för behandling. Den lösningen kostar också nästan en miljon euro mer än den kostnadsmässigt förmånligaste lösningen för tvistlösningsmekanismerna i Finland. Jämfört med nyttan av det stärkta rättsskyddet motiverar dock konsekvenserna för myndigheterna och den stora merkostnad de medför att lösningen söks i en nämndbaserad organisationsform.

Det kostnadsmässigt förmånligaste alternativet är att handläggningen av sådana besvär från näringsidkare som avses i artikel 26 i direktivet anförtros konsumenttvistenämnden. Det alternativet är problematiskt med tanke på konsumenttvistenämndens verksamhet. Det alternativet misstänks också på längre sikt inverka på konsumentrådgivningens uppgifter.

En särskild, oberoende nämnd, för vilken arbets- och näringsministeriet producerar förvaltnings-, kansli-, kommunikations- och mötestjänster är operativt effektivast och kostnadsmässigt ett klart förmånligare sätt än alternativet med Energimyndigheten att i denna situation organisera tvistlösningsmekanismerna enligt artikel 26 med näringsidkare som parter. Den lösningen uppfyller kraven enligt direktivet och stärker rättsskyddet för näringsidkare som är slutförbrukare. I det alternativet förblir såväl Energimyndighetens som konsumenttvistenämndens roller

tydliga. Den lösningen är också så långt som möjligt förenlig med Finlands förvaltningsrättsliga system, och medför därför inga betydande undantag.

För inrättandet av en särskild nämnd som utgör tvistlösningsorgan för tvister mellan näringsidkare enligt artikel 26 talar också det faktum att antalet mekanismer för lösning av sådana tvister under de närmaste åren bedöms öka enligt EU:s energilagstiftning. En bestämmelse om tvistlösning som motsvarar artikel 26 i elmarknadsdirektivet ingår i kommissionens förslag av den 14 juli 2021 till Europaparlamentets och rådets direktiv om energieffektivitet [COM(2021) 558 final]⁴⁴ och kommissionens förslag av den 15 december till Europaparlamentets och rådets direktiv om gemensamma regler för de inre marknaderna för förnybar gas, naturgas och vätgas[COM(2021)803 final].⁴⁵ Därför kan den föreslagna nämndens uppgifter och antalet ärenden som den handlägger förväntas öka under de närmaste åren.

5.1.4 Oberoende aggregatorer som erbjuder flexibilitetstjänster

Enligt artikel 17.4 i elmarknadsdirektivet får en medlemsstat kräva ersättning, om marknadsaktörer eller deras balansansvariga parter direkt påverkas av aktiveringen av efterfrågefleksibilitet. Ersättningen betalas då av elföretag eller deltagande slutförbrukare, enligt medlemsstatens prövning.

Vid bedömningen av konsekvenserna av oberoende aggregatorers verksamhet granskades två alternativ till den föreslagna kompensationsmodellen utifrån vem som ska bära den ekonomiska kostnad som balansavvikelsen till följd av den efterfrågefleksibilitet den oberoende aggregatorm aktiverar. I den modell arbetsgruppen för smarta nät föreslår bärs kostnaden av den oberoende aggregator som genomför efterfrågefleksibiliteten. I de två andra modellerna bärs kostnaden antingen av objektets balansansvariga part eller av stamnätsinnehavaren. Om objektets balansansvariga part svarar för kostnaden, orsakas den balansansvariga parten förluster för genomförandet av efterfrågefleksibiliteten, eftersom den balansansvariga parten då har skaffat mer el för den aktuella balansavräkningsperioden än vad som slutligen förbrukas i dess elbalans. Kostnaden för den oberoende aggregatorns verksamhet drabbar då den balansansvariga partens kunder, i sista hand en liten krets av elförbrukare. Dessutom kan modellen leda till suboptimering, så att det endast är lönsamt att tillhandahålla ett visst slags tjänster till slutförbrukarna. Det kan uppkomma ojämlikhet mellan olika kundsegment när kostnaderna för kunder som har förmåga till flexibilitet stiger mindre än för mindre flexibla kunder. Den balansansvariga parten förutsätter sannolikt att de elleverantörer som hör till dess elbalans ersätter de kostnader den oberoende aggregatorns verksamhet medför för den balansansvariga parten. I ett sådant läge kan elleverantören bli tvungen att höja elförsäljningspriserna antingen för dem som deltar i flexibiliteten eller för alla sina kunder. Som en följd av detta delas elleverantörerna på marknaden sannolikt in i två kategorier, elleverantörer som enbart eftersträvar effektivitet och servicebolag som utvecklar nya tjänster. Elleverantörernas eller de balansansvariga parternas anskaffningskostnader för el stiger och elleverantörernas risker är högre än i de andra modeller som granskats.

I den modell där stamnätsinnehavaren ansvarar för balansavvikelser betalas ingen kompensation och korrigeras inte elbalanserna. Den modellen innebär den högsta helhetskostnaden för hela systemet, som fördelas mellan elförbrukarna och parterna på elmarknaden. I den modellen kan

⁴⁴ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SV/TXT/HTML/?uri=CELEX:52021PC0558&from=EN>. Se förslaget till artikel 21.

⁴⁵ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/?uri=CELEX%3A52021PC0803&qid=1669717817651>. Se förslaget till artikel 24.

en leverantör av balanstjänster via modellen med oberoende aggregatorer få betalning på elmarknaden, och dessutom betalar stamnätsmolaget den balansansvariga parten för balansströmmen. På systemnivå betalas alltså samma produkt två gånger. Den modellen innebär det starkaste incitamentet för förbrukarna att delta i efterfrågefleksibiliteten, men i praktiken innebär den dubbla avgiften att de som saknar förmåga till flexibilitet betalar för de flexibla kundernas nytta. Ur ett konkurrensperspektiv är modellen alltså inte jämlik. I modellen drabbar kostnaderna stamnätsinnehavaren, vilket innebär att kostnaderna bärs av alla elförbrukare.

För slutförbrukaren är skillnaden mellan modellerna inte stor. Indirekta konsekvenser uppkommer dock beroende på de olika parternas ansvar och risker, och de syns i priserna för de tjänster som erbjuds slutförbrukarna. För en oberoende aggregator är de alternativa modellerna naturligtvis förmånligare, eftersom den då inte ansvarar för de balansavvikelser den orsakar.

5.1.5 Ägande och drift av lagringsanläggningar

Enligt artikel 36.2 och 54.2 i elmarknadsdirektivet får medlemsstaterna tillåta att systemansvariga för distributionssystem äger, utvecklar, förvaltar eller driver energilagringssystem. Undantag får beviljas för helt integrerade nätkomponenter med tillsynsmyndighetens godkännande. Ägande av andra slags energilagringssystem får dessutom tillåtas om följande tre kumulativa villkor är uppfyllda. Utgångspunkten för att bevilja undantag är då att upphandling av energilagringssystem på marknaden genom ett öppet anbudsförfarande inte har lyckats eller att de parter som erbjudit lagringssystem inte har förmått producera tjänsten till rimlig kostnad och i rätt tid. En ytterligare förutsättning är att sådana system är nödvändiga för att de systemansvariga för distributionssystemen ska kunna fullgöra sina skyldigheter enligt direktivet när det gäller effektiv, tillförlitlig och säker drift av distributionssystemen, och anläggningarna används inte för att köpa eller sälja el på elmarknaderna. Dessutom förutsätts det att tillsynsmyndigheten bedömer anbudsförfarandet i förväg och av resultatet i efterhand. Tillsynsmyndigheten får utarbeta riktlinjer eller upphandlingsklausuler för att hjälpa systemansvariga för överföringssystem att säkerställa ett rättvist anbudsförfarande.

Energilagringssystem betraktas som konkurrensutsatta parter på energimarknaden, och nätverksamhet som reglerad monopolverksamhet. Ett omfattande beviljande av undantag för sådana energilagringssystem som inte betraktas som helt integrerade nätkomponenter underminerar principerna för särredovisning av konkurrensutsatta och reglerade funktioner och kan påverka utvecklingen på marknaderna för stödtjänster och flexibilitet i negativ riktning och bromsa eller hindra uppkomsten av en marknad.

Det föreslås dock att det nationella manöverutrymmet i fråga om ägande och drift av energilagringssystem ska utnyttjas fullt ut på det sätt som direktivet tillåter, eftersom förslaget tryggar att nätinnehavarna vid behov har tillgång till säkra och kostnadseffektiva alternativ för anskaffning av de energilagringstjänster de behöver för en säker, tillförlitlig och effektiv drift av elnätet. Dessutom innebär begränsningarna i fråga om ägande av energilagringssystem näringsfriheten, som åtnjuter skydd som grundläggande fri- och rättighet. Därför är det motiverat att avgränsa begränsningen till vad som är nödvändigt enligt direktivet.

Förhållandet mellan begränsningarna i fråga om ägande av energilagringssystem och bestämmelserna om de grundläggande fri- och rättigheterna beskrivs närmare i kapitel 11.1.

5.1.6 Laddningsstationer för elfordon

Enligt artikel 33.3 i elmarknadsdirektivet får medlemsstaterna tillåta att systemansvariga för distributionssystem äger, utvecklar, förvaltar eller driver laddningsstationer för elfordon. Tre

kumulativa kriterier ställs upp för distributionsnätinnehavares ägande. Utgångspunkten för att bevilja undantag är att laddningsstationer för elfordon inte har uppkommit genom ett öppet anbudsförfarande eller att de parter som erbjudit laddningsstationer inte har förmått producera tjänsten till rimlig kostnad och i rätt tid. Ordandet av ett sådant anbudsförfarande förutsätter dessutom att tillsynsmyndigheten bedömer anbudsförfarandet i förväg och av resultatet i efterhand. Dessutom förutsätts det i direktivet att den systemansvarige för distributionssystemet inte får diskriminera mellan systemanvändare eller kategorier av systemanvändare, i synnerhet inte till förmån för sina anknutna företag.

I Finland har laddningsverksamheten för fordon inletts på marknadsvillkor, och i Finland finns därför ingen grund enligt direktivet för att tillämpa undantaget.

Begränsningarna i fråga om ägande av laddningsstationer för fordon begränsar näringsfriheten, som åtnjuter skydd som grundläggande fri- och rättighet. I Finland har affärsverksamhet för laddning av elfordon börjat utvecklas på kommersiell basis. I ett sådant läge är det motiverat att sträva efter att främja konkurrensen och skydda andra näringsidkares rättigheter som har förmögenhetsvärde genom effektivare reglering än normalt. Grundlagsutskottet har också ansett att lagstiftaren har ett vidsträckt manöverutrymme för reglering av naturliga monopol (GrUU 19/2021 rd). På dessa grunder kan begränsningarna i näringsfriheten anses vara förenliga med proportionalitetskravet.

Förhållandet mellan begränsningarna i fråga om ägande av laddningsstationer för elfordon och bestämmelserna om de grundläggande fri- och rättigheterna beskrivs närmare i kapitel 11.1.

5.1.7 Energimyndighetens uppgifter

Enligt artikel 17.4 i elmarknadsdirektivet ska tillsynsmyndigheten eller någon annan behörig nationell myndighet godkänna beräkningsmetoder för ersättning för kostnader som orsakas under aktiveringen av efterfrågefleksibiliteten. I direktivet föreskrivs det inte om ansvaret för utveckling av metoden. Det föreslås att uppgiften att utveckla metoden ska anförtros den systemansvariga stamnätinnehavaren.

Den systemansvariga stamnätinnehavaren har i egenskap av riksomfattande balansansvarig part den bästa insikten i processerna för balansavräkning. Samtidigt är den dock också en marknadsaktör när den skaffar reserver och reglerkraft på marknaden för systembehov. Därför är syftet att säkerställa processens öppenhet och jämlikhet genom förfarandet för fastställande av beräkningsmetoden. Till den delen motsvarar det föreslagna förfarandet bestämmelsen om systemansvar i 45 § i elmarknadslagen.

Enligt artikel 32.2 i elmarknadsdirektivet ska systemansvariga för distributionssystem eller tillsynsmyndigheten vid behov fastställa nationella standardiseringsprodukter för flexibilitetstjänster. Om distributionsnätinnehavarna ges i uppgift att fastställa nationella standardiseringsprodukter, förutsätter det att ett förfarande för gemensamt beslutsfattande som liknar beslutsförfarandet i Entso för el och EU-enheten för systemansvariga för distributionssystem införs i den nationella lagstiftningen. Energimyndigheten fastställer då endast standardiseringsprodukter för distributionsnätinnehavarnas bruk.

Ett gemensamt beslutsförfarande för distributionsnätinnehavare är lagstiftningsteknisk och administrativt tungt, eftersom det förutsätter regler om tillräckligt deltagande i beslutsfattande för distributionsnätinnehavarna samt möjlighet att hänskjuta ärenden till tillsynsmyndigheten vid tvister. Därför föreslås det att Energimyndigheten ges i uppgift att fastställa nationella standardiseringsprodukter.

5.2 Handlingsmodeller som används eller planeras i andra medlemsstater

5.2.1 Samhällsomfattande tjänster

I den svenska ellagen (1997:857) bemyndigas regeringen att utfärda administrativa författningar som begränsar en distributionsnätsinnehavares rätt att överskrida ett visst leveranspris under den tid distributionsnätsinnehavaren är ytterst ansvarig elleverantör. Den fullmakten har dock inte tillämpats. Den nationella tillsynsmyndigheten Energimarknadsinspektionen har föreslagit att bemyndigandet upphävs på grund av artikel 5 i elmarknadsförordningen. I Sverige tryggas tillgången till el för energifattiga eller utsatta kunder med socialpolitiska åtgärder.

I Danmark genomförs samhällsomfattande tjänster så att detaljförsäljarna är skyldiga att erbjuda alla sina elprodukter till konsumenterna i sitt elnät. I Danmark planeras en avgränsning så att leverans av el som produceras i medborgarenergigemenskaper till energigemenskapens delägare samt elleveranser från aggregatorer som tillhandahåller flexibilitetstjänster inte omfattas av den samhällsomfattande tjänsteskyldigheten.

I Norge är distributionsnätsinnehavaren ytterst ansvarig elleverantör. Under de första sex veckorna sker leveransen till ett reglerat leveranspris, som består av dagspriset på elbörsen och en marginal som uppgår till 6,25 öre per kilowattimme. Efter sex veckors leverans ska distributionsnätsinnehavaren fastställa leveranspriset och leveransvillkoren så att de sporrar kunderna att ingå ett marknadsbaserat elleveransavtal med en detaljförsäljare. Den nationella tillsynsmyndigheten har ansett att bestämmelserna inte till den delen behöver ändras till följd av artikel 5 i elmarknadsdirektivet. I Norge tryggas tillgången till el för energifattiga eller utsatta kunder med socialpolitiska åtgärder.

5.2.2 Jämförelseverktyg för elleveransavtal

I Sverige upprätthålls jämförelseverktyget för elleveransavtal av den nationella tillsynsmyndigheten Energimarknadsinspektionen. Sverige avser att komplettera ellagen med bestämmelser som baseras på det alternativ där den nationella tillsynsmyndigheten upprätthåller jämförelseverktyget.

5.2.3 §Tvistlösning utanför domstol

Danmark planerar att anförtro tvistlösningsförfarandet enligt artikel 26 i elmarknadsdirektivet till det tvistlösningsorgan som handlägger konsumenttvister också i fråga om besvär från slutförbrukare som är näringsidkare.

I Sverige finns en allmän nämnd som handlägger konsumenttvister, med motsvarande befogenheter som konsumenttvistenämnden i Finland. I Sverige kan näringsidkare anföra besvär som gäller elbolag hos den nationella tillsynsmyndigheten. Ändringssökanden har besvärsmätt över tillsynsmyndighetens beslut. Artikel 26 i direktivet förutsätter inga nya genomförandeåtgärder i Sverige.

Norge planerar att anförtro tvistlösningsförfarandet enligt artikel 26 i direktivet till den nationella tillsynsmyndigheten i fråga om slutförbrukare som är näringsidkare.

I Nederländerna utgör den nationella tillsynsmyndigheten tvistlösningsorgan såväl för konsumenter som för slutförbrukare som är näringsidkare.

5.2.4 Tillhandahållande av flexibilitetstjänster på marknaden och oberoende aggregatorer

I Sverige motsvarar rätten för slutförbrukare att erbjuda efterfrågefleksibilitet på marknaden gällande finländska bestämmelser. Enligt den svenska ellagen får en nätinnehavare inte utan grundat skäl ställa upp tekniska krav eller villkor som hindrar tillhandahållandet av efterfrågefleksibilitetstjänster.

I Sverige har det i fråga om de nya kraven på oberoende aggregatorer i artikel 17 i elmarknadsdirektivet föreslagits en modell där en oberoende aggregator mäter flexibilitetens volym på driftsstället för att verifiera volymen. Den oberoende aggregatorn ska också avtala med kundens balansansvariga part om principerna för kompensation för aktiveringen av flexibiliteten till andra parter på marknaden eller balansansvariga parter. Villkoren ska underställas tillsynsmyndigheten för fastställelse och publiceras. Modellen avviker från förslaget från den finländska arbetsgruppen för smarta nät, där kompensationen baseras på nätinnehavarens mätare och ett basspår som bildas av normalförbrukningen samt skillnaden mellan dem.

I Danmark har lagen om elförsörjning (Lov om elforsyning 54/1976) sedan 2017 tillåtit att kunden och elleverantören avtalar om tillhandahållandet av efterfrågefleksibilitet. Avsikten är att komplettera lagen enligt kraven i direktivet så att oberoende aggregatorers verksamhet möjliggörs. Flexibilitetens volym mäts med den oberoende aggregatorns egen mätare som placeras efter distributionsnätsinnehavarens mätare och som ligger till grund för bedömningen av flexibilitetens volym. Avsikten är att den lokala stamnätsinnehavaren Energinet.dk ska utveckla en metod för den oberoende aggregatorns kompensation till kundens balansansvariga part. Metoden godkänns av tillsynsmyndigheten.

Nordiska ministerrådet har bett stamnätsinnehavarna och tillsynsmyndigheterna att koordinera sina åsikter koordinera när de utvecklar och fastställer verksamhetsmodeller för oberoende aggregatorer.

Till den franska energilagen fogades redan 2013 en samhällsomfattande tjänsteskyldighet för aktörer som tillhandahåller efterfrågefleksibilitet, för att främja den lokala efterfrågefleksibiliteten. Granskningen baseras på volymen av den efterfrågefleksibilitet som producerats i systemet granskad på årsnivå, det vill säga på årsbalansen. Berörda aktörer får ersättning ur offentliga medel, och närmare principer för kompensationen bestäms på förordningsnivå. Det franska systemet har kritiserats för att inbesparingarna från aktiveringen av efterfrågefleksibiliteten inte har gynnat de franska förbrukare som är föremål för flexibiliteten, utan stannar hos aggregatorerna. Avsikten är att ändra energilagen så att den motsvarar direktivets krav i fråga om den ersättning som ska betalas för aktivering av efterfrågefleksibilitet.

5.2.5 Nätinnehavares ägande och drift av lagringsanläggningar

Det finns planer på att i enlighet med artikel 36 och 54 i elmarknadsdirektivet till den svenska ellagen foga en bestämmelse om ägande av energilagringsanläggningar som tillåter att stamnätsinnehavare och distributionsnätsinnehavare äger energilagringsanläggningar. Den svenska tillsynsmyndigheten bedömer att den svenska marknaden är så pass utvecklad att ett undantag kan behövas. I utredningen betonades i synnerhet vikten av att definiera termerna energilagring-sanläggning och helt integrerad nätkomponent för att undantaget från de allmänna marknadsprinciperna ska vara tillräckligt exakt avgränsat. En motsvarande bestämmelse planeras också i den danska lagen om elförsörjning.

5.2.6 Stödtjänster som förutsätts för en säker, tillförlitlig och effektiv drift av elnätet

Enligt den svenska ellagen ska nätinnehavaren anskaffa den el som behövs för att täcka nätsvinn eller för nätdriften på ett transparent, icke-diskriminerande och marknadsbaserat sätt. Sverige avser att precisera ellagen så att samma skyldighet utsträcks till att omfatta anskaffning av sådana stödtjänster för nätinnehavare som behövs för effektiv, tillförlitlig och säker drift av nätet. Skyldigheten föreslås inte gälla helt integrerade nätkomponenter. Undantag från kravet på transparent, icke-diskriminerande och marknadsbaserad upphandling får göras med tillsynsmyndighetens tillstånd om nätinnehavaren visar att en marknadsbaserad upphandling inte är ekonomiskt effektiv.

I praktiken har inga icke-frekvensrelaterade stödtjänster anlåtits i Sverige, och det finns inga marknadsplatser för dem. Däremot tillämpas avhjälpande åtgärder som kan vara marknadsbaserade. Om en tjänst betraktas som nödvändig och inga konkurrerande alternativ som uppfyller stamnätsinnehavarens kvalitetskrav kan hittas för den, tillämpas inte kravet på marknadsmässighet. Spänningsreglering med hjälp av reaktiv effekt har till exempel betraktats som en sådan tjänst i Sverige.

I Danmark ska den systemansvariga överföringsnätinnehavaren anskaffa icke-frekvensrelaterade stödtjänster på ett marknadsbaserat sätt. Om endast en anbudsgivare finns, tillämpas reglerat pris enligt en förordning (BEK nr 652 af 18/05/2020). Danmark har för avsikt att till lagen föga ett helt nytt undantag som gäller helt integrerade nätkomponenter, enligt vilket kravet på marknadsmässighet inte tillämpas på sådana komponenter som används för att säkerställa en säker och tillförlitlig nätfunktion och som inte används för balansering eller hantering av överbelastning. Danmark anser att alla helt integrerade nätkomponenter som stamnätsinnehavaren äger i nuläget omfattas av den definitionen. Anskaffning på marknadsvillkor av icke-frekvensrelaterade stödtjänster behöver alltså inte tillämpas om samma tjänst redan produceras med sådana nätkomponenter. Likaså fogas till lagen ett undantag från tillämpningen av kravet på anskaffning på marknadsvillkor när det inte är ekonomiskt effektivt.

5.2.7 Anslutningsskyldighet för stamnätsinnehavare

Enligt den svenska ellagen ska en nättaktör ansluta ett nytt eldriftsställe eller kraftverk till nätet på rimliga villkor om det inte finns någon särskild grund för att vägra. Grunderna för vägran har typiskt sett antingen samband med ledningens eller nätetns kapacitet, och den ska motiveras med objektiva, tekniska och ekonomiska skäl. Vägran får inte motiveras med eventuella framtida kapacitetsbegränsningar. Inga lagändringar planeras med stöd av direktivet.

6 Remissvar

Ett utkast till regeringens proposition var ute på remiss från den 5 november till den 8 december 2021. Sammanlagt kom det in 27 remissvar om utkastet. Remissvar kom in från justitieministeriet, finansministeriet, miljöministeriet, Energimyndigheten, Försörjningsberedskapscentralen, Konkurrens- och konsumentverket, konsumenttvistenämnden, försörjningsberedskapsorganisationen Digipool, Finsk Energiindustri rf, Kuluttajaliitto-Konsumentförbundet ry, Lokalkraft rf, Finlands Kommunförbund rd, Finlands Närenergiförbund rf, Finlands Egnahemsförbund rf Helsingfors distrikt, Finlands Egnahemsförbund rf, Energianvändare i Finland rf (ELFi), Finska Vindkraftföreningen r.f., Fingrid Abp, Energiatutka Oy, Fortum Abp, Helen Ab, Lempäälän Energia Oy, Industrins Kraft Abp, UPM-Kymmene Abp, forskarna i forskningsprojektet Pro-CemPlus och DR4EU, samt ett gemensamt remissvar från ProAgria Länsi-Suomi, AF-INnova, Kasken tila, Pro Agria Etelä-Suomi och NTM-centralen i Egentliga Finland.

Justeringar har gjorts i regeringens proposition med anledning av remissvaren. De flesta remissvar har lett till justeringar i propositionen eller till innehållsmässiga ändringar. Bestämmelserna och terminologin i regeringens proposition har specificerats och motiveringarna kompletterats, såväl till följd av remissvaren som för ett noggrannare genomförande av elmarknadsdirektivet. Det föreslås att införandet av elförsäljningsavtal med marknadsbaserad prissättning som omfattas av leveransskyldigheten skjuts fram till våren 2025. Energimyndigheten föreslås få befogenhet att överföra kunder som blir utan avtal hos en detaljförsäljare som avslutar sin verksamhet till ett kundförhållande hos en leveransskyldig detaljförsäljare. Det föreslås att till propositionen fogas bestämmelser om tillträde till marknaden för efterfrågefleksibilitet som en slutförbrukare själv aktiverar. Oberoende aggregatorers ansvar för att ersätta sina kunders öppna leverantörer eller deras balansansvariga har specificerats. Det föreslås att de särskilda anslutningsprinciperna för anslutning av kraftverk och energilagringsanläggningar till stamnätet utvidgas till att också gälla kraftverk och energilagringsanläggningar som ansluts till högspänningsdistributionsnät. Samarbetet mellan Energimyndigheten och konsumentombudsmannen har specificerats i lagen om ett jämförelseverktyg för elleveransavtal. Organiseringen av tvistlösningsförfarandet utanför domstol har ändrats så att lösningen av tvister som berör aggregering föreslås bli en uppgift för Energimyndigheten och så att förvaltningstjänsterna för tvistenämnden för energimarknaden anförtros arbets- och näringsministeriet. Till följd av åtgärderna för inrättande av tvistenämnden för energimarknaden föreslås lagen om nämnden träda i kraft vid en tidpunkt som föreskrivs genom förordning av statsrådet.

Det har inte varit möjligt att beakta de förslag i remissvaren som står strid med bestämmelser i elmarknadsdirektivet, liksom inte heller de förslag som hade inneburit att det nationella manöverutrymmet vid genomförandet av direktivet minskar. Förslaget att ändra definitionen av leveransskyldiga detaljförsäljare har inte beaktats, eftersom den föreslagna modellen inte beaktar situationer när en leveransskyldig detaljförsäljare enligt förslaget kanske inte förmår uppfylla de krav som ställs på en leveransskyldig försäljare. Till följd av den systemansvarigas specialsakskunskap och bättre resurser föreslås det inte att uppgiften att utarbeta en kalkylmetod för ersättning av kostnader som orsakats under efterfrågefleksibilitet överförs från den systemansvariga stamnätsinnehavaren till Energimyndigheten. Det har inte heller varit möjligt att beakta förslaget att uppgörandet av nationella jämförelseuppgifter för elfakturor ska bli en uppgift antingen för Energimyndigheten eller Statistikcentralen, eftersom det kräver nya resurser.

Inte heller det förslaget har kunnat beaktas, enligt vilket kostnaderna för systemskydd för kraftverk som är större än det dimensionerande fel den systemansvariga stamnätsinnehavaren förutsätter ska täckas med avgifter för den systemansvariga stamnätsinnehavarens överföringstjänster. Det hade lett till en betydande överföring av kostnader från enskilda elproducenter till andra nätanvändare. I fråga om bokföringsmässig åtskillnad har inte heller förslaget att avskaffa undantaget för verksamhet av ringa betydelse beaktats.

Arbets- och näringsministeriet har utarbetat ett sammandrag av remissvaren.

7 Specialmotivering

7.1 Elmarknadslagen

2 §. Tillämpningsområde. I paragrafen definieras elmarknadslagens tillämpningsområde. Lagen tillämpas på elmarknaden samt på produktion, import, export, leverans, överföring och distribution av el. Det föreslås att ordalydelsen i 1 mom. ändras så att bestämmelsen inte står i strid med den nya bestämmelsen i artikel 2.9 i elmarknadsdirektivet där termen elmarknader definieras. I paragrafen avses med elmarknader elmarknader, inklusive OTC-marknader och elbörser, marknader för handel med energi, kapacitet, balanstjänster och stödtjänster inom alla tidsramar.

Det föreslås att motsvarande definition tas in också i 3 § i elmarknadslagen. Dessutom anges det i bestämmelsen om tillämpningsområdet att lagen i enlighet med den tidigare ordalydelsen också tillämpas på produktion, import, export, leverans, överföring och distribution av el.

Försvarsförvaltningens och Försvarsfastigheters elnätsverksamhet och elproduktion faller dock utanför lagens tillämpningsområde. Inte heller bestämmelserna i 12 kap. om särredovisning av verksamheter tillämpas på försvarsförvaltningen och Försvarsfastigheter. Bestämmelserna i II avdelningen samt 7 och 12 kap. tillämpas inte på försvarsförvaltningen och inte heller på Försvarsfastigheter. Bestämmelserna i lagen tillämpas dock på elleveranser som försvarsförvaltningen och Försvarsfastigheter bedriver på sina fastigheter.

I samband med lagstiftningskontrollen gällande ellagen för landskapet Åland (ÅFS 1982:38) har landskapets behörighet i frågor som gäller el och energi härletts från 13 § 1 mom. 9 punkten i den tidigare självstyrelselagen för Åland (670/1951), som motsvarade 18 § 22 punkten om näringsverksamhet i den gällande självstyrelselagen för Åland (1144/1991) (RP 73/1990 rd s. 71). Av fördelningen av behörighet mellan riket och landskapet enligt självstyrelselagen följer att elmarknadslagen inte tillämpas i landskapet Åland till den del landskapet har lagstiftningsbehörighet i frågor som gäller elmarknaden.

I 2 mom. föreskrivs det att lagens bestämmelser om nätinnehavare tillämpas på näringsidkare som utövar tillståndspliktig elnätsverksamhet och i sin besittning har ett elnät i Finland, om inte Energimyndigheten har fattat ett beslut om att befria nätinnehavaren från tillståndsplikten. Bestämmelsen motsvarar gällande lag. Bestämmelserna om nätinnehavare omfattar näringsidkare som bedriver tillståndspliktig elnätsverksamhet i ett stamnät, högspänningsdistributionsnät, distributionsnät eller slutet distributionsnät. Dessutom tillämpas lagen på sådana näringsidkare som bedriver tillståndspliktig elnätsverksamhet, som inte för sin verksamhet har skaffat en sådan befrielse från tillståndsplikten som avses i 12 §. Tillståndspliktig elnätsverksamhet definieras i 4 §. Bestämmelserna om nätinnehavare tillämpas inte på elnätsverksamhet där elnätet enbart betjänar ett internt elnät i en fastighet eller en motsvarande fastighetsgrupp. Med elnätsverksamhet avses enligt elmarknadslagen att mot vederlag ställa elnät till förfogande för dem som behöver elöverföring eller eldistribution och andra elnätstjänster.

I 3 mom. föreskrivs det om huvudprincipen i fråga om tillämpningsområdet för bestämmelserna om detaljförsäljare av el i elmarknadslagen. Enligt det tillämpas lagens bestämmelser om detaljförsäljare på elleverantörer som levererar el direkt till slutförbrukarna via en distributionsnätsinnehavares distributionsnät. Avgränsningen av tillämpningsområdet innebär alltså att detaljförsäljning av el som sker i ett fastighetsnät i regel faller utanför tillämpningsområdet för bestämmelserna om detaljförsäljning. För att lagen ska tillämpas på elförsäljning som sker i fastighetsnät bör det föreskrivas särskilt om det i respektive paragraf. I 13 kap. föreskrivs det om en utvidgning av tillämpningsområdet som kompletterar 3 mom., enligt vilken bestämmelserna om detaljförsäljning i det kapitlet dessutom tillämpas på en elleverantör som säljer el till förbrukarna via ett internt elnät i en fastighet eller i en motsvarande fastighetsgrupp. Till den delen motsvarar de föreslagna bestämmelserna innehållet i gällande lag.

3 §. Definitioner. Det föreslås att till paragrafen fogas nya definitioner, både sådana som elmarknadsdirektivet förutsätter och sådana som gör tillämpningen av lagen tydligare. Den nya terminologin definieras så att den överensstämmer så väl som möjligt med definitionerna i elmarknadsdirektivet, och de nya definitionerna i lagen bör tillämpas i överensstämmelse med elmarknadsdirektivet.

7 §. Tilläggskrav för stamnätsinnehavare. I paragrafen föreskrivs det om tilläggskrav som tillämpas på sökande som ansöker om elnätstillstånd för stamnätsinnehavare. Tilläggskraven baseras på kraven i elmarknadsdirektivet. Det föreslås att hänvisningen i 1 mom. till bestämmelser om säkerställande av sökandens oberoende uppdateras. Inga ändringar föreslås i bestämmelsens innehåll.

12 §. Befrielse från elnätstillstånd för vissa sammanlänkningsanläggningar. I paragrafen föreskrivs det om ett undantag genom vilket vissa sammanlänkningsanläggningar kan befrias från elnätstillstånd. Bestämmelsen om befrielse från tillståndsplikten är ett undantag från en bärande princip i bestämmelserna om elnät, som syftar till att trygga tillträde till nätet för parterna på elmarknaden och rimliga serviceprinciper. Det föreslås att hänvisningsbestämmelserna i 1 mom. uppdateras. Inga ändringar föreslås i bestämmelsens innehåll.

Sammanlänkningsanläggningar spelar en viktig roll för elmarknadens funktion. Elmarknadslagens syfte är primärt att ställa sammanlänkningsanläggningarna till marknadens förfogande. Därför bör undantagsbestämmelsen tillämpas varsamt.

Enligt denna proposition ska Energimyndigheten i enskilda fall för viss tid kunna tillåta att elnätverksamhet utövas utan elnätstillstånd, om nätinnehavaren har beviljats undantag enligt artikel 63 i elmarknadsförordningen. Befrielse kan beviljas för högst den tid som undantaget enligt artikel 63 i elmarknadsförordningen gäller. Befrielsen kan inte överföras på någon annan, utan i samband med överlåtelse av nätverksamheten bör mottagaren på nytt ansöka om befrielse från tillståndsplikten eller om elnätstillstånd för sin verksamhet. Det gör det möjligt att ompröva förutsättningarna för befrielse.

Bestämmelserna om nätinnehavare i elmarknadslagen tillämpas inte på en nätinnehavare som fått befrielse. Energimyndigheten kan dock i sitt beslut om befrielse från tillståndsplikten ställa villkor som gäller tillgången till nätet via sammanlänkningsanläggningen i fråga samt driftsäkerheten. Villkoren för tillgången till nätet kan hänföra sig till fördelning av överföringskapaciteten, fördelningen av intäkter från överbelastning samt de avgifter som tas ut av sammanlänkningsanläggningens användare.

20 §. Anslutningsskyldighet. I paragrafen föreskrivs det om anslutningsskyldighet för nätinnehavare. I 1 mom. föreslås en ändring enligt vilken anslutningsskyldigheten också ska omfatta energilagringsanläggningar. Till övriga delar föreslås det att bestämmelsen kvarstår oförändrad.

20 a §. Särskilda bestämmelser om anslutning av kraftverk och energilagringsanläggningar till stamnätet och till högspänningsdistributionsnät. Det föreslås att till paragrafen fogas en bestämmelse som baseras på artikel 42 i elmarknadsdirektivet, om anslutning av nya kraftverk och energilagringsanläggningar till stamnätet och till högspänningsdistributionsnät.

Enligt 1 mom. får en stamnätsinnehavare eller en innehavare av ett högspänningsdistributionsnät inte vägra ansluta ett nytt kraftverk eller en ny energilagringsanläggning med hänvisning till eventuella framtida begränsningar i det tillgängliga nätets överföringskapacitet.

Enligt 2 mom. får stamnätsinnehavaren eller en innehavare av högspänningsdistributionsnät i sina villkor ställa upp begränsningar för effekten för anslutningspunkter för nya kraftverk och energilagringsanläggningar för att påskynda anslutningen och säkerställa den anslutna enhetens ekonomiska effektivitet får anges begränsningar för en anslutningspunkts effekt, om anslutningen förutsätter att överföringskapaciteten höjs i den del av nätet till vilken anslutningen sker. Enligt bestämmelsen ska begränsningen dock inte tillämpas om abonnenten ersätter nätinnehavaren.

varen för sådana kostnader för byggande av anslutningen som inte kan anses omfattas av utvecklingsskyldigheten enligt 19 §. Den föreslagna ändringen upphäver därmed inte nätinnehavarens skyldighet att utveckla nätet till denna del. Också i detta fall ska nätet förstärkas på det sätt som skyldigheten att utveckla nätet enligt 19 § förutsätter inom rimlig tid, så att den effektbegränsning som angetts för anslutningen senare kan upphävas och också andra abonnenter kan anslutas till nätet. Utvecklingsskyldigheten omfattar dock inte situationer när abonnenten begär ett genomförande som avviker från normal anslutningspraxis och som medför extra byggnads-kostnader för nätinnehavaren. Det är då fråga om en tilläggstjänst som nätinnehavaren tillhandahåller utöver utvecklingsskyldigheten, och abonnenten ska ersätta nätinnehavaren de extra kostnaderna för den. Det är motiverat att abonnenten deltar i nätinnehavarens kostnader i sådana situationer när abonnenten behöver bättre driftssäkerhet än normalt. I huvudsak ansvarar nätinnehavaren för utvecklingen av nätet.

I 45 § föreskrivs det om anslutningsvillkor i fråga om den systemansvariga stamnätinnehavarens systemansvar.

21 a §. *Tillhandahållande av tillträde till nätet i elsystemet.* Paragrafen föreslås utgöra en ny bestämmelse om tillhandahållande av tillträde till nätet i elsystemet. I paragrafen tas också in de bestämmelser om punktprissättning som nu finns i 25 §. Det föreslås att 25 § upphävs.

En marknadsbaserad verksamhet på elmarknaden och i elhandeln förutsätter att parterna på elmarknaden så lätt som möjligt får tillträde till den marknadsplats elsystemet utgör. När elsystemet består av flera nät som kontrolleras av olika ägare, kan handeln i betydande grad påverkas av hur man avtalar om nättjänster och de olika prissättningsprinciperna för dem. Därför behöver nätinnehavarna åläggas att iaktta vissa principer som föreslås ingå i denna paragraf, som underlättar förbrukarnas tillträde till systemet.

Enligt 1 mom. ska en nätinnehavare ordna förutsättningar för att de parter på elmarknaden som är anslutna till deras elnät faktiskt ska kunna delta på grossist-, slutförbrukar- och balansmarknaderna för el. Dessutom ska nätinnehavaren ordna förutsättningar för att nätanvändare och innehavare av energilagringssystem ska kunna avtala om alla nättjänster med den nätinnehavare till vars nät de är anslutna. Enligt principen i 1 mom. ska nätanvändare och innehavare av energilagringssystem ska kunna avtala om alla nättjänster med den nätinnehavare till vars nät de är anslutna. Den så kallade principen om en enda kontaktpunkt underlättar tillgången till sådana tjänster som annars förutsätter avtal med flera nätinnehavare. I praktiken innebär bestämmelsen att nätinnehavare genom interna avtal ska se till att det finns förutsättningar för sådana tjänster.

Enligt 2 mom. ska nätinnehavaren för sin del ordna förutsättningar för att nätanvändare och innehavare av energilagringssystem genom att sluta relevanta överförings- och distributionsavtal och erlägga avgifterna för dem får rätt att använda hela landets elnät utgående från sina anslutningspunkter, med undantag av utlandsförbindelser. Med andra ord har de i princip möjlighet att idka elhandel med alla som är anslutna till nätet i Finland. Bestämmelsen förutsätter att nätinnehavarna samarbetar för att skapa en hierarkisk prissättningspraxis enligt enhetliga principer som förenar de olika nätnivåerna. Tariffstrukturerna ska vara kompatibla och bilda en helhet. Däremot kan nätinnehavarnas prisnivåer skilja sig åt, eftersom de beror på nätens olika kostnader. Prissättningsystemet tillämpas på alla sedvanliga nättjänster. Alla parter på elmarknaden deltar alltså i regel på enhetliga grunder i kostnaderna för att upprätthålla marknadsplatsen, och kan inte vara "fripassagerare". Samma rätt att idka elhandel inom Finlands nätområde samt skyldigheter att delta i kostnaderna för hela nätet gäller också en förbrukare som är anslu-

ten till ett distributionsnät. Nätinnehavarna kan dock ha särskilda tjänster för exceptionella behov och situationer. Priset för dem kan bestämmas på ett sätt som avviker från den allmänna principen.

Det prissättningssystem som avses i 2 mom. berör i regel inte gränsöverskridande sammanlänkningar. Avgifterna för användning av sammanlänkningar till utlandet påverkas också av normer i EU-lagstiftningen. Enligt elmarknadsförordningen tillämpas till exempel det prissättningssystem som avses i 2 mom. också på sammanlänkningar mellan EES-stater som står till marknadens förfogande. Enligt den föreslagna bestämmelsen i 43 § ska däremot stamnätsinnehavaren ta ut en överföringsavgift för import från och export till tredjeländer av el till och från sitt nät, om inte något annat följer av internationella förpliktelser som är bindande för Finland eller av avtal som stamnätsinnehavaren har ingått och som grundar sig på ömsesidighet när det gäller elsystemets driftsäkerhet och effektivitet samt på marknadsbetingelserna.

21 b §. Genomförande av tillgång till elnät. Paragrafen innehåller preciserande bestämmelser om de förfaranden nätinnehavaren ska iaktta när nätanvändare och andra förbrukare begär anbud om anslutning till elnätet eller om överförings- och distributionstjänster för el. En bestämmelse som motsvarar förslagets viktigaste innehåll ingår i 1 § i statsrådets gällande förordning om elmarknaden (65/2009). Avsikten är att den bestämmelsen ska upphävas när lagändringen träder i kraft. Syftet är att förhindra tvister mellan nätinnehavare och deras kunder, samt att främja en effektiv lösning av eventuella tvister. Enligt lagens 20 § har nätinnehavaren en anslutningsskyldighet och enligt 21 § en överföringsskyldighet, vilket innebär att tillträde till nätet för nätanvändare och andra kunder i regel tryggas i elmarknadslagen.

Enligt det föreslagna 1 mom. ska en nätinnehavare lämna nätanvändare, innehavare av energilagringssystem och kunder de uppgifter de behöver för att få effektiv tillgång till nätet och använda det effektivt.

Enligt det föreslagna 2 mom. ska en nätinnehavare på begäran lämna nätanvändare, innehavare av energilagringssystem och kunder ett anbud om anslutning till elnätet samt om överförings- och distributionstjänster för el. Anbudet kan till exempel framföras i form av ett avtal som sänds för undertecknande, eller i fråga om distributionstjänster i form av en sådan bekräftelse som avses i 88 §. I anbudet om anslutning ska framgå de tekniska kraven för anslutning anges.

Nekat tillträde till nätet kan grunda sig på kriterierna enligt 19 § om utvecklingsskyldighet, 20 § om anslutningsskyldighet, 21 § om överföringsskyldighet och 41 a § om anslutning av kraftverk och energilagringssystem till nätet. Enligt 3 mom. ska en nätinnehavare som vägrar erbjuda anslutning eller överförings- eller distributionstjänster ge relevanta och betydelsefulla uppgifter om skälen till sin vägran. Med skälens relevans avses i detta sammanhang att det ska framgå av skälen att de grundas på objektiva och tekniskt och ekonomiskt motiverade kriterier. Med betydelsefulla uppgifter avses i detta sammanhang uppgifter om de åtgärder som till exempel förstärkningen av nätet förutsätter. Till vägran ska dessutom fogas en uppgift om att nätanvändare, innehavare av energilagringssystem och kunder om de så önskar har möjlighet att föra ärendet till Energimyndigheten för avgörande i tvistlösningsförfarande i enlighet med den föreslagna 6 a § i tillsynslagen, samt Energimyndighetens kontaktuppgifter.

21 c §. Ansvar för säker, tillförlitlig och effektiv drift av elnätet. I paragrafen föreslås ingå en ny bestämmelse om nätinnehavarens ansvar för en säker, tillförlitlig och effektiv drift av elnätet.

Nätinnehavaren ska sörja för säker, tillförlitlig och effektiv drift av sitt elnät samt för att alla de stödtjänster som behövs för säker, tillförlitlig och effektiv drift av elnätet samt de tjänster efterfrågeflexibilitet och energilagringssystem förutsätter är tillgängliga. I sådana fall är nätinnehavaren skyldig att säkerställa att det är möjligt att tillhandahålla sådana tjänster, men nätinnehavaren ansvarar inte för att kunderna eller deras tjänsteleverantörer tillhandahåller dessa tjänster. Tillhandahållandet av tjänster, och därmed det faktiska tjänsteutbudet, grundar sig på en öppen, konkurrensutsatt och frivillig marknad. I detta sammanhang avses med stödtjänst enligt den föreslagna 3 § 27 b punkten n tjänst som behövs för driften av ett överförings- eller distributionssystem, inbegripet balansering och icke-frekvensrelaterade stödtjänster men inte inbegripet hantering av överbelastning. I detta sammanhang avses med efterfrågeflexibilitet enligt den föreslagna 3 § 30 a punkten förändringar i belastningen i fråga om el från slutförbrukare, jämfört med deras normala eller nuvarande konsumtionsmönster, som svar på marknadssignaler, inbegripet som svar på tidsvarierande elpriser eller ekonomiska incitament, eller som svar på antagandet av slutförbrukarens bud om att sälja efterfrågeminuskning eller -ökning till ett visst pris på organiserade marknader.

Enligt 2 mom. ska nätinnehavaren samarbeta och koordinera sin verksamhet med andra nätinnehavare för att säkerställa säker, tillförlitlig och effektiv drift av nätet samt för att utnyttja resurserna på bästa möjliga sätt. Nätinnehavaren ska också sörja för att tillräckliga uppgifter lämnas till innehavarna av andra elnät som kopplats samman med innehavarens nät, så att säker och effektiv drift, koordinerad utveckling och kompatibilitet kan säkerställas i det sammanlänkade elnätet.

Det föreslås att i 3 mom. tas in ett bemyndigande att utfärda förordning, enligt vilket närmare bestämmelser om det informationsutbyte mellan nätinnehavarna som krävs för en säker, tillförlitlig och effektiv drift av sammankopplade elnät samt säkerställandet av koordinerad utveckling och kompatibilitet får utfärdas genom förordning av statsrådet.

23 a §. Anskaffning av produkter och tjänster som är nödvändiga för en säker, tillförlitlig och effektiv drift av elnät. I den föreslagna nya paragrafen föreskrivs det om anskaffning av produkter och tjänster som är nödvändiga för en säker, tillförlitlig och effektiv drift av elnät. I paragrafen föreskrivs det allmänt om skyldigheten för nätinnehavare att ställa upp villkor för anskaffning av produkter och tjänster som är nödvändiga för en säker, tillförlitlig och effektiv drift av elnät. I nuläget fullgörs till exempel ansvaret för icke-frekvensrelaterade stödtjänster via uppställandet av systemtekniska krav utifrån systemansvaret enligt 45 § samt via distributionsnätinnehavarens villkor för anslutning och andra nättjänster.

Enligt 1 mom. ska anskaffningsvillkoren för produkter och tjänster som är nödvändiga för en säker, tillförlitlig och effektiv drift av ett elnät vara objektiva, öppna och icke-diskriminerande samt kompatibla med andra nätinnehavarens motsvarande villkor. I villkoren ska det säkerställas att alla nätanvändare och parter på elmarknaden som uppfyller kraven har möjlighet att erbjuda sina nätinnehavare sina tjänster. I momentet föreskrivs det också om tillämpning av nationella standardiseringsprodukter i anskaffningsvillkor för produkter och tjänster som är nödvändiga för en säker, tillförlitlig och effektiv drift av elnät. Energimyndigheten får fastställa nödvändiga nationella standardiseringsprodukter för säker, tillförlitlig och effektiv drift av elnätet och tekniska krav för dem, om myndigheten bedömer att nationella standardiseringsprodukter gynnar utvecklingen av marknaden för nödvändiga produkter och tjänster för en säker, tillförlitlig och effektiv drift av elnätet. Nätinnehavarnas anskaffningsvillkor ska uppfylla de krav de nationella standardiseringsprodukterna ställer, om sådana nationella standardiseringsprodukter som avses i 6 c § i tillsynslagen har fastställts för anskaffning av produkter och tjänster som krävs för en

säker, tillförlitlig och effektiv drift av elnät. Beredningen av anskaffningsvillkoren ska koordineras med överföringsnätinnehavaren med systemansvar och andra nätinnehavare, och vid beredningen ska berörda nätanvändare och parter på elmarknaden höras.

I 2 mom. föreskrivs det om anskaffning av icke-frekvensrelaterade tjänster för elnätet. Enligt definitionen i den föreslagna 3 § 27 c punkten avses med icke-frekvensrelaterad stödtjänst en tjänst som används av en systemansvarig för överförings- eller distributionssystem för spänningsreglering i stationärt tillstånd, snabba inmatningar av reaktiv effekt, tröghet för upprätthållande av stabiliteten i lokala nät, kortslutningsström, förmåga till dödnätsstart och till ö-drift. Nätinnehavaren ska för sitt elnät skaffa behövliga icke-frekvensrelaterade stödtjänster, med undantag för helt integrerade nätkomponenter, i ett öppet, icke-diskriminerande och marknadsbaserat förfarande. Energimyndigheten får på ansökan bevilja en nätinnehavare undantag från anskaffningsskyldigheten för viss tid, om en marknadsbaserad anskaffning av icke-frekvensrelaterade stödtjänster inte är ekonomiskt effektiv för nätinnehavaren. Undantaget får gälla i högst 5 år.

En del icke-frekvensrelaterade tilläggstjänster är av sådan art att mekanismerna för bedömning av behovet av dem ännu i stor utsträckning är outredda på nationell nivå. Undantagsförfarandets syfte är att säkerställa den övergångsperiod som behövs för en övergång till marknadsbaserad anskaffning av icke-frekvensrelaterade tilläggstjänster samt en process som beaktar en stegvis, behovsgrundad utveckling av marknadsbaserade icke-frekvensrelaterade tilläggstjänster. Enligt 1 mom. får sådana nationella standardiseringsprodukter som avses i 6 c § i tillsynslagen fastställas för anskaffning av tilläggstjänster. För att säkerställa en helhetsekonomisk och kostnadseffektiv verksamhetsmodell bör marknadsbaserad anskaffning av icke-frekvensrelaterade tilläggstjänster främjas för enskilda tjänster utifrån behovet och i enlighet med ökningen av antalet energiresurser.

Den ekonomiska effektiviteten vid marknadsbaserade anskaffningar kan vara tveksam i synnerhet när tjänsten ska produceras på ett begränsat geografiskt område, vilket leder till att antalet potentiella anbudsgivare är litet och en enskild leverantörs möjlighet att utnyttja sitt marknadsinflytande är stor.

Icke-frekvensrelaterade stödtjänster är lokala till sin karaktär, och behovet av tjänster beror på flera olika tekniska faktorer såsom nätets struktur, de tekniska egenskaperna hos komponenterna och systemen i regionen samt sättet de används på. Till exempel överföring av reaktiv effekt mellan olika delar av nätet eller mellan olika spänningsnivåer kan inte bedömas vara tekniskt och ekonomiskt lönsamt åtminstone när avståndet mellan de resurser som producerar och förbrukar reaktiv effekt är långt. Ju längre sträcka den reaktiva effekten överförs i elsystemet, desto större negativ inverkan får det på överföringssvinnet i systemet. Dessutom upptar den reaktiva effekten kapacitet av den aktiva effekten och kan inverka på behovet av spänningsreglering i systemet. Spänningsregleringen genomförs i praktiken med hjälp av komponenter och system som producerar reaktiv effekt, vilket innebär att det geografiska avståndet inverkar på effektiviteten också i fråga om anskaffningen av spänningsreglering.

Prissättning på marknadsvillkor är utmanande, eftersom antalet aktörer som tillhandahåller tjänster nationellt och lokalt är litet och aktörerna ofta är belägna långt ifrån varandra. Den ekonomiska effektiviteten försvagas också av situationer när tjänsteleverantörerna är belägna så att en enskild tjänsteleverantörs marknadsställning kan bli dominerande.

Anskaffningsvillkoren får tillämpas i enskilda fall efter det att Energimyndigheten har fastställt dem i enlighet med 10 § i tillsynslagen.

I 2 mom. föreskrivs det också om ett undantag från den allmänna upphandlingsskyldigheten i fråga om helt integrerade nätkomponenter. Skyldigheten att upphandla icke-frekvensrelaterade stödtjänster tillämpas inte på en stamnätsinnehavares eller distributionsnätsinnehavares helt integrerade nätkomponenter. Enligt definitionen i den föreslagna 3 § 30 c punkten avses med helt integrerad nätkomponent en nätkomponent som är integrerad i stam- eller distributionsnätet, däribland lagringsanläggningar, och som används uteslutande för att säkerställa säker och tillförlitlig drift av stam- eller distributionsnätet, och inte för riksomfattande balansering eller för hantering av överbelastning. En energilagringsanläggning kan också betraktas som en helt integrerad nätkomponent, om dess användningssyfte uppfyller kraven för helt integrerade nätkomponenter. Det föreskrivs om ett undantagsförfarande för energilagringsanläggningar i den föreslagna 29 b §.

24 b §. *Efterfrågefleksibilitet, flexibilitet och åtgärder för styrning av efterfrågan i fråga om prissättning och försäljningsvillkor för nättjänster.* I paragrafen föreskrivs det om efterfrågefleksibilitet och om åtgärder för styrning av efterfrågan i fråga om prissättning och försäljningsvillkor för nättjänster. Paragrafen, som berör genomförandet av Europaparlamentets och rådets direktiv 2012/27/EU om energieffektivitet, om ändring av direktiven 2009/125/EG och 2010/30/EU och om upphävande av direktiven 2004/8/EG och 2006/32/EG, harmoniseras med bestämmelserna och terminologin i elmarknadsdirektivet.

Enligt 1 mom. får prissättningen för nättjänster inte innehålla villkor som kan förhindra att nätinnehavare eller detaljförsäljare på elmarknaden tillhandahåller systemtjänster för efterfrågefleksibilitet och åtgärder för styrning av efterfrågan. Prissättningen för nättjänster ska beakta de kostnader och den nytta flexibiliteten och åtgärderna för styrning av efterfrågan medför.

Enligt 2 mom. ska nätinnehavarens försäljningsvillkor för nättjänster skapa förutsättningar för efterfrågefleksibilitetens deltagande på elmarknaden, om det ankommer på nätinnehavaren att ordna deltagandet. Försäljningsvillkoren ska beakta elsystemets driftsäkerhet och effektivitet. Försäljningsvillkoren får inte innehålla villkor som ogrundat förhindrar att efterfrågefleksibilitet som tillhandahålls av aggregatorer deltar på elmarknaden.

25 §. *Punktprissättning.* Det föreslås att paragrafen upphävs. Bestämmelserna i den ingår i den föreslagna nya 21 a §.

26 §. *Nätinnehavarens prestationer när det gäller byte av elleverantör och oberoende aggregator.* Det föreslås att paragrafens tillämpningsområde utvidgas till att också omfatta aggregering. Elmarknadsdirektivet förutsätter att medlemsstaterna säkerställer att åtminstone hushållskunder och små företag inte debiteras några avgifter i samband med byte. Nätinnehavaren får inte ta ut en separat avgift för prestationer som hänförs till ett byte av elleverantör eller oberoende aggregator. Ingen förändring i rättsläget föreslås i fråga om aggregering som elproducenter bedriver.

29 b §. *Nätinnehavarens rätt att bedriva näringsverksamhet som avser energilagringsanläggningar.* Den föreslagna paragrafen innehåller en ny bestämmelse i vilken bestämmelserna i artikel 36 och 54 i elmarknadsdirektivet om rätten för systemansvariga att äga energilagringsanläggningar genomförs. Avsikten är att i bestämmelsen fullt ut utnyttja det nationella manöverutrymmet enligt direktivet.

I det föreslagna 1 mom. ingår en bestämmelse enligt vilken nätinnehavaren i regel inte får bedriva energilagringsverksamhet. En målsättning enligt elmarknadsdirektivet är att de systemansvariga inte ska få äga, förvalta eller driva energilagringsanläggningar, utan marknaden ska producera lagringstjänster på marknadsvillkor.

I det föreslagna 2 mom. ingår dock en bestämmelse om ett undantag för energilagringssystem som utgör nätinnehavarens helt integrerade nätkomponenter. Trots 1 mom. får nätinnehavaren äga, utveckla, förvalta och driva energilagringssystem som utgör nätinnehavarens helt integrerade nätkomponenter. På nätinnehavarens ansökan ska Energimyndigheten bevilja nätinnehavaren tillstånd att äga, utveckla, förvalta och driva sådana energilagringssystem. Enligt definitionen i den föreslagna 3 § 30 c punkten avses med helt integrerad nätkomponent en nätkomponent som är integrerad i stam- eller distributionsnätet, däribland lagringssystem, och som används uteslutande för att säkerställa säker och tillförlitlig drift av stam- eller distributionsnätet, och inte för riksomfattande balansering eller för hantering av överbelastning. En energilagringssystem kan också betraktas som en helt integrerad nätkomponent, om dess användningssyfte uppfyller kraven för helt integrerade nätkomponenter. Vid beviljandet av tillstånd ska Energimyndigheten bedöma om det är fråga om en helt integrerad nätkomponent.

I det föreslagna 3 mom. föreskrivs det om ett undantagsförfarande, enligt vilket Energimyndigheten för viss tid kan bevilja nätinnehavaren undantagstillstånd för att äga, utveckla, förvalta och driva andra energilagringssystem än sådana som utgör helt integrerade nätkomponenter, om nätinnehavaren behöver sådana energilagringssystem för att fullgöra sitt ansvar för säker, tillförlitlig och effektiv drift av elnätet eller om en stamnätinnehavare behöver icke-frekvensrelaterade stödtjänster som sådana energilagringssystem producerar för att fullgöra sitt ansvar för en säker, tillförlitlig och effektiv drift av elnätet. Undantagstillstånd kan beviljas, om 1) nätinnehavaren inte i ett av nätinnehavaren ordnat öppet, transparent och icke-diskriminerande anbuds-förfarande med villkor som Energimyndigheten har godkänt innan anbuds-förfarandet inleddes har kunnat godkänna anbud för produktion av sådana energilagringstjänster eller om inga anbud för produktion av tjänsterna som baseras på skäliga kostnader lämnats vid rätt tidpunkt i anbuds-förfarandet, 2) energilagringssystem inte används för anskaffning eller leverans av el på elmarknaden, och 3) undantaget behövs för att nätinnehavaren ska kunna sörja för säker, tillförlitlig och effektiv drift av sitt elnät.

Enligt 4 mom. ska Energimyndigheten på ansvarsområdet för en nätinnehavare som beviljats ett undantagslov enligt 3 mom. innan undantagslovet löper ut genomföra ett offentligt hörande om tillgången till sådana energilagringstjänster som avses i momentet för att utreda om tillräckliga energilagringstjänster är tillgängliga och om andra aktörer är intresserade av att investera i sådana energilagringssystem. Det offentliga hörandet ska genomföras efter en anbudstävling som ordnas i enlighet med 3 mom. 1 punkten. Om anbudstävlingen och det offentliga hörandet enligt Energimyndighetens bedömning visar att andra aktörer kan producera sådana energilagringstjänster som avses i 3 mom. kostnadseffektivt på ansvarsområdet, ska Energimyndigheten ålägga nätinnehavaren att successivt avstå från de berörda energilagringssystem inom 18 månader från att undantagslovet löper ut. På förfarandet för avståendet och på den ersättning som bestäms för att nätinnehavaren avstår från sin energilagringssystem tillämpas vad som i 24 § i lagen om tillsyn över el- och naturgasmarknaden föreskrivs om åtgärder med anledning av återkallande av ett elnätstillstånd. Vid behov ska Energimyndigheten besluta om de åtgärder som ska vidtas för upprätthållande av energilagringssystem i fråga. Om det inte avtalas om överlåtelse av energilagringssystem till en annan verksamhetsutövare, kan Energimyndigheten besluta om inlösen av energilagringssystem mot full ersättning. I fråga om grunderna för och bestämmandet av ersättningen ska bestämmelserna om inlösningsförfarande och inlösningsersättning i lagen om inlösen av fast egendom och särskilda rättigheter (603/1977) iakttas.

Enligt 5 mom. ska Energimyndigheten underrätta stamnätsinnehavaren om att ett tillstånd enligt 2 mom. beviljats, och kommissionen samt Europeiska unionens byrå för samarbete mellan energitillsynsmyndigheter om ett undantagstillstånd enligt 3 mom. I anmälan ska anges de betydande uppgifter som inverkat på beslutet och motiveringarna till beslutet.

Enligt 6 mom. får Energimyndigheten meddela närmare bestämmelser om ordnandet av en sådan anbudstävling som avses i 3 mom. 1 punkten.

4 mom. berörs av en övergångsbestämmelse i fråga om batterilagringsanläggningar.

30 §. *En stamnätsinnehavares och en juridiskt åtskild distributionsnätsinnehavares rätt att anskaffa och leverera el.* Det föreslås att till 2 punkten fogas ett nytt undantag för ett fall i vilket det är tillåtet för en stamnätsinnehavare som enligt 32 § förutsätts vara oberoende av elproduktion och elleverans samt rättsligt åtskild från en nätinnehavare som bedriver distributionsnätsverksamhet att bedriva anskaffning och leverans av el. Det föreslås vara tillåtet att utöver nuvarande verksamhet också anskaffa och leverera el för att skaffa stödtjänster, för att det inte ska föreligga något hinder för anskaffning av den elenergi som behövs för uppfyllande av nätinnehavarnas lagstadgade skyldigheter. Enligt definitionen avses med stödtjänst en tjänst som behövs för driften av ett överförings- eller distributionssystem, inbegripet balansering och icke-frekvensrelaterade stödtjänster men inte inbegripet hantering av överbelastning. I den aktuella situationen är det inte egentligen fråga om näringsverksamhet som avser anskaffning och leverans av el, utan om anskaffning av tjänster för att säkerställa säker drift av nätet.

I 7 punkten föreslås dessutom en precisering, som gör det möjligt för en distributionsnätsinnehavare att anskaffa och leverera el inte enbart i sådana situationer som det föreskrivs om annanstans i elmarknadslagen, utan också i sådana situationer som det föreskrivs om i någon annan lag än elmarknadslagen. Sådana situationer kan uppkomma till exempel i samband med ibruktagandet av datasystemprojekt som berör elbolag.

Till övriga delar kvarstår paragrafen oförändrad. I 5 punkten föreskrivs det om användning av flyttbara reservkraftsaggregat för byggande, drift och underhåll av nätet och leverans till nätet av el som producerats med dessa. På drift av energilagringsanläggningar för sådana syften tillämpas 29 b §.

33 §. *Säkerställande av stamnätsinnehavarens oberoende.* I paragrafen föreskrivs det om förfarandet enligt elmarknadsdirektivet och elmarknadsförordningen för säkerställande av stamnätsinnehavarens oberoende. Det föreslås att hänvisningarna i paragrafen till den nya elmarknadsförordningen och till Energimyndigheten uppdateras. Till övriga delar kvarstår paragrafen oförändrad.

35 §. *Säkerställande av stamnätsinnehavarens oberoende när det gäller ägande som härstammar från tredjeländer.* I paragrafen föreskrivs det om förfarandet enligt elmarknadsdirektivet och elmarknadsförordningen för säkerställande av stamnätsinnehavarens oberoende när det gäller ägande som härstammar från tredjeländer. Det föreslås att hänvisningarna i paragrafen till det nya elmarknadsdirektivet och till Energimyndigheten uppdateras. Till övriga delar kvarstår paragrafen oförändrad.

39 a §. *Stamnätsinnehavarens övriga näringsverksamhet.* Den föreslagna paragrafen innehåller en ny bestämmelse i vilken bestämmelserna i artikel 40.8 i elmarknadsdirektivet om rätten för systemansvariga för överföringssystem att bedriva annan än i elmarknadsdirektivet och elmarknadsförordningen föreskriven affärsverksamhet genomförs. Avsikten är att i bestämmelsen fullt ut utnyttja det nationella manöverutrymmet enligt direktivet.

Enligt 1 mom. får stamnätsinnehavaren endast bedriva sådan näringsverksamhet som är tillåten enligt denna lag eller elmarknadsförordningen. Dessutom har stamnätsinnehavaren rätt att bedriva näringsverksamhet i andra nät än elnätet, om en behörig myndighet har beviljat stamnätsinnehavaren en koncession som krävs för sådan näringsverksamhet.

I 2 mom. föreskrivs det för tydlighetens skull om den systemansvariga stamnätsinnehavarens särskilda uppgifter i elsystemet. I nationell speciallagstiftning föreskrivs det om särskilda uppgifter för den systemansvariga stamnätsansvariga för genomförande av effektreservsystemet samt för beviljande av ursprungsgarantier för el. Enligt den föreslagna bestämmelsen föreskrivs det särskilt i lag om andra uppgifter i elsystemet för den systemansvariga stamnätsinnehavaren än de som föreskrivs i elmarknadslagen eller elmarknadsförordningen.

42 a §. Uppgifter med avseende på det regionala samordningscentrumet. I den föreslagna paragrafen ingår en ny bestämmelse i vilken det föreskrivs om stamnätsinnehavarens uppgifter med avseende på det regionala samordningscentrumet och ansvar för sin andel av det regionala samordningscentrumets kostnader. Det föreskrivs om regionala samordningscentrum i kapitel V om drift av överföringssystem i elmarknadsförordningen.

Enligt 1 mom. ska stamnätsinnehavaren sköta stamnätsinnehavarens uppgifter med avseende på det regionala samordningscentrumet enligt elmarknadsförordningen, samt ansvarar för antagandet av en ram för samarbete och samordning mellan samordningscentrum.

Enligt 2 mom. ska stamnätsinnehavaren svara för sin andel av det regionala samordningscentrumets kostnader. Stamnätsinnehavaren har rätt att i sin överföringsavgift inkludera sin andel av skäliga och relevanta kostnader för det regionala samordningscentrumet.

43 §. Överföringsavgifter för import och export av el. Det föreslås att bestämmelsen i den gällande paragrafen om överföringsavgifter för import och export av el ändras till följd av att 25 § upphävs. Avsikten är inte att ändra bestämmelsens innehåll i detta sammanhang.

Enligt artikel 18.6 i elmarknadsförordningen får inga särskilda överföringsavgifter för användningen av sammanlänkningslinjer tas ut på den inre marknaden. Enligt den bestämmelse som föreslås ingå i paragrafen ska stamnätsinnehavaren ta ut en överföringsavgift för import från och export till tredjeländer av el till och från sitt nät, om inte något annat följer av internationella förpliktelser som är bindande för Finland eller av avtal som stamnätsinnehavaren har ingått och som grundar sig på ömsesidighet när det gäller elsystemets driftsäkerhet och effektivitet samt på marknadsbetingelserna.

Avgifterna för användning av sammanlänkningslinjer till utlandet påverkas också av normer i EU-lagstiftningen. Enligt elmarknadsförordningen tillämpas till exempel överföringsavgiften för sammanlänkningslinjer för import och export av el inte på sammanlänkningslinjer mellan EES-stater som står till marknads förfogande. Å andra sidan kan avgifter som baseras på systemet för ersättningar mellan stamnätsinnehavare tillämpas på import och export av el.

Den överföringsavgift för en sammanlänkning som tas ut för import och export av el ska uppfylla kraven enligt 24 § i elmarknadslagen.

45 §. Systemansvar. I paragrafen föreskrivs det om systemansvaret för elsystemet, som anförtrots en stamnätsinnehavare i dennes elnätstillstånd. Det föreslås att paragrafens ordalydelse och bestämmelserna om den systemansvarigas skyldigheter och rättigheter specificeras. Det innebär dock ingen ändring i de gällande bestämmelsernas innehåll. Dessutom kompletteras bestämmelsen till följd av tillägg i elmarknadsförordningen.

Den systemansvariga stamnätsinnehavaren ska svara för att Finlands elsystem är tekniskt funktionsdugligt och driftsäkert så att elsystemet fungerar tillförlitligt och säkert samt ha hand om de uppgifter som omfattas av det riksomfattande balanseringsansvaret och om den riksomfattande balansavräkningen på ett ändamålsenligt och för parterna på elmarknaden jämligt och icke-diskriminerande sätt. Dessutom ska den systemansvariga stamnätsinnehavaren upprätthålla och utveckla sina verksamheter och tjänster inom systemansvaret samt upprätthålla, driva och utveckla sitt elnät och övriga anläggningar som behövs för att sköta systemansvaret samt förbindelserna till andra elnät. Den utvecklingsskyldighet som hör till systemansvaret kompletterar nätinnehavarnas allmänna skyldighet att utveckla nätet enligt 19 §. Den systemansvariga ska tillämpa bägge bestämmelserna parallellt. Den utvecklingsskyldighet som hör till systemansvaret är avsedd att ha ett mer omfattande tillämpningsområde än skyldigheten att utveckla nätet. Bestämmelsen ska inte enbart tillämpas på verksamhet för utveckling av elnätet, utan också på upprätthållandet och utvecklingen av funktioner och tjänster som omfattas av systemansvaret samt utöver elnätet också på upprätthållande, drift och utveckling av annan utrustning, datasystem och programvara som behövs för att fullgöra systemansvaret. Utvecklingsskyldigheten ska uppfyllas så att näten fungerar effektivt och så att förutsättningarna kan tryggas för en effektiv funktion av den nationella och regionala elmarknaden och av Europeiska unionens inre marknad för el. Den utvecklingsskyldighet som hör till systemansvaret syftar till att i enlighet med målsättningsbestämmelsen i 1 § i elmarknadslagen trygga förutsättningar för en elmarknad och ett elsystem som fungerar effektivt. Skyldigheten innebär att elmarknadens funktion ska betraktas ur ett helhetsperspektiv med tanke på elmarknaden och elsystemet samt deras helhetsintresse. I den verksamhet som det föreskrivs om i bestämmelsen ska den systemansvarigas avgöranden i enskilda fall ska utifrån elmarknadens och elsystemets helhetsintresse. I en sådan situation får ingen enskild marknadsparts intresse gå före intresset av elmarknadens och elsystemets funktion i vid bemärkelse.

Det föreslås att till 1 mom. fogas en skyldighet för den systemansvariga stamnätsinnehavaren att beakta det regionala samordningscentrumets koordinerade åtgärder och rekommendationer enligt vad som föreskrivs i elmarknadsförordningen. De regionala samordningscentrumen hanterar sina uppgifter och utfärdar sina rekommendationer med stöd av artikel 37 i elmarknadsförordningen. De regionala samordningscentrumen ska bland annat genomföra den samordnade kapacitetsberäkningen, utföra regional dimensionering av reservkapacitet samt analysera och rapportera drift och störningar till stamnätsinnehavarna i driftsregionen. De regionala samordningscentrumens verksamhet syftar till att stärka den regionala driftssäkerheten och öka effektiviteten på marknaden. Den systemansvariga stamnätsinnehavaren svarar också för systemets verksamhetsförutsättningar och funktionsförmåga. Den ska beakta det regionala samordningscentrumets koordinerade åtgärder och rekommendationer under förutsättning att de inte står i strid med den systemansvariga stamnätsinnehavarens uppgifter.

I 2 mom. föreslås preciseringar som gör bestämmelsen tydligare. De innebär dock ingen ändring i de gällande bestämmelsernas innehåll. För fullgörande av systemansvaret bör den systemansvariga kunna ställa sådana villkor för anslutning av kraftverk, energilagringsanläggningar och belastningar samt elnät till elsystemet och för användning av elsystemet och de anslutna kraftverken och belastningarna som är nödvändiga för att systemansvaret ska kunna fullgöras. Vid störningar och vid elbrist kan det till exempel finnas behov av att koppla från belastningar eller elnät. Det förhindrar allvarigare störningar och tryggar tillgången till el för viktiga objekt. Villkoren kan tillämpas i enskilda fall efter det att Energimyndigheten har fastställt dem. Förfarandet för fastställelse gäller de allmänna villkoren för verksamhet som omfattas av den systemansvariga stamnätsinnehavarens systemansvar, som den systemansvariga ställer upp för drift av elsystemet och de anslutna kraftverken och belastningarna. Däremot ger bestämmelsen inte Energimyndigheten rätt att i förhand ingripa i den systemansvarigas verksamhet i enskilda fall.

Det föreskrivs om Energimyndighetens befogenhet att fastställa villkoren i 10 § i lagen om tillsyn över el- och naturgasmarknaden. Det föreslås att de villkor som avses i bestämmelsen ska kunna tillämpas i enskilda fall efter det att Energimyndigheten har fastställt dem. De fastställda villkoren kan tillämpas även om de överklagats, om inte besvärmyndigheten bestämmer något annat.

Enligt den föreslagna preciseringen av momentet anges det entydigt att stamnätsinnehavaren har rätt att ställa upp begränsningar för anslutning utifrån systemansvaret så att elsystemets driftssäkerhet inte äventyras till följd av anslutningen. Elsystemets hållbarhet för snabba effektförändringar bör beaktas när kraftverk, energilagringssystem, belastningar och energilagringssystem ansluts. I nuläget är den största tillåtna effektförändring vid anslutningen av ett kraftverk som Finlands elsystem håller för utan att driftssäkerheten äventyras, det så kallade dimensionerande felet, högst 1 300 megawatt.

Det föreslås att i 3 mom. tas in bestämmelser om de viktigaste villkor som avses i 2 mom. Den systemansvariga stamnätsinnehavaren har för det första för en begränsad tid rätt att begränsa elöverföringen eller avbryta den helt om det är nödvändigt för att eliminera eller hantera sådana störningar som uppstår i elsystemet. Den systemansvariga stamnätsinnehavaren har rätt att när elsystemets driftssäkerhet hotas styra användningen, produktionen, importen och exporten av el som anslutits till elsystemet med beaktande av samhällets allmänna livsviktiga behov, eventuella myndighetsföreskrifter, gällande planer på och skyldigheter för hantering av effektbrist och utredning av störningar samt rådande förhållanden. Begränsningen eller styrningen får i varje enskilt fall hållas i kraft så länge det är nödvändigt för att återställa elsystemet till normalläge. Den föreslagna bestämmelsens innehåll motsvarar 9 § i arbets- och näringsministeriets förordning om stamnätsinnehavarens systemansvar (635/2013). Avsikten är att den bestämmelsen ska upphävas när lagändringen träder i kraft.

I det föreslagna 4 mom. föreskrivs det om rätten att utfärda närmare bestämmelser om hur systemansvaret ska fullgöras och om dess innehåll genom förordning av ministeriet. De ärenden som berör systemansvarets fullgörande och innehåll är av sådan art att deras tekniska art och sakliga betydelse inte förutsätter att statsrådet bemyndigas att utfärda förordning.

Det föreskrivs om den systemansvariga stamnätsinnehavarens elnätstillstånd samt om utseendet av systemansvariga i 8 §.

46 §. Riksomfattande balanseringsansvar. I paragrafen föreskrivs det om det riksomfattande balanseringsansvar som hör till systemansvaret. Det föreslås att terminologin i paragrafen harmoniseras med terminologin i elmarknadsdirektivet och elmarknadsförordningen. Bestämmelsens innehåll motsvarar dock tidigare bestämmelser.

Enligt 1 mom. ska den systemansvariga stamnätsinnehavaren sörja för att den kortvariga balansen mellan elproduktionen och elförbrukningen hela tiden upprätthålls inom dennes ansvarsområde. I paragrafen föreskrivs det om den systemansvariga stamnätsinnehavarens skyldighet att på riksplanet organisera den balans mellan produktion och förbrukning som landets elsystems funktion förutsätter. Det riksomfattande balanseringsansvaret omfattar alla de åtgärder och resurser som krävs för att fullgöra ansvaret och som ska tillses eller garanteras för respektive balansavräkningsperiod. Det riksomfattande balanseringsansvaret omfattar de regleringsåtgärder som utförs eller inleds under respektive balansavräkningsperiod. Under en längre tidsperiod än så baseras balansen av produktion och förbrukning primärt direkt på avtal mellan parter på elmarknaden.

För att konkurrensmöjligheterna för parter på elmarknaden ska vara likvärdiga krävs det att balanskraftsenheten bemöter dem på ett objektivt och icke-diskriminerande sätt. Därför bör balanskraftsenhetens anskaffning av och handel med balanskraft och balanshanteringskapacitet baseras på så neutrala principer som möjligt ur elmarknadsparternas perspektiv. Enligt 2 mom. ska anskaffnings- och köpevillkoren för den balanskraft och balanshanteringskapacitet som behövs för fullgörande av det riksomfattande balanseringsansvaret vara jämlika och icke-diskriminerande för parterna på elmarknaden, och i dem får inte ingå villkor eller begränsningar som är ogrundade eller uppenbarligen begränsar konkurrensen inom elhandeln. Balanskraftsenheten anskaffar balanskraft på en konkurrensutsatt marknad så att priset på balanskraft för respektive balansavräkningsperiod bestäms utifrån de anbud som ges. Alla aktörer som kontrollerar balanshanteringskapaciteten, inklusive utländska aktörer, har möjlighet att erbjuda balanskraft och balanshanteringskapacitet på balansmarknaden på lika och icke-diskriminerande villkor. Också belastningar som kan kopplas från kan i vissa situationer utgöra balanshanteringskapacitet. Likaså ska anskaffningen av balanshanteringskapacitet som baseras på långa avtal vara konkurrensbaserad. Prisbildningen på balansmarknaden baseras alltså på marknadsmekanismer.

Den systemansvariga kan dock vid anskaffningen av balanskraft och balanshanteringskapacitet tillämpa sådana villkor som driftssäkerheten och effektiviteten i landets elsystem kräver. Driftssäkerhet och ändamålsenlig drift av landets elsystem kan till exempel förutsätta att en viss minsta balanshanteringskapacitet står till balanskraftsenhetens förfogande vid varje given tidpunkt och under alla omständigheter. Balanskraftsenheten har då rätt att ingå avtal om en mer fast reservering av denna del av balanshanteringskapaciteten för sitt bruk. Däremot är sådana villkor och begränsningar förbjudna som är skenbart allmänna och objektiva, men faktiskt har skräddarsyttts för att endast beröra vissa parter på elmarknaden.

Balanskraftsenheten utformar den balanskraft den skaffar som en balanskraftprodukt, med vilken den bedriver handel med parterna på elmarknaden efter respektive balansavräkningsperiod och med den volym balansavräkningen utvisar. Parterna på elmarknaden skaffar balanskraft av balanskraftsenheten utifrån en balansavräkning i efterhand, eller alternativt ska de ha en extern balansansvarig part som genom ett öppet elleveransavtal sörjer för leveransen av den el som behövs för att balansera partens elbalans. Att så långt möjligt hantera den egna balansen i realtid är en viktig konkurrensfaktor för elleverantörer. Därför behövs den föreslagna bestämmelsen för att säkerställa att elleverantörernas möjligheter att skaffa balanskraft av balanskraftsenheten är så objektiva och icke-diskriminerande som möjligt och att balanskraftshandeln inte innehåller ogrundade villkor som begränsar konkurrensen i elhandeln. Den systemansvariga kan dock ställa upp sådana grundade villkor som driftssäkerheten och effektiviteten i landets elsystem kräver.

Balanskraftshandeln med balanskraftsenheten är öppen för alla parter på elmarknaden som kan sörja för de tekniska förutsättningar som ställs på den som inleder balanskraftshandel i elsystemet. I elsystemets nuvarande utvecklingsfas kan ett sådant krav vara tekniska förutsättningar för att sörja för funktionen som extern balansansvarig part för andra parter på elmarknaden samt de skyldigheter med avseende på balansavräkning som det förutsätter. Balanskraftsenheten ställer upp kriterierna för balansansvariga parter.

I paragrafen föreskrivs det i enlighet med förutsättningarna i elmarknadsdirektivet att villkoren för handel med balanskraft ska tillhandahålla lämpliga incitament för nätanvändarna för att balansera inmatningen och uttaget av el.

I det föreslagna 2 mom. ingår en precisering enligt vilken anskaffnings- och köpevillkoren för den balanskraft och balanshanteringskapacitet som behövs för skötseln av det riksomfattande balanseringsansvaret ska baseras på marknadsbaserade förfaranden. Redan i nuläget är den

tjänst som ingår i den riksomfattande balanshanteringen en öppen leverans till den balansansvariga parten, där köp- och säljpriserna är balanskraften bestäms enligt priset på marknaden för balanskraft. Till momentet fogas också ett uttryckligt krav som elmarknadsdirektivet förutsätter och som motsvarar nuvarande nationella praxis, enligt vilket den systemansvariga stamnätsinnehavaren ska skapa förutsättningar för efterfrågeflexibilitet, förnybar energi, energilagransanläggningar och aggregatorer att delta på balanskraftsmarknaden i enlighet med kraven i elmarknadsdirektivet. När stamnätsinnehavaren ställer upp villkoren för balanshanteringstjänsten ska särskild vikt fästas vid de olika elmarknadsparternas förmåga och möjlighet att agera på balansmarknaden och att självständigt hantera sin balans.

Det föreslås att bestämmelsen i det gällande 3 mom. om prissättning av balanskraft upphävs. Motsvarande bestämmelser ingår numera i artikel 44 och 55 i kommissionens förordning (EU) 2017/2195 om fastställande av riktlinjer för balanshushållning avseende el.

52 a §. *Utnyttjandet av flexibilitetstjänster i distributionsnätet.* I den nya paragrafen föreskrivs det om villkoren för anskaffning av den flexibilitet som behövs för säker drift och utveckling av distributionsnätet samt för hantering av överföringsbegränsningar på distributionsnätsinnehavarens område. Artikel 32 i elmarknadsdirektivet syftar till att sporra till utnyttjande av flexibilitetstjänster i distributionsnätet. Förslaget har nära samband med den ändring av 52 § i elmarknadslagen som ingår i lag 730/2021 i fråga om utvidgning av innehållet i utvecklingsplaner för distributionsnät till att också omfatta alternativ till infrastrukturinvesteringar för att öka överföringskapaciteten. Ändringen av 52 § förutsätter att distributionsnätsinnehavare bedömer eventuell användning av flexibilitet i elförbrukningen, ellagringsanläggningar, distributionsnätsinnehavarens energieffektivitetsåtgärder och andra resurser som ett alternativ till en utvidgning av distributionsnätets överföringskapacitet. De åtgärder som enligt utvecklingsplanen utgör alternativ till nätinvesteringar lägger grunden för efterfrågan och främjar anskaffningen av flexibilitetstjänster.

För att säkerställa en säker och effektiv drift av nätet samt bästa möjliga resursutnyttjande på ett sätt som främjar marknaden är distributionsnätsinnehavarna enligt 21 c § också skyldiga att utbyta information och samarbeta med andra distributionsnätsinnehavare, och i synnerhet med stamnätsinnehavaren. Distributionsnätsinnehavarna och stamnätsinnehavaren ska samarbeta, utbyta nödvändig information sinsemellan och koordinera sin verksamhet.

Enligt det föreslagna 52 a § 1 mom. ska distributionsnätsinnehavaren i mån av möjlighet utnyttja flexibilitetstjänster för att effektivisera driften och utvecklingen av sitt distributionsnät samt för att hantera överföringsbegränsningar vid överföringar inom sitt ansvarsområde eller över ansvarsområdets gränser. Distributionsnätsinnehavaren ska ställa upp sådana anskaffningsvillkor för flexibilitetstjänster så att de är jämlika och icke-diskriminerande för parterna på elmarknaden, de ska grunda sig på marknadsbaserade förfaranden, och i dem får inte ingå villkor som är ogrundade eller uppenbarligen begränsar konkurrensen inom elhandeln. Anskaffningsvillkoren för flexibilitetstjänster ska främja genomförandet av energieffektivitetsåtgärder och kostnadseffektiviteten.

Energimyndigheten får fastställa nödvändiga nationella standardiseringsprodukter för säker, tillförlitlig och effektiv drift av elnätet och tekniska krav för dem, om myndigheten bedömer att nationella standardiseringsprodukter gynnar utvecklingen av marknaden för nödvändiga produkter och tjänster för en säker, tillförlitlig och effektiv drift av elnätet. Distributionsnätsinnehavarnas anskaffningsvillkor för flexibilitetstjänster ska uppfylla de krav på nationella standardiseringsprodukter som Energimyndigheten ställer.

Anskaffningsvillkoren för flexibilitetstjänster får tillämpas i enskilda fall efter det att Energimyndigheten har fastställt dem i enlighet med 10 § i tillsynslagen. Villkoren ska också publiceras.

I det föreslagna 2 mom. föreskrivs det om skyldigheten för distributionsnätsinnehavaren att publicera tillräckliga uppgifter om sitt behov av flexibilitet samt om den anskaffade och aktiverade flexibilitetskapaciteten. Bestämmelsen ökar transparensen på flexibilitetsmarknaden.

I det föreslagna 3 mom. föreskrivs det om rätten för Energimyndigheten att bevilja undantag från skyldigheten att upphandla flexibilitet om en marknadsbaserad anskaffning av flexibilitetstjänster inte är ekonomiskt effektiv eller om den skulle leda till allvarliga snedvridningar på marknaden eller ökade överföringsbegränsningar. Eftersom flexibilitet i distributionsnätet kan utnyttjas för flera syften, av vilka de huvudsakliga är förbättrad leveranssäkerhet, hantering av överföringsbegränsningar, styrning av belastning vid efterfrågetoppar samt åtgärder som gäller elens kvalitet, såsom hantering av spänningsfall, bör myndigheten bedöma om undantaget är nödvändigt separat för olika syften. Enligt 52 § förutsätter också utvecklingsplanen för nätet att distributionsnätsinnehavaren beaktar utnyttjandet av flexibilitet vid planeringen av nätet. Utvecklingsskyldigheten inverkar också på flexibilitetsmarknadens utveckling redan på relativt kort sikt.

Utnyttjandet av flexibilitet i distributionsnätsverksamheten syftar till att effektivera driften och utvecklingen av distributionsnätet. Enligt 10 § 2 mom. i tillsynslagen kan i Energimyndighetens beslut om fastställande av prissättningsmetoder beaktas faktorer som har samband med effektivisering av nätverksamheten, förbättrande av nätsäkerheten och utvecklingen av nätet.

53 a §. *Anslutning av småskalig elproduktion och högeffektiv kraftvärmeproduktion till distributionsnätet.* I bestämmelsen om anslutning av småskalig elproduktion och högeffektiv kraftvärmeproduktion till distributionsnätet föreslås en precisering som underlättar anslutning av småskalig elproduktion till nätet. Ändringen baseras på artikel 17 i Europaparlamentets och rådets direktiv om främjande av användningen av energi från förnybara energikällor. I fråga om distribuerad högeffektiv kraftvärme baseras bestämmelsen på en förpliktande bestämmelse i bilaga XII i energieffektivitetsdirektivet.

Enligt 1 mom. ska distributionsnätsinnehavare ha allmänna och lättillämpliga förfaranden för anslutning av småskalig elproduktion och högeffektiv kraftvärme enligt 3 § 19 punkten i energieffektivitetslagen till distributionsnätet. Med småskalig elproduktion avses i detta sammanhang sådan småskalig elproduktion som definieras i 3 § 14 punkten i elmarknadslagen, det vill säga ett kraftverk eller en helhet som utgörs av flera kraftverk med en effekt på högst två megavoltampere. Med distribuerad produktion avses enligt artikel 2.32 i elmarknadsdirektivet produktionsanläggningar som är anslutna till distributionssystem. Med högeffektiv kraftvärme avses i enlighet med 3 § 19 punkten i energieffektivitetslagen kraftvärme som uppfyller kriterierna enligt bilaga II till energieffektivitetsdirektivet. Med distributionsnät avses distributionsnät enligt definitionen i 3 § 2 punkten i elmarknadslagen, det vill säga ett elnät vars nominella spänning är lägre än 110 kilovolt.

Enligt 2 mom. ska distributionsnätsinnehavaren tillämpa ett förfarande för nätanslutning efter enkel anmälan varigenom anläggningar eller enheter för aggregerad produktion som tillhör egenanvändare av förnybar energi och demonstrationsprojekt för förnybar energi med en kapacitet på högst 10,8 kW ska anslutas till nätet efter en anmälan till distributionsnätsinnehavaren. Distributionsnätsinnehavaren får inom två månader från anmälan avslå den begärda anslutningen eller föreslå en alternativ anslutningspunkt av motiverade skäl rörande säkerhet eller systemkomponenternas tekniska inkompatibilitet. Om distributionsnätsinnehavaren fattar ett

positivt beslut om anslutning eller inte fattar något beslut om anslutning inom en månad från anmälan, får kraftverket eller enheten för aggregerad produktion anslutas till distributionsnätet. I vartdera fallet ska distributionsnätinnehavaren och abonnenten ingå ett anslutningsavtal som berör kraftverket eller enheten för aggregerad produktion.

56 a §. *Distributionsnätinnehavarens avgifter för tjänster för säker, tillförlitlig och effektiv drift av nätet.* Genom den föreslagna paragrafen genomförs bestämmelsen om tariffer i artikel 31.6 i elmarknadsdirektivet. Om distributionsnätinnehavaren tar ut avgifter som hänför sig till anskaffningen av tjänster för säker, tillförlitlig och effektiv drift, ska avgifterna avspegla de kostnader anskaffningarna medför för distributionsnätinnehavaren. I avgifterna kan också ingå en skälig avkastning för nätinnehavaren. Avgifterna omfattas dock av den helhetsbedömning av skäligheten i prissättningen för nättjänster som avses i 24 § 2 mom.

57 §. *Distributionsnätinnehavarens fakturor.* Det föreslås att den gällande 57 § upphävs. Det föreslås att bestämmelserna i paragrafen om distributionsnätinnehavarens fakturor flyttas till det nya 13 a kap. om fakturering. I bilaga I till elmarknadsdirektivet om minimikrav för fakturering och faktureringsinformation ingår mer detaljerade bestämmelser än tidigare. Det föreslås att alla bestämmelser om fakturering för tydlighetens skull samlas på samma ställe.

57 a §. *Betalningssätt för distributionsnätinnehavarens fakturor.* Det föreslås att den gällande 57 a § upphävs. Det föreslås att bestämmelserna i paragrafen om betalningssätt för distributionsnätinnehavarens fakturor flyttas till det nya 13 a kap. om fakturering. I bilaga I till elmarknadsdirektivet om minimikrav för fakturering och faktureringsinformation ingår mer detaljerade bestämmelser än tidigare. Det föreslås att alla bestämmelser om fakturering för tydlighetens skull samlas på samma ställe.

61 a §. *Distributionsnätinnehavarens övriga näringsverksamhet.* Den föreslagna paragrafen innehåller en ny bestämmelse i vilken bestämmelserna i artikel 31.10 i elmarknadsdirektivet om rätten för systemansvariga för distributionssystem att bedriva annan än i elmarknadsdirektivet och elmarknadsförordningen föreskriven affärsverksamhet och bestämmelserna i artikel 33.2 om rätten för distributionsnätinnehavare att tillhandahålla laddningstjänster för elfordon genomförs. Avsikten är att i paragrafen behålla hela det nationella manöverutrymmet enligt artikel 31.10 i direktivet. Däremot föreslås det inte att en option enligt artikel 33.3 i direktivet för distributionsnätinnehavare att bedriva affärsverksamhet som avser laddning av elfordon ska ingå i den nationella lagstiftningen. Affärsverksamheten avseende laddningstjänster för elfordon bedöms utvecklas tillräckligt väl i Finland av andra verksamhetsutövare än elnätinnehavare, och därför behöver det komplicerade undantagsförfarandet inte sättas i kraft i Finland.

Enligt 1 mom. har stamnätinnehavaren rätt att bedriva näringsverksamhet i andra nät än elnätet, om en behörig myndighet har beviljat distributionsnätinnehavaren en koncession som krävs för sådan näringsverksamhet.

Enligt 2 mom. får distributionsnätinnehavare inte bedriva näringsverksamhet som avser laddning av elfordon. Distributionsnätinnehavaren får dock upprätthålla laddningsstationer för elfordon för eget bruk. Sådana laddningsstationer är laddningsstationer som finns i anslutning till distributionsnätinnehavarens verksamhetsställen eller anläggningar och som är avsedda för distributionsnätinnehavarens och dess arbetstagares bruk, samt laddningsstationer i anslutning till kundparkeringar.

Enligt 3 mom. kan Energimyndigheten bevilja distributionsnätinnehavaren tillstånd att bedriva annan näringsverksamhet än den som är tillåten enligt denna lag eller elmarknadsförordningen,

om näringsverksamheten behövs för att distributionsnätsinnehavaren ska kunna fullgöra sina skyldigheter enligt denna lag eller elmarknadsförordningen.

62 §. *Specialbestämmelser som gäller slutna distributionsnät.* I paragrafen föreskrivs det om de undantag för elnätsverksamhet som inte tillämpas på slutna distributionsnät och deras innehavare. Det föreskrivs om elnätstillstånd för slutna distributionsnät och förutsättningarna för dem i 11 §. På slutna distributionsnät och deras innehavare tillämpas inte 23, 23 a och 26 a §, 27 § 3 mom., 28, 29, 29 a, 29 b, 50–52, 52 a, 53, 53 a, 54–59 § och 61 a § 2 mom. I 2 mom. om ordnande av tillträde till nätet i slutna distributionsnät föreslås ingen ändring.

Genom ändringen av 1 mom. utvidgas tillämpningsundantaget enligt elmarknadsdirektivet, som tillåter att slutna distributionsnät och deras innehavare befrias från vissa av kraven enligt direktivet. I paragrafen föreskrivs det utöver de gällande avgränsningarna av tillämpningsområdet att på slutna distributionsnät och deras innehavare inte tillämpas 23 a § om anskaffning av produkter och tjänster som är nödvändiga för en säker, tillförlitlig och effektiv drift av elnät, 29 b § om nätinnehavarens rätt att bedriva näringsverksamhet som avser energilagransanläggningar, 52 a § om utnyttjandet av flexibilitetstjänster i distributionsnätet och 61 a § om distributionsnätsinnehavarens övriga näringsverksamhet. Det föreslås att de nuvarande undantagen för bestämmelserna i 57 § om distributionsnätsinnehavares fakturering och i 57 a § om betalningssätt för distributionsnätsinnehavares fakturor upphävs. I det nya elmarknadsdirektivet ingår mer detaljerade bestämmelser än tidigare om distributionsnätsinnehavares fakturering och betalningssätt för fakturor, och direktivet ger ingen möjlighet att föreskriva om undantag för dem i fråga om innehavare av slutna distributionsnät.

III avdelningen. Elproduktion, efterfrågefleksibilitet, elleverans och aggregering

7 kap. **Elproduktion och efterfrågefleksibilitet**

65 a §. *Efterfrågefleksibilitets deltagande på organiserade marknadsplatser.* Det föreslås att till 7 kap. fogas en ny 65 a §, i vilken det föreskrivs om efterfrågefleksibilitets deltagande på organiserade marknadsplatser. I bestämmelsen avses efterfrågefleksibilitet enligt 3 § 30 a punkten, det vill säga förändringar i belastningen från slutförbrukare, jämfört med deras normala eller nuvarande konsumtionsmönster, som svar på marknadssignaler, inbegripet som svar på tidsvarierande elpriser eller ekonomiska incitament, eller som svar på antagandet av slutförbrukarens bud om att sälja efterfrågeminuskning eller -ökning till ett visst pris på organiserade marknader som definieras i artikel 2.4 i kommissionens genomförandeförordning (EU) nr 1348/2014. Enligt den bestämmelsen avses med organiserade marknadsplatser ett multilateralt system som sammanför eller underlättar sammanförandet av flera tredje parters köp- och säljintressen i fråga om grossistenergiprodukter på ett sådant sätt att det leder till ett avtal, eller alla andra system eller inrättningar där flera tredje parters köp- och säljintressen i fråga om grossistenergiprodukter kan samverka på ett sätt som leder till ett avtal. Organiserade marknadsplatser omfattar till exempel el- och gasbörser, mäklare och andra personer som yrkesmässigt genomför transaktioner, samt handelsplatser enligt definitionen i artikel 4 i Europaparlamentets och rådets direktiv 2014/65/EU. På organiserade marknadsplatser bedrivs alltså handel med grossistenergiprodukter.

Enligt 1 mom. har slutförbrukare rätt att tillhandahålla efterfrågefleksibilitet på en organiserad marknadsplats, antingen självständigt eller genom en aggregators förmedling. Slutförbrukare som agerar på grossistmarknaderna kan självständigt tillhandahålla efterfrågefleksibilitet på organiserade marknadsplatser. Efterfrågefleksibiliteten hos slutförbrukare som agerar på detaljmarknaden får tillträde till organiserade marknadsplatser genom en aggregators förmedling.

Den som upprätthåller marknadsplatsen får inte ställa upp sådana villkor för tillträde till en organiserad marknadsplats, som ogrundat diskriminerar efterfrågefleksibilitet jämfört med elproduktion.

I 2 mom. föreskrivs det om ersättning för kostnader som orsakas av aktivering av efterfrågefleksibilitet som en slutförbrukare själv aktiverar. En slutförbrukare ska ersätta de kostnader slutförbrukarens öppna leverantör eller den balansansvariga orsakats under aktivering av efterfrågefleksibilitet som slutförbrukaren genomfört på dagen före- och intradagsmarknaden eller balansmarknaden. Slutförbrukaren kan genom sin styrning av belastningen orsaka kostnadseffekter för parterna i den öppna leveranskedjan, det vill säga för sin elleverantör och/eller för sin balansansvariga (i energimängd och/eller i euro). Den ekonomiska ersättningen ska gottgöra den öppna leverantörens eller dennes balansansvarigas direkta kostnader till exempel för el som den öppna leverantören skaffat för kundens räkning men inte fått såld till följd av den efterfrågefleksibilitet denne själv aktiverat. Ingen ersättning behövs för sådana produkter som är föremål för handel på elmarknaden i vilka energins andel är liten. Sådana marknader är vissa marknader för stamnätsinnehavarens reservprodukter, på vilka betalningen främst gäller kapacitet (FCR-D, FCR-N, FFR).

Enligt momentet ska en balansavvikelse som orsakas av efterfrågefleksibilitet som en slutförbrukare självständigt aktiverar korrigeras i slutförbrukarens öppna leverantörs eller balansansvarigas elbalans. En korrigerig i balansen till följd av efterfrågefleksibilitet som slutförbrukaren aktiverar behövs, eftersom balansavvikelsen annars betalas dubbelt och nyttan för slutförbrukaren betalas av de kunder som inte deltar i efterfrågefleksibiliteten. Korrigeringen av elbalansen förutsätter också tillräcklig information om det verkliga driftläget vid aktiveringstidpunkten, alltså till vilken del det är fråga om efterfrågefleksibilitet som slutförbrukaren säljer och till vilken del om ett balansfel till följd av att el inte levererats eller efterfrågefleksibilitet inte aktiverats.

I det föreslagna 3 mom. ingår en bestämmelse om fastställandet av beräkningsmetoden för ekonomisk ersättning. Den systemansvariga stamnätsinnehavaren ska bestämma en kalkylmetod för ekonomisk ersättning, som baseras på det referenspris Energimyndigheten fastställer med stöd av 10 § i tillsynslagen. Vid behov kan referenspriset variera enligt marknadsplatserna. Referenspriset på vilket kompensationen baseras ska avspegla elpriset under handelsperioden. Referenspriset kan vara ett offentligt timpris på marknaden för dagen i fråga eller något annat elpris som Energimyndigheten fastställer och som avspeglar den verkliga prisnivån under aktiveringsperioden. Referenspriset ska vara förutsägbart och grunda sig på offentliga informationskällor eller på uppgifter som offentliggörs. Vid bestämmandet av kalkylmetoden för ekonomisk ersättning ska den systemansvariga stamnätsinnehavaren säkerställa att den leder till ett neutralt, objektivt och icke-diskriminerande slutresultat för parterna på elmarknaden och att det inte förhindrar deltagande på i 2 mom. avsedda marknader för efterfrågefleksibilitet som slutanvändaren själv tillhandahåller.

I 4 mom. föreskrivs det om fastställandet av den kalkylmetod som avses i 2 mom. och om den beredningsprocess som föregår fastställandet. Energimyndigheten ska fastställa kalkylmetoden för ersättningen i ett fastställandeförfarande enligt 10 § i tillsynslagen innan den tas i bruk. Innan kalkylmetoden lämnas för fastställelse ska den systemansvariga stamnätsinnehavaren höra berörda nätanvändare och parter på elmarknaden. Den fastställda kalkylmetoden ska också publiceras.

I 5 mom. föreskrivs det om möjligheten att genom förordning av statsrådet utfärda närmare bestämmelser om verifiering av den efterfrågefleksibilitet en slutförbrukare självständigt tillhandahåller och om beaktande av efterfrågefleksibiliteten i balansavräkningen. Bestämmelserna kan

gälla hur den aktiverade efterfrågefleksibilitetens volym ska verifieras, hur baslinjen eller baslinjerna ska fastställas, hur efterfrågefleksibiliteten ska beaktas i balansavräkningen, korrigering av elbalanser, och betalning av ekonomisk ersättning.

Bestämmelser om aggregering av kundlaster i form av efterfrågefleksibilitet finns i det föreslagna 10 a kap.

63 §. *Anbudsförfarande för ny elproduktionskapacitet.* Det föreslås att bestämmelsen, som aldrig har tillämpats, upphävs. I elmarknadsdirektivet ingår inte längre någon bestämmelse om anbudsförfarande.

67 §. *Leveransskyldighet.* Det föreslås att bestämmelsen om leveransskyldighet ändras så att det anges entydigt i bestämmelsen att ett avtal med dynamiska elpriser också ska kunna vara en produkt som omfattas av leveransskyldigheten.

Enligt 2 mom. ska en leveransskyldig detaljförsäljare ha offentliga detaljförsäljningsvillkor och detaljförsäljningspriser eller grunder för hur priserna bestäms för de slutförbrukare som omfattas av leveransskyldigheten. I dem får inte ingå oskäligen eller diskriminerande villkor eller sådana villkor som begränsar konkurrensen inom elhandeln. Med grunder för hur priserna bestäms avses en entydig beskrivning (kalkylmodell) för hur kundens slutliga pris bestäms utifrån ett offentligt referenspris. Därmed kan också avtal med dynamiska elpriser som tillhandahålls för kunder vara en produkt som omfattas av leveransskyldigheten. En leveransskyldig detaljförsäljare får erbjuda sina kunder el också på villkor som avviker från de offentliga villkoren, eftersom också kunder som omfattas av leveransskyldigheten har rätt att konkurrensutsätta sina elinköp. En leveransskyldig detaljförsäljare bör också ha möjlighet att svara mot konkurrens från andra elleverantörer.

Enligt 3 mom. får Energimyndigheten bestämma att en detaljförsäljare som avses i 1 mom. ska leverera el till de slutförbrukare som omfattas av leveransskyldigheten på de villkor som anges i 2 mom.

68 §. *En leveransskyldig detaljförsäljares anmälningar till Energimyndigheten.* Det föreslås att 2 mom. upphävs. En bestämmelse som ersätter det upphävda momentet ingår i den föreslagna lagen om ett jämförelseverktyg för elleveransavtal.

Enligt 1 mom. ska en detaljförsäljare som har betydande marknadsinflytande till Energimyndigheten ge in de försäljningsvillkor och försäljningspriser eller grunder för hur priserna bestäms som avses i 67 § 2 mom. innan de införs. Det föreslås att sändandet av grunderna för bestämning av priser och villkor avskaffas utom i fråga om grunderna för hur priserna bestäms för avtal med dynamiska elpriser, eftersom möjligheten att reglera priserna för de elleveransavtal som avses i 67 § avskaffas i enlighet med kraven i elmarknadsdirektivet.

I 2 mom. ges Energimyndigheten befogenhet att meddela bestämmelser som binder detaljförsäljare som avses i 67 § och som förpliktar dem att lämna de försäljningsvillkor och försäljningspriser eller grunder för hur priserna bestäms som avses i paragrafen till myndigheten. Energimyndigheten upprätthåller ett jämförelseverktyg för elleveransavtal som baseras på de prisuppgifter myndigheten samlar in.

68 a §. *Skyldighet för detaljförsäljare att erbjuda elleveransavtal med dynamiska priser.* Det föreslås att det i paragrafen tas in en ny bestämmelse som baseras på artikel 11 i elmarknadsdirektivet och som säkerställer att slutförbrukare har tillgång till elleveransavtal med dynamiska priser. Med avtal med dynamiska elpriser avses ett avtal om leverans av el mellan en leverantör

och en slutförbrukare som återspeglar prisförändringar på spotmarknaderna, inbegripet dagen före- och intradagsmarknaderna med intervall som minst motsvarar frekvensen för avräkning på marknaden.

Enligt paragrafen ska en detaljförsäljare som levererar el till mer än 200 000 slutförbrukare erbjuda elleveransavtal med dynamiska priser till slutförbrukare vars driftsställe är anslutet till distributionsnätet och är utrustat med mättningsapparat som uppfyller kraven på mätprecision för elleveransavtal med dynamisk prissättning. I nuläget föreskrivs det om krav på mättningsapparat för utredning av elleveranser i statsrådets förordning om utredning och mätning av elleveranser (767/2021). Med mättningsapparat som uppfyller kraven på mätprecision för elleveransavtal med dynamisk prissättning avses sådan timmättningsapparat för kvartsvis mätning samt ny fjärrmättningsapparat som avses i den förordningen. Med timmättningsapparat avses apparatur eller en kombination av apparater som mäter elförbrukningen eller inmatningen av el i nätet per varje hel timme och registrerar uppgiften i apparaturens minne, så att uppgiften som registrerats kan läsas ur apparaturens minne via ett kommunikationsnät. Med apparatur för kvartsvis mätning avses timmättningsapparat, som har omprogrammerats från timvis mätning till kvartsvis mätning, vars dataöverföringsförbindelse gör det möjligt att dagligen överföra kvartsvisa mätuppgifter från mätapparaturen till nätinnehavarens avläsningsystem, och med vars hjälp mätuppgifter som gäller elförbrukningen och inmatningen i nätet kan bevaras i perioder på 15 minuter i minst 11 dygn. Med ny fjärrmättningsapparat avses en kombination av mättningsapparat som uppfyller kraven enligt 6 kap. 5 § i den förordning som nämns ovan och ett datasystem som behandlar mätuppgifter från elnätet.

Eftersom det är möjligt att det i Finland inte finns en enda detaljförsäljare som har mer än 200 000 kunder, föreslås det dessutom att skyldigheten att erbjuda slutförbrukarna elleveransavtal med dynamiska priser också ska gälla sådana detaljförsäljare som avses i 67 § som är leveransskyldiga på en distributionsnätsinnehavares ansvarsområde. Skyldigheten för en sådan detaljförsäljare att erbjuda elleveransavtal med dynamiska priser begränsas dock till slutförbrukare vilkas driftsställe är anslutet till distributionsnätet i fråga.

På meddelandet av priser och villkor för elleveransavtal med dynamiska priser till Energimyndigheten tillämpas den föreslagna lagen om ett jämförelseverktyg för elleveransavtal, utom för avtal med dynamiska elpriser som utgör i 67 § avsedda produkter som omfattas av leveransskyldigheten.

69 §. *Detaljförväjarens fakturor.* Det föreslås att bestämmelserna i den gällande 69 § om distributionsnätsinnehavares fakturor flyttas till det nya 13 a kap. om fakturering. I bilaga I till elmarknadsdirektivet om minimikrav för fakturering och faktureringsinformation ingår mer detaljerade bestämmelser än tidigare. Det föreslås att alla bestämmelser om faktureringsuppgifter för tydlighetens skull samlas på samma ställe.

69 a §. *Betalningssätt för detaljförsäljarens fakturor.* Det föreslås att den gällande 69 a § upphävs. Det föreslås att bestämmelserna i paragrafen om betalningssätt för detaljförsäljarens fakturor flyttas till det nya 13 a kap. om fakturering. I bilaga I till elmarknadsdirektivet om minimikrav för fakturering och faktureringsinformation ingår mer detaljerade bestämmelser än tidigare. Det föreslås att alla bestämmelser om faktureringsuppgifter för tydlighetens skull samlas på samma ställe.

10 a kap. **Aggregering**

Det föreslås att till III avdelningen fogas ett nytt 10 a kap. om aggregering. Kapitlet tillämpas på oberoende aggregatorer och deras kunders balansansvariga parter för att beakta kostnadseffekterna av aggregatorns verksamhet samt för att korrigera balansavvikelser som den oberoende aggregatorns verksamhet orsakar. Bestämmelserna får dock direkta kostnadseffekter för alla aktörer på elmarknaden, beroende på kompensationsmodellen för oberoende aggregatorer och hur fördelarna med den beaktas. Med aggregering avses i lagen verksamhet som kombinerar flera kundlastar eller producerad el för försäljning, inköp eller auktionering på elmarknaden. Med oberoende aggregator avses aggregator som inte är ansluten till kundens öppna elleverantör.

72 a §. *Ersättning av kostnader för efterfrågefleksibilitet som en oberoende aggregator aktiverar.* I 1 mom. föreskrivs det om ersättning av kostnader för aktivering av en oberoende aggregators efterfrågefleksibilitet. En oberoende aggregator ska ersätta de kostnader slutförbrukarens öppna leverantör eller slutförbrukarens balansansvariga orsakats under aktivering av efterfrågefleksibilitet som den oberoende aggregatorn genomfört på dagen före- och intradagsmarknaden eller balansmarknaden. Ersättningsskyldigheten grundar sig på verksamhetsmodellen för oberoende aggregatorer. Oberoende aggregatorer har en balansansvarig part, men ingendera är part i kundens öppna leveranskedja. Därför kan den oberoende aggregatorn med sin styrning av belastningen orsaka kostnadseffekter för parterna i den öppna leveranskedjan, det vill säga för elleverantören och/eller den balansansvariga parten (i energimängd och/eller i euro). Den ekonomiska ersättningen ska gottgöra kundens öppna leverantörs eller dennes balansansvariga parts kostnader till exempel för el som den öppna leverantören skaffat för kundens räkning men inte fått såld till följd av den efterfrågefleksibilitet aggregatorn aktiverat. Ersättningen kan också beakta den nytta oberoende aggregatorer medför för andra parter på elmarknaden. Ersättningen för nyttan får dock inte överstiga de kostnader kundens öppna leverantör eller den balansansvariga orsakats under den efterfrågefleksibilitet den oberoende aggregatorn aktiverat. Ingen ersättning behövs för sådana produkter som är föremål för handel på elmarknaden i vilka energins andel är liten. Sådana marknader är vissa marknader för stamnätsinnehavarens reservprodukter, på vilka betalningen främst gäller kapacitet (FCR-D, FCR-N, FFR).

De balansavvikelser som orsakats av aktiveringen av efterfrågefleksibiliteten ska dessutom korrigeras i kundens öppna leverantörs eller balansansvarigas elbalans. Korrigeringen av balansen till följd av den efterfrågefleksibilitet en oberoende aggregator aktiverar behövs, eftersom balansavvikelsen annars betalas dubbelt och nyttan för den oberoende aggregatorns kund betalas av de kunder som inte deltar i efterfrågefleksibiliteten. Korrigeringen av elbalansen förutsätter också tillräcklig information om det verkliga driftläget vid aktiveringstidpunkten, alltså till vilken del det är fråga om efterfrågefleksibilitet som en aggregator säljer och till vilken del om ett balansfel till följd av att el inte levererats eller efterfrågefleksibilitet inte aktiverats. I en första fas är avsikten att göra korrigeringen i kundens balansansvariga parts elbalans, men när marknadsprocesserna för aggregering på detaljmarknaden utvecklas är planen att korrigeringen ska genomföras direkt i balansen hos den oberoende aggregatorns öppna leverantör.

I det föreslagna 2 mom. ingår en bestämmelse om fastställandet av beräkningsmetoden för ekonomisk ersättning. Den systemansvariga stamnätsinnehavaren ska bestämma en kalkylmetod för ekonomisk ersättning, som baseras på det referenspris Energimyndigheten fastställer med stöd av 10 § i tillsynslagen. Vid behov kan referenspriset variera enligt marknadsplatserna. Referenspriset på vilket kompensationen baseras ska avspegla elpriset under handelsperioden. Referenspriset kan vara ett offentligt timpris på marknaden för dagen i fråga eller något annat elpris som Energimyndigheten fastställer och som avspeglar den verkliga prisnivån under aktiveringsperioden. Referenspriset ska vara förutsägbart och grunda sig på offentliga informationskällor eller på uppgifter som offentliggörs. Vid bestämmandet av kalkylmetoden för ekonomisk ersättning ska den systemansvariga stamnätsinnehavaren säkerställa att den leder till ett neutralt,

objektivt och icke-diskriminerande slutresultat för parterna på elmarknaden och att det inte förhindrar deltagande på i 2 mom. avsedda marknader för efterfrågefleksibilitet som en oberoende aggregator tillhandahåller.

I 3 mom. föreskrivs det om fastställandet av den kalkylmetod som avses i 1 mom. och om den beredningsprocess som föregår fastställandet. Energimyndigheten ska fastställa kalkylmetoden för ersättningen i ett fastställandeförfarande enligt 10 § i tillsynslagen innan den tas i bruk. Innan kalkylmetoden lämnas för fastställelse ska den systemansvariga stamnätsinnehavaren höra berörda nätanvändare och parter på elmarknaden. Den fastställda kalkylmetoden ska också publiceras.

I 4 mom. föreskrivs det om rätten att utfärda närmare bestämmelser om verifiering av den flexibilitet en oberoende aggregator tillhandahåller, beaktande av efterfrågefleksibiliteten i balansavräkningen och betalning av ersättning som berör efterfrågefleksibilitet genom förordning av statsrådet. Bestämmelserna kan gälla hur den aktiverade efterfrågefleksibilitetens volym ska verifieras, hur baslinjen eller baslinjerna ska fastställas, hur efterfrågefleksibiliteten ska beaktas i balansavräkningen, korrigering av elbalanser, och betalning av ekonomisk ersättning. Närmare bestämmelser om informationsutbyte om oberoende aggregators verksamhet får utfärdas med stöd av 75 § om anmälningsskyldighet i fråga om balansansvar och balansavräkning.

72 b §. Skyldigheter i fråga om aggregeringsavtal. I den föreslagna paragrafen ingår bestämmelser som grundar sig på artikel 13 i elmarknadsdirektivet och som säkerställer slutförbrukarnas möjlighet att dra nytta av de tjänster som tillhandahålls av parter på elmarknaden som bedriver aggregering samt sådana parter tillträde till marknaden på objektiva och icke-diskriminerande villkor.

Enligt 1 mom. förutsätter ingåendet av aggregeringsavtal för en slutförbrukare inte samtycke av slutförbrukarens nätinnehavare eller elleverantör.

Enligt 2 mom. får elleverantören inte tillämpa sådana ogrundade eller diskriminerande villkor eller avgifter för slutförbrukare, som begränsar möjligheten att sluta aggregeringsavtal med en oberoende aggregator.

74 a §. Byte av elleverantör och oberoende aggregator. I den föreslagna paragrafen ingår en preciserande bestämmelse som baseras på artikel 12 i elmarknadsdirektivet om marknadsprocessen för byte av elleverantör och oberoende aggregator. Genom bestämmelsen preciseras de bestämmelser som i nuläget ingår i 75 § i elmarknadslagen och i förordningar av statsrådet och ministeriet som utfärdats med stöd av den.

Nätinnehavare, elleverantörer och oberoende aggregatorer ska utan dröjsmål fullgöra de åtgärder de ansvarar för enligt marknadsprocessen för byte av elproducent eller oberoende aggregator när en kund i enlighet med avtalsvillkoren begär byte av elleverantör eller oberoende aggregator. Det föreslås att närmare bestämmelser om marknadsprocessen för byte av elleverantör och oberoende aggregator samt för de frister som ska iaktas i den ska utfärdas genom förordning av statsrådet.

Enligt den övergångsbestämmelse som gäller paragrafen ska den tekniska processen för byte av elleverantör försnabbas så, att det tekniska genomförandet av bytet från och med den 1 januari 2026 inte överskrider 24 timmar.

75 e §. Slutförbrukarens och elproducentens rätt att utnyttja uppgifter om sig själv. I paragrafen föreskrivs det om slutförbrukarens och elproducentens rätt att utnyttja uppgifter om sig själv.

Genom de gällande bestämmelserna i paragrafen har bestämmelserna i artikel 23 i elmarknadsdirektivet om hantering av uppgifter genomförts i den nationella lagstiftningen. Det föreslås att till paragrafen fogas de bestämmelser om rätten för slutförbrukare att få uppgifter om den efterfrågefleksibilitet som genomförts med kundlasterna som genomförandet av artikel 13.3 i elmarknadsdirektivet förutsätter. Dessutom föreslås det att utlämnandet av uppgifter om slutförbrukares tidigare förbrukning preciseras så att de motsvarar kraven enligt 4 punkten i bilaga I till elmarknadsdirektivet. Enligt artikel 13.3 i direktivet ska medlemsstaterna säkerställa att slutförbrukarna har rätt att på begäran och kostnadsfritt erhålla alla relevanta uppgifter om efterfrågefleksibilitet eller levererad och såld el minst en gång per faktureringsperiod.

Det föreslås att till 1 mom. fogas en bestämmelse enligt vilken en slutförbrukare hos vilken fjärravläsningsapparat installerats eller en aktör denne har utsett på slutförbrukarens begäran ska lämna uppgifter som beskriver dennes tidigare elförbrukning under olika tidsperioder och som möjliggör en detaljerad granskning av slutförbrukarens elförbrukning.

Det föreslås att 2 mom. preciseras. Enligt momentet ska elföretaget till en slutförbrukare som är företagets kund eller till en aktör denne har utsett lämna uppgifter om slutförbrukarens elavtal och sådana andra uppgifter om slutförbrukaren som slutförbrukaren behöver för byte av elleverantör eller aggregator, konsumtionsfleksibilitet eller andra tjänster hos elföretag.

I 3 mom. föreslås ingå en ny bestämmelse, enligt vilken en elleverantör och en oberoende aggregator på slutförbrukarens begäran ska lämna en slutförbrukare som är deras kund eller en aktör denne har utsett en kopia av uppgifter om den efterfrågefleksibilitet elleverantörens eller den oberoende aggregatorn genomfört med slutförbrukarens kundlast. På så sätt säkerställs en verklig möjlighet och rätt för slutförbrukaren att utnyttja uppgifterna om den egna efterfrågefleksibiliteten.

Enligt 4 mom. ska de uppgifter som avses i 1–3 mom. lämnas till slutförbrukaren utan särskild ersättning. Detaljförsäljare och distributionsnätinnehavare kan ange enheten för centraliserat informationsutbyte inom elhandeln som den som lämnar ut uppgifter enligt 1 och 2 mom. Enheten för centraliserat informationsutbyte inom elhandeln ska tillämpa 49 § i fråga om serviceavgifter för tjänsteleverantörer som agerar med slutförbrukares fullmakt och andra tredje parter.

I 4 mom. föreskrivs det dessutom om ett bemyndigande för Energimyndigheten att meddela närmare bestämmelser om utlämnandet av i 1–3 mom. avsedda uppgifter. Ett motsvarande bemyndigande ingår i 1 mom. i den gällande lagen. Det föreslås att Energimyndigheten ska få meddela närmare bestämmelser om 1) i vilken form uppgifterna ska lämnas, 2) specificeringen av uppgifter som avser tidigare elförbrukning och genomförd efterfrågefleksibilitet, och 3) förfarandet när uppgifter lämnas. Genom bestämmelse av Energimyndigheten ska bland annat bestämmelserna i artikel 13.3 i elmarknadsdirektivet och 4 punkten i bilaga I till direktivet genomföras.

De mät- och förbrukningsuppgifter som avses i paragrafen utgör ofta personuppgifter för personkunder eller uppgifter som omfattas av affärshemligheten för näringsidkare.

Affärsprocesserna på elmarknaden och avräkningen av elhandel förutsätter att elföretag har ett omfattande och formbundet informationsutbyte. I 22 § i elmarknadslagen föreskrivs det om lämnandet av mät- och förbrukningsuppgifter för fakturering och balansavräkning. I 74 § i elmarknadslagen föreskrivs det om balansavräkning. I den föreslagna 74 a § i elmarknadslagen föreskrivs det om byte av elleverantör och oberoende aggregator. I 75 § i elmarknadslagen föreskrivs det om de anmälningar som förutsätts om elhandel, fullgörande av balansansvaret och

balansavräkning. I 49 a och 75 a § i elmarknadslagen föreskrivs det om centraliserade informationsutbytestjänster för elhandeln.

I de bestämmelserna ställs det upp en sådan lagstadgad skyldighet som avses i artikel 6.1 c i allmänna dataskyddsförordningen för nätinnehavare och andra elföretag, som utgör rättsgrund för att i samband med uppgifter eller skyldigheter som berör centraliserade informationsutbytestjänster för elhandeln, marknadsprocesserna för elhandeln, uppfyllandet av balansansvaret eller balansavräkning behandla sådana mät- och förbrukningsuppgifter för slutanvändare och uppgifter som behövs för byte av elleverantör eller oberoende aggregator, som kan utgöra personuppgifter enligt allmänna dataskyddsförordningen. Rättsgrunden enligt de paragraferna innefattar samtidigt en sådan grund som avses i artikel 6.3 i allmänna dataskyddsförordningen för att i den nationella lagstiftningen utfärda särskilda bestämmelser för att anpassa tillämpningen av bestämmelserna i allmänna dataskyddsförordningen i fråga om mät- och förbrukningsuppgifter som baseras på mätning av elförbrukning samt andra uppgifter som behövs för byte av elleverantör eller oberoende aggregator. Dessa anpassningar ingår i en större helhet av anpassningar, som det finns behov av för behandlingen av personuppgifter som behandlas i marknadsprocesserna för elhandeln och om vilka det föreskrivs i elmarknadslagen. Med hjälp av mätningar som nätinnehavaren utför avräknas leveransen och anskaffningen av el för de elleverantörer som opererar i respektive elnät samt deras kunders elförbrukning och elleveranser. Eftersom elsystemet utgör en integrerad helhet, där parternas leveranser och förbrukning avräknas utifrån mätning som nätinnehavarna ordnar, är det för att marknaden ska fungera effektivt nödvändigt att ordna mätningen av elleveranser samt behandlingen av uppgifter som behövs för byte av elleverantör enligt enhetliga, formbundna förfaranderegler. Det är inte heller möjligt att särskilja behandlingen av nät- och förbrukningsuppgifter som betraktas som personuppgifter samt de uppgifter som behövs för byte av elleverantör från behandlingen från uppgifter som inte utgör personuppgifter. Behandlingen av dessa uppgifter kan därför inte enbart baseras på allmänna dataskyddsförordningen. Därför är nationella bestämmelser som preciserar allmänna dataskyddsförordningen nödvändiga i fråga om dessa uppgifter. Det har också redogjorts för ett mål av allmänt intresse för användarna, och de har avgränsats så att de är proportionella mot det mål som eftersträvas.

Genom den föreslagna anpassningen i 75 e § i fråga om mät- och förbrukningsuppgifter samt andra uppgifter som behövs för byte av elleverantör och oberoende aggregator kompletteras den registrerades rättigheter enligt allmänna dataskyddsförordningen i fråga om utnyttjandet av sådana uppgifter. Bestämmelsen begränsar inte den registrerades rättigheter enligt allmänna dataskyddsförordningen.

V avdelningen. Elavtal

Det föreslås att till V avdelningen fogas ett nytt 13 a kap. om fakturering.

84 §. Kapitlets tillämpningsområde och definitioner. Det föreslås att tillämpningsområdet för 13 kap. om elavtal också ska omfatta aggregeringsavtal, där en slutförbrukare och en aggregator avtalar om utnyttjande av kundens eldriftsställes flexibilitet genom aggregering. Aggregatorn kan antingen vara kundens elleverantör eller en oberoende aggregator som inte är ansluten till kundens öppna elleverantör. Dessutom fogas till kapitlet specialbestämmelser om elleveransavtal med dynamiska priser, som grundar sig på elmarknadsdirektivet.

Enligt 1 mom. tillämpas bestämmelserna i 13 kap. på anslutningsavtal, elnätsavtal, elförsäljningsavtal, avtal med dynamiska elpriser och aggregeringsavtal. På elnätsavtal och elförsäljningsavtal tillämpas bestämmelserna emellertid endast om en slutförbrukare som är part i avtalet köper el av en detaljförsäljare huvudsakligen för eget bruk. Bestämmelserna om detaljförsäljare

tillämpas också på en elleverantör som levererar el till slutförbrukarna via ett internt elnät i en fastighet eller i en motsvarande fastighetsgrupp. På avtal med dynamiska elpriser samt aggregeringsavtal och aggregatorer tillämpas vad som i 13 kap. föreskrivs om elförsäljningsavtal och detaljförsäljare, om inte något annat föreskrivs särskilt.

Det föreslås att till definitionerna i 2 mom. fogas en definition av aggregeringsavtal. Med aggregeringsavtal avses ett avtal mellan en aggregator och en slutförbrukare om utnyttjande av eldriftsställets efterfrågeflexibilitet genom aggregering.

86 §. Upplysningar som ska lämnas innan avtal ingås. I paragrafen föreskrivs et om de miniuppgifter som förutsätts i elmarknadsdirektivet och som en distributionsinnehavare eller detaljförsäljare ska lämna till sin kund innan ett avtal ingås. Det föreslås att paragrafen kompletteras med enligt de nya bestämmelserna om aggregeringsavtal och elleveransavtal med dynamiska priser i elmarknadsdirektivet.

Enligt 1 mom. ska distributionsnätinnehavaren innan ett anslutningsavtal ingås lämna en abonnent och innan elnätsavtal ingås en slutförbrukare upplysningar om de centrala villkor som ska tillämpas på avtalet och om tillbudsstående alternativ som gäller innehållet i avtalet, såsom alternativ i fråga om prissättningen. En detaljförsäljare ska innan ett elförsäljningsavtal ingås och en aggregator innan ett aggregeringsavtal sluts lämna slutförbrukaren motsvarande upplysningar.

De uppgifter som enligt 2 mom. ska lämnas till abonnenter och slutförbrukare innan avtal ingås ska också i överenskommen form skrivas in i avtalet eller i den bekräftelse som avses i 88 §.

I det föreslagna 3 mom. ingår en bestämmelse som grundar sig på artikel 11.2 i elmarknadsdirektivet och enligt vilken en detaljförsäljare som erbjuder ett elleveransavtal med dynamiska priser ska ge slutförbrukare uppgifter om möjligheterna, kostnaderna och riskerna med sådana avtal samt om vilka krav avtalet ställer på mätutrustningen.

I det föreslagna 4 mom. ingår en bestämmelse som grundar sig på artikel 10.3 i elmarknadsdirektivet och enligt vilken i avtalet med slutförbrukaren eller i den bekräftelse som sänds till slutförbrukaren ska dessutom synligt ingå ett kortfattat och enkelt formulerat sammandrag av de viktigaste avtalsvillkoren.

Enligt 5 mom. är bestämmelserna i paragrafen tvingande i fråga om avtal som berör slutförbrukare.

87 §. Ingående av avtal. I paragrafen föreskrivs det om ingående av elavtal. I 1–3 mom. föreslås inga ändringar. Det föreslås att till paragrafen fogas ett nytt 4 mom. som baserar sig på artikel 11.3 i elmarknadsdirektivet och som gäller ingåendet av elleveransavtal med dynamiska priser. Enligt den bestämmelsen förutsätts för ingående av ett elleveransavtal med dynamiska priser en uttrycklig viljeyttring från slutförbrukaren. En detaljförsäljare får inte hänvisa till ett villkor i ett elleveransavtal med dynamiska priser som inte grundar sig på slutförbrukarens uttryckliga viljeförklaring. Momentet tillämpas inte på avtal med dynamiska elpriser som ingåtts före lagens ikraftträdande.

93 §. Ändring av avtalsvillkoren. I paragrafen föreskrivs det om ändring av avtalsvillkoren. Det föreslås att 4 mom. ändras i enlighet med artikel 10.4 i elmarknadsdirektivet.

Enligt 4 mom. ska distributionsnätinnehavaren och detaljförsäljaren sända sin avtalspart ett meddelande om hur och från vilken tidpunkt priserna eller andra avtalsvillkor ändras och vad

som ligger till grund för ändringen. I detaljförsäljarens meddelande ska det nämnas att slutförbrukaren har rätt att säga upp avtalet om slutförbrukaren inte godtar ändringen av avtalsvillkoren. [luddig]För en konsument får ändringen av avtalsvillkoren träda i kraft tidigast en månad och för andra slutförbrukare tidigast två veckor efter att meddelandet sänts. Momentet är tvingande på så sätt att avvikelser från det inte får göras till skada till slutförbrukaren.

102 §. Avbrytande av eldistribution av skäl som beror på detaljförsäljaren. Genom den föreslagna bestämmelsen preciseras förfarandet för avbrytande av eldistribution av skäl som beror på detaljförsäljaren, till skydd för slutförbrukarna. Bakgrunden till de situationer som avses i paragrafen kan vara väldigt olika. En detaljförsäljare kan göra sig skyldig till avtalsbrott mot en distributionsnätsinnehavare. Det är till exempel möjligt att en detaljförsäljare inte betalar avgifterna för de tjänster detaljförsäljaren beställer av en distributionsnätsinnehavare. Det är också möjligt att en detaljförsäljare har tagit ansvar för betalningen av sina kunders nättjänstavgifter till distributionsnätsinnehavaren och åsidosatt detta. Det är möjligt att en detaljförsäljare åsidosätter sitt ansvar i sin egen anskaffning av el. Så är fallet om detaljförsäljaren inte har betalat sin grossistförsäljare eller elbörsen för elen, eller inte har fullgjort de anskaffningsunderskott som konstaterats vid balansavräkningen. Detaljförsäljarens verksamhet kan till exempel sluta i konkurs.

Enligt 1 mom. får distributionsnätsinnehavaren inte avbryta eldistributionen av ett skäl som beror på detaljförsäljaren innan distributionsnätsinnehavaren har meddelat slutförbrukaren att eldistributionen kommer att avbrytas och orsaken till detta. Distributionsnätsinnehavaren ska sörja för att el levereras till en slutförbrukare som är ansluten till distributionsnätet under minst tre veckor. Tiden på tre veckor börjar löpa när detaljförsäljarens leverans har upphört och meddelandet om det kommande avbrottet har sänts. Också om slutförbrukaren har beställt en nättjänst via en detaljförsäljare och detaljförsäljaren har fått problem, löper elförbrukaren ändå ingen risk att drabbas av ekonomiska förluster om elförbrukaren inte just då har inbetalda förskottsavgifter hos detaljförsäljaren. Om slutförbrukaren efter fristen på tre veckor fortfarande inte har något ny detaljförsäljare och något nytt elförsäljningsavtal, fortsätter distributionsnätsinnehavarens elleverans till alla avtalslösa kunder tills Energimyndigheten genom ett beslut har överfört ansvaret för slutförbrukarens elleverans till en i 67 § avsedd leveransskyldig detaljförsäljare. Slutförbrukarens elförsäljningsavtal med den tidigare detaljförsäljaren överförs inte på den nya detaljförsäljaren, utan de villkor som avses i 67 § 2 mom. tillämpas då på elleveransen. Ett nytt elförsäljningsavtal enligt de villkoren uppkommer genom Energimyndighetens beslut mellan slutförbrukaren och den leveransskyldiga detaljförsäljare som avses i 67 §.

Enligt 2 mom. ska slutförbrukaren ersätta distributionsnätsinnehavaren för de skäligena kostnader som orsakats av elleveransen. I detta läge är det möjligt att el inte levereras på samma villkor som den tidigare detaljförsäljaren tillämpat. Om elförbrukaren inte har något elnätssavtal med distributionsnätsinnehavaren, ska priset för eldistributionen adderas till de skäligena kostnader som nämns ovan. Om slutförbrukaren och distributionsnätsinnehavaren inte kommer överens om ersättningen, ska Energimyndigheten bestämma ersättningens storlek.

Distributionsnätsinnehavaren kan också anvisa en detaljförsäljare som sörjer för den elleverans till slutförbrukarna som distributionsnätsinnehavaren ansvarar för i de situationer som avses i paragrafen. Den anvisade detaljförsäljaren kan bland annat fakturera för den el som levererats under den aktuella perioden, och beroende på avtalsarrangemangen också för den eldistribution försäljaren ansvarar för. I förhållande till slutförbrukaren ansvarar dock distributionsnätsinnehavaren för att skyldigheterna enligt denna paragraf uppfylls.

13 a kap. **Fakturerings**

Det föreslås att bestämmelserna om fakturering i elmarknadsdirektivet, som är mer detaljerade och har ett mer omfattande tillämpningsområde än tidigare, samlas i ett nytt 13 a kap. som ingår i V avdelningen om elavtal. I kapitlet föreskrivs det om minimikrav på faktureringen för de elföretag som omfattas av dess tillämpningsområde. I elmarknadsdirektivet ingår bestämmelser om fakturering i artikel 18 och bilaga I. Till skillnad från det tidigare direktivet tillämpas dessa bestämmelser i direktivet på alla slutförbrukare, det vill säga på alla kunder som köper el för eget bruk.

Det föreskrivs om angivandet av elens ursprung i lagen om ursprungsgarantier för energi (/).

105 a §. Tillämpningsområde. I paragrafen föreskrivs det om tillämpningsområdet för det nya 13 a kap. Enligt paragrafen tillämpas bestämmelserna om fakturering i kapitlet på detaljförsäljare, distributionsnätsinnehavare och aggregatorer som producerar tjänster enligt elmarknadslagen för slutförbrukare.

105 b §. Allmänna krav som gäller fakturering. I den föreslagna paragrafen ingår bestämmelser om allmänna krav på fakturering, som baseras på artikel 18 i elmarknadsdirektivet.

Enligt 1 mom. ska fakturor och faktureringsuppgifter till slutförbrukare vara exakta, lättbegripliga, tydliga, kortfattade och användarvänliga. Faktureringsuppgifterna ska framföras på ett sätt som underlättar jämförelse för slutförbrukaren. Slutförbrukaren ska på begäran få en tydlig och lättbegriplig utredning över vad fakturan består av.

I 2 mom. föreskrivs det att slutförbrukaren ska få sin faktura och sina faktureringsuppgifter utan avgift. Kravet på att fakturan ska vara avgiftsfri gäller dock endast elföretags grundläggande fakturering. Avgiftsfriheten för fakturan gäller däremot inte betalningspåminnelser och indrivningsfakturor som beror på slutförbrukaren eller tilläggstjänster som slutförbrukaren begär, såsom sändandet av extra faktureringsuppgifter eller fakturakopior. Slutförbrukarens rätt att få sin faktura utan avgift hindrar inte heller att företaget ger rabatt på grundavgifter på grund av avtal om digital fakturering (MAO 261/19) för att elföretag ska ha möjlighet att sporra sina kunder till e-fakturering som är ett miljövänligare alternativ än pappersfakturor.

I 3 mom. föreskrivs det att slutförbrukaren ska erbjudas möjlighet att få sin faktura och sina faktureringsuppgifter digitalt.

I det föreslagna 4 mom. föreskrivs att om det i ett avtal mellan en slutförbrukare och ett elföretag kommits överens att en produktändring, prisändring eller rabatt ska inträda senare vid en viss tidpunkt, ska förändringen och tidpunkten när den träder i kraft anges i fakturan till slutförbrukaren. Bestämmelsen ska tillämpas på villkor om vilkas framtida tillämpning det avtalats redan i avtalet mellan slutförbrukaren och elföretaget. Ett sådant villkor är bland annat att en tidsbestämd rabatt upphör eller att ett tidsbestämt fast pris upphör. Däremot ersätter bestämmelsen inte en sådan ändring av avtalsvillkoren som avses i 93 §, eller det förfarande som då ska iakttagas.

105 c §. Faktureringsuppgifter. I den föreslagna paragrafen ingår bestämmelser om den viktigaste faktureringsinformationen och prisspecificeringen enligt punkt 1.1, 1.2 och 3 i bilaga I till elmarknadsdirektivet.

I 1 mom. föreskrivs det om den viktigaste faktureringsinformationen som ska framgå av slutförbrukarens faktura. I 4 punkten avses med aggregerade storheter som bildas utifrån mätbara storheter och på vilka faktureringen grundar sig till exempel den nettoberäkning av elförbrukningen och elproduktionen per balansavräkningsperiod som nämns i 4 kap. 2 § i statsrådets förordning

om utredning och mätning av elleveranser (767/2021) och aggregerade storheter som bildas utifrån en krediteringsberäkning per balansavräkningsperiod enligt 3 § i samma kapitel.

Enligt 2 mom. ska i slutförbrukarens faktura specificeras andelen för leverans av elenergi, nätavgiftens andel samt andelen för skatter, avgifter av skattenatur och andra avgifter. I specifikationerna ska de gemensamma definitioner för de tre avgiftskomponenterna tillämpas som fastställs i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2016/1952 om europeisk statistik om naturgas- och elpriser och om upphävande av direktiv 2008/92/EG.

De mät- och förbrukningsuppgifter som avses i paragrafen utgör ofta personuppgifter för personkunder eller uppgifter som omfattas av affärshemligheten för näringsidkare.

Affärsprocesserna på elmarknaden och avräkningen av elhandel förutsätter att elföretag har ett omfattande och formbundet informationsutbyte. I 22 § i elmarknadslagen föreskrivs det om lämnandet av mät- och förbrukningsuppgifter för fakturering och balansavräkning. I 74 § i elmarknadslagen föreskrivs det om balansavräkning. I den föreslagna 74 a § i elmarknadslagen föreskrivs det om byte av elleverantör och oberoende aggregator. I 75 § i elmarknadslagen föreskrivs det om de anmälningar som förutsätts om elhandel, fullgörande av balansansvaret och balansavräkning. I 49 a och 75 a § i elmarknadslagen föreskrivs det om centraliserade informationsutbytestjänster för elhandeln.

I de bestämmelserna ställs det upp en sådan lagstadgad skyldighet som avses i artikel 6.1 c i allmänna dataskyddsförordningen för nätinnehavare och andra elföretag, som utgör rättsgrund för att i samband med uppgifter eller skyldigheter som berör centraliserade informationsutbytestjänster för elhandeln, marknadsprocesserna för elhandeln, uppfyllandet av balansansvaret eller balansavräkning behandla sådana mät- och förbrukningsuppgifter för slutanvändare och uppgifter som behövs för byte av elleverantör eller oberoende aggregator, som kan utgöra personuppgifter enligt allmänna dataskyddsförordningen. Rättsgrunden enligt de paragraferna innefattar samtidigt en sådan grund som avses i artikel 6.3 i allmänna dataskyddsförordningen för att i den nationella lagstiftningen utfärda särskilda bestämmelser för att anpassa tillämpningen av bestämmelserna i allmänna dataskyddsförordningen i fråga om mät- och förbrukningsuppgifter som baseras på mätning av elförbrukning samt andra uppgifter som behövs för byte av elleverantör eller oberoende aggregator. Dessa anpassningar ingår i en större helhet av anpassningar, som det finns behov av för behandlingen av personuppgifter som behandlas i marknadsprocesserna för elhandeln och om vilka det föreskrivs i elmarknadslagen. Med hjälp av mätningar som nätinnehavaren utför avräknas leveransen och anskaffningen av el för de elleverantörer som opererar i respektive elnät samt deras kunders elförbrukning och elleveranser. Eftersom elsystemet utgör en integrerad helhet, där parternas leveranser och förbrukning avräknas utifrån mätning som nätinnehavarna ordnar, är det för att marknaden ska fungera effektivt nödvändigt att ordna mätningen av elleveranser samt behandlingen av uppgifter som behövs för byte av elleverantör enligt enhetliga, forbundna förfaranderegler. Det är inte heller möjligt att särskilja behandlingen av nät- och förbrukningsuppgifter som betraktas som personuppgifter samt de uppgifter som behövs för byte av elleverantör från behandlingen från uppgifter som inte utgör personuppgifter. Behandlingen av dessa uppgifter kan därför inte enbart baseras på allmänna dataskyddsförordningen. Därför är nationella bestämmelser som preciserar allmänna dataskyddsförordningen nödvändiga i fråga om dessa uppgifter. Det har också redogjorts för ett mål av allmänt intresse för anpassningarna, och de har avgränsats så att de är proportionella mot det mål som eftersträvas.

Genom den föreslagna anpassningen i 75 e § i fråga om mät- och förbrukningsuppgifter samt andra uppgifter som behövs för byte av elleverantör och oberoende aggregator kompletteras den

registrerades rättigheter enligt allmänna dataskyddsförordningen i fråga om utnyttjandet av sådana uppgifter. Bestämmelsen begränsar inte den registrerades rättigheter enligt allmänna dataskyddsförordningen.

105 d §. Jämförelseuppgifter om elförbrukning. I paragrafen föreskrivs det i enlighet med punkt 1.3 i bilaga I till elmarknadsdirektivet om de jämförelseuppgifter om elförbrukning som ska delges slutförbrukaren. Bestämmelsen tillämpas på fakturor till slutförbrukare som baseras på verklig elförbrukning eller på fjärravläsning som ett elföretag utför. De jämförelseuppgifter om elförbrukning som förutsätts i paragrafen kan lämnas antingen i slutförbrukarens faktura eller i en bilaga till den, eller de kan göras tillgängliga för slutförbrukarens på en webbplats. I det sistnämnda fallet ska det i slutförbrukarens faktura ges anvisningar för hur slutförbrukaren får tillgång till jämförelseuppgifterna. Enligt 3 mom. kan detaliförsäljare och distributionsnätinnehavare ange enheten för centraliserat informationsutbyte inom elhandeln som den som lämnar ut uppgifter enligt 1 mom. 1 och 2 punkten.

De mät- och förbrukningsuppgifter som avses i paragrafen utgör ofta personuppgifter för personkunder eller uppgifter som omfattas av affärshemligheten för näringsidkare.

Affärsprocesserna på elmarknaden och avräkningen av elhandel förutsätter att elföretag har ett omfattande och formligt informationsutbyte. I 22, 105 och 105 d § i elmarknadslagen föreskrivs det om lämnandet av mät- och förbrukningsuppgifter för fakturering och balansavräkning. I 74 § i elmarknadslagen föreskrivs det om balansavräkning. I den föreslagna 74 a § i elmarknadslagen föreskrivs det om byte av elleverantör och oberoende aggregator. I 75 § i elmarknadslagen föreskrivs det om de anmälningar som förutsätts om elhandel, fullgörande av balansansvaret och balansavräkning. I 49 a och 75 a § i elmarknadslagen föreskrivs det om centraliserade informationsutbytestjänster för elhandeln. I förslaget till 75 e § i elmarknadslagen föreskrivs det om slutförbrukarens och elproducentens rätt att utnyttja uppgifter om sig själv.

I de bestämmelser som nämns ovan ställs det upp en sådan lagstadgad skyldighet som avses i artikel 6.1 c i allmänna dataskyddsförordningen för nätinnehavare och andra elföretag, som utgör rättsgrund för att i samband med uppgifter eller skyldigheter som berör centraliserade informationsutbytestjänster för elhandeln, marknadsprocesserna för elhandeln, uppfyllandet av balansansvaret, balansavräkning eller fakturering behandla sådana mät- och förbrukningsuppgifter för slutanvändare och uppgifter som behövs för byte av elleverantör eller oberoende aggregator, som kan utgöra personuppgifter enligt allmänna dataskyddsförordningen. Rättsgrunden enligt de paragraferna innefattar samtidigt en sådan grund som avses i artikel 6.3 i allmänna dataskyddsförordningen för att i den nationella lagstiftningen utfärda särskilda bestämmelser för att anpassa tillämpningen av bestämmelserna i allmänna dataskyddsförordningen i fråga om mät- och förbrukningsuppgifter som baseras på mätning av elförbrukning samt andra uppgifter som behövs för byte av elleverantör eller oberoende aggregator. Dessa anpassningar ingår i en större helhet av anpassningar, som det finns behov av för behandlingen av personuppgifter som behandlas i marknadsprocesserna för elhandeln och om vilka det föreskrivs i elmarknadslagen. Med hjälp av mätningar som nätinnehavaren utför avräknas leveransen och anskaffningen av el för de elleverantörer som opererar i respektive elnät samt deras kunders elförbrukning och elleveranser. Eftersom elsystemet utgör en integrerad helhet, där parternas leveranser och förbrukning avräknas utifrån mätning som nätinnehavarna ordnar, är det för att marknaden ska fungera effektivt nödvändigt att ordna mätningen av elleveranser samt behandlingen av uppgifter som behövs för byte av elleverantör enligt enhetliga, formliga förfaranderegler. Det är inte heller möjligt att särskilja behandlingen av nät- och förbrukningsuppgifter som betraktas som personuppgifter samt de uppgifter som behövs för byte av elleverantör från behandlingen från uppgifter som inte utgör personuppgifter. Behandlingen av dessa uppgifter kan därför inte enbart baseras på allmänna dataskyddsförordningen. Därför är nationella bestämmelser som preciserar

allmänna dataskyddsförordningen nödvändiga i fråga om dessa uppgifter. Det har också redogjorts för ett mål av allmänt intresse för anpassningarna, och de har avgränsats så att de är proportionella mot det mål som eftersträvas.

Genom den föreslagna anpassningen i 105 d § i fråga om mät- och förbrukningsuppgifter kompletteras den registrerades rättigheter enligt allmänna dataskyddsförordningen i fråga om utnyttjandet av sådana uppgifter. Bestämmelsen begränsar inte den registrerades rättigheter enligt allmänna dataskyddsförordningen.

105 e §. Andra uppgifter som ska ges i fakturan. I paragrafen föreskrivs det i enlighet med punkt 1.1.2 i bilaga I till elmarknadsdirektivet om den tilläggsinformation som ska lämnas i en slutförbrukares faktura och som i huvudsak har samband med slutförbrukarens rättigheter enligt direktivet. I 1 mom. 4 punkten avses med centraliserade serviceställen i första hand konsumentuppllysning. Det föreslås att de uppgifter som avses i 1 mom. 3 och 4 punkten också ska få göras tillgängliga för slutförbrukaren på en webbplats. I slutförbrukarens faktura ska det då ges anvisningar för hur slutförbrukaren får tillgång till jämförelseuppgifterna.

De mät- och förbrukningsuppgifter som avses i paragrafen utgör ofta personuppgifter för personkunder eller uppgifter som omfattas av affärshemligheten för näringsidkare.

Affärsprocesserna på elmarknaden och avräkningen av elhandel förutsätter att elföretag har ett omfattande och formbundet informationsutbyte. I 22 § i elmarknadslagen föreskrivs det om lämnandet av mät- och förbrukningsuppgifter för fakturering och balansavräkning. I 74 § i elmarknadslagen föreskrivs det om balansavräkning. I den föreslagna 74 a § i elmarknadslagen föreskrivs det om byte av elleverantör och oberoende aggregator. I 75 § i elmarknadslagen föreskrivs det om de anmälningar som förutsätts om elhandel, fullgörande av balansansvaret och balansavräkning. I 49 a och 75 a § i elmarknadslagen föreskrivs det om centraliserade informationsutbytestjänster för elhandeln. I förslaget till 75 e § i elmarknadslagen föreskrivs det om slutförbrukarens och elproducentens rätt att utnyttja uppgifter om sig själv.

I de bestämmelserna ställs det upp en sådan lagstadgad skyldighet som avses i artikel 6.1 c i allmänna dataskyddsförordningen för nätinnehavare och andra elföretag, som utgör rättsgrund för att i samband med uppgifter eller skyldigheter som berör centraliserade informationsutbytestjänster för elhandeln, marknadsprocesserna för elhandeln, uppfyllandet av balansansvaret, balansavräkning eller fakturering behandla sådana mät- och förbrukningsuppgifter för slutanvändare och uppgifter som behövs för byte av elleverantör eller oberoende aggregator, som kan utgöra personuppgifter enligt allmänna dataskyddsförordningen. Rättsgrunden enligt de paragraferna innefattar samtidigt en sådan grund som avses i artikel 6.3 i allmänna dataskyddsförordningen för att i den nationella lagstiftningen utfärda särskilda bestämmelser för att anpassa tillämpningen av bestämmelserna i allmänna dataskyddsförordningen i fråga om mät- och förbrukningsuppgifter som baseras på mätning av elförbrukning samt andra uppgifter som behövs för byte av elleverantör eller oberoende aggregator. Dessa anpassningar ingår i en större helhet av anpassningar, som det finns behov av för behandlingen av personuppgifter som behandlas i marknadsprocesserna för elhandeln och om vilka det föreskrivs i elmarknadslagen. Med hjälp av mätningar som nätinnehavaren utför avräknas leveransen och anskaffningen av el för de elleverantörer som opererar i respektive elnät samt deras kunders elförbrukning och elleveranser. Eftersom elsystemet utgör en integrerad helhet, där parternas leveranser och förbrukning avräknas utifrån mätning som nätinnehavarna ordnar, är det för att marknaden ska fungera effektivt nödvändigt att ordna mätningen av elleveranser samt behandlingen av uppgifter som behövs för byte av elleverantör enligt enhetliga, formbundna förfaranderegler. Det är inte heller möjligt att särskilja behandlingen av nät- och förbrukningsuppgifter som betraktas som personuppgifter samt de uppgifter som behövs för byte av elleverantör från behandlingen från uppgifter som inte

utgör personuppgifter. Behandlingen av dessa uppgifter kan därför inte enbart baseras på allmänna dataskyddsförordningen. Därför är nationella bestämmelser som preciserar allmänna dataskyddsförordningen nödvändiga i fråga om dessa uppgifter. Det har också redogjorts för ett mål av allmänt intresse för anpassningarna, och de har avgränsats så att de är proportionella mot det mål som eftersträvas.

Genom den föreslagna anpassningen i 105 f § i fråga om mät- och förbrukningsuppgifter kompletteras den registrerades rättigheter enligt allmänna dataskyddsförordningen i fråga om utnyttjandet av sådana uppgifter. Bestämmelsen begränsar inte den registrerades rättigheter enligt allmänna dataskyddsförordningen.

105 f §. *Bemyndigande för Energimyndigheten att utfärda normer.* I paragrafen föreskrivs det om ett bemyndigande för Energimyndigheten att utfärda normer om fakturors närmare innehåll och utformning. Paragrafen motsvarar till sin karaktär bemyndigandet att utfärda normer i 57 och 69 §, som föreslås upphävas. Energimyndigheten får meddela närmare föreskrifter som kompletterar 105 c–105 e § om den information som ska ingå i de fakturerings- och jämförelseuppgifter samt andra uppgifter som ska lämnas och på vilket sätt uppgifterna ska presenteras.

105 g §. *Ordnandet av detaljförsäljares och distributionsnätsinnehavares fakturering.* Det föreslås att till paragrafen flyttas bestämmelserna om distributionsnätsinnehavares fakturering från 57 § 1 och 2 mom. och om detaljförsäljares fakturering från 69 § 1, 2 och 4 mom., som föreslås upphävas. Genom paragrafen genomförs punkt 2 i bilaga I till direktivet och artikel 10.12 i direktivet. Inga ändringar förväntas i faktureringspraxis, eftersom distribution och leverans av el i Finland också i nuläget i regel faktureras minst fyra gånger enligt mätning.

Enligt 1 mom. ska en detaljförsäljares elleverans och distributionstjänst till en slutförbrukare faktureras enligt den verkliga uppmätta mängden minst fyra gånger per år. I fråga om annan än fjärravläsningsapparat får faktureringen baseras på slutförbrukarens mätavläsning. Det föreslås att momentets ordalydelse ändras så att det i stället för verklig förbrukning talas om den verkliga uppmätta mängden. Det innebär att bestämmelsen utöver mätning av energimängd också tillämpas på eventuella andra mätbara storheter, såsom effekt, som ligger till grund för faktureringen. Momentet gäller enbart den tidsperiod inom vilken fakturorna ska lämnas till slutförbrukaren. Mätningensintervall för de mätbara storheterna, såsom till exempel balansavräkningsperiodens längd, bestäms enligt bestämmelser annanstans i lagstiftningen eller enligt avtalet mellan verksamhetsutövaren och slutförbrukaren.

I 2 mom. föreskrivs det om möjligheten att avtala om så kallad fakturering i jämna rater. Faktureringen för den el en detaljförsäljare levererar till en slutförbrukare och för distributionstjänsten till slutförbrukaren får grunda sig på jämna betalningsrater enligt slutförbrukarens uppskattade sannolika årliga elförbrukning, om detta avtalats med slutförbrukaren. Den el eller distributionstjänst som levererats ska då faktureras minst fyra gånger per år så att den sammanlagda årliga faktureringen grundar sig på den verkliga uppmätta mängden.

Enligt 3 mom. får faktureringen baseras på en uppskattning av den mätbara storhet som ligger till grund för faktureringen eller på ett fast belopp, om faktureringen grundar sig på slutförbrukarens mätavläsning och denne inte har meddelat mätvärdena för faktureringsperioden i fråga eller om driftstället inte har försetts med mätapparat. Faktureringen får grunda sig på uppskattad förbrukning också i det fall att elförbrukningen inte kunnat mätas på grund av fel i mätapparaturen eller att mätuppgifterna inte varit tillgängliga på grund av störningar i dataöverföringen från fjärravläsningsapparaturen.

Enligt 4 mom. ska detaljförsäljaren lämna slutförbrukaren en sluträkning inom sex veckor från att elleveransen till slutförbrukaren har upphört.

105 h §. *Betalningssätt för fakturor.* Det föreslås att till paragrafen flyttas bestämmelserna om betalningssätt för distributionsnätsinnehavares fakturor i 57 a § och om betalningssätt för detaljförsäljares fakturor i 69 a §, som föreslås upphävas. Genom paragrafen genomförs punkt artikel 10.6 och 10.7 i elmarknadsdirektivet.

Enligt 1 mom. ska en detaljförsäljare och en distributionsnätsinnehavare erbjuda slutförbrukarna olika betalningssätt för betalning av fakturor samt flexibla arrangemang för själva betalningen av fakturorna. De alternativ som erbjuds får inte vara förenade med ogrundade villkor eller villkor som diskriminerar någon kundgrupp. I villkoren för betalningssätten får hänsyn tas till skäliga skillnader i de kostnader som distributionsnätsinnehavaren orsakas av att erbjuda olika betalningssätt.

Detaljförsljning av el har i regel karaktären av försäljning på kredit, där slutförbrukaren betalar i efterhand för den förbrukade elen enligt uppmätt förbrukning. Detaljförsäljaren bör då i regel ha möjlighet att säkerställa sina fordringar för den händelse att slutförbrukaren försummar betalningen. Till följd av betydande problem i samband med de system med förhandsbetalning som enskilda detaljförsäljare tillämpat föreslås det dock att i 2 mom. tas in ett allmänt förbud mot förskottsbetalningsarrangemang för detaljförsäljning till konsumenter. Enligt momentet får detaljförsäljaren kräva förhandsbetalning av en konsument endast av synnerligen vägande skäl som har samband med konsumenten själv. Synnerligen vägande skäl kan till exempel vara att konsumentens elleverans har avbrutits till följd av betalningsförsummelse, att detaljförsäljaren har förfallna fordringar på konsumenten för elleverans till ett belopp som kan betraktas som avsevärt i förhållande till det fakturerade beloppet eller att det framgår av konsumentens kredituppgifter att konsumenten är uppenbart oförmögen att klara av avgifterna enligt elförsäljningsavtalet. Förskottsbetalning får krävas såväl när ett elförsäljningsavtal ingås som under dess giltighetstid. En detaljförsäljare får inte erbjuda en konsument ett förhandsbetalningssystem som ogrundat eller på ett sätt som diskriminerar vissa kundkategorier försätter de konsumenter som ingår i förhandsbetalningssystemet i en oförmånlig ställning. Förhandsbetalningssystemet ska i tillräcklig mån återspegla konsumentens uppskattade årliga elförbrukning, vilket innebär att förhandsbetalningar inte får samlas in på ett framtungt sätt. De begränsningar i fråga om förhandsbetalningssystem som föreslås ingå i paragrafen tillämpas inte på andra säkerhetsåtgärder som detaljförsäljare tillämpar för fordringar.

114 §. *Ändringssökande.* I paragrafen föreskrivs det om ändringssökande. Det föreslås att 2–4 mom. ändras så att de föråldrade hänvisningarna till den upphävda förvaltningsprocesslagen (586/1996) ändras så att de motsvarar den nya lagstiftningen. Det föreslås också att till 2 mom. fogas hänvisningar till 23 a, 29 b och 52 a §, enligt vilka ändring i Energimyndighetens beslut får sökas genom besvär hos marknadsdomstolen. Dessutom föreslås det att i bestämmelsen om ändringssökande i 2 mom. stryks den bestämmelse om ändringssökande som har samband med 63 § som föreslås upphävas och 119 § som ändrats i lag 730/2021. Med undantag för 2 mom. innebär de föreslagna ändringarna i paragrafen ingen förändring av innehållet i gällande lag. Därför behöver ingen övergångsbestämmelse föreslås i bestämmelsen om ändringssökande.

På ändringssökande tillämpas lagen om rättegång i förvaltningsärenden och det förfarande som det föreskrivs om i den till den del inga specialbestämmelser om ändringssökande utfärdats i elmarknadslagen eller i lagen om tillsyn över el- och naturgasmarknaden. De processuella förfaranden för sökande av ändring i Energimyndighetens beslut som avviker från lagen om rätte-

gång i förvaltningsärenden grundar sig på bestämmelserna i elmarknadsdirektivet om den nationella tillsynsmyndighetens befogenheter och om behandling av ärenden vid den nationella tillsynsmyndigheten.

En viktig princip i fråga om sökande av ändring i Energimyndighetens beslut är att ändringssökandet föreslås grunda sig på bestämmelsen om ändringssökande i elmarknadslagen i situationer när Energimyndigheten har fattat sitt beslut med stöd av en befogenhet som specificeras i elmarknadslagen. Energimyndigheten ska också övervaka iakttagandet av elmarknadslagen och de författningar och myndighetsföreskrifter som utfärdas med stöd av den samt iakttagandet av tillståndsbeslut som fattas med stöd av elmarknadslagen. Det föreslås att det föreskrivs om Energimyndighetens befogenheter i fråga om tillsyn, påföljder och tvångsmedel samt om sökande av ändring i Energimyndighetens beslut i tillsynsärenden i lagen om tillsyn över el- och naturgasmarknaden. Ändringssökande i beslut som berör iakttagandet av elföretags skyldigheter som grundar sig på elmarknadslagen och bestämmelser som utfärdats med stöd av den samt sökande av ändring i Energimyndighetens beslut som omfattas av tillsynen över koncessioner och marknadstillstånd sker enligt lagen om tillsyn över el- och naturgasmarknaden.

I beslut som Energimyndigheten fattar med stöd av befogenheter som specificeras i elmarknadslagen söks ändring i första instans antingen hos förvaltningsdomstolen eller hos marknadsdomstolen. Besvärsvägen styrs till förvaltningsdomstolen för beslut om koncession för elföretag. Besvärsvägen styrs till marknadsdomstolen i fråga om sådana beslut av Energimyndigheten som har en fastare anknytning till marknadstillsynen och som påverkar marknadsställningen för de företag som är föremål för tillsyn. Det gör det också möjligt att koncentrera sakkunskapen om ekonomiska bestämmelser om marknadstillsyn hos besvärdomstolen. Till de beslut för vilka besvärsvägen styrs till marknadsdomstolen hör till exempel beslut om att bevilja undantag från elföretags skyldigheter. I sådana situationer är det motiverat att besväret handläggs av samma domstolen som handlägger sökande av ändring i beslut om tillsynsåtgärder som berör iakttagandet av de skyldigheter undantagen gäller.

Det omprövningsförfarande om vilket det föreskrivs i 7 a kap. i förvaltningslagen (434/2003) tillämpas inte på Energimyndighetens beslut med stöd av denna lag. Det finns i praktiken ingen grund för att tillämpa omprövningsförfarandet i regeringsärenden, eftersom Energimyndighetens beslut i sådana ärenden inte är av masskaraktär eller summariska. Ärenden som berör reglering och marknadskontroll är dessutom i regel verkställbara oberoende av ändringssökande. Dessutom tillämpar Energimyndigheten i sina beslutsprocesser ett förfarande med förhandsgranskning i fråga om fakta i ärendet.

Bestämmelser om Energimyndighetens befogenheter vid tillsynen över elmarknadslagen, påföljder vid överträdelser och åsidosättanden samt administrativa tvångsmedel finns i lagen om tillsyn över el- och naturgasmarknaden. Därför ingår i det föreslagna 1 mom. en bestämmelse enligt vilken det föreskrivs om ändringssökande i Energimyndighetens beslut i lagen om tillsyn över el- och naturgasmarknaden. Enligt den bestämmelsen finns bestämmelser om sökande av ändring i Energimyndighetens beslut som gäller efterlevnaden av denna lag eller bestämmelser som utfärdats med stöd av den eller av beslut som Energimyndigheten meddelat med stöd av denna lag i lagen om tillsyn över el- och naturgasmarknaden.

I 2 mom. specificeras de situationer när besvärsvägen för ett beslut som Energimyndigheten fattar med stöd av elmarknadslagen går till marknadsdomstolen. Enligt den bestämmelsen får Ändring i beslut som Energimyndigheten har meddelat med stöd av 23 a § (anskaffning av produkter och tjänster som är nödvändiga för en säker, tillförlitlig och effektiv drift av elnät), 26 a § (höjning av avgifter för elöverföring och eldistribution), 28 § (nätinnehavarens bered-

skapsplanering), 29 b § (nätinnehavarens rätt att bedriva näringsverksamhet som avser energilagringssystem), 31 § (definition av stamnät och fastställande av de elledningar och anläggningar som hör till stamnätet), 52 § (utvecklingsplan för distributionsnät), 52 a § (utnyttjandet av flexibilitetstjänster i distributionsnätet), 55 § (prissättning av eldistribution i distributionsnät oberoende av avstånd), 65 § (underhållsstopp vid kraftverk), 67 § (leveransskyldighet), 83 § (kompletterande bestämmelser om särredovisning) och 102 § (avbrott i eldistributionen av skäl som beror på detaljförsäljaren) sökas genom besvär hos marknadsdomstolen.

I 3 mom. specificeras de situationer när besvärsvägen för ett beslut som Energimyndigheten fattar med stöd av elmarknadslagen går till förvaltningsdomstolen. Ändring i andra beslut som Energimyndigheten har meddelat med stöd av denna lag än sådana som avses i denna paragraf får sökas genom besvär hos förvaltningsdomstolen. Till de beslut som avses i momentet hör beslut som Energimyndigheten fattar med stöd av 2 kap. (tillståndsplikt för elnätsverksamhet) och 14 § (projekttillstånd för byggande av högspänningsledning).

I 4 mom. föreskrivs det om sökande av ändring i beslut som arbets- och näringsministeriet fattar med stöd av 14 § samt i beslut av marknadsdomstolen.

Enligt 4 mom. får ändring i beslut som ministeriet har meddelat med stöd av 14 § samt i beslut av marknadsdomstolen sökas genom besvär hos högsta förvaltningsdomstolen. Förfarandet för ändringsökande utgör ett undantag från 8 § i lagen om rättegång i förvaltningsärenden, enligt vilken ändring i ett ministeriums beslut söks hos förvaltningsdomstolen. En förutsättning för beviljande av projekttillstånd är att byggandet av en elledning med en spänning på minst 110 kilovolt som överskrider riksgränsen är ändamålsenligt med tanke på utvecklingen och ömsesidigheten på elmarknaden. Bestämmelserna om projekttillståndsproceduren för utlandsförbindelser ger arbets- och näringsministeriet som ansvarar för energipolitiken möjlighet att påverka hur Finlands förbindelser för import och export av el utvecklas. Vid bedömningen av projektets ändamålsenlighet för utvecklingen av elmarknaden är det nödvändigt att åtminstone bedöma projektets konsekvenser för elsystemet och elnätet, leveranssäkerheten för el och energiförsörjningssäkerheten samt utbudet och efterfrågan på el. Vid bedömningen av huruvida ömsesidighetskriteriet uppfylls bör bedömningen åtminstone gälla nivån för öppnandet av det andra landets elmarknad och förekomsten av ömsesidiga konkurrensförutsättningar. Ömsesidiga konkurrensförutsättningar berör till exempel tillträde till marknaden, infrastruktur, miljönormer och energisäkerhet. Dessutom bör EU:s gemensamma politik i förhållande till tredjeländer beaktas. Vid projekttillståndsprövningen bör också projektets betydelse för den inre marknaden för el beaktas. Eftersom ministeriets prövningsrätt i projekttillståndsärenden är mycket omfattande och närmar sig ändamålsenlighetsprövning, är det motiverat att sökandet av ändring av ministeriets beslut styrs direkt till högsta förvaltningsdomstolen. Den motiveringen är fortfarande relevant, och därför föreslås ingen ändring i fråga om sökande av ändring i arbets- och näringsministeriets beslut.

Energimyndigheten är den nationella tillsynsmyndighet som avses i elmarknadsdirektivet och elmarknadsförordningen. Direktivet förutsätter att medlemsstaterna säkerställer att den nationella tillsynsmyndigheten kan utföra de uppgifter som föreskrivs för den i EU-lagstiftningen på ett objektivt och effektivt sätt. Därför bör Energimyndigheten i ärenden där marknadsdomstolen utgör besvärdomstol ha möjlighet att utan besvärstillståndsproceduren söka ändring i beslut som marknadsdomstolen fattar i tillsynsärenden och i vilka marknadsdomstolen har ändrat eller upphävt myndighetens beslut. Därför föreslås det inte att något besvärstillståndsproceduren ska tillämpas på sådana tillsynsärenden som avses i elmarknadslagen, i vilka ändring i Energimyndighetens beslut söks hos marknadsdomstolen.

I 4 mom. föreslås det dock att den bestämmelse upphävs, enligt vilken ändring i beslut av marknadsdomstolen får sökas genom besvär hos högsta förvaltningsdomstolen. Enligt 106 § i lagen om rättegång i förvaltningsärenden får besvär anföras över beslut genom vilket en förvaltningsdomstol har avgjort eller avvisat ett ärende. Till denna del föreslås det att bestämmelsen i elmarknadslagen upphävs, eftersom den är onödig då den överlappar en bestämmelse i en tillämplig allmän lag. Besvärstillståndsförfarandet enligt 107 § 1 mom. i lagen om rättegång i förvaltningsärenden tillämpas på sökande av ändring i förvaltningsdomstolens beslut.

I 4 mom. ingår en sats om Energimyndighetens rätt att söka ändring i besvärdomstolens beslut. Enligt 109 § 2 mom. i lagen om rättegång i förvaltningsärenden har den myndighet som fattat det ursprungliga förvaltningsbeslutet rätt att anföras besvär över ett sådant beslut av förvaltningsdomstolen genom vilket domstolen har upphävt myndighetens beslut eller ändrat det. Den ovan nämnda satsen i 114 § 4 mom. i elmarknadslagen är därför onödig, då den överlappar en bestämmelse i en allmän lag. Energimyndighetens rätt att söka ändring kvarstår oförändrad, eftersom den allmänna lagen också gäller situationer som avses i elmarknadslagen. Därför behöver Energimyndighetens rätt att söka ändring inte längre nämnas uttryckligen i elmarknadslagen, och det föreslås att den bestämmelsen upphävs.

I 2–4 mom. ingår hänvisningar till den upphävda förvaltningsprocesslagen. Det föreslås att de överflödiga och föråldrade hänvisningarna upphävs. För tydlighetens skull föreslås det att hänvisningen till lagen om rättegång i förvaltningsärenden flyttas till ett särskilt nytt 5 mom.

115 §. Verkställbarhet av Energimyndighetens beslut. I paragrafen ingår en föråldrad hänvisning till den upphävda förvaltningsprocesslagen. Den materiella hänvisningen i 114 § till den allmänna lag som iakttas vid förvaltningsdomstolarna är tillräcklig för att omfatta alla situationer när ändring söks enligt 114 och 115 § utan att hänvisningen upprepas. Därför föreslås det att den föråldrade hänvisningen i 115 § upphävs.

De föreslagna ändringarna i paragrafen innebär ingen förändring av innehållet i gällande lag. Därför behöver ingen övergångsbestämmelse föreslås i bestämmelsen om verkställbarhet.

7.2 Lagen om ett jämförelseverktyg för elleveransavtal

I denna proposition föreslås att det stiftas en ny lag om ett jämförelseverktyg för elleveransavtal. Upprätthållandet av jämförelseverktyget föreslås bli en uppgift för Energimyndigheten.

1 §. Jämförelseverktyg för elleveransavtal. Enligt paragrafen ska Energimyndigheten upprätthålla en webbplats med vars hjälp slutförbrukare kan jämföra de elleveransavtal detaljförsäljare erbjuder, inklusive elleveransavtal med dynamiska priser. Lagen tillämpas på detaljförsäljare av el och på de elleveransavtal de tillhandahåller.

2 §. Definitioner. I paragrafen definieras termer som är viktiga för tillämpningen av lagen. Terminologin i lagen definieras så att den överensstämmer så väl som möjligt med definitionerna i elmarknadsdirektivet och elmarknadslagen. Definitionerna i lagen bör tillämpas i överensstämmelse med elmarknadsdirektivet och elmarknadslagen. I stället för termen hushållskund som används i elmarknadsdirektivet föreslås det dock att termen konsument, som är etablerad i Finland och som avser en konsument enligt 1 kap. 4 § i konsumentskyddslagen (38/1978), används. Med avseende på elmarknaden är en konsument en fysisk person som skaffar el i huvudsak för något annat syfte än för sin näringsverksamhet.

Enligt 1 mom. avses med slutförbrukare en kund som köper el för eget bruk. Också en konsument är en slutförbrukare. Elproduktion som en slutförbrukare bedriver på sitt eldriftsställe eller

elproduktion som delas med slutförbrukaren i egenskap av medlem i en medborgarenergigemenskap utesluter inte slutförbrukaren ur denna definition, om elproduktionen primärt är avsedd att komplettera slutförbrukarens elanskaffning.

Enligt 2 punkten avses med detaljförsäljare en elleverantör som levererar el via en distributionsnättsinnehavares distributionsnät direkt till slutförbrukaren. Som detaljförsäljare betraktas inte en elleverantör som levererar el via ett internt elnät i en fastighet eller i en motsvarande fastighetsgrupp. I lagen avses inte heller med detaljförsäljare en medborgarenergigemenskap som delar ut el som den producerar till sina medlemmar. Exempelvis bostads- och fastighetsbolag som levererar el på sina fastigheter är inte detaljförsäljare enligt lagen.

Enligt 3 punkten avses med elleveransavtal ett avtal mellan en detaljförsäljare och en slutförbrukare om elleverans till slutförbrukaren. Avtal om elnätstjänster faller utanför lagens tillämpningsområde.

Enligt 4 punkten avses med avtal med dynamiska elpriser ett avtal om leverans av el mellan en detaljförsäljare och en slutförbrukare som återspeglar prisförändringar på spotmarknaderna, inbegripet dagen före- och intradagsmarknaderna med intervall som minst motsvarar frekvensen för avräkning på marknaden. Ett elleveransavtal som följer priset på elbörsen är ett typiskt elleveransavtal med dynamiska priser som avses i lagen.

3 §. Krav på jämförelseverktyget. I paragrafen föreskrivs det om de minimikrav som ställs på den av Energimyndigheten upprätthållna webbplats som utgör jämförelseverktyget för elavtal. Kraven grundar sig på de krav som ställs i direktivet. Dessutom ställs nationella krav, som höjer webbplatsens servicenivå jämfört med minimikraven i direktivet, och som främjar sund och fungerande konkurrens på detaljmarknaden samt en hög nivå på konsumentskyddet. Vid upprätthållandet av webbplatsen ska också krav som ställs annanstans i lagstiftningen beaktas. Exempelvis vid behandling av personuppgifter ska kraven enligt allmänna dataskyddsförordningen beaktas. Likaså ska webbplatsen uppfylla kraven på tillgänglighet enligt lagen om tillhandahållande av digitala tjänster (306/2019).

Webbplatsen ska innehålla alla de erbjudanden om elleveransavtal som detaljförsäljare erbjuder allmänt till konsumenter och andra slutförbrukare, vilkas förväntade årsförbrukning underskrider 100 000 kilowattimmar. Webbplatsen ska också uttömmande omfatta den del av elmarknaden där konsumenter och de andra slutförbrukare som nämns ovan agerar. I webbplatsens verksamhet ska till exempel också sådana elleveransavtal beaktas, i vilka detaljförsäljare förbinder sig till att köpa eventuell överloppsel som slutförbrukare producerar.

Ett viktigt krav är att webbplatsen ska bemöta detaljförsäljare jämlikt i sökresultaten. Den föreslagna lagen tillåter också att Energimyndigheten riktar åtgärder och begränsningar enligt lagen till sådana detaljförsäljare som inte iakttar föreskrivna förfaranderegler.

Webbplatsen ska främja en sund och fungerande konkurrens på detaljmarknaden samt en hög nivå på konsumentskyddet. Webbplatsen ska erbjuda ett effektivt förfarande för rättelse av felaktiga uppgifter som publicerats. Ett viktigt krav är också att webbplatsens sökresultat ska innehålla uppgifter om erbjudandenas viktigaste innehåll och om de villkor som är viktigast för kunderna. Sådana viktiga villkor för kunderna är till exempel det avtalade priset eller grunderna för hur det bestäms, avtalets giltighetstid och uppsägningsvillkor, energikällorna för den el som tillhandahålls samt detaljförsäljarens rätt och grunder för att ändra viktiga villkor i avtalet, såsom priset.

Enligt 2 mom. får det på webbplatsen dessutom ges allmän och aktuell information om elmarknaden och detaljförsäljare samt om de myndigheter som utövar tillsyn över elmarknaden och konsumentskyddet och om deras tillsynsåtgärder i fråga om detaljförsäljning.

I det föreslagna 3 mom. ingår ett bemyndigande, enligt vilket närmare bestämmelser om de uppgifter webbplatsen ska ge i sökresultaten i fråga om erbjudandenas viktigaste innehåll och de villkor som är viktigast för kunderna får utfärdas genom förordning av arbets- och näringsministeriet.

4 §. Registreringsskyldighet för detaljförsäljare. Det föreslås att en detaljförsäljare som i jämförelseverktyget önskar publicera elleveransavtal som detaljförsäljaren marknadsför till konsumenter och slutförbrukare ska vara skyldig att registrera sig hos Energimyndigheten för publicering av sina elleveransavtal i jämförelseverktyget.

Enligt 1 mom. ska en detaljförsäljare som i jämförelseverktyget önskar publicera elleveransavtal som detaljförsäljaren marknadsför till konsumenter och slutförbrukare med en förväntad årsförbrukning under 100 000 kilowattimmar registrera sig för jämförelseverktyget hos Energimyndigheten. I anmälan för registrering ska uppges de uppgifter och kontaktuppgifter som behövs för att identifiera detaljförsäljaren, en utredning över att detaljförsäljaren har fullgjort balansansvaret i enlighet med 73 § i elmarknadslagen (588/2013) och en utredning över att detaljförsäljaren i enlighet med 75 a § i elmarknadslagen har registrerat sig hos enheten för centraliserat informationsutbyte inom elhandeln för ordnande av marknadsprocesserna för detaljförsäljning.

Enligt 2 mom. är registreringen en förutsättning för att de elleveransavtal detaljförsäljaren anmäler ska publiceras i jämförelseverktyget. Energimyndigheten kan neka registrering eller återkalla registreringen, om detaljförsäljaren inte har uppvisat utredningar enligt 1 mom. eller om detaljförsäljaren inte längre uppfyller förutsättningarna för registrering.

Inget koncessionssystem för detaljförsäljare är i kraft i Finland. Detaljförsäljare ska dock fullgöra sitt balansansvar samt registrera sig i avräkningssystemet för elhandel innan de får agera som detaljförsäljare i elsystemet. Enligt 73 § i elmarknadslagen är parterna på elmarknaden ansvariga för att deras elproduktion och elansaffningsavtal täcker deras elanvändning och elleveranser under respektive balansavräkningsperiod (balansansvar). Enligt 2 kap. 3 § i statsrådets förordning om utredning och mätning av elleveranser (767/2021) ska en elleverantör med tanke på elleveranserna och elförbrukningen i anslutning därtill ha en balansansvarig för varje mätområde till vilket elleverantören levererar el. Enligt 4 mom. i samma paragraf ska elleverantörer innan de inleder elleveranserna till sina kunder registrera sig hos en balansavräkningsenhet för ordnande av balansansvar. Enligt 75 a § i elmarknadslagen ska detaljförsäljare dessutom registrera sig hos enheten för centraliserat informationsutbyte inom elhandeln för ordnande av marknadsprocesserna för detaljförsäljning. Genom att fullgörandet av alla dessa skyldigheter för elleverantörer som agerar i elsystemet ställs upp som förutsättning för registrering för jämförelseverktyget kan det säkerställas att jämförelseverktyget inte används som marknadsföringskanal till kunder i en situation när en detaljförsäljare inte förmår leverera den sålda elen till de kunder som ingått elleveransavtal.

5 §. Anmälningsskyldighet för detaljförsäljare. I paragrafen föreskrivs det om skyldigheten för detaljförsäljare som registrerats för jämförelseverktyget att meddela Energimyndigheten sina detaljförsäljningspriser och detaljförsäljningsvillkor. Den föreslagna bestämmelsen och de föreslagna förfarandena motsvarar i huvudsak gällande bestämmelser. Det föreslås att den motsvarande bestämmelsen i 68 § i elmarknadslagen upphävs.

Anmälningsplikten för detaljförsäljning gäller de priser och villkor för detaljförsäljning enligt vilka detaljförsäljaren allmänt säljer eller tillhandahåller el till konsumenterna och slutförbrukarna med en förväntad årsförbrukning under 100 000 kilowattimmar. Avsikten är att anmälningsförfarandet ska ordnas så att detaljförsäljaren själv för in uppgifterna i Energimyndighetens informationssystem.

Anmälan får inte innehålla någon sådan osann eller vilseledande information som avses i 2 kap. 6 § i konsumentskyddslagen, som kan leda till att konsumenten eller slutförbrukaren fattar ett sådant köpbeslut som han eller hon annars inte skulle ha fattat. I 2 kap. 6 § i konsumentskyddslagen förbjuds osann eller vilseledande information. Enligt den bestämmelsen får vid marknadsföring och i kundrelationer osann eller vilseledande information inte lämnas om den kan leda till att konsumenten fattar ett sådant köpbeslut eller något annat beslut om en konsumtionsnyttighet som han eller hon annars inte skulle ha fattat. Osann eller vilseledande information kan gälla särskilt 1) konsumtionsnyttighetens förekomst, tillgänglighet, art, kvalitet, mängd och andra viktiga egenskaper, 2) konsumtionsnyttighetens ursprung, tillverkningsätt och tillverkningsstid, användning och inverkan samt resultat av test som utförts på nyttigheten, 3) konsumtionsnyttighetens pris och grunderna för prissättningen, särskilda prisfördelar och betalningsvillkor, 4) leveranstid och andra leveransvillkor för konsumtionsnyttigheten, 5) typ av säljmetod, kundservice efter att avtal ingåtts och reklamationshantering, 6) behovet av och tillgången till service, reparation och reservdelar, 7) näringsidkarens eller agentens identitet, kontaktuppgifter, egenskaper och ställning på marknaden samt de pris och belöningar som näringsidkaren eller agenten har fått, 8) näringsidkarens rättigheter och skyldigheter, inbegripet åtagandet att följa uppförandekoder, samt 9) konsumentens rättigheter, skyldigheter och risker. Energimyndigheten får besluta om publiceringsförbud i jämförelseverktyget för viss tid för en detaljförsäljare som återkommande bryter mot förbudet i bestämmelsen.

I det föreslagna 2 mom. ingår ett bemyndigande, enligt vilket Energimyndigheten får meddela närmare föreskrifter om vilka uppgifter om priser och villkor för detaljförsäljning som ska ges in till myndigheten, hur uppgifterna ska specificeras och hur de ska lämnas. Bestämmelsen är nödvändig för att det ska kunna säkerställas att detaljförsäljarna iakttar gemensam praxis när de gör upp sina annonser.

6 §. *Korrigerering och komplettering av uppgifter.* I paragrafen föreskrivs det om det förfarande som ska iaktas vid korrigerering och komplettering av felaktiga eller bristfälliga uppgifter som förts in i Energimyndighetens informationssystem.

Detaljför säljaren ansvarar för att korrigera och komplettera felaktiga eller bristfälliga uppgifter. En detaljförsäljare ska utan dröjsmål korrigera felaktiga eller komplettera bristfälliga uppgifter som detaljförsäljaren har lämnat Energimyndigheten. Om Energimyndigheten upptäcker att en detaljförsäljare har lämnat felaktiga eller bristfälliga uppgifter, ska myndigheten kräva att detaljförsäljaren korrigerar eller kompletterar uppgifterna. Om detaljförsäljaren inte har korrigerat uppgifterna inom den frist Energimyndigheten sätter ut, får Energimyndigheten avföra uppgifterna om erbjudandet i fråga ur jämförelseverktyget. Det frist som sätts ut för korrigerering av uppgifter bör vara relativt kort för att slutförbrukarna inte länge ska få felaktig jämförelseinformation om de eller leveransavtal detaljförsäljarna tillhandahåller. Energimyndigheten ska också meddela detaljförsäljaren att uppgifterna avförts.

Detaljför säljaren får kräva rättelse av Energimyndighetens beslut om avförande av uppgifter om ett erbjudande ur jämförelseverktyget. På handläggningen av begäran om omprövning och på Energimyndighetens beslut med anledning av begäran om omprövning tillämpas 7 a kap. i förvaltningslagen (434/2003).

7 §. Tillsyn. I paragrafen föreskrivs det att Energimyndigheten utövar tillsyn över iakttagandet av lagen och de författningar och myndighetsföreskrifter som utfärdas med den. Bestämmelser om tillsyn finns i lagen om tillsyn över el- och naturgasmarknaden. Energimyndighetens befogenhet i fråga om tillsyn över lagen grundar sig på 9 § i lagen om tillsyn över el- och naturgasmarknaden och utgör efterhandstillsyn.

Eftersom webbplatsen är en viktig marknadsföringskanal för detaljförsäljarna, ligger det i deras intresse att lämna uppgifter om sina erbjudanden till systemet. Med stöd av 9 § i lagen om tillsyn över el- och naturgasmarknaden får Energimyndigheten dock ålägga till exempel en detaljförsäljare som tillämpar felaktiga förfaranden att korrigera sin överträdelse eller försummelse. Enligt den bestämmelsen ska Energimyndigheten, om någon bryter mot eller försummar de förpliktelser som föreskrivs i den lagstiftning som omfattas av lagens tillämpningsområde, förplikta vederbörande att rätta till sin överträdelse eller försummelse. I beslutet kan det bestämmas hur överträdelsen eller försummelsen ska rättas. Energimyndigheten kan vid behov förstärka sitt beslut med vite.

Enligt 2 kap. 20 § i konsumentskyddslagen övervakas marknadsföringen och de förfaranden som tillämpas i kundrelationerna av konsumentombudsmannen när det gäller konsumentskyddet. Prisinformationen vid marknadsföring av konsumtionsnyttigheter övervakas av konsumentombudsmannen och regionförvaltningsverken. Genom den föreslagna lagen begränsas inte konsumentombudsmannens eller regionförvaltningsverkens befogenheter enligt konsumentskyddslagen.

8 §. Publiceringsförbud för viss tid. I paragrafen föreskrivs det om publiceringsförbud för viss tid, som kan meddelas som påföljd för lämnande av sådana osanna eller vilseledande uppgifter som avses i 5 § 1 mom. till jämförelseverket. Energimyndigheten kan besluta om publiceringsförbud för en viss tid om högst sex månader för elleveransavtal som en detaljförsäljare erbjuder. Ett publiceringsförbud för viss tid är betydelsefullt med tanke på detaljförsäljarens näringsutövning. Därför föreslås det att Energimyndigheten ska ha prövningsrätt att besluta i vilka situationer myndigheten anser det nödvändigt att tillämpa publiceringsförbud för viss tid. Vid förseelser av ringa betydelse eller som begås av oaktsamhet kan Energimyndigheten tillämpa lindrigare tillsynsåtgärder, som till exempel beslut om korrigering och eventuellt vite med stöd av 7 § i denna lag och 9 § i tillsynslagen.

En förutsättning för publiceringsförbud är att detaljförsäljaren upprepade gånger till jämförelseverket har lämnat sådana osanna eller vilseledande uppgifter om elleveransavtal som detaljförsäljaren erbjuder. Ett publiceringsförbud för viss tid kan orsakas av att en detaljförsäljare för att locka kunder till jämförelseverket lämnar osanna eller vilseledande uppgifter till exempel genom att uppge sådana avtalspriser eller viktiga avtalsvillkor som detaljförsäljaren faktiskt inte avtalar om med sina kunder eller till exempel genom att uppge fel energikälla för en elprodukt.

Energimyndigheten ska innan ett publiceringsförbud meddelas varna detaljförsäljaren för att dess verksamhet kan leda till att ett publiceringsförbud meddelas om detaljförsäljaren fortsätter med sådan verksamhet som utgör en förutsättning för ett publiceringsförbud för viss tid. I varningen ska det förfarande specificeras, som om det fortsätter leder till ett publiceringsförbud för viss tid.

Energimyndigheten ska begära ett utlåtande av konsumentombudsmannen över en detaljförsäljares verksamhet innan detaljförsäljaren meddelas en varning eller ett publiceringsförbud på grund av ämnande av sådana osanna eller vilseledande uppgifter som avses i 5 § 1 mom. Syftet

med utlåtandeförfarandet är att undvika situationer när tillämpningspraxis för konsumentskyddslagen och den föreslagna lagen avviker sinsemellan.

9 §. *Ändringssökande.* I paragrafen föreskrivs det om ändringssökande. Bestämmelserna om ändringssökande i lagförslaget avviker delvis från bestämmelserna om ändringssökande i lagen om tillsyn över el- och naturgasmarknaden.

Enligt 1 mom. får ändring i beslut som Energimyndigheten har meddelat med stöd av 4, 6 och 8 § och i beslut om avvisning av ett ärende som avses i de paragraferna sökas genom besvär hos marknadsdomstolen enligt lagen om rättegång i förvaltningsärenden. Bestämmelser om marknadsdomstolens behandling av ärendet finns i lagen om rättegång i marknadsdomstolen. Sökandet av ändring i beslut som Energimyndigheten fattar i marknadstillsynsärenden har i huvudsak styrts till marknadsdomstolen. De beslut Energimyndigheten fattar har karaktären av marknadstillsynsärenden, för vilka det är motiverat att koncentrera ändringssökandet hos marknadsdomstolen på grund av dess specialkunskap.

Enligt 2 mom. får ändring i marknadsdomstolens beslut sökas genom besvär hos högsta förvaltningsdomstolen. Energimyndigheten är den nationella tillsynsmyndighet som avses i elmarknadsdirektivet. Direktivet förutsätter att medlemsstaterna säkerställer att den nationella tillsynsmyndigheten kan utföra de uppgifter som föreskrivs för den i EU-lagstiftningen på ett objektivt och effektivt sätt. Därför bör Energimyndigheten i ärenden där marknadsdomstolen utgör besvärdomstol ha möjlighet att utan besvärstillståndsförfarande söka ändring i beslut som marknadsdomstolen fattar i tillsynsärenden och i vilka marknadsdomstolen har ändrat eller upphävt myndighetens beslut. Därför föreslås det inte att besvär förfarandet enligt 107 § 1 mom. i lagen om rättegång i förvaltningsärenden ska omfatta tillsynsärenden som avses i lagen, i vilka ändring i Energimyndighetens beslut söks hos marknadsdomstolen.

Enligt 3 mom. tillämpas på sökande av ändring i övrigt lagen om rättegång i förvaltningsärenden.

I 36 § i tillsynslagen föreskrivs det om sökande av ändring i Energimyndighetens tillsynsbeslut som fattas med stöd av 9 § i tillsynslagen.

7.3 Lagen om tillsyn över el- och naturgasmarknaden

2 §. *Tillämpningsområde.* I paragrafen föreskrivs det om tillsynslagens tillämpningsområde. Det föreslås att lagen om ett jämförelseverktyg för elleveransavtal ska inkluderas i lagens tillämpningsområde. Tillsynen över den lagen genomförs inom ramen för den behörighet som föreskrivs för Energimyndigheten i lagen om tillsyn över el- och naturgasmarknaden.

3 §. *Definitioner.* Det föreslås att definitionerna i 1 mom. uppdateras så att de motsvarar elmarknadsdirektivet. Det föreslås att definitionen av förnybar energikälla i 2 punkten ändras så att den motsvarar direktivets ändrade ordalydelse genom att också havsenergi inkluderas i definitionen. Till momentet fogas också nya definitioner som baseras på elmarknadsdirektivet.

Enligt 2 mom. gäller de definitioner om vilka det föreskrivs i 3 § i elmarknadslagen och i 3 § i naturgasmarknadslagen också vid tillämpningen av tillsynslagen.

6 §. *Energimyndighetens uppgifter som nationell energitillsynsmyndighet.* Det föreslås att paragrafen kompletteras med de nya uppgifter de nationella tillsynsmyndigheterna anförtros i elmarknadsdirektivet. 1 mom. 3 punkten kompletteras och till momentet fogas nya 4 a, 4 b, 17 a och 22–24 punkter. De nya uppgifterna gäller tillsynen över Entso för el och EU-enheten för

systemansvariga för distributionssystem, fastställandet av anskaffningsvillkor för produkter och tjänster som är nödvändiga för en säker, tillförlitlig och effektiv drift av elnät, säkerställandet av att den maximala kapacitetsnivån hos sammanlänkningsställningar ställs till förfogande samt övervakning av bedömningarna av nationella, regionala och europeiska resurser tillräcklighet, undanröjandet av otillbörliga hinder och begränsningar för utvecklingen av förbrukningen av egenproducerad el och medborgarenergigemenskaper, utbudet av elleveransavtal med dynamiska priser och utvecklingen i fråga om dem och tillåtligheten i uppsägningsavgifter för elleverans- och aggregeringsavtal.

6 a §. *Energimyndighetens uppgifter som tvistlösningsmyndighet.* Det föreslås att till lagen fogas en ny bestämmelse om Energimyndighetens uppgifter som tvistlösningsmyndighet. Genom den föreslagna bestämmelsen införlivas artikel 6.2 i elmarknadsdirektivet, där det föreskrivs om tillträde till systemet för tredje part, och artikel 17.3 f, där det föreskrivs om efterfrågefleksibilitet via aggregering, i den nationella lagstiftningen. Enligt artikel 6.2 i elmarknadsdirektivet får den systemansvarige för överförings- eller distributionssystemet vägra tillträde till systemet om det saknar nödvändig kapacitet. Vederbörligen motiverade skäl, som särskilt tar hänsyn till artikel 9 och som grundas på objektiva och tekniskt och ekonomiskt motiverade kriterier, ska anges för en sådan vägran. Medlemsstaterna eller, om en medlemsstat föreskrivit detta, tillsynsmyndigheterna i dessa medlemsstater, ska säkerställa att dessa kriterier tillämpas konsekvent och att en systemanvändare som vägrats tillträde har tillgång till ett tvistlösningsförfarande. Enligt artikel 17.3 f i elmarknadsdirektivet ska medlemsstaterna säkerställa att deras relevanta regelverk innehåller ett system för konfliktlösning mellan marknadsaktörer som deltar i aggregering och andra marknadsaktörer, vilket omfattar ansvar för obalanser.

Enligt den föreslagna bestämmelsen ska Energimyndigheten utgöra tvistlösningsmyndighet i enskilda 1) ärenden som en nätanvändare, en innehavare av en energilagringsanläggning eller en kund har fört till myndigheten för myndigheten för avgörande sedan en stamnätsinnehavare eller en distributionsnätsinnehavare nekat tillgång till elnätet, och 2) tvister mellan parter på elmarknaden som bedriver aggregering och andra parter på elmarknaden, inklusive ansvarsfrågor som gäller balansavvikelser i elbalansen. Vid förvägrat tillträde till nätet är det fråga om en sådan situation som avses i artikel 6.2 i elmarknadsdirektivet, när nätinnehavaren förvägrar en nätanvändare eller kund anslutning till elnätet eller överförings- eller distributionstjänster för att elnätet saknar nödvändig kapacitet. I den föreslagna 21 b § i elmarknadslagen föreskrivs det om genomförande av tillgång till elnät samt om förfarandet vid förvägrat tillträde till nätet.

I den föreslagna 29 § föreskrivs det om tvistlösningsförfarande.

6 b §. *Energimyndighetens uppgifter med avseende på det regionala samordningscentrumet.* I den föreslagna nya paragrafen föreskrivs det om Energimyndighetens uppgifter med avseende på det regionala samordningscentrumet, som ska genomföras i nära samråd med andra tillsynsmyndigheter inom systemdriftsregionen. Med systemdriftsregionen avses här det område som omfattas av Sveriges, Finlands, Danmarks och Ålands elsystem. De regionala samordningscentrumen ska bland annat genomföra den samordnade kapacitetsberäkningen, utföra regional dimensionering av reservkapacitet samt analysera och rapportera drift och störningar till stamnätsinnehavarna i driftsregionen. Energimyndigheten ska övervaka systemdriftsregionens regionala samordningscentrums verksamhet i samråd med andra tillsynsmyndigheter i driftsregionen. Avsikten är att inrätta driftsregionens regionala samordningscentrum i Danmark.

I 1 mom. föreskrivs det om Energimyndighetens tillsynsuppgifter med avseende på det regionala samordningscentrumet. Enligt momentet ska Energimyndigheten i nära samråd med andra nationella tillsynsmyndigheter inom systemdriftsregionen 1) godkänna inrättandet av ett reg-

ionalt samordningscentrum och dess på samarbete baserade beslutsfattande i enlighet med artikel 35.1 i elmarknadsförordningen, 2) godkänna kostnaderna för verksamheten vid det regionala samordningscentrumet, 3) säkerställa att det regionala samordningscentrumet förfogar över tillräckliga personella, tekniska och ekonomiska resurser för att utföra sina uppgifter på ett oberoende och opartiskt sätt, och 4) se till att det regionala samordningscentrumet uppfyller sina skyldigheter enligt unionens lagstiftning och nationell lagstiftning.

I 2 mom. föreskrivs det om Energimyndighetens övriga uppgifter med avseende på det regionala samordningscentrumet. Enligt momentet ska Energimyndigheten dessutom i nära samråd med andra nationella tillsynsmyndigheter inom systemdriftsregionen 1) övervaka kvaliteten i det regionala samordningscentrumets verksamhet och årligen rapportera om den till Byrån för samarbete mellan energitillsynsmyndigheter och 2) vid behov föreslå att andra medlemsstater inom systemdriftsregionen ska ge det regionala samordningscentrumet ytterligare uppgifter eller befogenheter.

I 2 mom. föreskrivs det om Energimyndighetens befogenheter vid skötseln av sina uppgifter enligt 1 och 2 mom. Enligt momentet har Energimyndigheten befogenhet att fatta beslut som berör skötseln av de uppgifter som avses i 1 och 2 mom. i samråd med de andra nationella tillsynsmyndigheterna inom systemdriftsregionen. Tillsynsmyndigheternas beslut ska fattas enhälligt. Om tillsynsmyndigheterna inte fattar ett enhälligt beslut i ett ärende som avses i 1 mom. 5 punkten, iakttas förfarandet enligt artikel 6 i förordningen om en byrå för samarbete. Det föreslås att beslutanderätten i ett sådant tillsynsärende i enlighet med artikel 6.10 i förordningen överförs på byrån för samarbete, om tillsynsmyndigheterna inte fattar ett enhälligt beslut i ärendet inom fyra månader från att hörandet inletts. Överföringen av beslutanderätten kan också grunda sig på ett enhälligt beslut av tillsynsmyndigheterna. Beslut som grundar sig på 1 mom. förpliktar det regionala samordningscentret. De besluten verkställs av den nationella tillsynsmyndigheten i den medlemsstat där det regionala samordningscentrumets verksamhetsställe finns.

I 4 mom. föreskrivs det om sökande av ändring i ett beslut som de nationella tillsynsmyndigheterna har fattat i samråd. På sökande av ändring i ett beslut som avses i 1 mom. som de nationella tillsynsmyndigheterna har fattat i samråd tillämpas lagen i den medlemsstat där det regionala samordningscentrumets verksamhetsställe finns.

6 c §. *Energimyndighetens uppgifter för att främja säker, tillförlitlig och effektiv drift av elnätet.* Det föreslås att i elmarknadslagen tas in mer detaljerade bestämmelser än tidigare om elnätsinnehavares ansvar och samarbete för säker, tillförlitlig och effektiv drift av elnätet samt om anskaffning av produkter och tjänster som är nödvändiga för en säker, tillförlitlig och effektiv drift av elnät. Energimyndigheten får fastställa nödvändiga nationella standardiseringsprodukter för säker, tillförlitlig och effektiv drift av elnätet och tekniska krav för dem, om myndigheten bedömer att nationella standardiseringsprodukter gynnar utvecklingen av marknaden för nödvändiga produkter och tjänster för en säker, tillförlitlig och effektiv drift av elnätet. De nationella standardiseringsprodukterna och de tekniska kraven för dem ska bestämmas i ett öppet och inkluderande förfarande i samråd med nätinnehavarna samt berörda parter på elmarknaden och nätanvändare. Bestämmelsens syfte är att säkerställa att anskaffningsvillkoren för produkter och tjänster som är nödvändiga för en säker, tillförlitlig och effektiv drift av elnät främjar uppkomsten av en enhetlig marknad, och att marknaden inte ska fragmenteras till följd av nätinnehavarnas alltför olika anskaffningspraxis. Den nationella tillsynsmyndighetens befogenheter i frågan grundar sig på artikel 17.5, 32.2 och 40.6 i elmarknadsdirektivet.

8 §. *Energimyndighetens övervakning av leveranssäkerheten i fråga om el och naturgas.* Det föreslås att bestämmelserna i paragrafen preciseras så att de motsvarar de nya kraven och förfarandena enligt elmarknadsdirektivet och elmarknadsförordningen. Enligt 1 mom. ska Energimyndigheten i samarbete med andra myndigheter övervaka utvecklingen av balansen mellan utbudet av och efterfrågan på el och naturgas och investeringarna i produktions- och lagringskapacitet i förhållande till leveranssäkerheten, el- och naturgasnätens kvalitet och nivån på underhållet av dem samt åtgärder för att täcka toppar i efterfrågan på el och naturgas och hantera brister i leveranserna från leverantörernas sida.

I 2 mom. föreskrivs det om de berättelser om leveranssäkerheten i fråga om el respektive naturgas som Energimyndigheten ska publicera. I 2 mom. föreslås det att skyldigheten att lämna berättelsen om leveranssäkerheten i fråga om el till kommissionen upphävs. Framöver kontrolleras leveranssäkerheten i fråga om el på EU-nivå med stöd av elmarknadsförordningen. I kapitel IV i förordningen föreskrivs det närmare om förfaranden för bedömningen av resurstillräckligheten.

8 a §. *Energimyndighetens övervakning av utvecklingen av smarta elnät.* I den föreslagna nya paragrafen föreskrivs det om övervakningen av utvecklingen av smarta nät i enlighet med kraven i elmarknadsdirektivet. Enligt 1 mom. ska Energimyndigheten övervaka åtgärderna för utveckling av smarta elnät. Vid övervakningen ska det särskilt beaktas hur åtgärderna främjar energieffektiviteten och integrationen av energi från förnybara källor i elsystemet. Myndigheten ska bedöma huruvida nätinnehavaren i tillräcklig mån utnyttjar efterfrågeflexibilitet, energieffektivitet, energilagringsanläggningar eller andra resurser som alternativ till en utvidgning av systemet.

I det föreslagna 2 mom. föreskrivs det om skyldigheten att publicera en nationell rapport vart annat år. I rapporten ska rekommendationer vid behov framföras i fråga om utvecklingen av smarta elnät. Rapporten ska utarbetas och lämnas till ministeriet senast den 31 juli.

10 §. *Villkor och metoder som fastställs av Energimyndigheten.* I paragrafen föreskrivs det om Energimyndighetens befogenhet i egenskap av nationell tillsynsmyndighet att utöva förhands-tillsyn. Det föreslås att paragrafen uppdateras till följd av ändringar i elmarknadsdirektivet och att till dess 1 mom. fogas nya 6 a och 6 b punkter.

Enligt 6 a punkten ska Energimyndigheten fastställa anskaffningsvillkoren för nödvändiga produkter och tjänster för en säker, tillförlitlig och effektiv drift av elnätsinnehavarens nät. Med anskaffningsvillkoren för produkter och tjänster som är nödvändiga för en säker, tillförlitlig och effektiv drift av nätet avses de i 23 a § i elmarknadslagen föreskrivna anskaffningsvillkoren för produkter och tjänster som är nödvändiga för en säker, tillförlitlig och effektiv drift av nätet om vilka det föreskrivs i 23 a § i elmarknadslagen och de i 52 a § föreskrivna anskaffningsvillkoren för flexibilitetstjänster samt distributionsnätsinnehavarens i 56 a § föreskrivna eventuella avgifter för anskaffning av tjänster för en säker, tillförlitlig och effektiv drift av nätet. Den nationella tillsynsmyndighetens befogenheter i frågan grundar sig på artikel 31.6–31.8, 40.6 och 59.1 d i elmarknadsdirektivet.

Med stöd av punkt 6 b i momentet ska Energimyndigheten fastställa kalkylmetoden för fastställande av ersättning för kostnadseffekterna av den flexibilitet som aktiveras av en oberoende aggregator som agerar på elmarknaden. Den nationella tillsynsmyndighetens befogenheter i frågan grundar sig på artikel 17.4 i elmarknadsdirektivet.

Den materiellträttsliga grunden för villkor och kalkylmetoder som fastställs enligt 12 § i tillsynslagen utgörs av de föreslagna paragraferna i elmarknadslagen och eventuella bestämmelser som utfärdas i EU-lagstiftningen.

12 a §. Publicering av beslut om fastställande. I 1 mom. föreskrivs det om Energimyndighetens skyldighet att publicera de beslut om fastställande som avses i 10 och 11 §. I samband med ett beslut om fastställande ska detaljerade uppgifter publiceras om de i 10 § avsedda metoderna och kostnaderna för fastställande av avkastningen av nättinnehavarens nätverksamhet och de avgifter som tas ut för överförings- och distributionstjänster, med undantag för sådana uppgifter som enligt 24 § 1 mom. 20 punkten i lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet (621/1999) är sekretessbelagda, såsom till exempel privata affärshemligheter. Bestämmelsen grundar sig på artikel 59.9 i elmarknadsdirektivet.

I det föreslagna 2 mom. ingår en ny bestämmelse, enligt vilken Energimyndigheten innan de i 10 § avsedda besluten om fastställande meddelas ska ordna ett offentligt hörande där de verksamhetsutövare beslutet om fastställande gäller, deras kunder och andra intressegrupper ges möjlighet att uttrycka sina åsikter om innehållet i besluten om fastställande samt om de metoder och villkor som anges i dem. Om det i Europeiska unionens lagstiftning som avses i 2 § föreskrivs att beslutet om fastställande ska föregås av ett offentligt hörande, tillämpas det förfarande som föreskrivs i Europeiska unionens lagstiftning på ordnandet av det offentliga hörandet. De beslut om fastställande som avses i 10 § har stor betydelse inte enbart för de verksamhetsutövare de gäller utan också för deras kunder och andra intressegrupper. Därför är det viktigt att öka transparensen i fråga om de metoder och villkor besluten om fastställande gäller samt motiveringarna till dem. De verksamhetsutövare besluten om fastställande gäller får också möjlighet att innan besluten om fastställande fattas framföra sina åsikter om de metoder och villkor som är under beredning. Den möjligheten bidrar till ett större förtroende gentemot myndigheternas verksamhet.

29 §. Procedurer för tvistlösningsförfarande. I den föreslagna paragrafen föreskrivs det om procedurer för situationer när Energimyndigheten utgör tvistlösningsmyndighet enligt 6 a §. Genom den föreslagna bestämmelsen införlivas artikel 60.2 i elmarknadsdirektivet, där det föreskrivs om de beslut tillsynsmyndigheten fattar i egenskap av tvistlösningsmyndighet, i den nationella lagstiftningen.

Enligt 1 mom. ska Energimyndigheten behandla krav som berör tvistlösningsförfarande inom två månader från det att myndigheten mottagit begäran. Energimyndigheten kan förlänga fristen för behandlingen med högst två månader, om behandlingen av kravet förutsätter att ytterligare uppgifter inhämtas. Efter detta kan behandlingstiden ytterligare förlängas, om den som framställt kravet samtycker till detta.

Till skillnad från tillsynsären den finns det minst två parter i ett tvistlösningsförfarande. I domskälen i ärendet C-578/18 (Energimyndigheten) ansåg EU-domstolen utifrån bestämmelserna i direktiv 2009/72/EG som helhet att när tillsynsmyndigheten utgör tvistlösningsorgan utanför domstol har parterna i en sådan tvist rätt att söka ändring i tillsynsmyndighetens beslut med anledning av ett sådant besvär, om beslutet är oförmånligt för parterna. I det föreslagna 2 mom. ingår därför en förtydligande bestämmelse, enligt vilken parterna i ett tvistlösningsförfarande har rätt att söka ändring i ett beslut som fattas i tvistlösningsförfarande. En egentlig bestämmelse om ändringssökande finns i 36 §.

36 §. Sökande av ändring i Energimyndighetens beslut. I paragrafen föreskrivs det om sökande av ändring i Energimyndighetens beslut. Det föreslås att till 1 mom. fogas en bestämmelse om sökande av ändring i ett beslut som Energimyndigheten har fattat i tvistlösningsförfarande. Till

4 mom. flyttas en specialbestämmelse om besvär över beslut av marknadsdomstolen från 37 § som föreslås upphävas. Dessutom preciseras hänvisningarna i bestämmelsen om sökande av ändring till lagen om lagen om rättegång i förvaltningsärenden. Till övriga delar motsvarar bestämmelserna i paragrafen gällande lag. Med undantag för 1 mom. innebär de föreslagna ändringarna i paragrafen ingen förändring av innehållet i gällande lag. Därför behöver ingen övergångsbestämmelse föreslås i bestämmelsen om ändringssökande.

På ändringssökande tillämpas lagen om rättegång i förvaltningsärenden och det förfarande som det föreskrivs om i den till den del inga specialbestämmelser om ändringssökande utfärdats i denna lag. De processuella förfaranden för sökande av ändring i Energimyndighetens beslut som avviker från lagen om rättegång i förvaltningsärenden grundar sig på bestämmelserna i elmarknadsdirektivet och naturgasmarknadsdirektivet om den nationella tillsynsmyndighetens befogenheter och om behandling av ärenden vid den nationella tillsynsmyndigheten.

En viktig princip i fråga om sökande av ändring i beslut som Energimyndigheten fattar i egenskap av nationell tillsynsmyndighet föreslås vara att det föreskrivs om sökande av ändring i Energimyndighetens beslut som gäller efterlevnaden av denna lag eller bestämmelser som utfärdats med stöd av den eller av beslut som Energimyndigheten meddelat med stöd av denna lag i lagen om tillsyn över el- och naturgasmarknaden, och inte i elmarknadslagen eller i naturgasmarknadslagen. Motsvarande princip tillämpas också i fråga om tillsyn över lagen om åtskillnad av innehavare av överföringsnät för naturgas och lagen om ett jämförelseverktyg för elleveransavtal. Energimyndigheten fattar sina beslut om tillsyn över de lagarna inom ramen för den befogenhet den ges i denna lag.

Besvärsvägen styrs till marknadsdomstolen i fråga om Energimyndighetens tillsynsbeslut samt i fråga om beslut som har samband med marknadstillsynen och som påverkar marknadstställningen för de företag som är föremål för tillsyn. Det gör det också möjligt att koncentrera sakkunskapen om ekonomiska bestämmelser om marknadstillsyn hos besvärdomstolen. Besvärsvägen styrs till förvaltningsdomstolen för beslut om tillsyn över koncessioner för elnätsföretag.

Det omprövningsförfarande om vilket det föreskrivs i 7 a kap. i förvaltningslagen tillämpas inte på Energimyndighetens beslut med stöd av denna lag. Det finns i praktiken ingen grund för att tillämpa omprövningsförfarandet i regeringsärenden, eftersom Energimyndighetens beslut i sådana ärenden inte är av masskaraktär eller summariska. Ärenden som berör reglering och marknadskontroll är dessutom i regel verkställbara oberoende av ändringssökande. Dessutom tillämpar Energimyndigheten i sina beslutsprocesser ett förfarande med förhandsgranskning i fråga om fakta i ärendet.

I 1 mom. specificeras de situationer när besvärsvägen för ett beslut som Energimyndigheten fattar går till marknadsdomstolen. Ändring i beslut som Energimyndigheten har meddelat med stöd av 6 a §, 3 och 4 kap. samt 25 a och 25 b §, i beslut som Energimyndigheten i egenskap av nationell energitillsynsmyndighet har meddelat med stöd av den unionslagstiftning som avses i 2 § och i Energimyndighetens beslut om att avvisa ett ärende som avses i de bestämmelser som nämns ovan får sökas genom besvär hos marknadsdomstolen. Bestämmelser om marknadsdomstolens behandling av ärendet finns i lagen om rättegång i marknadsdomstolen. Marknadsdomstolen är alltså den huvudsakliga besvärdomstolen för besvär som Energimyndigheten fattar med stöd av denna lag.

I 2 mom. specificeras de situationer när besvärsvägen för ett beslut som Energimyndigheten fattar går till förvaltningsdomstolen. Ändring i andra beslut som Energimyndigheten har meddelat med stöd av denna lag än sådana som avses i denna paragraf får sökas genom besvär hos

förvaltningsdomstolen. Förvaltningsdomstolen handlägger besvär över beslut som Energimyndigheten fattar inom ramen för koncessionstillsynen.

Enligt 3 mom. får beslut av Energimyndigheten om att utföra granskningar eller ge handräckning inte överklagas genom separata besvär.

I 4 mom. förskrivs det om sökande av ändring i marknadsdomstolens beslut. Enligt den bestämmelsen får ändring i marknadsdomstolens beslut sökas genom besvär hos högsta förvaltningsdomstolen. Marknadsdomstolens beslut med anledning av besvär över beslut som Energimyndigheten har meddelat med stöd av 6 a, 10, 11, 13 eller 14 § ska iakttas trots besvär, om inte högsta förvaltningsdomstolen bestämmer något annat. Energimyndigheten är den nationella tillsynsmyndighet som avses i elmarknadsdirektivet och elmarknadsförordningen samt i europaparlamentets och rådets direktiv 2009/73/EG om gemensamma regler för den inre marknaden för naturgas och om upphävande av direktiv 2003/55/EG och i europaparlamentets och rådets förordning (EG) Nr 715/2009 om villkor för tillträde till naturgasöverföringsnäten och om upphävande av förordning (EG) nr 1775/2005. De direktiven förutsätter att medlemsstaterna säkerställer att den nationella tillsynsmyndigheten kan utföra de uppgifter som föreskrivs för den i EU-lagstiftningen på ett objektivt och effektivt sätt. Därför bör Energimyndigheten i ärenden där marknadsdomstolen utgör besvärdomstol ha möjlighet att utan besvärstillståndsförfarande söka ändring i beslut som marknadsdomstolen fattar i tillsynsärenden och i vilka marknadsdomstolen har ändrat eller upphävt myndighetens beslut. Därför föreslås det inte att något besvärstillståndsförfarande ska tillämpas på sådana tillsynsärenden i vilka ändring i Energimyndighetens beslut söks hos marknadsdomstolen.

I 1 och 2 mom. ingår hänvisningar till den upphävda förvaltningsprocesslagen. Det föreslås att de överflödiga och föråldrade hänvisningarna upphävs. För tydlighetens skull föreslås det att hänvisningen till lagen om rättegång i förvaltningsärenden flyttas till ett särskilt nytt 5 mom. Enligt det momentet tillämpas på sökande av ändring i förvaltningsdomstol i övrigt lagen om rättegång i förvaltningsärenden.

37 §. Sökande av ändring i beslut av förvaltningsdomstolen eller marknadsdomstolen. I paragrafen föreslås det om sökande av ändring i beslut av förvaltningsdomstolen eller marknadsdomstolen. Det föreslås att paragrafen upphävs.

Det föreslås att en del av bestämmelserna i 1 mom. flyttas till 36 och 38 §. I 36 och 37 § föreslås det dock att den bestämmelse upphävs, enligt vilken ändring i beslut av marknadsdomstolen får sökas genom besvär hos högsta förvaltningsdomstolen. Enligt 106 § i lagen om rättegång i förvaltningsärenden får besvär anföras över beslut genom vilket en förvaltningsdomstol har avgjort eller avvisat ett ärende. Till denna del föreslås det att bestämmelsen i tillsynslagen upphävs, eftersom den är onödig då den överlappar en bestämmelse i en tillämplig allmän lag. Besvärstillståndsförfarandet enligt 107 § 1 mom. i lagen om rättegång i förvaltningsärenden tillämpas på sökande av ändring i förvaltningsdomstolens beslut. Genom den föreslagna hänvisningen i 36 § 5 mom. styrs sökandet av ändring i förvaltningsdomstolens beslut.

I 2 mom. ingår en bestämmelse om Energimyndighetens rätt att söka ändring i besvärdomstolens beslut. Enligt 109 § 2 mom. i lagen om rättegång i förvaltningsärenden har den myndighet som fattat det ursprungliga förvaltningsbeslutet rätt att anföras besvär över ett sådant beslut av förvaltningsdomstolen genom vilket domstolen har upphävt myndighetens beslut eller ändrat det. Momentet utgör därför en onödig överlappning av en allmän lag. Energimyndighetens rätt att söka ändring kvarstår oförändrad, eftersom den allmänna lagen också gäller situationer som avses i tillsynslagen. Därför behöver Energimyndighetens rätt att söka ändring inte längre nämnas uttryckligen i tillsynslagen, och det föreslås att den bestämmelsen upphävs.

38 §. Verkställbarhet av Energimyndighetens beslut. I paragrafen föreskrivs det om verkställbarhet av Energimyndighetens beslut. Enligt bestämmelsen ska ett beslut som Energimyndigheten har meddelat med stöd av denna lag iakttas även om det överklagats, om inte Energimyndigheten eller förvaltningsdomstolen bestämmer något annat. Ett beslut som gäller återbetalning till en enskild kund av avgifter som tagits ut på felaktiga grunder eller ett beslut som gäller utdömmande av vite får dock inte verkställas innan det har vunnit laga kraft.

I paragrafens sista sats ingår en föråldrad hänvisning till den upphävda förvaltningsprocesslagen. Den materiella hänvisningen i 36 § till den allmänna lag som iakttas vid förvaltningsdomstolarna är tillräcklig för att omfatta alla situationer när ändring söks enligt den satsen utan att hänvisningen upprepas. Av dessa skäl föreslås det att stasen i fråga stryks i 38 §.

Genom de föreslagna ändringarna i 38 § i tillsynslagen förändras inte lagens innehåll, och därför föreslås det ingen övergångsbestämmelse i denna lag.

7.4 Lagen om Energimyndigheten

1 §. Uppgifter. I 1 § föreskrivs det om Energimyndighetens uppgifter. Det föreslås att till 2 mom. fogas en bestämmelse enligt vilken Energimyndigheten sköter de uppgifter som myndigheten har enligt lagen om ett jämförelseverktyg för elleveransavtal.

7.5 Lagen om rättegång i marknadsdomstolen

1 kap. Allmänna bestämmelser

2 §. Konkurrens- och tillsynsärenden. I 1 kap. 2 § föreskrivs det om de ärenden marknadsdomstolen handlägger som konkurrens- och tillsynsärenden. Det föreslås att till 2 mom. fogas en bestämmelse enligt vilken marknadsdomstolen som konkurrens- och tillsynsärenden handlägger de ärenden som hör till dess behörighet enligt lagen om ett jämförelseverktyg för elleveransavtal.

7.6 Lagen om tvistenämnden för energimarknaden

1 kap. Nämndens behörighet och uppgifter

1 §. Tvistenämnden för energimarknaden. I paragrafen föreskrivs det om nämndens syfte och karaktär. Tvistenämnden för energimarknaden föreslås vara ett oavhängigt och opartiskt rättsskyddsorgan som behandlar elmarknadstvister som anhängiggjorts av andra slutförbrukare än konsumenter. Nämndens syfte är att utgöra det tvistlösningsorgan som avses i artikel 26 i elmarknadsdirektivet för besvär som anförs av andra slutförbrukare än konsumenter i fråga om elföretag. Konsumenttvistenämnden föreslås utgöra tvistlösningsorgan enligt artikel 26 i elmarknadsdirektivet för besvär som anförs av konsumenter i fråga om elbolag.

2 §. Definitioner. I paragrafen definieras de viktigaste termerna i lagen. Definitionerna och lagens terminologi motsvarar definitionerna i elmarknadslagen och elmarknadsdirektivet. Definitionen av slutförbrukaren motsvarar definitionen av slutförbrukare i elmarknadslagen. Definitionen av konsument motsvarar definitionen av hushållskund i elmarknadsdirektivet.

3 §. Nämndens behörighet. I paragrafen föreskrivs det om nämndens uppgifter och behörighet. Nämnden har till uppgift att ge rekommendationer om hur enskilda tvister bör lösas i de tvister som förtecknas i paragrafen. Nämndens behörighet omfattar inte enbart privaträttsliga tvister,

utan också tvister som uppkommer vid tillämpningen av elmarknadslagen och bestämmelser som utfärdats med stöd av den.

Enligt paragrafen har nämnden till uppgiften att ge rekommendationer om hur enskilda tvister bör lösas i ärenden som gäller rättigheter och skyldigheter enligt elmarknadslagen för elföretag och andra slutförbrukare än konsumenter eller i ärenden som gäller sådana elavtal som avses i V avdelningen i elmarknadslagen som andra slutförbrukare än konsumenter för till nämnden för prövning.

4 §. Övriga uppgifter. I paragrafen föreskrivs det om nämndens övriga uppgifter. Enligt paragrafen kan nämnden ge utlåtanden till domstolarna när dessa behandlar ärenden som hör till nämndens behörighet. Nämnden beslutar självständigt om den ger ett begärt utlåtande. I typiska fall ger nämnden utlåtanden i sådana frågor i vilka den har bildat praxis. Begäranden om utlåtanden kan också göras i sådana frågor i vilka det inte är möjligt att ta ställning till tvisten utan att vittnen hörs i domstol. Därför är det ändamålsenligt att lämna till nämndens prövning huruvida den ska ge ett utlåtande eller inte. Nämnden kan ge ett utlåtande på begäran av den domstol eller en part eller på eget initiativ.

2 kap. **Nämndens sammansättning**

5 §. Medlemmar och föredragande. I paragrafen föreskrivs det om nämndens sammansättning.

Enligt 1 mom. har nämnden ordförande och en viceordförande samt högst sju andra medlemmar. Varje medlem har en personlig suppleant. Alla medlemmar är i bisyssla.

Enligt 2 mom. finns vid nämnden en eller flera föredragande i bisyssla.

Enligt 3 mom. leder ordförande nämnden och svarar för dess resultat. Det föreskrivs närmare om ordförandens uppgifter genom förordning av arbets- och näringsministeriet och de anges också i nämndens arbetsordning.

6 §. Medlemmarnas och föredragandenas behörighet. I paragrafen föreskrivs det om behörighetskrav för medlemmarna och föredraganden.

Enligt 1 mom. krävs av ordföranden och viceordföranden för det första allmän behörighet för domartjänst. Det föreskrivs om allmän behörighet för domartjänst i domstolslagen (673/2016). Enligt 10 kap. 1 § i den lagen kan till domare utnämnas rättrådiga finska medborgare som har avlagt annan högre högskoleexamen i juridik än magisterexamen i internationell och komparativ rätt och som genom sin tidigare verksamhet vid en domstol eller i andra uppgifter har visat att de har sådana insikter i tjänstens uppgiftsområde som en framgångsrik skötsel av tjänsten förutsätter samt behövliga personliga egenskaper. Enligt 9 § i samma kapitel ska den som utnämns till domare dessutom ha utmärkta muntliga och skriftliga kunskaper i befolkningsmajoritetens språk inom domstolens domkrets samt vid tvåspråkiga domstolar nöjaktig förmåga att i tal och skrift använda det andra språket. Av ordföranden och viceordföranden krävs också god förtrogenhet med elmarknaden. God förtrogenhet kan uppnås till exempel genom verksamhet i nämnden, hos någon annan myndighet som handlägger elmarknadsfrågor eller vid en domstol, eller genom juridisk forskning.

I 2 mom. föreskrivs det om behörighetskrav för nämndens övriga medlemmar. Av medlemmarna krävs en högre högskoleexamen som är lämplig för uppdraget och förtrogenhet med elmarknaden och energimarknaden i övrigt, näringslivet eller företagsverksamhet. En högre högskoleexamen som är lämplig för uppdraget kan till exempel vara en högre högskoleexamen i

juridik, teknologi, nationalekonomi eller ekonomi. Av minst en medlem krävs högre juridisk högskoleexamen. Det som föreskrivs om medlemmar gäller också suppleanter. I behörighetskraven för medlemmarna betonas medlemmarnas sakkunskap i de frågor som hör till nämndens behörighet. Avsikten är att nämnden ska ha en tillräcklig och mångsidig sakkunskap om rättsliga frågor, elmarknaden samt näringslivet och företagsverksamhet.

Enligt 3 mom. krävs av den som förordnats till föredragande högre juridisk högskoleexamen eller någon annan högre högskoleexamen som är lämplig för uppdraget. En högre högskoleexamen som är lämplig för uppdraget kan till exempel vara en högre högskoleexamen i teknologi, nationalekonomi eller ekonomi.

7 §. Utnämning och förordnande av medlemmar. I paragrafen föreskrivs det om utnämning och förordnande samt entledigande av medlemmar i nämnden.

Enligt 1 mom. utnämns nämnden av statsrådet för fyra år i sänder. Bestämmelsen gäller ordföranden, vice ordföranden, medlemmarna och medlemmarnas suppleanter. Medlemmarnas mandat fortsätter tills nya medlemmar har förordnats. Om en ny medlem behövs i nämnden, förordnar arbets- och näringsministeriet en medlem för återstoden av mandatperioden.

Enligt 2 mom. får medlemmar, suppleanter och föredragande inte skiljas från sitt uppdrag utan vägande skäl. Medlemmar, suppleanter och föredragande i nämnden står inte i tjänsteförhållande till nämnden. Statstjänstemannalagen (750/1994) tillämpas därför inte på dem. I momentet säkerställs också den oberoende ställningen för de personer som deltar i tvistlösning, på vilka statstjänstemannalagen inte tillämpas.

En person som avses i bestämmelsen får skiljas från sitt uppdrag om det finns ett vägande skäl. Som sådant kan betraktas till exempel en grov överträdelse eller försummelse av skyldigheter som följer av lag eller bestämmelser på lägre nivå och som väsentligt inverkar på uppdraget, såsom att ta emot anvisningar av någon annan eller brott mot sekretessplikten. Också det att personen av personliga skäl inte längre förmår sköta sitt uppdrag kan vara en grund för entledigande.

8 §. Tjänsteansvar och jäv. I paragrafen föreskrivs det om tjänsteansvar och jäv för medlemmar och föredragande i nämnden.

Enligt 1 mom. handlar medlemmarna och föredragandena i nämnden under tjänsteansvar. Eftersom medlemmarna och föredragandena i bisyssla inte är tjänstemän vid nämnden, behövs en särskild bestämmelse om deras tjänsteansvar.

Enligt 2 mom. tillämpas i huvudsak bestämmelserna om domarjäv i fråga om jäv för medlemmarna och föredragandena. Bestämmelser om domarjäv finns i 13 kap. i rättegångsbalken.

13 kap. 7 § 2 mom. i rättegångsbalken tillämpas dock inte på medlemmar och föredragande i nämnden. Enligt den bestämmelsen är en domare jävig att på nytt i samma domstol behandla samma ärende eller en del av det, om det finns grundad anledning att misstänka att domaren har en förhandsinställning i saken på grund av ett avgörande som domaren tidigare har träffat i saken eller av någon annan särskild orsak. Undantagsbestämmelsen behövs för att eventuella felaktiga beslut ska kunna korrigeras i enlighet med 19 § i den sammansättning som fattat beslutet i fråga utan behov av att särskilt utreda en medlems eller föredragandes eventuella förhandsinställning i saken.

På nämndens verksamhet tillämpas inte jäv enligt 14 § 2 mom. i lagen om medling i tvistemål och stadfästelse av förlikning i allmänna domstolar (394/2011). Enligt det momentet får en medlare inte vara domare i en rättegång om en sak i vilken han eller hon har varit medlare. Vid tvistenämnden för energimarknaden bör föredraganden under beredningen av ett ärende eftersträva förlikning, och vid behov lägga fram ett förslag som främjar förlikning. Det är dock inte fråga om förlikning enligt lagen om medling i tvistemål och stadfästelse av förlikning i allmänna domstolar. Därför bör frågan om huruvida förlikningen medför jäv bedömas enligt de allmänna grunderna i 13 kap. i rättegångsbalken.

3 kap. **Handläggning och avgörande av en elmarknadstvist**

9 §. Inledande och beredning av ett ärende. Enligt 1 mom. inleds ett ärende vid nämnden genom en skriftlig eller elektronisk ansökan. För tydlighetens skull nämns elektronisk ansökan särskilt i momentet, och på den tillämpas lagen om elektronisk kommunikation i myndigheternas verksamhet (13/2003).

Enligt 2 mom. ska ett bemötande av ansökan begäras av sökandens motpart. Inget bemötande behöver dock begäras om ansökan konstateras vara uppenbart grundlös. Principen om hörande är en grundläggande regel för opartisk prövning. Den förutsätter också att en part i en tvist delges det material som den andra parten lämnat nämnden och som eventuellt kan inverka på avgörandet.

Enligt momentet behöver bemötandet inte vara skriftligt. På avgivande av muntligt bemötande tillämpas 37 och 42 § i förvaltningslagen (434/2003). Detsamma gäller partens möjlighet att lämna muntlig tilläggsutredning.

Enligt 3 mom. får nämnden avgöra ett ärende också när ett i 2 mom. avsett bemötande inte har lämnats in. Bestämmelsen motsvarar vad som föreskrivs i lagen om konsumenttvistenämnden, och i tillämpliga delar bestämmelserna om tredskodom i rättegångsbalken. I paragrafen ingår dock ingen hänvisning till tredskodom och rättegångsbalken. Det har ansetts ändamålsenligt att nämnden i likhet med konsumenttvistenämnden har större prövningsrätt än en domstol när ett ärende avgörs uteslutande utifrån den ena partens uppgifter.

Enligt 4 mom. ska förlikning eftersträvas under beredningen av ett ärende, och vid behov ska ett förslag som främjar förlikning läggas fram. Enligt momentet får det under beredningen också föreslås att sökanden avstår på sitt krav på handläggning av ärendet. Ett förslag om avstående får göras om det med beaktande av tillämplig lagstiftning, rättspraxis eller nämndens beslutspraxis är uppenbart att avgörandet i ärendet skulle gå emot sökanden.

10 §. Utredning av ett ärende. Enligt 1 mom. får nämnden i syfte att utreda ett ärende höra sakkunniga, inhämta utlåtanden och andra utredningar samt förrätta syn. Nämnden svarar själv för kostnaderna för utredning av ett ärende som avses i momentet.

I 2 mom. föreskrivs det om jäv för en sakkunnig som nämnden anlitar i förhållande till saken eller en part. En person som står i sådant förhållande till en part eller till saken att personens trovärdighet äventyras får inte anlitas som sakkunnig. Bestämmelsen motsvarar 17 kap. 34 § i rättegångsbalken om sakkunnigjäv.

11 §. Avstående från avgörande eller behandling av ett ärende. I 1 föreskrivs det att om det är känt att ett ärende har inletts eller avgjorts vid domstol, får nämnden inte avgöra det.

I 2 mom. föreskrivs det om möjligheten för nämnden att lämna ett ärende obehandlat. Utgångspunkten är att nämnden ska behandla de besvär som väcks hos den. I vissa situationer föreslås nämnden dock ha rätt att avvika från principen om avgörandetvång. Det är inte ändamålsenligt att använda nämndens resurser för att bereda och avgöra sådana ärenden som innebär överlappande arbete med andra organ som handlägger motsvarande ärenden eller i vilka ett avgörande inte är till nytta för parterna, eller som det av något annat skäl inte är ändamålsenligt att nämnden handlägger.

Enligt 2 mom. 1 punkten behöver nämnden inte avgöra ett ärende, om ett avgörande i ärendet förutsätter att muntliga bevismedel används. Med muntliga bevismedel avses hörande av vittnen under ed eller försäkran och hörande av sakkunniga under sanningsförsäkran. Handläggningen i nämnden är skriftlig, och parterna är inte närvarande vid sammanträdena. Eftersom nämnden inte själv får använda muntliga bevismedel, behövs handräckning av domstol för hörande av vittnen och parter. Ett sådant förfarande lämpar sig dock dåligt för förfarandet i nämnden, som är avsett att vara flexibelt och formfritt. Det finns därför skäl att behandla sådana ärenden som förutsätter muntlig bevisning vid domstolarna.

I samma ärende kan ingå sådana tvistefrågor som kan utredas och avgöras utifrån skriftligt material och frågor som förutsätter muntlig bevisning. I sådana fall kan nämnden ge en lösningsrekommendation i de frågor som utretts och låta bli att avgöra de frågor som inte tillförlitligt kan utredas med de metoder som står till nämndens förfogande.

Enligt 2 punkten behöver nämnden inte avgöra ett ärende, om ärendet har inletts eller avgjorts utanför domstol i något annat organ för lösning av tvister. Bestämmelsens syfte är att undvika överlappande arbete med andra organ som handlägger motsvarande ärenden. Sådana organ som avses i punkten är till exempel skiljemannaförfarande och andra avtalsbaserade organ.

Enligt 3 punkten utgör sökandens motparts konkurs en grund för att inte avgöra ett ärende. Det är ändamålsenligt att ärenden som gäller konkursfordringar och eventuell protestering av dem handläggs i ett i konkurslagen (120/2004) föreskrivet förfarande.

Enligt 4 punkten behöver ett ärende inte avgöras, om det inte är ändamålsenligt att behandla ärendet i nämnden på grund av att det är exceptionellt komplicerat och svårt att utreda. Avsikten är inte att ett ärende inte ska behöva avgöras enbart därför att det innehåller juridiskt krävande och svårlösta frågor. Det är centralt att ärendet till sin omfattning och art i övrigt är sådant att det inte är ändamålsenligt att det utreds och en rekommendation utfärdas i ett nämndförfarande. Utredningen av ett sådant ärende kan uppta oskäligt stora resurser för nämnden, och också annars är det ofta mer rationellt att ett sådant ärende hänskjuts direkt till domstol.

Enligt 3 mom. fattas ett beslut om att inte behandla ett ärende av ordföranden eller vice ordföranden. Om nämnden inte behandlar en ansökan som har getts in till nämnden, ska den ge sökanden och sökandens motpart ett motiverat beslut om ärendet. Det motiverade beslutet ska innehålla såväl beslutet om att inte behandla ärendet samt en utredning över beslutets grunder.

Enligt 4 mom. förfaller behandlingen av ett ärende i nämnden om sökanden återkallar sin ansökan. Sökanden får återkalla sin ansökan i vilket skede av behandlingen som helst.

12 §. Avgörande av ärenden i nämnden samt beslutförhet vid sammanträde. I paragrafen föreskrivs det om avgörande av ärenden i nämnden. Det huvudsakliga avgörandesättet är att beslut fattas vid nämndens sammanträde.

Enligt 1 mom. avgörs ärendena vid nämndens sammanträden på föredragning och utifrån skriftligt material. Som föredragande verkar en till uppgiften förordnad föredragande vid nämnden.

I 2 mom. föreskrivs det om beslutförhet vid nämndens sammanträde. Nämndens sammanträde är beslutfört när ordförande eller vice ordförande samt minst två andra medlemmar är närvarande.

13 §. Avgörande av ärenden i andra fall. I paragrafen föreskrivs det om avgörande av vissa ärenden i summariskt förfarande.

Enligt paragrafen får ordföranden och vice ordföranden få ensam avgöra ett ärende på föredragning, om nämndens beslutspraxis i likartade ärenden är vedertagen, samma tviste fråga har avgjorts genom ett tidigare beslut av nämnden, eller ärendet är uppenbart ogrundat, av ringa betydelse eller klart i fråga om sak och enkelt i rättslig mening. Dessutom förutsätts det att den som avgör ärendet och föredraganden är eniga om beslutet.

14 §. Omröstning. I paragrafen föreskrivs det om de omröstningsregler som ska iaktas vid nämndens sammanträden. Omröstningsreglerna följer i huvuddrag omröstningsreglerna för domstolar. Motsvarande omröstningsregler iaktas också i konsumenttvistenämnden.

Enligt paragrafen tillämpas på omröstning vid nämndens sammanträden 23 kap. 1, 3–6 och 8 § i rättegångsbalken.

Enligt 23 kap. 1 § i rättegångsbalken ska omröstning förrättas om domstolens medlemmar inte under överläggningen i rätten når enighet om avgörandet. Röstningen sker enligt tjänsteår så att den yngsta medlemmen säger sin mening först och ordföranden sist. Enligt 3 § i samma kapitel ska meningarna motiveras. En medlem som förenar sig om en tidigare framförd åsikt ska motivera sin mening endast om motiveringen avviker från vad som har framförts tidigare. I 4 § i samma kapitel föreskrivs det att om det uppstår olika meningar om hur omröstningen ska förrättas eller om resultatet av omröstningen, ska det röstas särskilt om denna fråga. Bestämmelserna om omröstning i tvistemål ska då iaktas. I 5 § i samma kapitel föreskrivs det att om flera yrkanden eller ett kvittningsanspråk har framställts i ett tvistemål, ska en särskild omröstning hållas om vart och ett av dem. Detsamma gäller om det i ett mål om ett och samma yrkande finns flera frågor som inverkar på domslutet. En medlem av domstolen ska uttala sig om varje fråga som domstolen ska avgöra. Enligt 6 § i samma kapitel ska vid omröstningen den mening gälla som omfattas av mer än hälften av medlemmarna. Vid lika röstetal gäller den mening som ordföranden omfattar. I 8 § i samma kapitel föreskrivs det att om omröstningen gäller penningbelopp eller något annat yrkande av viss storlek och om vid omröstningen flera meningar än två har fått understöd utan att någon av dem ska gälla enligt 6 §, ska de röster som givits för det till beloppet högsta yrkandet läggas samman med de röster som har avgivits för det yrkande som kommer närmast, och om det behövs, ska sammanläggningen fortsätta till dess någon mening ska gälla enligt 6 §.

15 §. Rekommendation om hur ärendet bör avgöras. I den föreslagna paragrafen ingår en bestämmelse om frist för rekommendation om hur ärendet bör avgöras. På så sätt uppfylls kravet enligt artikel 26 i elmarknadsdirektivet på en effektiv alternativ tvistlösningsmekanism. Bestämmelsen motsvarar vad som föreskrivs i lagen om konsumenttvistenämnden.

En rekommendation till avgörande av ärendet med motivering ska ges skriftligen senast 90 dagar från det att nämnden har haft tillgång till allt det material som behövs för att avgöra ärendet. I ytterst komplicerade tvister får nämnden enligt prövning förlänga fristen på 90 dagar. Parterna

ska då underrättas om att fristen har förlängts samt om den uppskattade tidpunkten för när en rekommendation kommer att ges.

Behovet av att förlänga tvisten på 90 dagar ska bedömas i det enskilda fallet. Behandlingstiden får endast förlängas i ytterst komplicerade tvister. Nämnden handlägger väldigt olika slags tvister, och det är inte möjligt att uttömmande definiera de komplexitet som avses i denna paragraf.

16 §. Ersättning till staten för utredningskostnader. I paragrafen föreslås det om ersättning för statens kostnader för utredning av ett ärende när ett elföretag som är svarande eller för någon annan part på elmarknaden för vilken en rekommendation varit ofördelaktig inte följt rekommendationen och förlorar en rättegång i samma ärende.

I 1 mom. föreskrivs det att om nämndens rekommendation till avgörande till viktigaste del är ofördelaktig för ett elföretag som är svarande eller för någon annan part på elmarknaden, ska nämnden i rekommendationen ange hur stora kostnader staten har orsakats genom att utlåtanden och utredningar har inhämtats i ärendet och syn förrättats.

I 2 mom. föreskrivs det att om ett elföretag som är svarande eller för någon annan part på elmarknaden för vilken en rekommendation varit ofördelaktig inte följt rekommendationen och förlorar en rättegång i samma ärende, ska domstolen, om den fått kännedom om rekommendationen, förplikta näringsidkaren att ersätta staten för de kostnader som avses i 1 mom. Ersättning behöver inte dömas ut eller får dömas till ett lägre belopp, om ersättningsskyldigheten med hänsyn till de omständigheter som har kommit fram i ärendet vore oskälig eller om det har funnits grundad anledning till rättegången. Domstolens skyldighet att döma ut ersättning för statens kostnader gäller enbart sådana ärenden i vilka domstolen har fått vetskap om nämndens lösningsrekommendation. Domstolen har alltså ingen skyldighet att på eget initiativ utreda en eventuell föregående nämndbehandling och innehållet i den rekommendation som då har utfärdats.

17 §. Partskostnader. Enligt 1 mom. är utredning och handläggning av ett ärende vid nämnden avgiftsfritt för parterna. Parterna svarar själva för sina egna kostnader, såsom utgifter för ombud. Om en part på egen bekostnad har inhämtat sakkunnigutlåtanden eller andra för ärendets avgörande behövliga utredningar, kan nämnden dock rekommendera att parten ersätts för de kostnader som detta medfört.

Enligt 2 mom. ska den ersättning som nämnden rekommenderat enligt 1 mom. vid prövning av ärendet i domstol jämföras med rättegångskostnader enligt 21 kap. i rättegångsbalken.

18 §. Beslutets natur och besvärshöjning. I paragrafen föreskrivs det att nämndens beslut är lösningsrekommendationer. Därför är nämndens beslut inte verkställbara, och de har inte samma rättsverkningar som ett förvaltningsbeslut eller en dom. Ändring i beslutet får inte sökas genom besvär. Handläggning vid nämnden utgör inte heller något hinder för att föra ärendet till behörig myndighet eller domstol för prövning. Ingen möjlighet att söka ändring behövs eftersom nämndens beslut inte är verkställbara och inte har samma rättsverkningar som ett förvaltningsbeslut eller en dom, utan samma ärende på vanligt sätt till exempel kan föras till allmän domstol för prövning. Besvärshöjningen föreslås gälla alla tvister som nämnden fattar. Ändring får inte sökas i det beslut i vilket sakfrågan avgörs och inte heller i ett beslut om att lämna ett ärende utan avgörande eller prövning.

Enligt 2 mom. ska nämnden när den informerar parterna om sitt avgörande samtidigt nämna det besvärshöjning som anges i 1 mom. samt det faktum att nämndens avgöranden är rekommendationer.

19 §. Rättelse av fel i ett beslut. I paragrafen föreskrivs det om rättelse av fel i nämndens beslut. Paragrafen grundar sig på samma principer som 8 kap. i förvaltningslagen, men till följd av arten hos de ärenden nämnden handlägger och de beslut den fattar behövs en särskild bestämmelse om rättelse som till vissa delar avviker från förvaltningslagen.

1 mom. gäller rättelse av sakfel. Enligt momentet får ett ärende som avgjorts i nämnden behandlas på nytt, om nämndens beslut grundar sig på klart oriktig eller bristfällig utredning eller på uppenbart oriktig tillämpning av lag, eller om det har skett ett fel i förfarandet då beslutet fattades. Enligt momentet har nämnden ingen skyldighet att rätta sakfel. Vid bedömningen av behovet av rättelse kan felets betydelse för bägge parterna beaktas, liksom huruvida felet har orsakats av en parts eget handlande. När ett sådant fel som avses i momentet upptäcks i ett beslut, fattas beslut om rättelse vid nämndens sammanträde. De medlemmar som deltar i beslutsfattandet behöver inte vara desamma som när det felaktiga beslutet fattades. Har ärendet avgjorts enligt 13 §, beslutar ordföranden eller viceordföranden om rättelse av beslutet enligt vad som bestäms i arbetsordningen.

Enligt 2 mom. förutsätter rättelse av ett sakfel förutsätter inte parternas samtycke. Eftersom nämndens beslut gäller tvistemål mellan två parter, gynnar rättelsen av beslutet alltid den ena parten och missgynnar den andra. Därför tillämpas på nämndens förfarande inte 50 § 2 mom. i förvaltningslagen, enligt vilket rättelse till en parts nackdel förutsätter att parten samtycker till rättelsen. [luddig]Parterna ska dock underrättas om det fel som finns i beslutet och om att nämnden ämnar avgöra ärendet på nytt.

Enligt 3 mom. ska nämnden rätta uppenbara skriv- eller räknefel eller andra med dem jämförbara klara fel i sina beslut. Rättelse av ett sådant fel som avses i momentet är alltså en skyldighet för nämnden, som inte har någon prövningsrätt i frågan. Ett fel behöver dock inte rättas, om det gått mer än två år sedan beslutet meddelades. Motsvarande tidsgräns enligt 52 § 1 mom. i förvaltningslagen är fem år. Rättelsetiden på två år har dock ansetts tillräcklig i fråga om nämndens beslut som utgör rekommendationer.

20 §. Delgivning av beslut. I paragrafen föreskrivs det om delgivning av nämndens beslut. Enligt paragrafen tillämpas på delgivning av nämndens beslut förvaltningslagen, dock inte bestämmelserna om offentlig delgivning. Offentlig delgivning betraktas som ett onödigt tungt förfarande för en lösningsrekommendation.

21 §. Tillämpning av förvaltningslagen. Enligt paragrafen ska förvaltningslagen tillämpas på förfarandet vid nämnden till den del något annat inte föreskrivs i den föreslagna lagen.

4 kap. **Särskilda bestämmelser**

22 §. Samarbete med konsumenttvistenämnden. I paragrafen föreskrivs det att nämnden ska samråda med konsumenttvistenämnden för att tillhandahålla enkla, rättvisa, öppna, oberoende, effektiva och välfungerande tvistlösningsförfaranden i sådana tvister som avses i 3 §. Genom paragrafen genomförs artikel 26.2 i elmarknadsdirektivet. Samarbetet mellan nämnden och konsumenttvistenämnden är motiverat, eftersom bägge nämnderna i fråga om elföretag behandlar samma slags tvistemål och de förfaranderegler nämnderna iakttar i huvudsak är enhetliga.

23 §. Nämndens förvaltnings-, kansli-, informations- och lokaltjänster. I paragrafen föreskrivs det om nämndens förvaltnings-, kansli-, informations- och lokaltjänster. Avsikten är att arbets- och näringsministeriet ska producera dessa tjänster för nämnden mot en ersättning som betalas ur nämndens budget. Eftersom nämndens verksamhet baseras på insatser från medlemmar och

föredragande i bisyssla, avses med lokaltjänster primärt de mötes- och arkivutrymmen nämnden behöver.

24 §. Närmare bestämmelser och föreskrifter. I 1 mom. finns ett bemyndigande att utfärda förordning, enligt vilket närmare bestämmelser om nämndens organisation, personal och administration samt om avgörande av förvaltningsärenden utfärdas genom förordning av arbets- och näringsministeriet.

Enligt 2 mom. meddelas närmare bestämmelser om hur arbetet i nämnden organiseras i nämndens arbetsordning. Ordföranden fastställer nämndens arbetsordning efter att ha hört nämndens sammanträde.

8 Bestämmelser på lägre nivå än lag

De viktigaste bestämmelser på lägre nivå som preciserar de föreslagna nya bestämmelserna utfärdas genom förordning av statsrådet. Enligt den föreslagna 21 c § i elmarknadslagen får närmare bestämmelser om det informationsutbyte mellan nätinnehavarna som krävs för en säker, tillförlitlig och effektiv drift av sammankopplade elnät samt säkerställandet av koordinerad utveckling och kompatibilitet utfärdas genom förordning av statsrådet. Enligt 65 a och 72 a § som gäller efterfrågeflexibilitet som en slutförbrukare själv eller en oberoende aggregator aktiverar får närmare bestämmelser om verifiering av efterfrågeflexibiliteten, beaktande av efterfrågeflexibiliteten i balansavräkningen och betalning av ekonomisk ersättning som berör efterfrågeflexibilitet utfärdas genom förordning av statsrådet. Bestämmelserna kan gälla hur den aktiverade efterfrågeflexibilitetens volym ska verifieras, hur baslinjen eller baslinjerna ska fastställas, hur efterfrågeflexibiliteten ska beaktas i balansavräkningen, korrigerings av elbalanser, och betalning av ekonomisk ersättning. Enligt 74 a § om byte av elleverantör och oberoende aggregator utfärdas närmare bestämmelser om marknadsprocessen för byte av elleverantör och oberoende aggregator samt för de frister som ska iaktas i den utfärdas genom förordning av statsrådet.

Enligt denna proposition utfärdas genom förordning av statsrådet närmare bestämmelser främst i frågor av teknisk art som förutsätter ingående och detaljerade bestämmelser. Enligt 45 § i elmarknadslagen om systemansvar får närmare bestämmelser om hur systemansvaret ska fullgöras och om dess innehåll utfärdas genom förordning av ministeriet. Enligt den föreslagna lagen om ett jämförelseverktyg för elleveransavtal får närmare bestämmelser om de uppgifter webbplatsen ska ge i sökresultaten i fråga om erbjudandenas viktigaste innehåll och de villkor som är viktigast för kunderna utfärdas genom förordning av ministeriet.

De normbeslut Energimyndigheten utfärdar gäller i synnerhet detaljer och förfaranden för uppfyllande av olika anmälningsskyldigheter som föreskrivs för elföretag. Enligt 29 b § i elmarknadslagen om nätinnehavarens rätt att bedriva näringsverksamhet som avser energilagringssystem får Energimyndigheten meddela närmare bestämmelser om ordnandet av en sådan anbudstävling som avses i paragrafen. Enligt de föreslagna 68 § i elmarknadslagen och 5 § i lagen om ett jämförelseverktyg för elleveransavtal, som berör en leveransskyldig detaljförsäljares anmälningar till Energimyndigheten, får Energimyndigheten meddela närmare föreskrifter om vilka uppgifter om försäljningsvillkoren och försäljningspriserna som ska ges in till myndigheten, hur uppgifterna ska specificeras och hur de ska lämnas. Enligt det föreslagna 75 e § 5 mom., som berör slutförbrukarens och elproducentens rätt att utnyttja uppgifter om sig själv, får Energimyndigheten meddela närmare bestämmelser om 1) i vilken form uppgifterna ska lämnas, 2) specificeringen av uppgifter som avser tidigare elförbrukning och genomförd efterfrågeflexibilitet, och 3) förfarandet när uppgifter lämnas. I det föreslagna nya 13 a kap. i elmarknads-

lagen om fakturering ingår 105 f §, enligt vilken Energimyndigheten får meddela närmare föreskrifter som kompletterar 105 c–105 e § i fråga om vilka uppgifter som ska ingå i fakturan samt om på vilket sätt uppgifterna ska presenteras i fakturan.

I 24 § i den föreslagna lagen om tvistenämnden för energimarknaden ingår en bestämmelse enligt vilken närmare bestämmelser om nämndens organisation, personal och administration samt om avgörande av förvaltningsärenden utfärdas genom förordning av arbets- och näringsministeriet. Dessutom meddelas närmare bestämmelser om hur arbetet i nämnden organiseras i nämndens arbetsordning.

9 Ikraftträdande

Medlemsstaterna ska ha satt i kraft den lagstiftning som är nödvändig för att följa elmarknadsdirektivet senast den 31 december 2020. Överträdelseförfarandet för försenat genomförande av direktivet har inletts med en officiell anmärkning den 3 februari 2021. Därför är avsikten att de föreslagna ändringarna ska sättas i kraft så snart som möjligt.

I förslaget till ändring av elmarknadslagen ingår dock bestämmelser som föreslås träda i kraft senare än de andra föreslagna bestämmelserna. Eftersom en övergångsperiod behövs för ändringar i kunddatasystemen, föreslås 105 a–105 f § träda i kraft den 1 juni 2024. Innan de paragraferna trätt i kraft tillämpas de bestämmelser som gäller när lagändringen träder i kraft.

I förslaget till ändring av elmarknadslagen ingår en övergångsbestämmelse som grundar sig på elmarknadsdirektivet och som gäller den föreslagna 29 b §. Enligt övergångsbestämmelsen ska 4 mom. i den paragrafen inte tillämpas på den sedvanliga avskrivningstiden för sådana ackumulatoranläggningar hos en stamnätsinnehavare för vilka det slutliga investeringsbeslutet har fattats före den 1 januari 2024, och inte heller på den sedvanliga avskrivningstiden för sådana ackumulatoranläggningar hos en distributionsnätsinnehavare för vilka det slutliga investeringsbeslutet har fattats före den 4 juli 2019. Ackumulatoranläggningen ska då ytterligare uppfylla följande krav: 1) ackumulatoranläggningen ansluts eller har anslutits till elnätet senast inom två år från den frist som nämns ovan, 2) ackumulatoranläggningen har integrerats i nätinnehavarens elnät, 3) ackumulatoranläggningen används uteslutande för att utan dröjsmål reaktivt återställa elnätets driftssäkerhet till följd av ett fel i nätet, om en sådan återställande åtgärd inleds omedelbart och upphör när en ändring i den normala körordningen kan lösa problemet, och 4) ackumulatoranläggningen används inte för anskaffning eller leverans av el på elmarknaden eller för balansering.

Innan de nämnda paragraferna trätt i kraft tillämpas de 57, 57 a, 69 och 69 a § som gäller vid denna lags ikraftträdande. Den föreslagna övergångsbestämmelsen grundar sig på artikel 12.1 i elmarknadsdirektivet.

I förslaget till ändring av elmarknadslagen ingår också en övergångsbestämmelse som berör avtal med dynamiska elpriser, enligt vilken 87 § 4 mom. som förutsätter en uttrycklig viljeförklaring av slutförbrukaren inte tillämpas på avtal med dynamiska elpriser som ingåtts före lagens ikraftträdande.

Lag om tvistenämnden för energimarknaden avses träda i kraft först den 1 september 2023, när åtgärderna för inrättandet av nämnden har slutförts.

10 Verkställighet och uppföljning

10.1 Elmarknadsdirektivet

Europeiska kommissionen övervakar verkställigheten av elmarknadsdirektivet. Kommissionen ska se över tillämpningen av direktivet och, som bilaga till den rapport om tillståndet i energionion som avses i artikel 35 i förordning (EU) 2018/1999, överlämna en övergripande lägesrapport till Europaparlamentet och rådet. Senast den 31 december 2025 ska kommissionen se över genomförandet av detta direktiv och lägga fram en rapport för Europaparlamentet och rådet. Om det är lämpligt ska kommissionen lägga fram ett lagstiftningsförslag tillsammans med, eller efter att ha lagt fram, rapporten. Kommissionens översyn ska framför allt innefatta en bedömning av huruvida kunderna, framför allt utsatta eller energifattiga kunder, ges ett lämpligt skydd med stöd av detta direktiv.

Enligt elmarknadsdirektivet ska medlemsstaterna senast den 1 januari 2022 och den 1 januari 2025 lämna in rapporter till kommissionen om genomförandet av denna artikel, om huruvida ett offentligt ingripande enligt denna artikel är nödvändigt och proportionellt och en bedömning av framstegen med att uppnå en effektiv konkurrens mellan leverantörer och en övergång till marknadsbaserade priser. Dessutom ska den nationella tillsynsmyndigheten årligen lämna kommissionen en berättelse om vidtagna åtgärder och uppnådda resultat i fråga om de uppgifter för tillsynsmyndigheten som förtecknas i artikel 59 i elmarknadsdirektivet.

10.2 Elmarknadslagen

Arbets- och näringsministeriet följer upp konsekvenserna av verkställigheten av elmarknadslagen.

11 Förhållande till andra propositioner

11.1 Samband med andra propositioner

Regeringens proposition till riksdagen om översyn av bestämmelserna om besvärinstans i vissa lagar och vissa tekniska bestämmelser (RP 93/2022 rd) är under behandling i riksdagen. I den propositionen ingår ett förslag till ändring av bestämmelsen om ändringssökande i naturgasmarknadslagen (687/2017). I 114 § i elmarknadslagen, 10 § i lagen om ett jämförelseverktyg för elleveransavtal och 36 § i tillsynslagen föreslås ingå bestämmelser om ändringssökande som berör respektive lag. Vid behov bör eventuella ändringar i bestämmelsen om ändringssökande i 96 § i naturgasmarknadslagen beaktas också i bestämmelserna om ändringssökande i denna proposition.

11.2 Förhållande till budgetpropositionen

Propositionens konsekvenser har beaktats i statsbudgeten för 2022. Propositionens konsekvenser för tvistenämnden för energimarknaden beaktas i ett förslag till tilläggsbudget som ges 2023.

12 Förhållande till grundlagen samt lagstiftningsordning

12.1 Näringsfriheten

Enligt 18 § 1 mom. i grundlagen har var och en i enlighet med lag rätt att skaffa sig sin försörjning genom arbete, yrke eller näring som han eller hon valt fritt. Principen om näringsfrihet

enligt grundlagen betraktas som huvudregeln i fråga om utövande av näring, från vilken undantag dock är möjliga genom tillståndsplikt. Det ska alltid föreskrivas om tillståndsplikt genom lag, som ska uppfylla kraven på noga avgränsning och exakthet för begränsning av de grundläggande fri- och rättigheterna. Begränsningarnas väsentliga innehåll samt deras omfattning och förutsättningar ska framgå av lagen (t.ex. GrUU 19/2021 rd, GrUU 69/2014 rd, GrUU 65/2014 rd, GrUU 13/2014 rd, GrUU 34/2012 rd, GrUU 19/2009 rd och GrUU 31/2006 rd).

Grundlagsutskottet har granskat tillståndssystemen i elmarknadslagen och naturgasmarknadslagen i sina utlåtanden GrUU 36/2004 rd, GrUU 62/2002 rd och GrUU 4/2000 rd. I utlåtandet GrUU 62/2002 rd konstaterade grundlagsutskottet bland annat att tungt vägande samhällliga intressen rättfärdigar tillståndsplikten för elnätsverksamhet, och i utlåtandet GrUU 4/2000 rd att det med tanke på naturgasmarknadens funktion är motiverat att göra naturgasverksamheten tillståndspliktig.

Grundlagsutskottet har i sin praxis i konstitutionellt hänseende jämställt registreringskyldighet som förutsättning för inledande av näringsverksamhet med tillståndsplikt och granskat sådan reglering utifrån samma krav som de som gäller i grundlagen tryggad näringsfrihet och tillståndspliktigt näringsidkande (t.ex. GrUU 58/2014 rd, GrUU 58/2010 rd, GrUU 19/2009 rd, GrUU 15/2008 rd, GrUU 33/2005 rd, GrUU 9/2005 rd, GrUU 56/2002 rd, GrUU 45/2001 rd och GrUU 24/2000 rd). Godkännandet av företag som producerar social- och hälsovårdstjänster som ett sådant företag för vars tjänster klienter kan betala med servicesedlar som kommunen beviljar har inte betraktats som en begränsning av näringsfriheten på motsvarande sätt som till exempel registreringsförfarande (GrUU 10/2009 rd). Inte heller bestämmelser om en myndighets befogenhet att godkänna laboratorier som testlaboratorier ansågs betydande med avseende på näringsfriheten, när bestämmelserna inte i och för sig innebar något ingrepp i rätten att tillhandahålla laboratorietjänster (GrUU 17/2009 rd).

I sin praxis beträffande regleringen av näringsverksamhet har grundlagsutskottet ansett att återkallelse av ett tillstånd är en myndighetsåtgärd som ingriper kraftigare i individens rättsliga ställning än avslag på en ansökan om tillstånd. Därför har utskottet ansett att det för att lagstiftningen ska vara proportionerlig är nödvändigt att möjligheten att återkalla tillstånd kopplas till allvarliga eller väsentliga förseelser eller försummelser och till att eventuella anmärkningar och varningar till tillståndshavaren inte har lett till att bristerna i verksamheten har korrigerats (t.ex. GrUU 42/2013 rd, GrUU 32/2010 rd och GrUU 32/2009 rd).

Grundlagsutskottet har ansett att regleringen av näringsverksamhet i ett marknadsläge som baserar sig på ett så kallat naturligt monopol i princip är nödvändig och godtagbar (GrUU 19/2021 rd och GrUU 4/2000 rd). I en sådan situation är det enligt utskottet motiverat att sträva efter att främja konkurrensen och skydda kundernas förmögenhetsvärdiga rättigheter med effektivare regleringsmetoder än normalt (GrUU 19/2021 rd och GrUU 36/2004 rd). Utskottet har ansett att regleringen av elmarknaden för att skydda konsumenterna under vissa förutsättningar är möjligt också med retroaktiva verkningar för avtal (GrUU 19/2021 rd, GrUU 36/2004 rd och GrUU 63/2002 rd). Utskottet anser att lagstiftaren har ett stort spelrum i regleringen av naturliga monopol (GrUU 19/2021 rd).

Grundlagsutskottet har granskat bestämmelserna om tillsyn över företagsförvärv i utlåtandet GrUU 40/2010 rd. Att ett företagsförvärv förbjuds, hävs eller att det ställs villkor för det är enligt utskottet betydelsefullt med tanke på näringsfriheten enligt 18 § 1 mom. i grundlagen. Bestämmelserna måste också bedömas mot 2 § 3 mom. i grundlagen. Där sägs det att all utövning av offentlig makt ska bygga på lag.

Viktiga bestämmelser med tanke på bedömningen av den näringsfrihet som tryggas i grundlagen är 29 b § (Nätinnehavarens rätt att bedriva näringsverksamhet som avser energilagringsanläggningar), 39 a § (Stamnätinnehavarens övriga näringsverksamhet) och 61 a § (Distributionsnätinnehavarens övriga näringsverksamhet) i förslaget till ändring av elmarknadslagen, samt ikraftträdandebestämmelsen. Dessutom ingår i propositionen förslag till lagtekniska ändringar i bestämmelserna i elmarknadslagen om tillståndsplikt för elnätverksamhet och säkerställande av stamnätinnehavarens oberoende (förslag till ändring av 7, 12, 30, 33 och 35 § i elmarknadslagen). Med tanke på näringsfriheten behöver också registreringsplikten för detaljförsäljare enligt 4 § i förslaget till lag om ett jämförelseverktyg för elleveransavtal bedömas.

Den föreslagna lagstiftningslösningen följer till dessa delar de etablerade principerna för bestämmelser om elnätstjänster.

Enligt de allmänna principerna om begränsningar i de grundläggande fri- och rättigheterna ska det föreskrivas genom lag om grunderna för individens rättigheter och skyldigheter samt om frågor som enligt grundlagen annars hör till området för lagstiftningen. Den förutsättningen innebär att alla centrala bestämmelser som inverkar på individens rättsliga ställning ska utfärdas genom lag. En bestämmelse i lag om begränsning av en grundläggande fri- och rättighet ska vara noga avgränsad och tillräckligt exakt. Begränsningens väsentliga innehåll ska framgå av lagen. Med tanke på bestämmelsernas exakthet och noggranna avgränsning är det viktigt att det av lagen framgår tillräckligt tydligt vem som har rätt att utöva begränsningsbefogenheterna, vad befogenheterna ger rätt att göra och genom vilket förfarande. De föreslagna bestämmelserna bedöms uppfylla principerna för begränsningar i de grundläggande fri- och rättigheterna i fråga om bestämmelser i lag samt bestämmelsernas exakthet och noggranna avgränsning.

Grunden för begränsning av de grundläggande fri- och rättigheterna ska vara godtagbar med tanke på systemet för grundläggande fri- och rättigheter som helhet. Grunden för begränsningen kan till exempel vara en strävan att skydda fullgörandet av någon annan grundläggande fri- och rättighet än den begränsningen gäller, eller att uppnå något annat sådant mål som enligt en objektiv bedömning (i normativt avseende) är godtagbart med avseende på systemet för grundläggande fri- och rättigheter som helhet. Begränsningsbestämmelsen ska också vara nödvändig på grund av ett vägande samhällligt intresse. De föreslagna bestämmelserna grundar sig på EU:s elmarknadslagstiftning, som ålägger medlemsstaterna att utse överföringsnätinnehavare och distributionsnätinnehavare samt säkerställa att nätverksamhet endast utövas av sådana verksamhetsutövare som medlemsstaten har godkänt och som uppfyller förutsättningarna för tillstånd. Grundlagsutskottet har ansett att regleringen av näringsverksamhet i ett marknads läge som baserar sig på en så kallad naturligt monopol i princip är nödvändig och godtagbar. I en sådan situation är det enligt utskottet motiverat att sträva efter att främja konkurrensen och skydda kundernas förmögenhetsvärldiga rättigheter med effektivare regleringsmetoder än normalt. Det finns godtagbara grunder för bestämmelserna som har samband med genomförandet av EU:s elmarknadslagstiftning och elnätsbestämmelser, och de är nödvändiga på grund av ett vägande samhällligt behov.

Begränsningarna angående de grundläggande rättigheterna ska vara nödvändiga för att uppnå ett godtagbart mål och även i övrigt i enlighet med proportionalitetskravet. Det är tillåtet att inskränka en grundläggande fri- eller rättighet endast, om målet inte kan nås med metoder som gör ett mindre ingrepp i fri- eller rättigheten. Begränsningen får inte sträcka sig längre än vad som är motiverat med beaktande av hur vägande det bakomliggande intresset är i förhållande till det skyddsintresse som begränsas. Till den delen grundar sig bestämmelserna på EU:s elmarknadslagstiftning, som är bindande för medlemsstaterna. Vid genomförandet av EU-lagstiftningen utnyttjas i fråga om de föreslagna begränsningarna i näringsfriheten det nationella manöverutrymmet enligt elmarknadsdirektivet att bevilja undantagstillstånd och föreskriva om

flexibilitet i begränsningarna i nätinnehavarnas näringsfrihet. Ett undantag från utnyttjandet av det nationella manöverutrymmet utgör endast den föreslagna begränsningen av distributionsnätinnehavares rätt att bedriva affärsverksamhet för laddning av elfordon, för vilken det inte föreslås något sådant undantag som direktivet tillåter. I Finland har affärsverksamhet för laddning av elfordon börjat utvecklas på kommersiell basis. I ett sådant läge är det motiverat att sträva efter att främja konkurrensen och skydda andra näringsidkares rättigheter som har förmögenhetsvärde genom effektivare reglering än normalt. Grundlagsutskottet har också ansett att lagstiftaren har ett vidsträckt manöverutrymme för reglering av naturliga monopol. På dessa grunder kan begränsningarna i näringsfriheten anses vara förenliga med proportionalitetskravet.

De föreslagna begränsningarna i näringsfriheten gäller inte utövandet av elnätinnehavarnas kärnaffärsverksamhet. Begränsningarna gäller sådan affärsverksamhet som nätinnehavare kan utöva som komplement till sin egentliga kärnaffärsverksamhet. Därför innebär bestämmelserna inget ingrepp i kärnområdet för skyddet för näringsfriheten.

Enligt 4 § i förslaget till lag om ett jämförelseverktyg för elleveransavtal är en detaljförsäljare som i jämförelseverktyget önskar publicera elleveransavtal som detaljförsäljaren marknadsför till konsumenter och slutförbrukare skyldig att registrera sig hos Energimyndigheten för publicering av sina elleveransavtal i jämförelseverktyget. I anmälan för registrering ska uppges de uppgifter och kontaktuppgifter som behövs för att identifiera detaljförsäljaren, en utredning över att detaljförsäljaren har fullgjort balansansvaret i enlighet med 73 § i elmarknadslagen (588/2013) och en utredning över att detaljförsäljaren i enlighet med 75 a § i elmarknadslagen har registrerat sig hos enheten för centraliserat informationsutbyte inom elhandeln för ordnande av marknadsprocesserna för detaljförsäljning. Enligt 2 mom. är registreringen en förutsättning för att de elleveransavtal detaljförsäljaren anmäler ska publiceras i jämförelseverktyget. Energimyndigheten kan neka registrering eller återkalla registreringen, om detaljförsäljaren inte har uppvisat utredningar enligt 1 mom. eller om detaljförsäljaren inte längre uppfyller förutsättningarna för registrering.

Registreringen för detaljförsäljare som användare av jämförelseverktyget för elleveransavtal enligt 4 § i lagförslaget erbjuder detaljförsäljare en möjlighet att marknadsföra sina elleveransavtal i jämförelseverktyget. En detaljförsäljare som inte registrerar sig är dock inte förhindrad att bedriva affärsverksamhet för detaljförsäljning på elmarknaden eller att marknadsföra elleveransavtal via andra kanaler. För att kunna verka som detaljförsäljare på elmarknaden måste detaljförsäljaren se till att uppfylla balansansvaret enligt 73 § i elmarknadslagen samt registrera sig enligt 75 a § i elmarknadslagen hos enheten för centraliserat informationsutbyte inom elhandeln för ordnande av marknadsprocesserna för detaljförsäljning. Förutsättningarna för registrering i jämförelseverktyget utgör alltså inte krav för att bedriva affärsverksamhet som avser detaljförsäljning. Likaså har en detaljförsäljare som inte längre uppfyller förutsättningarna för registrering i jämförelseverktyget redan förlorat rätten att verka som detaljförsäljare. Därför är 4 § i lagförslaget inte betydelsefull med avseende på näringsfriheten (jfr GrUU 17/2009 rd och GrUU 10/2009 rd).

12.2 Egendomsskyddet

12.2.1 Begränsningar i användningen av egendom

Enligt 15 § 1 mom. i grundlagen är vars och ens egendom tryggad.

Grundlagsutskottet har tidigare med tanke på bestämmelserna om egendomsskydd i 15 § i grundlagen bedömt förslag som inneburit skyldigheter eller begränsningar för bl.a. ägarna till el-, naturgas- och teleföretag i fråga om rätten att nyttja egendomen i syfte att skapa eller trygga

konkurrensvillkor. Utskottet har i dessa sammanhang som etablerad praxis utgått ifrån att skyldigheterna och begränsningarna är grundlagsenliga med beaktande av den speciella karaktären hos den egendom det i vart och ett fall har varit fråga om, om de grundar sig på exakta bestämmelser i lag och är rimliga ur ägarens synvinkel (t.ex. GrUU 4/20000 rd, GrUU 34/2000 rd, GrUU 8/2002 rd, GrUU 63/2002 rd, GrUU 36/2004 rd, GrUU 10/2007 rd och GrUU 19/2021 rd). I fråga om reglering av prissättning har utskottet ansett att skäligheten ur näringsidkarens perspektiv förutsätter att de reglerade priserna tryggar en tillräcklig inkomstfinansiering och soliditet (GrUU 4/2020 rd) eller eget och framtida bruk för näringsidkaren (GrUU 10/2007 rd). Vidare har utskottet ansett att skäligheten ur näringsidkarens perspektiv förutsätter att de reglerade priserna innehåller en skäligen vinst eller avkastning på kapitalet (t.ex. GrUU 31/2006 rd, GrUU 10/2007 rd och GrUU 46/2016 rd).

Grundlagsutskottet har ansett att lagstiftaren i princip har större spelrum med hänsyn till egendomsskyddet när skyldigheterna gäller börsbolag eller andra juridiska personer med stor förmögenhetsmassa än när bestämmelserna har mycket omedelbara effekter för de fysiska personerna bakom den juridiska personen (t.ex. GrUU 55/2018 rd, GrUU 74/2018 rd, GrUU 10/2007 rd, GrUU 32/2004 rd och GrUU 34/2000 rd). Enligt utskottet kan företag och andra näringsidkare inte med fog förvänta sig att den lagstiftning som reglerar deras näringsverksamhet förblir oförändrad (GrUU 17/2021 rd, GrUU 32/2010 rd, GrUU 31/2006 rd och GrUU 56/2005 rd).

Grundlagsutskottet har ansett att regleringen av näringsverksamhet i ett marknadsläge som baserar sig på en så kallad naturligt monopol i princip är nödvändig och godtagbar (t.ex. GrUU 4/2000 rd, GrUU 36/2004 rd och GrUU 19/2021 rd). I en sådan situation är det enligt utskottet motiverat att sträva efter att främja konkurrensen och skydda kundernas förmögenhetsvärda rättigheter med effektivare regleringsmetoder än normalt. Utskottet har även ansett att vid bedömningen av att bestämmelserna är tillräckligt exakta kan hänsyn tas till omständigheternas delvis bokföringsmässiga och där- med tekniska särdrag liksom det faktum att regleringen i första hand gäller elaffärsverksamhet och inte enskilda (t.ex. GrUU 2/2004 rd och GrUU 36/2004 rd). Utskottet anser att lagstiftaren har ett stort spelrum i regleringen av naturliga monopol (GrUU 19/2021 rd). Utskottet har dessutom fäst vikt vid ordnande av lämplig rättssäkerhet för verksamhetsutövarna (t.ex. GrUU 36/2004 rd).

Föreslagna bestämmelser i denna proposition som är betydelse för bedömningen av begränsningar av egendomsskyddet och nyttjanderätter enligt grundlagen är i förslaget till ändring av elmarknadslagen 20 § (Anslutningsskyldighet), 20 a § (Särskilda bestämmelser om anslutning av kraftverk och energilagringsanläggningar till stamnätet och till högspänningsdistributionsnät), 21 b § (Genomförande av tillgång till elnät), 21 c § (Ansvar för säker, tillförlitlig och effektiv drift av elnätet), 23 a § (Anskaffning av produkter och tjänster som är nödvändiga för en säker, tillförlitlig och effektiv drift av elnät), 42 a § (Uppgifter med avseende på det regionala samordningscentrumet), 45 § (Systemansvar), 46 § (Riksomfattande balanseringsansvar), 52 a § (Utnyttjandet av flexibilitetstjänster i distributionsnätet) och 102 § (Avbrytande av eldistribution av skäl som beror på detaljförsäljaren).

Den föreslagna lagstiftningslösningarna följer till dessa delar de etablerade principerna för bestämmelser om elnätstjänster.

Enligt de allmänna principerna om begränsningar i de grundläggande fri- och rättigheterna ska det föreskrivas genom lag om grunderna för individens rättigheter och skyldigheter samt om frågor som enligt grundlagen annars hör till området för lagstiftningen. Den förutsättningen innebär att alla centrala bestämmelser som inverkar på individens rättsliga ställning ska utfärdas genom lag. En bestämmelse i lag om begränsning av en grundläggande fri- och rättighet ska vara noga avgränsad och tillräckligt exakt. Begränsningens väsentliga innehåll ska framgå av

lagen. Med tanke på bestämmelsernas exakthet och noggranna avgränsning är det viktigt att det av lagen framgår tillräckligt tydligt vem som har rätt att utöva begränsningsbefogenheterna, vad befogenheterna ger rätt att göra och genom vilket förfarande. De föreslagna bestämmelserna bedöms uppfylla principerna för begränsningar i de grundläggande fri- och rättigheterna i fråga om bestämmelser i lag samt bestämmelsernas exakthet och noggranna avgränsning.

Grunden för begränsning av de grundläggande fri- och rättigheterna ska vara godtagbar med tanke på systemet för grundläggande fri- och rättigheter som helhet. Grunden för begränsningen kan till exempel vara en strävan att skydda fullgörandet av någon annan grundläggande fri- och rättighet än den begränsningen gäller, eller att uppnå något annat sådant mål som enligt en objektiv bedömning (i normativt avseende) är godtagbart med avseende på systemet för grundläggande fri- och rättigheter som helhet. Begränsningsbestämmelsen ska också vara nödvändig på grund av ett vägande samhällligt intresse. De föreslagna bestämmelserna grundar sig på EU:s elmarknadslagstiftning, som ålägger medlemsstaterna att utse överföringsnätsinnehavare och distributionsnätsinnehavare samt att sätta i kraft de föreskrivna uppgifterna och skyldigheterna för nätsinnehavare. Grundlagsutskottet har ansett att regleringen av näringsverksamhet i ett marknadsläge som baserar sig på en så kallad naturligt monopol i princip är nödvändig och godtagbar. I en sådan situation är det enligt utskottet motiverat att sträva efter att främja konkurrensen och skydda kundernas förmögensvärldiga rättigheter med effektivare regleringsmetoder än normalt. Det finns godtagbara grunder för bestämmelserna som har samband med genomförandet av EU:s elmarknadslagstiftning och elnätsbestämmelser, och de är nödvändiga på grund av ett vägande samhällligt behov.

Begränsningarna angående de grundläggande rättigheterna ska vara nödvändiga för att uppnå ett godtagbart mål och även i övrigt i enlighet med proportionalitetskravet. Det är tillåtet att inskränka en grundläggande fri- eller rättighet endast, om målet inte kan nås med metoder som gör ett mindre ingrepp i fri- eller rättigheten. Begränsningen får inte sträcka sig längre än vad som är motiverat med beaktande av hur vägande det bakomliggande intresset är i förhållande till det skyddsintresse som begränsas. Till den delen grundar sig bestämmelserna på EU:s elmarknadslagstiftning, som är bindande för medlemsstaterna. Vid genomförandet av EU-lagstiftningen utnyttjas i fråga om de föreslagna begränsningarna i nyttjandet av egendom det nationella manöverutrymmet enligt elmarknadsdirektivet att föreskriva om flexibilitet i begränsningarna i nätsinnehavarnas nyttjande av sin egendom. Syftet med de bestämmelser som innebär begränsningar i nyttjandet av egendom är att främja konkurrensen och skydda kundernas förmögensvärldiga rättigheter. Grundlagsutskottet har också ansett att lagstiftaren har ett vidsträckt manöverutrymme för reglering av naturliga monopol. På dessa grunder kan begränsningarna i nyttjandet av egendom anses vara förenliga med proportionalitetskravet.

Till den delen finns det godtagbara grunder för de föreslagna bestämmelserna som delvis har samband med bestämmelser om naturligt monopol och särdragen hos elhandel som sker i näten, samt med genomförandet av EU:s energimarknadslagstiftning. Bestämmelserna har anpassats efter grundlagsutskottets utlåtandepraxis. De föreslagna bestämmelserna i elmarknadslagen om användningsbegränsningar för egendom bedöms också vara oproblematiske ur ett grundlagsperspektiv med beaktande av nätsinnehavarnas ställning, egendomens särdrag, att bestämmelsernas grundar sig på exakta bestämmelser samt bestämmelsernas skälighet för ägare och näringsutövare. De föreslagna bestämmelsernas är nödvändiga på grund av ett vägande samhällligt intresse.

De föreslagna bestämmelsernas bedöms inte vara problematiska med tanke på 15 § i grundlagen.

12.2.2 Begränsningar i avtalsfriheten

I 68 a § i förslaget till ändring av elmarknadslagen föreskrivs det om skyldigheten för detaljförsäljare att erbjuda elleveransavtal med dynamiska priser. I 102 § föreslås ingå en bestämmelse som preciserar 67 §, enligt vilken Energimyndigheten under vissa förutsättningar genom ett beslut får överföra ansvaret för slutförbrukarens elleverans till en i 67 § avsedd leveransskyldig detaljförsäljare. Andra föreslagna bestämmelser i regeringens proposition som har betydelse för en bedömning gällande avtalsfriheten är i förslaget till ändring av elmarknadslagen 21 a § (Tillhandahållande av tillträde till nätet i elsystemet), 53 a § (Anslutning av småskalig elproduktion och högeffektiv kraftvärmeproduktion till distributionsnätet), 65 a § (Efterfrågefleksibilitets deltagande på organiserade marknadsplatser), 72 b § (Skyldigheter i fråga om aggregeringsavtal) och de föreslagna ändringarna i 13 kap. som berör elavtal.

Avtalsfriheten tryggas inte uttryckligen som sådan i grundlagen. Också avtalsrättsliga bestämmelser hör i princip till området för vanligt lagstiftning (t.ex. GrUU 26/2008 rd och GrUU 3/1982 rd). Avtalsfriheten åtnjuter dock ett visst skydd via generalklausulen om egendomsskyddet i 15 § 1 mom. i grundlagen (RP 309/1993 rd, GrUU 15/2004 rd och GrUU 33/1998 rd). På detta slags begränsningar i avtalsfriheten tillämpas de allmänna förutsättningarna för begränsningar i de grundläggande fri- och rättigheter (t.ex. GrUU 32/2010 rd, GrUU 20/2010 rd, GrUU 6/2010 rd och GrUU 21/1996 rd).

Avtalsfriheten får begränsas om begränsningarna uppfyller de allmänna förutsättningarna för begränsning av de grundläggande fri- och rättigheterna. I sin tidigare praxis har utskottet godkänt att bestämmelser om exempelvis skyldighet att hyra radiomaster införs genom vanlig lag (GrUU 45/2005 rd), liksom också skyldigheten för leverantörer av identifieringsverktyg att upprätta leveransvillkor för sin identifieringstjänst och använda endast dem när avtal ingås med leverantörer av tjänster för identifieringsförmedling och skyldigheten att efter förmedlingstjänstens begäran ingå avtal inom en lagstadgad tidsfrist.

Grundlagsutskottet har ansett att lagstiftaren i princip har större spelrum med hänsyn till egendomsskyddet när skyldigheterna gäller börsbolag eller andra juridiska personer med stor förmögenhetsmassa än när bestämmelserna har mycket omedelbara effekter för de fysiska personerna bakom den juridiska personen (t.ex. GrUU 10/2007 rd, GrUU 32/2004 rd och GrUU 34/2000 rd). Utskottet har ansett att lagstiftaren i detta avseende har ett stort spelrum i fråga om bestämmelser som berör juridiska personer med stor förmögenhetsmassa och naturliga monopol (GrUU 74/2018 rd).

De föreslagna 68 a och 102 § i elmarknadslagen innebär en begränsning av detaljförsäljarens rätt att besluta om sina egna avtalsförhållanden. Begränsningar av elföretags avtalsfrihet ingår också i 21 a, 53 a, 65 a och 72 b § samt i 13 kap. De föreslagna lagstiftningslösningarna följer till dessa delar de etablerade principerna för bestämmelser om detaljförsäljning av el och om elmarknaden.

Enligt de allmänna principerna om begränsningar i de grundläggande fri- och rättigheterna ska det föreskrivas genom lag om grunderna för individens rättigheter och skyldigheter samt om frågor som enligt grundlagen annars hör till området för lagstiftningen. Den förutsättningen innebär att alla centrala bestämmelser som inverkar på individens rättsliga ställning ska utfärdas genom lag. En bestämmelse i lag om begränsning av en grundläggande fri- och rättighet ska vara noga avgränsad och tillräckligt exakt. Begränsningens väsentliga innehåll ska framgå av lagen. Med tanke på bestämmelsernas exakthet och noggranna avgränsning är det viktigt att det av lagen framgår tillräckligt tydligt vem som har rätt att utöva begränsningsbefogenheterna, vad befogenheterna ger rätt att göra och genom vilket förfarande. De föreslagna bestämmelserna

bedöms uppfylla principerna för begränsningar i de grundläggande fri- och rättigheterna i fråga om bestämmelser i lag samt bestämmelsernas exakthet och noggranna avgränsning.

Grunden för begränsning av de grundläggande fri- och rättigheterna ska vara godtagbar med tanke på systemet för grundläggande fri- och rättigheter som helhet. Grunden för begränsningen kan till exempel vara en strävan att skydda fullgörandet av någon annan grundläggande fri- och rättighet än den begränsningen gäller, eller att uppnå något annat sådant mål som enligt en objektiv bedömning (i normativt avseende) är godtagbart med avseende på systemet för grundläggande fri- och rättigheter som helhet. Begränsningsbestämmelsen ska också vara nödvändig på grund av ett vägande samhällligt intresse. De föreslagna bestämmelserna grundar sig på EU:s elmarknadslagstiftning, som ålägger medlemsstaterna att säkerställa att kunderna har tillgång till samhällsomfattande tjänster, elleveransavtal med dynamiska priser och vissa andra tjänster inom elbranschen samt att efterfrågefleksibilitet har tillträde till marknaden. Det finns godtagbara grunder för bestämmelserna som har samband med genomförandet av EU:s elmarknadslagstiftning, och de är nödvändiga på grund av ett vägande samhällligt behov.

Begränsningarna angående de grundläggande rättigheterna ska vara nödvändiga för att uppnå ett godtagbart mål och även i övrigt i enlighet med proportionalitetskravet. Det är tillåtet att inskränka en grundläggande fri- eller rättighet endast, om målet inte kan nås med metoder som gör ett mindre ingrepp i fri- eller rättigheten. Begränsningen får inte sträcka sig längre än vad som är motiverat med beaktande av hur vägande det bakomliggande intresset är i förhållande till det skyddsintresse som begränsas. Till den delen grundar sig bestämmelserna på EU:s elmarknadslagstiftning, som är bindande för medlemsstaterna. Vid genomförandet av EU-lagstiftningen utnyttjas i fråga om de föreslagna begränsningarna av avtalsfriheten det nationella manöverutrymmet enligt elmarknadsdirektivet att föreskriva om flexibilitet i de bestämmelser som innebär begränsningar. Syftet med de bestämmelser som innebär begränsningar av avtalsfriheten är att främja konkurrensen och skydda kundernas förmögenhetsvärdiga rättigheter. Grundlagsutskottet har också ansett att lagstiftaren har ett vidsträckt manöverutrymme för regleringen i fråga om juridiska personer med en betydande förmögenhetsmassa. På dessa grunder kan begränsningarna av avtalsfriheten anses vara förenliga med proportionalitetskravet.

Till den delen finns det godtagbara grunder för de föreslagna bestämmelserna som delvis har samband med bestämmelser om konsumentskyddet och elhandelns särdrag, samt med genomförandet av EU:s energimarknadslagstiftning. Bestämmelserna har anpassats efter grundlagsutskottets utlåtandepraxis. De föreslagna bestämmelserna i elmarknadslagen om begränsning av avtalsfriheten bedöms också vara oproblematiska ur ett grundlagsperspektiv med beaktande av detaljförsäljarnas ställning, att bestämmelsernas grundar sig på exakta bestämmelser samt bestämmelsernas skälighet för ägare och näringsutövare. Bestämmelserna innebär ingen särskilt djupgående begränsning av detaljförsäljares och andra elföretags avtalsfrihet. De föreslagna bestämmelsernas är nödvändiga på grund av ett vägande samhällligt intresse.

De föreslagna bestämmelsernas bedöms inte vara problematiska med tanke på 15 § i grundlagen.

12.2.3 Avstående från Avstående från näringsverksamhet som avser energilagringssystem och ersättning för avståndet

Enligt 29 b § i förslaget till ändring av elmarknadslagen får nätinnehavaren inte bedriva näringsverksamhet som avser energilagringssystem.

I det föreslagna 3 mom. föreskrivs det om ett undantagsförfarande, enligt vilket Energimyndigheten för viss tid kan bevilja nätinnehavaren undantagstillstånd för att äga, utveckla, förvalta

och driva andra energilagringssystem än sådana som utgör helt integrerade nätkomponenter, om nätinnehavaren behöver sådana energilagringssystem för att fullgöra sitt ansvar för säker, tillförlitlig och effektiv drift av elnätet eller om en stamnätsinnehavare behöver icke-frekvensrelaterade stödtjänster som sådana energilagringssystem producerar för att fullgöra sitt ansvar för en säker, tillförlitlig och effektiv drift av elnätet. Undantagstillstånd kan beviljas, om 1) nätinnehavaren inte i ett av nätinnehavaren ordnat öppet, transparent och icke-diskriminerande anbudsförfarande med villkor som Energimyndigheten har godkänt innan anbudsförfarandet inleddes har kunnat godkänna erbjudanden för produktion av sådana energilagringssystemtjänster eller om inga erbjudanden för produktion av tjänsterna som baseras på skäliga kostnader lämnats vid rätt tidpunkt i anbudsförfarandet, 2) energilagringssystemen inte används för anskaffning eller leverans av el på elmarknaden, och 3) Energimyndigheten har bedömt att undantaget behövs och fastställt villkoren för anbudsförfarandet i enlighet med 1 mom.

Enligt det föreslagna 4 mom. ska Energimyndigheten på ansvarsområdet för en nätinnehavare som beviljats ett undantagslov enligt 3 mom. regelbundet och minst vart femte år genomföra ett offentligt hörande om tillgången till sådana energilagringssystemtjänster som avses i momentet för att utreda om tillräckliga energilagringssystemtjänster är tillgängliga och om andra aktörer är intresserade av att investera i sådana energilagringssystem. Om det offentliga hörandet enligt Energimyndighetens bedömning visar att andra aktörer kan producera sådana energilagringssystemtjänster som avses i 3 mom. kostnadseffektivt på ansvarsområdet, ska Energimyndigheten säkerställa att nätinnehavaren successivt avstår från de berörda energilagringssystemen inom 18 månader. På förfarandet för avståendet och på den ersättning som bestäms för att nätinnehavaren avstår från sin energilagringssystemtjänst tillämpas vad som i 24 § i tillsynslagen föreskrivs om åtgärder med anledning av återkallande av ett elnätstillstånd. Enligt 24 § 2 mom. får Energimyndigheten i egenskap av tillsynsmyndighet för el- och naturgasnät besluta om överföring av nätstillståndet och inlösning av nätet mot full ersättning, om det inte avtalas om överföring av elnätet eller naturgasnätet till en annan nätinnehavare. I fråga om grunderna för och bestämmandet av ersättningen ska lagen om inlösen av fast egendom och särskilda rättigheter (603/1977) iakttas. Enligt lagens ikraftträdandebestämmelse tillämpas 29 b § 4 mom. inte på den sedvanliga avskrivningstiden för sådana ackumulatoranläggningar för vilka det slutliga investeringsbeslutet har fattats före den 1 januari 2024, och inte heller på den sedvanliga avskrivningstiden för sådana ackumulatoranläggningar hos en distributionsnätsinnehavare för vilka det slutliga investeringsbeslutet har fattats före den 4 juli 2019.

Förslaget bör bedömas mot 15 § 2 mom. i grundlagen, enligt vilket angående expropriation av egendom för allmänt behov mot full ersättning bestäms genom lag. Ett förfarande som baseras på den föreslagna bestämmelsen kan jämföras med expropriation. Grundlagsutskottet har i sin tidigare praxis ansett att kravet på ett allmänt behov inte nödvändigtvis förutsätter att inlösen sker till förmån för ett offentligt samfund, utan att också någon annan kan vara mottagare av den inlösta egendomen (GrUU 19/1994 rd). Utskottet har också ansett att upprätthållandet av nödvändig nätverksamhet för naturgasdistribution uppfyller kravet på ett allmänt behov enligt grundlagen (GrUU 4/2000 rd). De föreslagna bestämmelserna grundar sig på EU:s elmarknadslagstiftning om energilagringssystem, som ålägger medlemsstaterna att genomföra den. På den grunden bör kravet på ett allmänt behov anses uppfyllt. Den föreslagna lagstiftningslösningen följer till denna del de etablerade principerna för bestämmelser om energimarknaden. Enligt grundlagsutskottets utlåtandeprocess uppfylls kravet på full ersättning enligt grundlagen när expropriationslagen tillämpas på grunderna för och bestämmandet av inlösningserättningen.

De föreslagna bestämmelsernas bedöms inte vara problematiska med tanke på 15 § 2 mom. i grundlagen.

12.3 Skyddet för personuppgifter

Enligt 10 § 1 mom. utfärdas närmare bestämmelser om skydd för personuppgifter genom lag. Grundlagsutskottets praxis har varit att lagstiftarens handlingsutrymme begränsas både av den här bestämmelsen och av att skyddet för personuppgifter delvis ingår i samma moment som skyddet för privatlivet. Enligt grundlagsutskottets etablerade praxis måste lagstiftaren tillgodose denna rätt på ett sätt som är godtagbart med avseende på de grundläggande fri- och rättigheterna över lag.

Grundlagsbestämmelsen om privatlivet och skyddet för personuppgifter bygger på antagandet att juridiska personer inte hör till bestämmelsens räckvidd. Samtidigt måste man enligt grundlagsutskottet tolka den grundlagsbestämmelsen med beaktande av att både Europadomstolen och Europeiska unionens domstol i sin rättspraxis när det gäller artikel 8 i Europakonventionen respektive artiklarna 7 och 8 i Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna ansett att rätten till respekt för privatlivet i fråga om behandlingen av personuppgifter omfattar alla slags uppgifter som rör en fysisk person som är namngiven eller annars går att identifiera. Begreppet "privatliv" ska i detta avseende inte tolkas restriktivt, och därmed finns det inte något principiellt skäl som talar emot att yrkesverksamhet ska omfattas av begreppet privatliv. EU-domstolen har i sin praxis emellertid ansett att juridiska personer kan göra gällande rätten till skydd enligt artiklarna 7 och 8 i stadgan om de grundläggande rättigheterna mot offentliggörande av sitt namn på en webbplats endast om angivandet av den juridiska personens firma medför att en eller flera fysiska personer identifieras. Men svaret på frågan hur allvarligt ett ingrepp i rätten till skydd för personuppgifter är blir inte heller då detsamma för juridiska och fysiska personer, vilket domstolen beaktat i sin proportionalitetsbedömning i målet (GrUU 4/2014 rd).

I grundlagsutskottets praxis har registreringens syfte betraktats som en viktig regleringsfråga när det gäller skyddet för personuppgifter. I grundlagsutskottets praxis har dessutom åtminstone innehållet i de uppgifter som registreras, de tillåtna användningsändamålen för dem, inklusive uppgifternas överlåtbarhet, samt förvaringstiden för uppgifter i personregistret och den registrerades rättssäkerhet betraktats som en viktig regleringsfråga när det gäller skyddet för personuppgifter. Bestämmelserna på lagnivå om dessa frågor ska dessutom vara heltäckande och detaljerade.

Kravet på bestämmelser i lag omfattar också möjligheten att överlåta personuppgifter med hjälp av tekniska gränssnitt. Det ska också föreskrivas genom lag om möjligheten att kombinera registeruppgifter (i form av datamängder). Enligt utskottet (GrUU 4/2014 rd) är det då också befogat att i lagen också inkludera bestämmelser om förvaringstiden för kombinerade uppgifter samt om förbud mot vidareöverlåtelse av kombinerade uppgifter.

Grundlagsutskottets utlåtandep Praxis om skyddet för personuppgifter är relativt omfattande (t.ex. GrUU 21/2012 rd, GrUU 19/2012 rd, GrUU 18/2012 rd, GrUU 65/2010 rd, GrUU 54/2010 rd, GrUU 47/2010 rd, GrUU 42/2010 rd, GrUU 38/2010 rd, GrUU 25/2010 rd). Grundlagsutskottet har tagit ställning till bestämmelser om förvaringstiden för personuppgifter som separat fråga (GrUU 51/2006 rd, GrUU 20/2016 rd, GrUU 11/2005 rd) och bland annat ansett att permanent förvaring av personuppgifter inte är förenligt med skyddet för personuppgifter om det inte finns grunder för det som har samband med informationssystemets art eller syfte (GrUU 54/2010 rd, GrUU 3/2009 rd, GrUU 51/2002 rd).

Vid bedömningen av bestämmelser om rätten att få och lämna ut personuppgifter har grundlagsutskottet bland annat fäst vikt vid bl.a. vad och vem rätten att få uppgifter gäller och hur

rätten är kopplad till relevanskravet. Myndigheternas rätt att få och möjlighet att lämna ut uppgifter kan gälla ”behövliga uppgifter” för ett visst syfte, om lagen ger en uttömmande förteckning över innehållet i uppgifterna. Om innehållet däremot inte anges i form av en förteckning, ska det i lagstiftningen ingå ett krav på att ”uppgifterna är nödvändiga” för ett visst syfte (t.ex. GrUU 12/2014 rd, GrUU 19/2012 rd, GrUU 15/2012 rd, GrUU 60/2010 rd, GrUU 59/2010 rd, GrUU 42/2010 rd, GrUU 41/2010 rd, GrUU 25/2010 rd, GrUU 18/2010 rd). Å andra sidan har utskottet ansett att grundlagen inte tillåter en generös och ospecificerad rätt att få uppgifter, ens om den är förenad med nödvändighetskriteriet (GrUU 59/2010 rd).

I ett utlåtande över ett förslag till nationell dataskyddslagstiftning (GrUU 14/2018) har grundlagsutskottet bedömt behovet av nationell lagstiftning om behandlingen av personuppgifter. Till följd av att allmänna dataskyddsförordningen började tillämpas omprövade grundlagsutskottet i det utlåtandet sin tidigare ståndpunkt i fråga om viktiga regleringsobjekt när det gäller skyddet för personuppgifter. Grundlagsutskottet ansåg att skyddet för personuppgifter i framtiden i första hand bör garanteras med stöd av den allmänna dataskyddsförordningen och den nationella allmänna lagstiftningen. I princip har utskottet ansett att det räcker att bestämmelserna om skydd för och behandling av personuppgifter är harmoniserade med dataskyddsförordningen. Även med tanke på tydligheten bör vi förhålla oss restriktivt när det gäller att införa nationell speciallagstiftning, och sådan lagstiftning bör vara avgränsad till nödvändiga bestämmelser inom ramen för det nationella handlingsutrymme som dataskyddsförordningen medger. Grundlagsutskottet ser det dock som klart att behovet av speciallagstiftning i enlighet med det riskbaserade synsätt som också krävs i dataskyddsförordningen måste bedömas utifrån de hot och risker som behandlingen av personuppgifter orsakar. Ju större risk fysiska personers rättigheter och friheter utsätts för på grund av behandlingen, desto mer motiverat är det med mer detaljerade bestämmelser. Enligt grundlagsutskottets utlåtande är denna omständighet av särskild betydelse när det gäller behandling av känsliga uppgifter.

För en laglig behandling av personuppgifter krävs en rättsgrund för behandlingen enligt artikel 6 i allmänna dataskyddsförordningen. Nationell lagstiftning som specificerar allmänna dataskyddsförordningen får utfärdas i de fall när behandlingen av personuppgifter grundar sig på artikel 6.1 c eller 6.1 e, det vill säga när behandlingen är nödvändig för att fullgöra en rättslig förpliktelse som åvilar den personuppgiftsansvarige eller för att utföra en uppgift av allmänt intresse eller som ett led i den personuppgiftsansvariges myndighetsutövning. Den specificerande lagstiftningen kan innehålla särskilda bestämmelser för att anpassa tillämpningen av bestämmelserna i förordningen genom närmare specifikationer av särskilda krav på åtgärder för behandling av uppgifter och andra omständigheter. Behandlingens syfte ska anges i rättsgrunden. Den nationella lagstiftningen ska uppfylla ett mål av allmänt intresse och vara proportionell mot det legitima mål som eftersträvas.

Elnätsinnehavare, detaljförsäljare och oberoende aggregatorer behandlar personuppgifter inom ramen för marknadsprocesserna för elhandeln. Utöver avtalsbaserade avtalsförhållanden har sådana elföretag skyldigheter och uppgifter i samband med informationsutbyte för utredningen och genomförandet av elleveranser, som medför behandling av personuppgifter. Mätuppgifter per balansavräkningsperiod som baseras på fjärravläsning av ett eldriftsställe kan till exempel betraktas som personuppgifter, om de direkt eller indirekt kan identifieras som kopplade till en person som ingått ett elnätsavtal och ett elförsäljningsavtal.

Affärsprocesserna på elmarknaden och avräkningen av elhandel förutsätter att elnätsinnehavare, detaljförsäljare och oberoende aggregatorer har ett omfattande och förbundet informationsutbyte. I förslaget till 75 e § i elmarknadslagen föreskrivs det om slutförbrukarens och elproducentens rätt att utnyttja uppgifter om sig själv, samt i 105 d och 105 e § om behandlingen av

faktureringsuppgifter. De uppgifterna innefattar bland annat mätuppgifter och förbrukningsuppgifter. Det föreslås att till paragrafen fogas de bestämmelser genomförandet av artikel 13.3 i elmarknadsdirektivet förutsätter. fråga om behandlingen av personuppgifter motsvarar bestämmelserna i den föreslagna 75 e § i stor utsträckning 75 e § i den gällande elmarknadslagen, sådan den lyder i lag 108/2019. I de föreslagna nya bestämmelserna ställs det upp sådana lagstadgade skyldigheter för elföretag som avses i artikel 6.1 c i allmänna dataskyddsförordningen, som utgör en rättsgrund för att också behandla personuppgifter för mätning av elleveranser, informationsutbyte inom elhandeln och de marknadsprocesser för elhandeln som gäller dem samt för uppgifter och skyldigheter i samband med balansavräkning. De rättsgrunderna innefattar samtidigt en sådan grund som avses i artikel 6.3 i allmänna dataskyddsförordningen för att i den nationella lagstiftningen utfärda särskilda bestämmelser för att anpassa tillämpningen av bestämmelserna i allmänna dataskyddsförordningen för genomförande av elleveranser.

De föreslagna nationella anpassningarna till allmänna dataskyddsförordningen ingår i en helhet som behöver utfärdas om behandlingen av personuppgifter i marknadsprocesserna för elhandeln och möjliggöra elleveranser. Eftersom elsystemet utgör en integrerad helhet, där parternas leveranser och förbrukning ska vara i balans vid balansavräkningsperiodens utgång och där parternas leveranser och förbrukning ska utredas för respektive balansavräkningsperiod utifrån mätning som nätt innehavarna ordnar, är det för att marknaden ska fungera effektivt nödvändigt att ordna marknadsprocesserna för elhandeln enligt enhetliga, formbundna förfaranderegler. Behandlingen av sådana uppgifter som betraktas som personuppgifter kan inte i marknadsprocesserna för elhandeln särskiljas från behandlingen av sådana motsvarande uppgifter som inte utgör personuppgifter. Därför kan behandlingen av personuppgifter i marknadsprocesserna för elhandeln inte enbart baseras på allmänna dataskyddsförordningen och den nationella dataskyddslagen som kompletterar den. Därför är nationella bestämmelser som preciserar allmänna dataskyddsförordningen och den nationella dataskyddslagen nödvändiga i fråga om personuppgifter som behandlas i marknadsprocessen för elhandeln. Därmed finns det ett mål av allmänt intresse för de nationella anpassningarna i fråga om behandling av personuppgifter som berör marknadsprocesserna för elhandeln, och de har avgränsats så att de är proportionella mot det mål som eftersträvas.

Bestämmelserna om personuppgifter i allmänna dataskyddsförordningen och den nationella dataskyddslagen utgör allmänna bestämmelser. De föreslagna bestämmelserna om elmarknaden är avsedda som specialbestämmelser som kompletterar de allmänna bestämmelserna om personuppgifter.

De föreslagna ändringarna i de gällande bestämmelserna om personuppgifter är små och motsvarar de nationella anpassningar om vilka det redan tidigare föreskrivits med stöd av artikel 6.2 och 6.3 i allmänna dataskyddsförordningen. I dessa sammanhang behövs insamling, behandling och utlämnandet av personuppgifter för elmarknadens funktion och för leverans av el till kunderna.

Insamlingen av personuppgifter medför ingen hög risk för den registrerades fri- och rättigheter, eftersom det inte är fråga om känsliga personuppgifter och de personuppgifter som samlas in och som omfattas av speciallagstiftningen enligt förslaget får lämnas ut till tredje part endast med den registrerades samtycke.

De grundläggande fri- och rättigheterna är vanligen inte absoluta, också om en bestämmelse om en grundläggande fri- eller rättighet är står i sådan form att fri- eller rättigheten tryggas och trots att bestämmelsen inte innehåller någon reservation eller annan laghänvisning. Grundlagsutskottet har ur hela komplexet av grundläggande fri- och rättigheter och ur rättigheternas karaktär av grundlagsfästa rättigheter härlett vissa allmänna krav som ska uppfyllas för att de ska kunna

begränsas. Det handlar om krav på att det ska föreskrivas om begränsningarna i lag, att lagarna ska vara exakta och noggrant avgränsade, att begränsningarna ska vara acceptabla, att begränsningarna ska vara proportionerliga, att det inte görs inskränkningar i kärnan av en grundläggande fri- eller rättighet, ett adekvat rättsskydd, och förenlighet med människorättsförpliktelserna.

Enligt de allmänna principerna om begränsningar i de grundläggande fri- och rättigheterna ska det föreskrivas genom lag om grunderna för individens rättigheter och skyldigheter samt om frågor som enligt grundlagen annars hör till området för lagstiftningen. Den förutsättningen innebär att alla centrala bestämmelser som inverkar på individens rättsliga ställning ska utfärdas genom lag. Med tanke på bestämmelsernas exakthet och noggranna avgränsning är det viktigt att det av lagen framgår tillräckligt tydligt vem som har rätt att utöva begränsningsbefogenheterna, vad befogenheterna ger rätt att göra och genom vilket förfarande. De föreslagna bestämmelserna bedöms uppfylla principerna för begränsningar i de grundläggande fri- och rättigheterna i fråga om bestämmelser i lag samt bestämmelsernas exakthet och noggranna avgränsning.

Grunden för begränsning av de grundläggande fri- och rättigheterna ska vara godtagbar med tanke på systemet för grundläggande fri- och rättigheter som helhet. Grunden för begränsningen kan till exempel vara en strävan att skydda fullgörandet av någon annan grundläggande fri- och rättighet än den begränsningen gäller, eller att uppnå något annat sådant mål som enligt en objektiv bedömning (i normativt avseende) är godtagbart med avseende på systemet för grundläggande fri- och rättigheter som helhet. Begränsningsbestämmelsen ska också vara nödvändig på grund av ett vägande samhälleligt intresse. Begränsningarna angående de grundläggande rättigheterna ska vara nödvändiga för att uppnå ett godtagbart mål och även i övrigt i enlighet med proportionalitetskravet. Det är tillåtet att inskränka en grundläggande fri- eller rättighet endast, om målet inte kan nås med metoder som gör ett mindre ingrepp i fri- eller rättigheten. Begränsningen får inte sträcka sig längre än vad som är motiverat med beaktande av hur vägande det bakomliggande intresset är i förhållande till det skyddsintresse som begränsas. De personuppgifter som ska behandlas enligt förslaget utgör förbrukningsuppgifter som samlats in i efterhand. De föreslagna bestämmelserna innebär ingen ytterligare begränsning av skyddet för privatlivet för elkunder, eftersom förbrukningsuppgifter registreras redan i det nuvarande systemet. Det är nödvändigt att föreskriva om mätning och utredning av elleveranser för att elmarknaden över huvud taget ska kunna fungera enligt EU-bestämmelserna om den inre marknaden för el. Därför bör det anses att det finns en godtagbar grund för begränsningen i de grundläggande fri- och rättigheterna, och den är nödvändig på grund av ett vägande samhälleligt behov. Med beaktande av karaktären hos de personuppgifter som behandlas är begränsningen i de grundläggande fri- och rättigheterna också proportionerlig.

Det får inte föreskrivas om inskränkningar i kärnan av en grundläggande fri- eller rättighet genom vanlig lag. Inskränkningen i en grundläggande fri- eller rättighet får inte vara så omfattande att den omintetgör kärnan av den grundläggande fri- eller rättigheten. Förslaget kan inte anses få några sådana konsekvenser som innebär ingrepp i kärnan av skyddet för privatlivet.

Mätningen av elleveranser enligt förslaget genomförs i enlighet med de allmänna förutsättningarna för begränsning av de grundläggande fri- och rättigheterna. De föreslagna bestämmelserna har utarbetats i enlighet med grundlagsutskottets utlåtandep Praxis i fråga om behandling av personuppgifter. Därför bedöms bestämmelserna inte vara problematiska ur ett grundlagsperspektiv.

De gällande bestämmelserna elföretagens uppgifter och skyldigheter i fråga om mätning av elleveranser, fullgörande av balansansvaret, informationsutbytet vid elhandel och marknadsprocesserna för elhandeln i samband med dem samt de föreslagna bestämmelser som kompletterar

dem utgör också sådana rättsgrunder som avses i artikel 6.1 c i allmänna dataskyddsförordningen, som ger de verksamhetsidkare som avses i bestämmelserna en grund för att behandla personuppgifter. De rättsgrunderna innefattar samtidigt en sådan grund som avses i artikel 6.3 i allmänna dataskyddsförordningen för att i den nationella lagstiftningen utfärda särskilda bestämmelser för att anpassa tillämpningen av bestämmelserna i allmänna dataskyddsförordningen för genomförande av elleveranser. De lagrum som nämnd ovan ger medlemsstaterna ett väldigt omfattande manöverutrymme för att i den nationella lagstiftningen utfärda mer detaljerade bestämmelser som anpassar tillämpningen av bestämmelserna enligt förordningen vid behandling av personuppgifter i sådana situationer som avses i artikel 6.1 c. De föreslagna anpassningarna är sådana som nämns i exempelförteckningen i artikel 6.3. Den förteckningen är inte uttömmande, utan också andra anpassningar som uppfyller förutsättningarna enligt artikeln är tillåtna enligt bestämmelsen. Därför kan de föreslagna nationella bestämmelserna anses ligga inom ramen för det nationella manöverutrymmet enligt allmänna dataskyddsförordningen.

I tvistenämnden för energimarknaden, som är en myndighet, baseras behandlingen av personuppgifter på allmänna dataskyddsförordningen och på dataskyddslagen (1050/2018).

12.4 124 § i grundlagen

I 45 § i förslaget till ändring av elmarknadslagen föreskrivs det om systemansvar i elsystemet. Enligt 1 mom. ska den systemansvariga stamnätsinnehavaren svara för att Finlands elsystem är tekniskt funktionsdugligt och driftsäkert så att elsystemet fungerar tillförlitligt och säkert samt ha hand om de uppgifter som omfattas av det riksomfattande balanseringsansvaret och om den riksomfattande balansavräkningen på ett ändamålsenligt och för parterna på elmarknaden jämlikt och icke-diskriminerande sätt. Enligt det föreslagna kan den systemansvariga stamnätsinnehavaren ställa sådana villkor för anslutning av kraftverk, energilagringsanläggningar och belastningar samt elnät till elsystemet och för användning av elsystemet och de anslutna kraftverken, energilagringsanläggningar, belastningarna och elnäten som är nödvändiga för att systemansvaret ska kunna fullgöras. Villkoren kan tillämpas i enskilda fall efter det att Energimyndigheten har godkänt och fastställt dem. Den systemansvariga stamnätsinnehavaren har för en begränsad tid rätt att begränsa elöverföringen eller avbryta den helt om det är nödvändigt för att eliminera eller hantera sådana störningar som uppstår i elsystemet. Enligt förslaget har den systemansvariga stamnätsinnehavaren rätt att när elsystemets driftssäkerhet hotas styra användningen, produktionen, importen och exporten av el som anslutits till elsystemet med beaktande av samhällets allmänna livsviktiga behov, eventuella myndighetsföreskrifter, gällande planer på och skyldigheter för hantering av effektbrist och utredning av störningar samt rådande förhållanden. [luddig]Begränsningen eller styrningen får i varje enskilt fall hållas i kraft så länge det är nödvändigt för att återställa elsystemet till normalläge.

Grundlagsutskottet har bedömt bestämmelser om systemansvar mot 124 § i grundlagen i sina utlåtanden GrUU 4/2000 rd (naturgasmarknadslagen) och GrUU 62/2002 rd (elmarknadslagen). Utskottet har ansett att utseendet av en nätinnehavare till systemansvarig innebär att en offentlig förvaltningsuppgift anförtros någon annan än en myndighet. På grund av nätverksamhetens art har utskottet ansett det motiverat och ändamålsenligt att en nätinnehavare utses till systemansvarig. På grund av verksamhetens faktiska natur finns det enligt utskottet inte skäl att anta att detta i sig skulle äventyra kravet på god förvaltning eller andra nätinnehavares grundläggande fri- och rättigheter eller rättsskydd. Dock måste nätinnehavarnas rättssäkerhet enligt utskottets mening förstärkas på så sätt att det ska vara möjligt att söka ändring i ett beslut om villkoren. Enligt utskottet kan detta ordnas till exempel så att energimarknadsmyndigheten fastställer villkoren i fråga.

Grundlagsutskottets utlåtanden som berör systemansvar är från tiden före förvaltningslagen och lagen om rättegång i förvaltningsärenden trädde i kraft. Dock finns det fortfarande grunder som beror på arten av den systemansvarigas verksamhet för att rättsskyddet ordnas på ett sätt som avviker från den allmänna förvaltningsrätten, med stöd av utskottets utlåtanden. Den systemansvariga stanningsinnehavarens verksamhet faller utanför tillämpningsområdet för förvaltningslagen och lagen om rättegång i förvaltningsärenden, eftersom den systemansvariga stanningsinnehavaren inte handlägger förvaltningsärenden utan dess verksamhet som upprätthållare av elsystemets driftssäkerhet baserar sig på reella åtgärder (se 2 § i förvaltningslagen). Om det i någon annan lag finns bestämmelser som avviker från förvaltningslagen, ska de iakttas i stället för förvaltningslagen (se 5 § i förvaltningslagen). Motsvarande avgränsningar av tillämpningsområdet ingår också i 1 och 3 § i lagen om rättegång i förvaltningsärenden.

Den föreslagna kompletteringen av 45 § 1 mom. grundar sig på artikel 40.3 i elmarknadsdirektivet, som är bindande för Finland. I 2 mom. föreskrivs det om den systemansvariga stanningsinnehavarens rättigheter på ett exakt och noga avgränsat sätt. Bestämmelserna i momentet följer grundlagsutskottets tidigare ställningstaganden. De föreslagna ändringarna i paragrafen bedöms inte inverka på behandlingsordningen för lagförslaget.

12.5 Delegering av lagstiftningsbehörighet

I förslaget till ändring av elmarknadslagen, förslaget till lag om ett jämförelseverktyg för elleveransavtal och förslaget till lag om tvistenämnden för energimarknaden ingår ett antal bemyndiganden att utfärda närmare bestämmelser och föreskrifter. Enligt 80 § 1 mom. i grundlagen kan statsrådet och ministerierna utfärda förordningar med stöd av ett bemyndigande i lag. Genom lag ska dock utfärdas bestämmelser om grunderna för individens rättigheter och skyldigheter samt om frågor som enligt grundlagen i övrigt hör till området för lag.

Enligt 80 § 2 mom. i grundlagen kan även andra myndigheter genom lag bemyndigas att utfärda rättsnormer i bestämda frågor, om det med hänsyn till föremålet för regleringen finns särskilda skäl och regleringens betydelse i sak inte kräver att den sker genom lag eller förordning. Tillämpningsområdet för ett sådant bemyndigande ska vara exakt avgränsat. Dessutom följer det av grundlagen att det ska definieras noga i lag vilka frågor bemyndigandet omfattar (GrUU 34/2000 rd).

Grundlagsutskottet har bedömt bemyndiganden att utfärda normer i elmarknadslagen och naturgasmarknadslagen i sina utlåtanden GrUU 4/2000 rd, GrUU 62/2002 rd, GrUU 36/2004 rd och GrUU 37/2004 rd.

Bemyndigandena i lagförslagen har utarbetats i enlighet med grundlagsutskottets utlåtandep Praxis. De föreslagna bemyndigandena har i huvudsak avgränsats så att de enbart omfattar tekniska detaljer, medan grunderna för den rättsliga ställningen bestäms i lag. Bemyndigandena har placerats och sakligt anknutna till de paragrafer som berör de frågor som regleras. I fråga om förslaget till ändring av bestämmelserna om fakturering i elmarknadslagen har bemyndigandet dock placerats omedelbart efter de bestämmelser till vilka bemyndigandet sakligt sett anknyter. Behörigheten att utfärda normer har också annars utformats så exakt och avgränsats så noga som möjligt. De föreslagna bestämmelserna är nödvändiga till följd av den tekniska karaktären hos de frågor bestämmelserna gäller. De bemyndiganden för Energimyndigheten att meddela bestämmelser som föreslås ingå i 75 e och 107 f § i elmarknadslagen grundar sig på detaljerade bestämmelser i elmarknadslagen och elmarknadsdirektivet. Därför ingår manöverutrymme och ändamålsenlighetsprövning endast i ringa omfattning i de bestämmelser som med-

delas med stöd av bemyndigandena. I fråga om Energimyndigheten är de föreslagna bemyndigandena motiverade till följd av bestämmelsernas tekniska natur och den särskilda sakkunskaper de förutsätter.

De bemyndiganden att utfärda normer som ingår i lagförslagen bedöms inte stå i strid med 80 § i grundlagen.

12.6 Bedömning av lagstiftningsordningen

På de grunder som anges ovan kan lagförslagen enligt regeringens uppfattning behandlas i vanlig lagstiftningsordning.

Kläm

Eftersom direktivet om gemensamma regler för den inre marknaden för el, direktivet om främjande av användningen av energi från förnybara energikällor och direktivet om energieffektivitet samt förordningen om den inre marknaden för el och allmänna dataskyddsförordningen innehåller bestämmelser som föreslås bli genomförda genom lag och föreslås bli kompletterade genom lag, föreläggs riksdagen följande lagförslag:

1.

Lag

om ändring av elmarknadslagen

I enlighet med riksdagens beslut
upphävs i elmarknadslagen (588/2013) 25, 57, 57 a, 63, 69 och 69 a §, av dem 57, 57 a, 69 och 69 a § sådana de lyder i lag 1430/2014,
ändras 2 §, 3 § 5, 11, 21, 26, 29–31, 33 och 36 punkten, 7 § 1 mom., 12 §, 20 § 1 mom., 24 b, 26, 30, 33, 35, 43, 45, 46, 53 a och 62 §, rubrikerna för III avdelningen och för 7 kap., 67 § 2 och 3 mom., 68, 75 e, 84 och 86 §, 93 § 4 mom., 102, 114 och 115 §,
av dem 2 § sådan den lyder delvis ändrad i lag 1021/2020 och 3 § 29–31 punkten och 75 e § sådana de lyder i lag 108/2019, 20 § 1 mom., 24 b och 53 a § sådana de lyder i lag 1430/2014, 45 § sådan den lyder delvis ändrad i lag 590/2017, 62 § sådan den lyder i lag 590/2017 och 287/2018 samt 114 § sådan den lyder i lag 590/2017 och 849/2019, samt
fogas till 3 §, sådan den lyder delvis ändrad i lag 1430/2014, 108/2019, 730/2021 och 891/2021, nya 4 a, 20 a, 21 a–21 d, 26 a, 27 b, 27 c, 30 a–30 d, 32 a och 37–39 punkter, till lagen nya 21 a–21 c, 23 a, 29 b, 39 a, 42 a, 52 a, 56 a, 61 a, 65 a och 68 a §, 10 a kap. och 74 a §, till 87 § ett nytt 4 mom. samt till lagen ett nytt 13 a kap., som följer:

2 §

Tillämpningsområde

Denna lag tillämpas på elmarknaden samt på produktion, import, export, leverans, överföring och distribution av el. Bestämmelserna i II avdelningen samt 7 och 12 kap. tillämpas inte på försvarsförvaltningen och inte heller på Försvarsfastigheter.

Lagens bestämmelser om nätinnehavare tillämpas på näringsidkare som utövar tillståndspliktig elnätsverksamhet och i sin besittning har ett elnät i Finland, om inte Energimyndigheten har fattat ett beslut om att befria nätinnehavaren från tillståndsplikten.

Lagens bestämmelser om detaljförsäljare tillämpas på elleverantörer som levererar el direkt till slutförbrukarna via en distributionsnätsinnehavares distributionsnät, om inte något annat bestäms nedan.

3 §

Definitioner

I denna lag avses med

4 a) *sammanlänkat system* elnät som kopplats samman med hjälp av en eller flera sammanlänkningar,

5) *anslutningsledning* en elledning som byggts för ett driftsställe eller en energilagringsanläggning eller för ett eller flera kraftverk och genom vilken en eller flera abonnenter ansluts till elnätet,

11) *elleverans* elförsäljning till kunder eller för återförsäljning,

21) *elföretag* en fysisk eller juridisk person, med undantag för slutförbrukare, som bedriver åtminstone en av följande verksamheter: produktion, överföring, distribution, aggregering, efterfrågefleksibilitet, energilagring, leverans eller inköp av el och som ansvarar för kommersiella arbetsuppgifter, tekniska arbetsuppgifter eller underhåll i samband med dessa verksamheter,

21 a) *aggregering* en verksamhet som kombinerar flera kundlaster eller producerad el för försäljning, inköp eller auktionering på elmarknaden,

21 b) *oberoende aggregator* en aggregator som inte är ansluten till kundens öppna elleverantör,

21 c) *energilagring*, i fråga om elnätet, en uppskjutning av den slutliga användningen av el till en senare tidpunkt än produktionstillfället, eller omvandlingen av elenergi till en form av energi som kan lagras, lagringen av den energin, och den därpå följande återomvandlingen av den energin till elenergi eller användningen som en annan energibärare,

21 d) *energilagringsanläggning* och *ellagringsanläggning*, i fråga om elnätet, en anläggning i elsystemet där energi lagras,

26) *balanskraft* sådan elenergi som den enhet vid den systemansvariga stamnätsinnehavaren som sköter uppgifter som omfattas av det riksomfattande balanseringsansvaret (*balanskraftsenheten*) använder för att skapa jämvikt i elsystemet,

26 a) *balansering* alla åtgärder och processer genom vilka den systemansvariga stamnätsinnehavaren kontinuerligt säkerställer att elsystemets frekvens hålls inom ett i förväg fastställt stabilitetsintervall och att den reserv kvalitetskravet förutsätter iakttas,

27 b) *stödtjänst* en tjänst som behövs för driften av ett överförings- eller distributionssystem, inbegripet balansering och icke-frekvensrelaterade stödtjänster men inte inbegripet hantering av överbelastning,

27 c) *icke-frekvensrelaterad stödtjänst* en tjänst som används av en systemansvarig för överförings- eller distributionssystem för spänningsreglering i stationärt tillstånd, snabba inmatningar av reaktiv effekt, tröghet för upprätthållande av stabiliteten i lokala nät, kortslutningsström, förmåga till dödnätsstart och till ö-drift,

29) *anknutet företag* ett anknutet företag enligt definitionen i artikel 2.12 i Europaparlamentets och rådets direktiv 2013/34/EU om årsbokslut, koncernredovisning och rapporter i vissa typer av företag, om ändring av Europaparlamentets och rådets direktiv 2006/43/EG och om upphävande av rådets direktiv 78/660/EEG och 83/349/EEG, och ett företag som tillhör samma aktieägare,

30) *fleksibilitet* förändringar i den elenergi som matas in i nätet eller i belastningen som svar på marknadssignaler eller som svar på antagandet av slutförbrukarens bud om att sälja efterfrågeminskning eller -ökning, enskilt eller genom aggregering,

30 a) *efterfrågefleksibilitet* förändringar i kundlaster jämfört med deras normala eller nuvarande konsumtionsmönster, som svar på marknadssignaler, inbegripet som svar på tidsvarierande elpriser eller ekonomiska incitament, eller som svar på antagandet av slutförbrukarens bud om att sälja efterfrågeminskning eller -ökning till ett visst pris på organiserade marknader som definieras i artikel 2.4 i kommissionens genomförandeförordning (EU) nr 1348/2014 om rapportering av uppgifter för att genomföra artikel 8.2 och 8.6 i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 1227/2011 om integritet och öppenhet på grossistmarknaderna för energi,

30 b) *överbelastning* en situation där alla begäranden från parter på elmarknaden om handel mellan nätområden inte kan tillmötesgå därför att de avsevärt skulle påverka de fysiska flödena genom nätelement som inte kan klara dessa flöden,

30 c) *helt integrerad nätkomponent* en nätkomponent som är integrerad i stam- eller distributionsnätet, däribland lagringsanläggningar, och som används uteslutande för att säkerställa säker

och tillförlitlig drift av stam- eller distributionsnätet, och inte för riksomfattande balansering eller för hantering av överbelastning,

30 d) *laddningsstation* ett gränssnitt där ett elfordon i taget kan laddas eller där batteriet på ett elfordon i taget kan bytas ut,

31) *energieffektivitet* förhållandet mellan, å ena sidan, produktionen av prestanda, tjänster, varor eller energi och, å andra sidan, mängden tillförd energi,

32 a) *avtal med dynamiska elpriser* ett avtal om leverans av el mellan en leverantör och en slutförbrukare som återspeglar prisförändringar på spotmarknaderna, inbegripet dagen före- och intradagsmarknaderna med intervall som minst motsvarar frekvensen för avräkning på marknaden,

33) *elderivat* ett finansiellt instrument som anges i punkt 5, 6 eller 7 i avsnitt C i bilaga I till Europaparlamentets och rådets direktiv 2014/65/EU om marknader för finansiella instrument och om ändring av direktiv 2002/92/EG och av direktiv 2011/61/EU och som avser el,

36) *elmarknader* elmarknader, inklusive OTC-marknader och elbörser, marknader för handel med energi, kapacitet, balanseringstjänster och stödtjänster inom alla tidsramar,

37) *part på elmarknaden* en fysisk eller juridisk person som producerar, köper eller säljer el, bedriver aggregering eller efterfrågefleksibilitet eller erbjuder energilagringstjänster, inklusive lägger handelsorder, på en eller flera elmarknader,

38) *avgift för byte av leverantör* varje typ av avgift för att byta elleverantör eller den part på elmarknaden som bedriver aggregering, inklusive uppsägningsavgifter, som en elleverantör eller en part på elmarknaden som bedriver aggregering eller en nätinnehavare direkt eller indirekt debiterar en kund,

39) *faktureringsinformation* informationen på en slutförbrukares faktura, med undantag för en betalningsbegäran.

7 §

Tilläggskrav för stamnätsinnehavare

En sökande som ansöker om elnätstillstånd för stamnätsinnehavare ska utöver kraven i 6 § äga ett stamnät i Finland och uppfylla de krav i 5 kap. som gäller stamnätsinnehavares oberoende. Oberoendet ska ha säkerställts i enlighet med förfarandet enligt 5 kap. i denna lag och artikel 51 i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2019/943 om den inre marknaden för el, *nedan elhandelsförordningen*.

12 §

Befrielse från elnätstillstånd för vissa sammanlänknings

Energimyndigheten kan i enskilda fall för viss tid tillåta att elnätsverksamhet utövas utan elnätstillstånd, om nätinnehavaren har beviljats undantag enligt artikel 63 i elhandelsförordningen. Befrielse kan beviljas för högst den tid som undantaget enligt den artikeln gäller. Befrielsen får inte överföras på någon annan.

Bestämmelserna om nätinnehavare i denna lag tillämpas inte på en nätinnehavare som fått befrielse. Energimyndigheten kan dock i sitt beslut om befrielse från tillståndsplikten ställa villkor som gäller tillgången till nätet via sammanlänknings i fråga samt driftsäkerheten. Villkoren för tillgången till nätet kan hänföra sig till

- 1) fördelningen av överföringskapaciteten,
- 2) fördelningen av intäkter från överbelastning,

3) de avgifter som tas ut av sammanlänkningens användare.

20 §

Anslutningsskyldighet

Nätinnehavaren ska på begäran och mot skälig ersättning till sitt elnät ansluta de eldriftsstäl-
len, kraftverk och energilagringssystem inom sitt verksamhetsområde som uppfyller de
tekniska kraven. Anslutningsvillkoren och de tekniska kraven ska vara öppna, objektiva och
icke-diskriminerande och beakta elsystemets driftsäkerhet och effektivitet.

20 a §

Särskilda bestämmelser om anslutning av kraftverk och energilagringssystem till stam- nätet och till högspänningsdistributionsnät

En stamnätsinnehavare eller en innehavare av ett högspänningsdistributionsnät får inte vägra
ansluta ett nytt kraftverk eller en ny energilagringssystem med hänvisning till eventuella
framtida begränsningar i den tillgängliga överföringskapaciteten av nätet.

I stamnätsinnehavares och högspänningsdistributionsnäts innehavares villkor för anslutning
av kraftverk och energilagringssystem får det för att påskynda anslutningen och säker-
ställa den anslutna enhetens ekonomiska effektivitet ställas upp begränsningar för anslutnings-
punkts effekt, om anslutningen förutsätter att överföringskapaciteten höjs. Begränsningen ska
dock inte tillämpas om abonnenten ersätter nätinnehavaren för sådana kostnader för byggande
av anslutningen som inte kan anses omfattas av utvecklingsskyldigheten enligt 19 §.

21 a §

Tillhandahållande av tillträde till nätet i elsystemet

En nätinnehavare ska ordna förutsättningar för att

- 1) de parter på elmarknaden som är anslutna till ett elnät faktiskt ska kunna delta på grossist-
marknaden, detaljhandelsmarknaden och balanseringsmarknaden för el,
- 2) nätanvändare och innehavare av energilagringssystem ska kunna avtala om alla nät-
tjänster med den nätinnehavare till vars nät de är anslutna.

Nätinnehavaren ska för sin del ordna förutsättningar för att nätanvändare och innehavare av
energilagringssystem genom att sluta relevanta överförings- och distributionsavtal och
erlägga avgifterna för dem får rätt att använda hela landets elnät utgående från sina anslutnings-
punkter, med undantag av utlandsförbindelser.

21 b §

Genomförande av tillgång till elnät

En nätinnehavare ska lämna nätanvändare, innehavare av energilagringssystem och
kunder de uppgifter de behöver för att få effektiv tillgång till nätet och använda det effektivt.

En nätinnehavare ska på begäran lämna nätanvändare, innehavare av energilagringssystem
och kunder ett anbud om anslutning till elnätet samt om överförings- och distributions-
tjänster för el. I anbudet om anslutning ska framgå de tekniska kraven för anslutning anges.

En nätinnehavare som vägrar erbjuda anslutning eller överförings- eller distributionstjänster
ska ge relevanta och betydelsefulla uppgifter om skälen till sin vägran. Till vägran ska fogas en

uppgift om att nätanvändare, innehavare av energilagringsanläggningar och kunder om de så önskar har möjlighet att föra ärendet till Energimyndigheten för avgörande i tvistlösningsförfarande, samt Energimyndighetens kontaktuppgifter.

21 c §

Ansvar för säker, tillförlitlig och effektiv drift av elnätet

Nätinnehavaren ska sörja för säker, tillförlitlig och effektiv drift av sitt elnät samt för att alla de stödtjänster som behövs för säker, tillförlitlig och effektiv drift av elnätet samt de tjänster efterfrågefleksibilitet och energilagringsanläggningar förutsätter är tillgängliga.

Nätinnehavaren ska samarbeta och koordinera sin verksamhet med andra nätinnehavare för att säkerställa säker, tillförlitlig och effektiv drift av nätet samt för att utnyttja resurserna på bästa möjliga sätt. Nätinnehavaren ska sörja för att tillräckliga uppgifter lämnas till innehavarna av andra elnät som kopplats samman med innehavarens nät, så att säker och effektiv drift, koordinerad utveckling och kompatibilitet kan säkerställas i det sammanlänkade elnätet.

Närmare bestämmelser om det informationsutbyte mellan nätinnehavarna som krävs för en säker, tillförlitlig och effektiv drift av sammankopplade elnät samt säkerställandet av koordinerad utveckling och kompatibilitet får utfärdas genom förordning av statsrådet.

23 a §

Anskaffning av produkter och tjänster som är nödvändiga för en säker, tillförlitlig och effektiv drift av elnät

Anskaffningsvillkoren för produkter och tjänster som är nödvändiga för en säker, tillförlitlig och effektiv drift av ett elnät ska vara objektiva, öppna och icke-diskriminerande samt kompatibla med andra nätinnehavares motsvarande villkor. I villkoren ska det säkerställas att alla nätanvändare och parter på elmarknaden som uppfyller kraven har möjlighet att erbjuda nätinnehavarna sina tjänster. Villkoren ska dessutom uppfylla de krav de nationella standardiseringsprodukterna ställer, om sådana nationella standardiseringsprodukter som avses i 6 c § i lagen om tillsyn över el- och naturgasmarknaden (590/2013) har fastställts för anskaffning av produkter och tjänster som krävs för en säker, tillförlitlig och effektiv drift av elnät. Beredningen av villkoren ska koordineras med överföringsnätinnehavaren med systemansvar och andra nätinnehavare, och vid beredningen ska berörda nätanvändare och parter på elmarknaden höras.

Nätinnehavaren ska för sitt elnät skaffa behövliga icke-frekvensrelaterade stödtjänster, med undantag för helt integrerade nätkomponenter, i ett öppet, icke-diskriminerande och marknadsbaserat förfarande. Energimyndigheten får på ansökan bevilja en nätinnehavare undantag från anskaffningsskyldigheten för viss tid, om en marknadsbaserad anskaffning av icke-frekvensbaserade stödtjänster inte är ekonomiskt effektiv för nätinnehavaren. Undantaget får gälla i högst 5 år.

24 b §

Efterfrågefleksibilitet, flexibilitet och åtgärder för styrning av efterfrågan i fråga om prissättning och försäljningsvillkor för nättjänster

Prissättningen för nättjänster får inte innehålla villkor som kan förhindra att nätinnehavare eller detaljförsäljare på elmarknaden tillhandahåller systemtjänster för efterfrågefleksibilitet och åtgärder för styrning av efterfrågan. Prissättningen för nättjänster ska beakta de kostnader och den nytta flexibiliteten och åtgärderna för styrning av efterfrågan medför.

Nätinnehavarens försäljningsvillkor för nättjänster ska skapa förutsättningar för efterfrågeflexibilitetens deltagande på elmarknaden, om det ankommer på nätinnehavaren att ordna deltagandet. Försäljningsvillkoren ska beakta elsystemets driftsäkerhet och effektivitet. Försäljningsvillkoren får inte innehålla villkor som ogrundat förhindrar att efterfrågeflexibilitet som tillhandahålls av aggregatorer deltar på elmarknaden.

26 §

Nätinnehavarens prestationer när det gäller byte av elleverantör och oberoende aggregator

Nätinnehavaren får inte ta ut en separat avgift för prestationer som hänför sig till ett byte av elleverantör eller oberoende aggregator.

29 b §

Nätinnehavarens rätt att bedriva näringsverksamhet som avser energilagringsanläggningar

Nätinnehavaren får inte bedriva näringsverksamhet som avser energilagringsanläggningar.

Trots 1 mom. får nätinnehavaren äga, utveckla, förvalta och driva energilagringsanläggningar som utgör nätinnehavarens helt integrerade nätkomponenter. På nätinnehavarens ansökan ska Energimyndigheten bevilja nätinnehavaren tillstånd att äga, utveckla, förvalta och driva sådana energilagringsanläggningar.

Energimyndigheten kan för viss tid på högst fem år bevilja nätinnehavaren undantagstillstånd för att äga, utveckla, förvalta och driva andra energilagringsanläggningar än de som nämns i 2 mom., om nätinnehavaren behöver sådana energilagringsanläggningar för att fullgöra sitt ansvar för säker, tillförlitlig och effektiv drift av elnätet eller om en stamnätsinnehavare behöver icke-frekvensrelaterade stödtjänster som sådana energilagringsanläggningar producerar för att fullgöra sitt ansvar för en säker, tillförlitlig och effektiv drift av elnätet. Undantagstillstånd får beviljas om

1) nätinnehavaren inte i en av nätinnehavaren ordnad öppen, transparent och icke-diskriminerande anbudstävling med villkor som Energimyndigheten har godkänt innan anbudstävlingen inleddes har kunnat godkänna anbud för produktion av sådana energilagringstjänster eller om det vid anbudstävlingen inte har kommit in anbud för produktion av tjänsterna som baserar sig på skäliga kostnader och i rätt tid,

2) energilagringsanläggningarna inte används för anskaffning eller leverans av el på elmarknaden, och

3) undantaget behövs för att nätinnehavaren ska kunna sörja för säker, tillförlitlig och effektiv drift av sitt elnät.

På ansvarsområdet för en nätinnehavare som beviljats ett undantagslov enligt 3 mom. ska Energimyndigheten innan undantagslovet löper ut genomföra ett offentligt hörande om tillgången till sådana energilagringstjänster som avses i momentet för att utreda om tillräckliga energilagringstjänster är tillgängliga och om andra aktörer är intresserade av att investera i sådana energilagringsanläggningar. Det offentliga hörandet ska genomföras efter en anbudstävling som ordnas i enlighet med 3 mom. 1 punkten. Om anbudstävlingen och det offentliga hörandet enligt Energimyndighetens bedömning visar att andra aktörer kan producera sådana energilagringstjänster som avses i 3 mom. kostnadseffektivt på ansvarsområdet, ska Energimyndigheten ålägga nätinnehavaren att successivt avstå från de berörda energilagringsanläggningarna inom 18 månader från att undantagslovet löper ut. På förfarandet för avståendet och på den ersättning som bestäms för att nätinnehavaren avstår från sina energilagringsanläggningar tillämpas vad som i 24 § i lagen om tillsyn över el- och naturgasmarknaden föreskrivs om åtgärder med anledning av återkallande av ett elnätstillstånd.

Energimyndigheten ska underrätta kommissionen och Europeiska unionens byrå för samarbete mellan energitillsynsmyndigheter om tillstånd enligt 2 mom. som beviljats stamnätsinnehavaren samt undantag enligt 3 mom. I anmälan ska anges de betydande uppgifter som inverkat på beslutet och motiveringarna till beslutet.

Energimyndigheten får meddela närmare bestämmelser om ordnandet av en sådan anbudstävling som avses i 3 mom. 1 punkten.

30 §

En stamnätsinnehavares och en juridiskt åtskild distributionsnätsinnehavares rätt att anskaffa och leverera el

En stamnätsinnehavare och en sådan nätinnehavare som utövar juridiskt åtskild distributionsnätsverksamhet kan anskaffa och leverera el, om syftet med verksamheten är att

- 1) skaffa energi för att täcka överföringsförluster i elnätet,
- 2) skaffa stödtjänster,
- 3) sköta uppgifter som omfattas av systemansvaret,
- 4) kontrollera överföringsbegränsningar,
- 5) använda flyttbara reservkraftsaggregat för byggande, drift och underhåll av nätet och att till nätet leverera el som producerats med dessa,
- 6) skaffa el för eget bruk till sammanslutningens lokaler, transformator- och kopplingsstationer eller länkstationer eller till sammanslutningens andra motsvarande objekt,
- 7) distributionsnätsinnehavaren med stöd av skyldigheten enligt denna lag ska leverera el till slutförbrukarna i en situation där detaljförsäljarens leverans har avbrutits av en orsak som beror på försäljaren.

33 §

Säkerställande av stamnätsinnehavarens oberoende

Stamnätsinnehavarens oberoende enligt 32 § ska säkerställas i enlighet med det förfarande som anges i denna paragraf och artikel 51 i elhandelsförordningen. I förfarandet kan stamnätsinnehavaren beviljas undantag från kraven i 32 § 1 mom., om stamnätet den 3 september 2009 tillhörde ett vertikalt integrerat företag och det finns arrangemang som garanterar ett mer effektivt oberoende för stamnätsinnehavaren än bestämmelserna i kapitel VI avsnitt 3 i Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2019/944 om gemensamma regler för den inre marknaden för el och om ändring av direktiv 2012/27/EU, nedan *elmarknadsdirektivet*.

Stamnätsinnehavaren ska till Energimyndigheten anmäla alla planerade affärstransaktioner och andra på dess organisation eller beslutsfattande inverkan åtgärder som kan komma att kräva en omprövning av huruvida transaktionerna och åtgärderna uppfyller kraven i 32 §.

Energimyndigheten ska inleda förfarandet för säkerställande

- 1) när stamnätsinnehavaren gör en anmälan i enlighet med 2 mom.,
- 2) på eget initiativ då verket får vetskap om att en planerad ändring som gäller stamnätets ägare eller innehavare kan leda till överträdelse av 32 § eller då myndigheten har anledning att misstänka att en sådan överträdelse kan ha skett,
- 3) efter en motiverad begäran från Europeiska kommissionen.

Energimyndigheten ska fatta ett interimistiskt beslut i ett ärende som gäller säkerställande av stamnätsinnehavarens oberoende inom fyra månader från det att stamnätsinnehavarens anmälan eller Europeiska kommissionens begäran anländer. Det anses att ett interimistiskt beslut har fattats, om Energimyndigheten inte har meddelat beslut inom denna tid. Energimyndigheten ska utan dröjsmål meddela Europeiska kommissionen det interimistiska beslutet så att säkerställandet kan slutföras i enlighet med artikel 51 i elhandelsförordningen. Tillsammans med anmälan

ska Energimyndigheten lämna Europeiska kommissionen sådana uppgifter som är av betydelse för behandlingen av ärendet. I ett interimistiskt beslut får ändring inte sökas särskilt.

35 §

Säkerställande av stamnätsinnehavarens oberoende när det gäller ägande som härstammar från tredjeländer

Stamnätsinnehavarens oberoende ska säkerställas i enlighet med det förfarande som anges i denna paragraf i en situation som avses i 34 §.

Energimyndigheten ska fatta ett interimistiskt beslut i ett ärende som gäller säkerställande av stamnätsinnehavarens oberoende inom fyra månader från det att stamnätsinnehavarens anmälan begäran anlände. I ett interimistiskt beslut får ändring inte sökas särskilt. Energimyndigheten ska utan dröjsmål meddela Europeiska kommissionen det interimistiska beslutet samt begära ett yttrande enligt 36 § av ministeriet och ett yttrande av Europeiska kommissionen om huruvida stamnätsinnehavaren uppfyller kraven enligt artikel 43 i elmarknadsdirektivet. Tillsammans med anmälan ska Energimyndigheten lämna ministeriet och Europeiska kommissionen sådana uppgifter som är av betydelse för behandlingen av ärendet.

Energimyndigheten ska inom två månader från utgången av den period som reserverats för Europeiska kommissionens i 2 mom. och 36 § avsedda yttrande fatta sitt slutliga beslut om säkerställandet av stamnätsinnehavarens oberoende. När Energimyndigheten fattar sitt slutliga beslut ska den beakta Europeiska kommissionens yttrande så noggrant som möjligt. Om Europeiska kommissionen inte har avgett något yttrande inom den period som föreskrivits, ska den inte anses ha några invändningar mot Energimyndighetens interimistiska beslut.

Energimyndigheten ska fatta ett negativt beslut i fråga om säkerställande av stamnätsinnehavarens oberoende, om

- 1) det inte har påvisats att stamnätsinnehavaren uppfyller kraven i 32 §, eller
- 2) ministeriet har lämnat ett yttrande till Energimyndigheten i enlighet med 36 § och det enligt yttrandet inte har visats för ministeriet att säkerställandet inte äventyrar energileveranssäkerheten nationellt eller inom Europeiska unionen.

Energimyndigheten ska foga ministeriets och Europeiska kommissionens yttranden till sitt slutliga beslut.

39 a §

Stamnätsinnehavarens övriga näringsverksamhet

Stamnätsinnehavaren får endast bedriva sådan näringsverksamhet som är tillåten enligt denna lag eller elhandelsförordningen. Dessutom har stamnätsinnehavaren rätt att bedriva näringsverksamhet i andra nät än elnätet, om en behörig myndighet har beviljat stamnätsinnehavaren en koncession som krävs för sådan näringsverksamhet.

Det föreskrivs särskilt i lag om andra uppgifter i elsystemet för den systemansvariga stamnätsinnehavaren än de som föreskrivs i denna lag eller elhandelsförordningen.

42 a §

Uppgifter med avseende på det regionala samordningscentrumet

Stamnätsinnehavaren sköter stamnätsinnehavarens uppgifter med avseende på det regionala samordningscentrumet enligt elhandelsförordningen, samt ansvarar för antagandet av en ram för samarbete och samordning mellan samordningscentrum.

Stamnätsinnehavaren svarar för sin andel av kostnaderna för det regionala samordningscentrumets kostnader. Stamnätsinnehavaren har rätt att i sin överföringsavgift inkludera sin andel av skäliga och relevanta kostnader för det regionala samordningscentrumet.

43 §

Överföringsavgifter för import och export av el

Stamnätsinnehavaren ska ta ut en överföringsavgift för import från och export till tredjeländer av el till och från sitt nät, om inte något annat följer av internationella förpliktelser som är bindande för Finland eller av avtal som stamnätsinnehavaren har ingått och som grundar sig på ömsesidighet när det gäller elsystemets driftsäkerhet och effektivitet samt på marknadsbetingelserna.

45 §

Systemansvar

Den systemansvariga stamnätsinnehavaren ska svara för att Finlands elsystem är tekniskt funktionsdugligt och driftsäkert så att elsystemet fungerar tillförlitligt och säkert samt ha hand om de uppgifter som omfattas av det riksomfattande balanseringsansvaret och om den riksomfattande balansräkningen på ett ändamålsenligt och för parterna på elmarknaden jämlikt och icke-diskriminerande sätt (*systemansvar*). Den systemansvariga stamnätsinnehavaren ska upprätthålla och utveckla sina verksamheter och tjänster inom systemansvaret samt upprätthålla, driva och utveckla sitt elnät och övriga anläggningar som behövs för att sköta systemansvaret samt förbindelserna till andra nät så att elsystemet och de tjänster systemansvaret omfattar fungerar tillförlitligt, säkert och effektivt och så att förutsättningarna kan tryggas för en effektiv funktion av den nationella och regionala elmarknaden och av Europeiska unionens inre marknad för el. Vid skötseln av sina uppgifter ska den systemansvariga stamnätsinnehavaren beakta det regionala samordningscentrumets koordinerade åtgärder och rekommendationer enligt vad som föreskrivs i elhandelsförordningen.

Den systemansvariga stamnätsinnehavaren kan ställa sådana villkor för anslutning av kraftverk, energilagringssystem och belastningar samt elnät till elsystemet och för användning av elsystemet och de anslutna kraftverken, energilagringssystemen, belastningarna och elnäten som är nödvändiga för att systemansvaret ska kunna fullgöras. Villkoren kan tillämpas i enskilda fall efter det att Energimyndigheten har fastställt dem i enlighet med 10 § i lagen om tillsyn över el- och naturgasmarknaden. De fastställda villkoren kan tillämpas även om de överklagats, om inte besvärmyndigheten bestämmer något annat.

Den systemansvariga stamnätsinnehavaren har för en begränsad tid rätt att begränsa elöverföringen eller avbryta den helt om det är nödvändigt för att eliminera eller hantera sådana störningar som uppstår i elsystemet. Den systemansvariga stamnätsinnehavaren har rätt att när elsystemets driftsäkerhet hotas styra användningen, produktionen, importen och exporten av el som anslutits till elsystemet med beaktande av samhällets allmänna livsviktiga behov, eventuella myndighetsföreskrifter, gällande planer på och skyldigheter för hantering av effektbrist och utredning av störningar samt rådande förhållanden. Begränsningen eller styrningen får i varje enskilt fall hållas i kraft så länge det är nödvändigt för att återställa elsystemet till normalläge.

Närmare bestämmelser om hur systemansvaret ska fullgöras och om dess innehåll får utfärdas genom förordning av ministeriet.

46 §

Riksomfattande balanseringsansvar

Den systemansvariga stamnätsinnehavaren ska sörja för att den kortvariga balansen mellan elproduktionen och elförbrukningen hela tiden upprätthålls inom dennes ansvarsområde (*riksomfattande balanseringsansvar*). Det riksomfattande balanseringsansvaret omfattar alla de åtgärder och resurser som krävs för att fullgöra ansvaret och som ska tillses eller garanteras för respektive balansavräkningsperiod.

Anskaffnings- och köpevillkoren för den balanskraft och balanshanteringskapacitet som behövs för fullgörande av det riksomfattande balanseringsansvaret ska vara jämlika och icke-diskriminerande för parterna på elmarknaden, de ska grunda sig på marknadsbaserade förfaranden, och i dem får inte ingå villkor som är ogrundade eller uppenbarligen begränsar konkurrensen inom elhandeln. I villkoren ska dock de krav som följer av elsystemets driftsäkerhet och effektivitet beaktas. Villkoren ska dessutom erbjuda nätanvändarna relevanta incitament att balansera sin inmatning och sitt uttag av el och skapa förutsättningar för efterfrågefleksibilitet, producenter av el från förnybara källor, innehavare av energilagringsanläggningar och aggregatorer att delta på balanseringsmarknaden.

52 a §

Utnyttjandet av flexibilitetstjänster i distributionsnätet

Distributionsnätsinnehavaren ska i mån av möjlighet utnyttja flexibilitetstjänster för att effektivisera driften och utvecklingen av sitt distributionsnät samt för att hantera överföringsbegränsningar vid överföringar inom sitt ansvarsområde eller över ansvarsområdets gränser. Distributionsnätsinnehavaren ska anskaffa flexibilitetstjänsterna i ett öppet, icke-diskriminerande och marknadsbaserat förfarande. Anskaffningsvillkoren för flexibilitetstjänster ska vara jämlika och icke-diskriminerande för producenterna av flexibilitetstjänster, och i dem får inte ingå villkor som är ogrundade eller uppenbarligen begränsar konkurrensen. Anskaffningsvillkoren för flexibilitetstjänster ska främja genomförandet av energieffektivitetsåtgärder och kostnadseffektiviteten. Villkoren ska publiceras.

Distributionsnätsinnehavaren ska publicera tillräckliga uppgifter om behovet av flexibilitet samt om den anskaffade och aktiverade flexibilitetskapaciteten.

Energimyndigheten får på ansökan bevilja distributionsnätsinnehavaren undantag från anskaffningsskyldigheten enligt 1 mom., om en marknadsbaserad anskaffning av flexibilitetstjänster inte är ekonomiskt effektiv eller om den skulle leda till allvarliga snedvridningar på marknaden eller ökade överföringsbegränsningar.

53 a §

Anslutning av småskalig elproduktion och högeffektiv kraftvärmeproduktion till distributionsnätet

Distributionsnätsinnehavare ska ha allmänna och lättillämpliga förfaranden för anslutning av småskalig elproduktion och högeffektiv kraftvärme enligt 3 § 19 punkten i energieffektivitetslagen (1429/2014) till distributionsnätet.

Distributionsnätsinnehavaren ska tillämpa ett förfarande för nätanslutning efter enkel anmälan varigenom anläggningar eller enheter för aggregerad produktion som tillhör egenanvändare av förnybar energi och demonstrationsprojekt för förnybar energi med en elkapacitet på högst 10,8 kW ska anslutas till nätet efter en anmälan till distributionsnätsinnehavaren. Distributionsnätsinnehavaren får inom två månader från anmälan avslå den begärda anslutningen eller föreslå en alternativ anslutningspunkt av motiverade skäl rörande säkerhet eller systemkomponenternas tekniska inkompatibilitet. Om distributionsnätsinnehavaren fattar ett positivt beslut om anslutning eller inte fattar något beslut om anslutning inom en månad från anmälan, får kraftverket eller enheten för aggregerad produktion anslutas till distributionsnätet.

56 a §

Distributionsnätsinnehavarens avgifter för tjänster för säker, tillförlitlig och effektiv drift av nätet

Om distributionsnätsinnehavaren tar ut avgifter som hänför sig till anskaffningen av tjänster för säker, tillförlitlig och effektiv drift, ska avgifterna avspegla de kostnader anskaffningarna medför för distributionsnätsinnehavaren.

61 a §

Distributionsnätsinnehavarens övriga näringsverksamhet

Distributionsnätsinnehavaren har rätt att bedriva näringsverksamhet i andra nät än elnätet, om en behörig myndighet har beviljat distributionsnätsinnehavaren en koncession som krävs för sådan näringsverksamhet.

Distributionsnätsinnehavaren får inte bedriva näringsverksamhet som avser laddning av elfordon. Distributionsnätsinnehavaren får dock upprätthålla laddningsstationer för elfordon för eget bruk.

Energimyndigheten kan bevilja distributionsnätsinnehavaren tillstånd att bedriva annan näringsverksamhet än den som är tillåten enligt denna lag eller elhandelsförordningen, om näringsverksamheten behövs för att distributionsnätsinnehavaren ska kunna fullgöra sina skyldigheter enligt denna lag eller elhandelsförordningen.

62 §

Specialbestämmelser som gäller slutna distributionsnät

På slutna distributionsnät och deras innehavare tillämpas inte 23, 23 a och 26 a §, 27 § 3 mom., 28, 29, 29 a, 29 b, 50–52, 52 a, 53, 53 a, 54–56, 56 a, 58 och 59 § och 61 a § 2 mom.

Bestämmelserna i 24 a och 24 b § och i 27 § 1 och 2 mom. tillämpas på innehavare av slutna distributionsnät endast om Energimyndigheten för dem har fastställt villkor och metoder enligt 11 § i lagen om tillsyn över el- och naturgasmarknaden.

III AVDELNINGEN

ELPRODUKTION, EFTERFRÅGEFLEXIBILITET, ELLEVERANS OCH AGGREGERING

7 kap.

Elproduktion och efterfrågefleksibilitet

65 a §

Efterfrågefleksibilitets deltagande på organiserade marknadsplatser

Slutförbrukare har rätt att tillhandahålla efterfrågefleksibilitet på en organiserad marknadsplats, antingen självständigt eller genom en aggregators förmedling. Den som upprätthåller marknadsplatsen får inte ställa upp sådana villkor för tillträde till en organiserad marknadsplats, som grundat diskriminerar efterfrågefleksibilitet jämfört med elproduktion.

En slutförbrukare ska ersätta de kostnader slutförbrukarens öppna leverantör eller balansansvariga orsakats under aktivering av efterfrågefleksibilitet som slutförbrukaren självständigt genomfört på dagen före- och intradagsmarknaden eller balanseringsmarknaden. En balansavvikelse som orsakas av efterfrågefleksibilitet som en slutförbrukare självständigt aktiverar ska korrigeras i slutförbrukarens öppna leverantörs eller balansansvarigas elbalans.

Den systemansvariga stamnätsinnehavaren ska bestämma kalkylmetoden för den ersättning som avses i 2 mom. Kalkylmetoden ska baseras på energieffekten av den efterfrågefleksibilitet slutförbrukaren själv aktiverar till slutförbrukarens öppna leverantörs eller dennes balansansvarigas elbalans samt på referenspriset, som kan variera enligt marknadsplats. Kalkylmetoden ska vara jämlik och icke-diskriminerande med avseende på parterna på elmarknaden, och den får inte förhindra att efterfrågefleksibilitet som slutförbrukaren själv tillhandahåller deltar på en elmarknad som avses i 2 mom.

Det föreskrivs om fastställandet av den kalkylmetod som avses i 2 mom. i lagen om tillsyn över el- och naturgasmarknaden. Innan kalkylmetoden lämnas för fastställelse ska den systemansvariga stamnätsinnehavaren höra berörda nätanvändare och parter på elmarknaden. Den fastställda kalkylmetoden ska publiceras.

Närmare bestämmelser om verifiering av den efterfrågefleksibilitet en slutförbrukare självständigt tillhandahåller och om beaktande av efterfrågefleksibiliteten i balansavräkningen får utfärdas genom förordning av statsrådet. Bestämmelserna kan gälla

- 1) hur den aktiverade efterfrågefleksibilitetens volym ska verifieras,
- 2) hur baslinjen eller baslinjerna ska fastställas,
- 3) hur efterfrågefleksibiliteten ska beaktas i balansavräkningen,
- 4) korrigerings av elbalanser,
- 5) betalning av ekonomisk ersättning.

67 §

Leveransskyldighet

En leveransskyldig detaljförsäljare ska ha offentliga detaljförsäljningsvillkor och detaljförsäljningspriser eller grunder för hur priserna bestäms för de slutförbrukare som omfattas av leveransskyldigheten. I dem får inte ingå oskäliga eller diskriminerande villkor eller sådana villkor som begränsar konkurrensen inom elhandeln. Detaljhandelspriserna eller grunderna för hur priserna bestäms ska meddelas på ett lättbegripligt och tydligt jämförbart sätt.

Energimyndigheten kan bestämma att en detaljförsäljare som avses i denna paragraf ska leverera el till de slutförbrukare som omfattas av leveransskyldigheten på de villkor som anges i 2 mom.

68 §

En leveransskyldig detaljförsäljares anmälningar till Energimyndigheten

En detaljförsäljare som har betydande marknadsinflytande ska till Energimyndigheten ge in de försäljningsvillkor och försäljningspriser eller grunder för hur priserna bestäms som avses i 67 § 2 mom. innan de införs.

Energimyndigheten får meddela närmare föreskrifter om vilka uppgifter om försäljningsvillkoren och försäljningspriserna eller grunderna för hur priserna bestäms som ska ges in till myndigheten, hur uppgifterna ska specificeras och hur de ska lämnas.

68 a §

Skyldighet för detaljförsäljare att erbjuda elleveransavtal med dynamiska priser

En detaljförsäljare som levererar el till mer än 200 000 slutförbrukare ska erbjuda elleveransavtal med dynamiska priser till slutförbrukare vars driftsställe är anslutet till distributionsnätet och är utrustat med mätutrustning som uppfyller kraven på mätprecision för elleveransavtal med dynamisk prissättning. Inom distributionsnätsinnehavarens ansvarsområde ska en sådan detaljförsäljare som avses i 67 § dessutom erbjuda elleveransavtal med dynamiska priser till slutförbrukare vars driftsställe är anslutet till det distributionsnätet och är utrustat med mätutrustning som uppfyller kraven på mätprecision för elleveransavtal med dynamiska priser.

10 a kap.

Aggregering

72 a §

Ersättning av kostnader för efterfrågefleksibilitet som en oberoende aggregator aktiverar

En oberoende aggregator ska ersätta de kostnader slutförbrukarens öppna leverantör eller dennes balansansvariga orsakats under aktivering av efterfrågefleksibilitet som den oberoende aggregatorn genomfört på dagen före- och intradagsmarknaden eller balanseringsmarknaden. Ersättningen kan också beakta den nytta oberoende aggregatorer medför för andra parter på elmarknaden. Ersättningen för nyttan får dock inte överstiga de kostnader kundens öppna leverantör eller den balansansvariga orsakats under den efterfrågefleksibilitet den oberoende aggregatorn aktiverat. Den balansavvikelse som orsakats av aktiveringen av efterfrågefleksibiliteten ska dessutom korrigeras i kundens öppna leverantörs eller balansansvarigas elbalans.

Den systemansvariga stamnätsinnehavaren ska bestämma kalkylmetoden för den ersättning som avses i 1 mom. Kalkylmetoden ska baseras på energieffekten av de aggregeringstjänster den oberoende aggregatorn tillhandahåller för kundens öppna leverantörs eller balansansvarigas elbalans samt på referenspriset, som kan variera enligt marknadsplats. Kalkylmetoden ska vara jämlik och icke-diskriminerande med avseende på parterna på elmarknaden, och den får inte förhindra att efterfrågefleksibilitet som en oberoende aggregator tillhandahåller deltar på en elmarknad som avses i 1 mom.

Det föreskrivs om fastställandet av den kalkylmetod som avses i 1 mom. i lagen om tillsyn över el- och naturgasmarknaden. Innan kalkylmetoden lämnas för fastställelse ska den systemansvariga stamnätsinnehavaren höra berörda nätanvändare och parter på elmarknaden. Den fastställda kalkylmetoden ska publiceras.

Närmare bestämmelser om verifiering av den efterfrågefleksibilitet en oberoende aggregator tillhandahåller, beaktande av efterfrågefleksibiliteten i balansavräkningen och betalning av ekonomisk ersättning som berör efterfrågefleksibilitet får utfärdas genom förordning av statsrådet. Bestämmelserna kan gälla

- 1) hur den aktiverade efterfrågefleksibilitetens volym ska verifieras,
- 2) hur baslinjen eller baslinjerna ska fastställas,
- 3) hur efterfrågefleksibiliteten ska beaktas i balansavräkningen,
- 4) korrigering av elbalanser,
- 5) betalning av ekonomisk ersättning.

72 b §

Skyldigheter i fråga om aggregeringsavtal

Slutandet av aggregeringsavtal för en slutförbrukare förutsätter inte samtycke av slutförbrukarens nätinnehavare eller elleverantör.

Elleverantören får inte tillämpa sådana ogrundade eller diskriminerande villkor eller avgifter för slutförbrukare, som begränsar möjligheten att sluta aggregeringsavtal med en oberoende aggregator.

74 a §

Byte av elleverantör och oberoende aggregator

Nätinnehavare, elleverantörer och oberoende aggregatorer ska utan dröjsmål fullgöra de åtgärder de ansvarar för enligt marknadsprocessen för byte av elleverantör eller oberoende aggregator när en kund i enlighet med avtalsvillkoren begär byte av elleverantör eller oberoende aggregator. Närmare bestämmelser om marknadsprocessen för byte av elleverantör och oberoende aggregator samt för de frister som ska iakttas i den får utfärdas genom förordning av statsrådet.

75 e §

Slutförbrukarens och elproducentens rätt att utnyttja uppgifter om sig själv

Nätinnehavaren ska till slutförbrukare och elproducenter eller till en aktör de har utsett lämna en kopia av de mät- och förbrukningsuppgifter avseende slutförbrukarens eller elproducentens egen elförbrukning och elproduktion, som nätinnehavaren samlat in med mätutrustningen på driftsstället. Till en slutförbrukare hos vilken fjärravläsningsapparat installerats eller en aktör denne har utsett ska dessutom på slutförbrukarens begäran lämnas uppgifter som beskriver dennes tidigare elförbrukning under olika tidsperioder och som möjliggör en detaljerad granskning av slutförbrukarens elförbrukning. Uppgifterna ska lämnas i maskinläsbart standardformat som lätt kan redigeras, per driftsställe eller per mätning.

Elföretaget ska till en slutförbrukare som är företagets kund eller till en aktör denne har utsett lämna uppgifter om slutförbrukarens elavtal och sådana andra uppgifter om slutförbrukaren som slutförbrukaren behöver för byte av elleverantör eller aggregator, efterfrågefleksibilitet eller andra tjänster hos elföretag.

En elleverantör och en oberoende aggregator ska på slutförbrukarens begäran lämna en slutförbrukare som är deras kund eller en aktör denne har utsett en kopia av uppgifter om den efterfrågefleksibilitet elleverantörens eller den oberoende aggregatorn genomfört med kundlasterna.

De uppgifter som avses i 1–3 mom. ska lämnas till slutförbrukaren utan särskild ersättning. Detaljförsäljare och distributionsnätinnehavare kan ange enheten för centraliserat informationsutbyte inom elhandeln som den som lämnar ut uppgifter enligt 1 och 2 mom.

I fråga om de uppgifter som avses i 1–3 mom. får Energimyndigheten meddela närmare bestämmelser om

- 1) i vilken form uppgifterna ska lämnas,
- 2) specificeringen av uppgifter som avser tidigare elförbrukning och genomförd efterfrågefleksibilitet,
- 3) förfarandet när uppgifter lämnas.

V AVDELNINGEN

ELAVTAL

84 §

Kapitlets tillämpningsområde och definitioner

Bestämmelserna i detta kapitel tillämpas på anslutningsavtal, elnätsavtal, elförsäljningsavtal, avtal med dynamiska elpriser och aggregeringsavtal. På elnätsavtal och elförsäljningsavtal tillämpas bestämmelserna emellertid endast om en slutförbrukare som är part i avtalet köper el av en detaljförsäljare huvudsakligen för eget bruk. Bestämmelserna i detta kapitel om detaljförsäljare tillämpas också på en elleverantör som levererar el till slutförbrukarna via ett internt elnät i en fastighet eller i en motsvarande fastighetsgrupp. På avtal med dynamiska priser samt aggregeringsavtal och aggregatorer tillämpas vad som i detta kapitel föreskrivs om elförsäljningsavtal eller detaljförsäljare, om inte något annat föreskrivs.

I detta kapitel avses med

1) *anslutningsavtal* ett avtal mellan distributionsnätsinnehavaren och ägaren eller innehavaren av ett eldriftsställe (*abonment*) om att eldriftsstället ska anslutas till ett distributionsnät med en nominell spänning på högst 20 kilovolt; om anslutningsavtalet överförs på någon annan, tillämpas bestämmelserna om abonnenter på denna mottagare.

2) *elnätsavtal* ett avtal mellan distributionsnätsinnehavaren och en slutförbrukare som gäller eldistribution via distributionsnätet och annan nättjänst i anslutning till detta.

3) *elförsäljningsavtal* ett avtal mellan en detaljförsäljare och en slutförbrukare om elleverans till slutförbrukaren.

4) *aggregeringsavtal* ett avtal mellan en aggregator och en slutförbrukare om utnyttjande av eldriftsställets efterfrågefleksibilitet genom aggregering.

86 §

Upplysningar som ska lämnas innan avtal ingås

Distributionsnätsinnehavaren ska innan ett anslutningsavtal ingås lämna en abonnent och innan elnätsavtal ingås en slutförbrukare upplysningar om de centrala villkor som ska tillämpas på avtalet och om tillbudsstående alternativ som gäller innehållet i avtalet, såsom alternativ i fråga om prissättningen. En detaljförsäljare ska innan ett elförsäljningsavtal ingås och en aggregator innan ett aggregeringsavtal sluts lämna slutförbrukaren motsvarande upplysningar.

Abbonnten och slutförbrukaren ska ges åtminstone följande uppgifter:

- 1) tjänsteleverantörens namn och kontaktuppgifter,
- 2) de prestationer eller tjänster som tillhandahålls, deras art och, om det är fråga om ett anslutningsavtal, tidpunkten för anslutningen,
- 3) eventuella underhållstjänster i anslutning till prestationer eller tjänster enligt avtalet,
- 4) metoderna för att abonnenten eller slutförbrukaren ska få information om de avgifter som ska tillämpas på avtalet eller underhållstjänster i anknytning till det,
- 5) avtalets giltighetstid och villkoren för förnyelse och avslutande av avtalet,
- 6) de ersättningar och andra gottgörelser som ska tillämpas om prestationens eller tjänstens kvalitet inte motsvarar det som avtalats,
- 7) det besvär förfarande och förfarande för tvistlösning som står till förfogande och hur de inleds,
- 8) information om konsumenternas rättigheter, som anges på räkningarna eller på elföretagets webbsidor.

En detaljförsäljare som erbjuder ett elleveransavtal med dynamiska priser ska ge slutförbrukare uppgifter om möjligheterna, kostnaderna och riskerna med sådana avtal samt om vilka krav avtalet ställer på mätutrustningen.

De uppgifter som avses i 2 mom. ska i överenskommen form skrivas in i avtalet eller bekräftelsen. I avtalet med slutförbrukaren eller i den bekräftelse som sänds till slutförbrukaren ska dessutom synligt ingå ett kortfattat och enkelt formulerat sammandrag av de viktigaste avtalsvillkoren.

Avvikelser från denna paragraf får inte göras i fråga om avtal som berör slutförbrukare.

87 §

Ingående av avtal

För ingående av ett elleveransavtal med dynamiska priser förutsätts en uttrycklig viljeyttring från slutförbrukaren. En detaljförsäljare får inte hänvisa till ett villkor som inte grundar sig på slutförbrukarens uttryckliga viljeförklaring.

93 §

Ändring av avtalsvillkoren

Distributionsnätsinnehavaren och detaljförsäljaren ska sända sin avtalspart ett meddelande om hur och från vilken tidpunkt priserna eller andra avtalsvillkor ändras och vad som ligger till grund för ändringen. I detaljförsäljarens meddelande ska det nämnas att slutförbrukaren har rätt att säga upp avtalet om slutförbrukaren inte godtar ändringen av avtalsvillkoren. För en konsument får ändringen av avtalsvillkoren träda i kraft tidigast en månad och för andra slutförbrukare tidigast två veckor efter att meddelandet sänts. Avvikelse från detta moment får inte göras till skada till slutförbrukaren.

102 §

Avbrytande av eldistribution av skäl som beror på detaljförsäljaren

En distributionsnätsinnehavare får inte avbryta eldistributionen av ett skäl som beror på detaljförsäljaren innan distributionsnätsinnehavaren har meddelat slutförbrukaren att eldistributionen kommer att avbrytas och orsaken till detta. Distributionsnätsinnehavaren ska sörja för att el levereras till en slutförbrukare som är ansluten till distributionsnätet under minst tre veckor efter att detaljförsäljarens leverans har upphört och meddelandet har sänts. Om slutförbrukaren inte inom denna tid har ingått ett nytt elförsäljningsavtal, ska distributionsnätsinnehavaren sörja för leveransen tills Energimyndigheten genom ett beslut har överfört ansvaret för slutförbrukarens elleverans till en i 67 § avsedd leveransskyldig detaljförsäljare. På elleveransen tillämpas då de villkor som avses i 67 § 2 mom.

Slutförbrukaren ska ersätta distributionsnätsinnehavaren för de skäligena kostnader som orsakats av elleveransen. Om slutförbrukaren och distributionsnätsinnehavaren inte kommer överens om ersättningen, bestämmer Energimyndigheten ersättningens storlek.

13 a kap.

Fakturerering

105 a §

Tillämpningsområde

Bestämmelserna om fakturerering i detta kapitel tillämpas på detaljförsäljare, distributionsnätsinnehavare och aggregatorer som producerar tjänster enligt detta kapitel för slutförbrukare.

105 b §

Allmänna krav som gäller fakturering

Fakturor och faktureringsuppgifter till slutförbrukare ska vara exakta, lättbegripliga, tydliga, kortfattade och användarvänliga. Faktureringsuppgifterna ska framföras på ett sätt som underlättar jämförelse för slutförbrukaren. Slutförbrukaren ska på begäran få en tydlig och lättbegriplig utredning över vad fakturan består av.

Slutförbrukaren ska få sin faktura och sina faktureringsuppgifter utan avgift.

Slutförbrukaren ska erbjudas möjlighet att få sin faktura och sina faktureringsuppgifter digitalt.

Om det i ett avtal mellan en slutförbrukare och ett elföretag kommits överens att en produktändring, prisändring eller rabatt ska inträda senare vid en viss tidpunkt, ska förändringen och tidpunkten när den träder i kraft anges i fakturan till slutförbrukaren.

105 c §

Faktureringsuppgifter

I slutförbrukarens faktura ska följande faktureringsuppgifter tydligt specificeras:

- 1) tjänsteleverantörens namn och kontaktuppgifter, telefonnummer och e-postadress,
- 2) det pris som ska betalas,
- 3) fakturans förfallodag,
- 4) antalet mätbara storheter eller, om faktureringen grundar sig på aggregerade storheter som bildas utifrån mätbara storheter, antalet sådana storheter, som ligger till grund för faktureringen under faktureringsperioden,
- 5) en specifikation av hur priset på prestationen eller tjänsten bildas,
- 6) prestationens eller tjänstens namn,
- 7) slutförbrukarens eldriftsställes nummer,
- 8) avtalets giltighetstid.

I slutförbrukarens faktura ska specificeras andelen för leverans av elenergi, nätavgiftens andel samt andelen för skatter, avgifter av skattenatur och andra avgifter. I specifikationerna ska de gemensamma definitioner tillämpas som fastställs i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2016/1952 om europeisk statistik om naturgas- och elpriser och om upphävande av direktiv 2008/92/EG.

105 d §

Jämförelseuppgifter om elförbrukning

När fakturan till en slutförbrukare baseras på verklig elförbrukning eller på fjärravläsning som ett elföretag utför ska slutförbrukaren i fakturan eller i en bilaga till den delges följande uppgifter:

- 1) en jämförelse i grafisk form av slutanvändarens elförbrukning under faktureringsperioden och under motsvarande period året innan,
- 2) en jämförelse med en genomsnittlig slutförbrukare i motsvarande kategori av slutförbrukare,
- 3) kontaktuppgifter, inklusive webbadress, till en energirådgivning där slutförbrukaren kan få information om åtgärder för att förbättra energieffektiviteten hos anordningar som förbrukar energi.

De uppgifter som avses i 1 mom. får också göras tillgängliga för slutförbrukaren på en webbplats. I slutförbrukarens faktura ska det då ges anvisningar för hur slutförbrukaren får tillgång till jämförelseuppgifterna.

Detaljförsäljare och distributionsnätsinnehavare kan ange enheten för centraliserat informationsutbyte inom elhandeln som den som lämnar ut uppgifter enligt 1 mom. 1 och 2 punkten.

105 e §

Andra uppgifter som ska ges i fakturan

Utöver faktureringsuppgifterna ska slutförbrukaren i fakturan ges uppgifter om

1) de tvistlösningsförfaranden som står till buds för slutförbrukaren samt tvistlösningsorganens kontaktuppgifter,

2) slutförbrukarens möjlighet i samband med avtalet att byta detaljförsäljare och konsekvenserna av detta,

3) den webbplats enligt lagen om ett jämförelseverktyg för elleveransavtal (/) med hjälp av vilken slutförbrukare kan jämföra de elleveransavtal detaljförsäljare tillhandahåller,

4) de centraliserade serviceställen där behövliga uppgifter om slutförbrukares rättigheter, gällande lagstiftning och tillgängliga tvistlösningsförfaranden står till buds för slutförbrukare.

De uppgifter som avses i 1 mom. 3 och 4 punkten får också göras tillgängliga för slutförbrukaren på en webbplats. I slutförbrukarens faktura ska det då ges anvisningar för hur slutförbrukaren får tillgång till jämförelseuppgifterna.

105 f §

Befullmäktigande för Energimyndigheten att utfärda normer

Energimyndigheten får meddela närmare föreskrifter som kompletterar 105 c–105 e § om den information som ska ingå i de fakturerings- och jämförelseuppgifter samt andra uppgifter som ska lämnas och på vilket sätt uppgifterna ska presenteras.

105 g §

Ordnanget av detaljförsäljares och distributionsnätsinnehavares fakturering

En detaljförsäljares elleverans och distributionstjänst till en slutförbrukare ska faktureras enligt den verkliga uppmätta mängden minst fyra gånger per år. I fråga om annan än fjärravläsningsapparat får faktureringen baseras på slutförbrukarens mätaravläsning.

Faktureringen för det el en detaljförsäljare levererar till en slutförbrukare och för distributionstjänsten till slutförbrukaren får grunda sig på jämnstora betalningsrater enligt slutförbrukarens uppskattade sannolika årliga elförbrukning, om detta avtalats med slutförbrukaren. Den el eller distributionstjänst som levererats ska då faktureras minst fyra gånger per år så att den sammanlagda årliga faktureringen grundar sig på den verkliga uppmätta mängden.

Faktureringen får baseras på en uppskattning av den mätbara storhet som ligger till grund för faktureringen eller på ett fast belopp, om faktureringen grundar sig på slutförbrukarens mätaravläsning och denne inte har meddelat mätvärdena för faktureringsperioden i fråga eller om driftstället inte har försetts med mätapparat. Faktureringen får grunda sig på uppskattad förbrukning också i det fall att elförbrukningen inte kunnat mätas på grund av fel i mätapparaturen eller att mätuppgifterna inte varit tillgängliga på grund av störningar i dataöverföringen från fjärravläsningsapparaturen.

Detaljförsäljaren ska lämna slutförbrukaren en sluträkning inom sex veckor från att elleveransen till slutförbrukaren har upphört.

105 h §

Betalningssätt för fakturor

En detaljförsäljare och en distributionsnätinnehavare ska erbjuda slutförbrukarna olika betalningssätt för betalning av fakturor samt flexibla arrangemang för själva betalningen av fakturorna. De alternativ som erbjuds får inte vara förenade med ogrundade villkor eller villkor som diskriminerar någon kundgrupp. I villkoren för betalningssätten får hänsyn tas till skäliga skillnader i de kostnader som distributionsnätinnehavaren orsakas av att erbjuda olika betalningssätt.

Detaljför säljaren får kräva förhandsbetalning av en konsument endast av synnerligen vägande skäl som har samband med konsumenten själv. En detaljförsäljare får inte erbjuda en konsument ett förhandsbetalningssystem som ogrundat eller på ett sätt som diskriminerar vissa kundkategorier försätter de konsumenter som ingår i förhandsbetalningssystemet i en oförmånlig ställning. Förhandsbetalningssystemet ska i tillräcklig mån återspegla konsumentens uppskattade årliga elförbrukning.

114 §

Ändringssökande

Bestämmelser om sökande av ändring i Energimyndighetens beslut som gäller efterlevnaden av denna lag eller bestämmelser som utfärdats med stöd av den eller av beslut som Energimyndigheten meddelat med stöd av denna lag finns i lagen om tillsyn över el- och naturgasmärknaden.

Ändring i beslut som Energimyndigheten har meddelat med stöd av 23 a, 26 a, 28, 29 b, 31, 52, 52 a, 55, 65, 67, 83 och 102 § samt i Energimyndighetens beslut om att avvisa ett ärende som avses i de paragraferna får sökas genom besvär hos marknadsdomstolen. Bestämmelser om marknadsdomstolens behandling av ärendet finns i lagen om rättegång i marknadsdomstolen (100/2013).

Ändring i andra beslut som Energimyndigheten har meddelat med stöd av denna lag än sådana som avses i denna paragraf får sökas genom besvär hos förvaltningsdomstolen.

Ändring i beslut som ministeriet har meddelat med stöd av 14 § samt i beslut av marknadsdomstolen får sökas genom besvär hos högsta förvaltningsdomstolen. Marknadsdomstolens beslut ska trots besvär iakttas, om inte högsta förvaltningsdomstolen bestämmer något annat.

På sökande av ändring i förvaltningsdomstol tillämpas i övrigt lagen om rättegång i förvaltningsärenden (808/2019).

115 §

Verkställbarhet av Energimyndighetens beslut

Beslut av Energimyndigheten enligt 114 § 2 mom. ska iakttas även om det överklagats, om inte Energimyndigheten eller förvaltningsdomstolen bestämmer något annat.

Denna lag träder i kraft den 20 .

Lagens 105 a–105 f § träder dock i kraft först den 1 juni 2024. Innan de paragraferna trätt i kraft tillämpas de 57, 57 a, 69 och 69 a § som gäller vid denna lags ikraftträdande.

Lagens 29 b § 4 mom. tillämpas inte på den sedvanliga avskrivningstiden för sådana ackumulatoranläggningar hos en stamnätsinnehavare för vilka det slutliga investeringsbeslutet har fattats före den 1 januari 2024, och inte heller på den sedvanliga avskrivningstiden för sådana ackumulatoranläggningar hos en distributionsnätsinnehavare för vilka det slutliga investeringsbeslutet har fattats före den 4 juli 2019. Den ackumulatoranläggning som avses i detta moment ska dessutom uppfylla följande krav:

- 1) ackumulatoranläggningen ansluts eller har anslutits till elnätet senast inom två år från den frist som nämns ovan,
- 2) ackumulatoranläggningen har integrerats i nätinnehavarens elnät,
- 3) ackumulatoranläggningen används uteslutande för att utan dröjsmål reaktivt återställa elnätets driftssäkerhet till följd av ett fel i nätet, om en sådan återställande åtgärd inleds omedelbart och upphör när en ändring i den normala körordningen kan lösa problemet,
- 4) ackumulatoranläggningen används inte för anskaffning eller leverans av el på elmarknaden eller för balansering.

Från och med den 1 januari 2026 får tiden för att genomföra den tekniska processen för byte av elleverantör enligt 74 a § inte överskrida 24 timmar.

Lagens 87 § 4 mom. tillämpas inte på avtal med dynamiska elpriser som ingåtts före lagens ikraftträdande.

2.

Lag

om ett jämförelseverktyg för elleveransavtal

I enlighet med riksdagens beslut föreskrivs:

1 §

Jämförelseverktyg för elleveransavtal

Energimyndigheten ska upprätthålla en webbplats med vars hjälp slutkunder kan jämföra de elleveransavtal detaljförsäljare erbjuder, inklusive elleveransavtal med dynamiska priser.

2 §

Definitioner

I denna lag avses med

- 1) *slutkund* en kund som köper el för eget bruk,
- 2) *detaljför säljare* en elleverantör som levererar el via en distributionsnätsinnehavares distributionsnät direkt till slutkunden,
- 3) *elleveransavtal* ett avtal mellan en detaljförsäljare och en slutkund om elleverans till slutkunden,
- 4) *avtal med dynamiska elpriser* ett avtal om leverans av el mellan en detaljförsäljare och en slutkund som återspeglar prisförändringar på spotmarknaderna, inbegripet dagen före- och

intradagsmarknaderna, med intervall som minst motsvarar frekvensen för avräkning på marknaden,

3 §

Krav på jämförelseverktyget

Webbplatsen för jämförelseverktyget ska uppfylla åtminstone följande krav:

- 1) webbplatsen ska innehålla alla de erbjudanden om elleveransavtal som detaljförsäljare erbjuder allmänt till konsumenter och andra slutkunder, vilkas förväntade årsförbrukning understiger 100 000 kilowattimmar,
- 2) webbplatsen ska uttömmande omfatta den del av elmarknaden där de slutkunder som avses i 1 punkten agerar,
- 3) webbplatsen ska vara oberoende och bemöta detaljförsäljare jämlikt i sökresultaten,
- 4) webbplatsen ska vara avgiftsfri för konsumenter och slutkunder,
- 5) webbplatsen ska främja en sund och fungerande konkurrens på detaljmarknaden samt en hög nivå på konsumentskyddet,
- 6) på webbplatsen ska det ställas upp tydliga och opartiska kriterier enligt vilka jämförelsen kommer att ske, inklusive tjänster, och kriterierna ska publiceras,
- 7) på webbplatsen ska det lämnas exakta och uppdaterade uppgifter samt meddelas den senaste uppdateringstidpunkten för de uppgifter som lämnas,
- 8) webbplatsen ska erbjuda ett effektivt förfarande för rättelse av felaktiga uppgifter som publicerats,
- 9) webbplatsens sökresultat ska innehålla uppgifter om erbjudandenas viktigaste innehåll och om de villkor som är viktigast för kunderna,
- 10) på webbplatsen ska det lämnas uppgifter om dess upprätthållare och om hur webbplatsen finansieras.

På webbplatsen får det dessutom ges allmän och aktuell information om elmarknaden och detaljförsäljare samt om de myndigheter som utövar tillsyn över elmarknaden och konsumentskyddet och om deras tillsynsåtgärder i fråga om detaljförsäljning.

Närmare bestämmelser om de uppgifter webbplatsen ska ge i sökresultaten i fråga om erbjudandenas viktigaste innehåll och de villkor som är viktigast för kunderna får utfärdas genom förordning av arbets- och näringsministeriet.

4 §

Registreringskyldighet för detaljförsäljare

En detaljförsäljare som i jämförelseverktyget önskar publicera elleveransavtal som detaljförsäljaren marknadsför till konsumenter och slutkunder med en förväntad årsförbrukning under 100 000 kilowattimmar ska registrera sig för jämförelseverktyget hos Energimyndigheten. I anmälan för registrering ska uppges

- 1) de uppgifter och kontaktuppgifter som behövs för att identifiera detaljförsäljaren,
- 2) en utredning över att detaljförsäljaren har fullgjort balansansvaret i enlighet med 73 § i elmarknadslagen (588/2013),
- 3) en utredning över att detaljförsäljaren i enlighet med 75 a § i elmarknadslagen har registrerat sig hos enheten för centraliserat informationsutbyte inom elhandeln för ordnande av marknadsprocesserna för detaljförsäljning.

Registreringen är en förutsättning för att de elleveransavtal detaljförsäljaren anmäler ska publiceras i jämförelseverktyget. Energimyndigheten kan neka registrering eller återkalla registreringen, om detaljförsäljaren inte har uppvisat utredningar enligt 1 mom. eller om detaljförsäljaren inte längre uppfyller förutsättningarna för registrering.

5 §

Anmälningssplikt för detaljförsäljare

En detaljförsäljare som registrerat sig för jämförelseverktyget ska meddela Energimyndigheten de priser och villkor för detaljförsäljning enligt vilka detaljförsäljaren säljer eller tillhandahåller el till konsumenter och slutkunder med en förväntad årsförbrukning under 100 000 kilowattimmar. Anmälan får inte innehålla någon sådan osann eller vilseledande information som avses i 2 kap. 6 § i konsumentskyddslagen (38/1978), som kan leda till att konsumenten eller slutkunden fattar ett sådant köpbeslut som han eller hon annars inte skulle ha fattat.

Energimyndigheten får meddela närmare föreskrifter om vilka uppgifter om priser och villkor för detaljförsäljning som ska ges in till myndigheten, hur uppgifterna ska specificeras och hur de ska lämnas.

6 §

Korrigering och komplettering av uppgifter

En detaljförsäljare ska utan dröjsmål korrigera felaktiga eller komplettera bristfälliga uppgifter som detaljförsäljaren i enlighet med 5 § har lämnat Energimyndigheten. Om Energimyndigheten upptäcker att en detaljförsäljare har lämnat felaktiga eller bristfälliga uppgifter, ska myndigheten kräva att detaljförsäljaren korrigerar eller kompletterar uppgifterna. Om detaljförsäljaren inte har korrigerat uppgifterna inom den frist Energimyndigheten sätter ut, får Energimyndigheten avföra uppgifterna om erbjudandet i fråga ur jämförelseverktyget. Energimyndigheten ska meddela detaljförsäljaren att uppgifterna avförts.

Detaljförsljaren får begära omprövning av Energimyndighetens beslut om avförande av uppgifter om ett erbjudande ur jämförelseverktyget. Bestämmelser om omprövningsförfarandet finns i 7 a kap. i förvaltningslagen (434/2003).

7 §

Tillsyn

Energimyndigheten övervakar iakttagandet av denna lag och de författningar och myndighetsföreskrifter som utfärdas med stöd av den. Bestämmelser om tillsyn finns i lagen om tillsyn över el- och naturgasmarknaden (590/2013).

8 §

Publiceringsförbud för viss tid

Energimyndigheten kan besluta om publiceringsförbud för en viss tid om högst sex månader för elleveransavtal som en detaljförsäljare erbjuder. En förutsättning för publiceringsförbud är att detaljförsäljaren upprepade gånger till jämförelseverktyget har lämnat sådana osanna eller vilseledande uppgifter som avses i 5 § 1 mom. om elleveransavtal som detaljförsäljaren erbjuder. Energimyndigheten ska innan ett publiceringsförbud meddelas varna detaljförsäljaren för att dess verksamhet kan leda till att ett publiceringsförbud meddelas om detaljförsäljaren fortsätter med sådan verksamhet som utgör en förutsättning för ett publiceringsförbud för viss tid.

Energimyndigheten ska begära ett utlåtande av konsumentombudsmannen över en detaljförsäljares verksamhet innan detaljförsäljaren meddelas en varning eller ett publiceringsförbud.

9 §

Ändringssökande

Ändring i beslut som Energimyndigheten har meddelat med stöd av 4, 6 och 8 § och i beslut om avvisning av ett ärende som avses i de paragraferna får sökas genom besvär hos marknadsdomstolen. Bestämmelser om marknadsdomstolens behandling av ärendet finns i lagen om rättegång i marknadsdomstolen (100/2013).

Ändring i marknadsdomstolens beslut får sökas genom besvär hos högsta förvaltningsdomstolen.

På sökande av ändring tillämpas i övrigt lagen om rättegång i förvaltningsärenden (808/2019).

10 §

Ikraftträdande

Denna lag träder i kraft den 20 . _____

3.

Lag

om ändring av lagen om tillsyn över el- och naturgasmarknaden

I enlighet med riksdagens beslut *upphävs* i lagen om tillsyn över el- och naturgasmarknaden (590/2013) 37 §, sådant det lyder i lag 589/2017 och 848/2019,

ändras 3 §, rubriken för 2 kap., 6 § 3 och 21 punkten, 8, 29, 36 och 38 §, av dem 6 § 3 och 21 punkten sådana de lyder i lag 1432/2014 samt 36 § sådan den lyder i lag 589/2017, samt *fogas* till 2 §, sådan den lyder i lag 633/2020, en ny 3 a punkt, till 6 §, sådan den lyder i lag 1432/2014 och 589/2017, nya 4 a, 4 b, 17 a och 22–24 punkter, till lagen nya 6 a–6 c och 8 a §, till 10 § 1 mom., sådan den lyder i lag 109/2019 och 328/2020, nya 6 a och 6 b punkter samt till lagen en ny 12 a §, som följer:

2 §

Tillämpningsområde

Denna lag tillämpas på skötseln av de uppgifter som Energimyndigheten har enligt

3 a) lagen om ett jämförelseverktyg för elleveransavtal (/),

3 §

Definitioner

I denna lag avses med

1) *säkerhet* såväl säkerhet vid elleverans och elanskaffning som leveranssäkerhet i fråga om naturgas samt teknisk säkerhet,

2) *förnybara energikällor* vindkraft och solenergi samt geotermisk energi, miljöenergi, tidvatten- och vågenergi och annan havsenergi, vattenkraft samt biomassa, deponigas, gas från avloppsreningsanläggningar och biogas,

3) *distribuerad produktion* kraftverk som är anslutna till distributionsnät,

4) *icke-hushållskund* fysisk eller juridisk person, som köper el eller naturgas som inte är avsedd för egen hushållsförbrukning, elgrossister och elproducenter,

5) *vertikalt integrerat företag* ett el- eller naturgasföretag eller en grupp av el- eller naturgasföretag där samma person eller samma personer direkt eller indirekt har rätt att utöva bestämmande inflytande och där det berörda företaget eller den berörda företagsgruppen bedriver verksamhet inom minst ett av områdena överföring eller distribution och minst ett av områdena produktion eller leverans av el eller bedriver verksamhet inom minst ett av områdena överföring, distribution, kondensering eller lagring av naturgas och minst ett av områdena produktion eller leverans av naturgas,

6) *medborgarenergigemenskap* en juridisk person,

a) som grundar sig på frivilligt och öppet deltagande och i vilken det faktiska bestämmande inflytandet utövas av medlemmar eller aktieägare som är fysiska personer, lokala myndigheter, kommuner eller små företag,

b) som har som främsta mål att ge sina medlemmar eller delägare eller det närområde där den är verksam miljömässiga, ekonomiska eller sociala samhällsfördelar, snarare än att generera ekonomisk vinst,

c) som kan bedriva produktion av el från förnybara energikällor eller annan elproduktion eller leverans, förbrukning, aggregering eller lagring av el, energieffektivitetstjänster eller laddningstjänster för elfordon, eller som kan erbjuda andra energitjänster till sina medlemmar eller delägare,

7) *litet företag* ett företag som i sin tjänst har mindre än 50 arbetstagare och vars årsomsättning och/eller balansomsättning är högst 10 miljoner euro,

8) *uppsägningsavgift för avtal* en avgift eller ett vite som en elleverantör eller en part på elmarknaden som bedriver aggregering kan ta ut hos sina kunder för uppsägning av ett elleveransavtal eller tjänsteavtal.

De definitioner om vilka det föreskrivs i 3 § i elmarknadslagen och i 3 § i naturgasmarknadslagen gäller också vid tillämpningen av denna lag.

2 kap.

Energimyndighetens uppgifter

6 §

Energimyndighetens uppgifter som nationell energitillsynsmyndighet

Energimyndigheten ska i egenskap av den nationella energitillsynsmyndighet som avses i Europeiska unionens lagstiftning om el- och naturgasbranschen i synnerhet

3) samarbeta i gränsöverskridande frågor med energitillsynsmyndigheterna i de andra EES-staterna och med byrån för samarbete mellan energitillsynsmyndigheter och för sin del i samarbete med andra nationella energitillsynsmyndigheter säkerställa att Entso för el och EU-enheten för systemansvariga för distributionssystem fullgör sina skyldigheter enligt unionsrätten,

4 a) i ett förfarande enligt denna lag för elnätsinnehavare fastställa anskaffningsvillkor för produkter och tjänster som är nödvändiga för en säker, tillförlitlig och effektiv drift av elnät,

4 b) säkerställa att stamnätsinnehavarna i enlighet med elhandelsförordningen ställer den maximala kapacitetsnivån hos sammanlänknings till förfogande,

17 a) i samråd med tillsynsmyndigheterna i andra EES-stater övervaka bedömningarna av nationella, regionala och europeiska resursers tillräcklighet,

21) främja även deltagandet av efterfrågebaserade resurser i el- och naturgasmarknaden utöver utbudet,

22) övervaka undanröjandet av otillbörliga hinder och begränsningar för utvecklingen av förbrukningen av egenproducerad el och medborgarenergigemenskaper,

23) övervaka utbudet av elleveransavtal med dynamiska priser och utvecklingen i fråga om dem samt avtalens effekter på slutförbrukarnas elfakturor och årligen publicera en berättelse om detta,

24) övervaka tillåtligheten i uppsägningsavgifter för elleverans- och aggregeringsavtal.

6 a §

Energimyndighetens uppgifter som tvistlösningsmyndighet

Energimyndigheten utgör tvistlösningsmyndighet i enskilda

1) ärenden som en nätanvändare, en innehavare av en energilagringssystemanläggning eller en kund har fört till myndigheten för avgörande sedan en stamnätsinnehavare eller en distributionsnätinnehavare nekat tillgång till elnätet,

2) tvister mellan parter på elmarknaden som bedriver aggregering och andra parter på elmarknaden, inklusive ansvarsfrågor som gäller balansavvikelse i elbalansen.

6 b §

Energimyndighetens uppgifter med avseende på det regionala samordningscentrumet

Energimyndigheten ska i nära samråd med andra nationella tillsynsmyndigheter inom systemdriftsregionen

1) godkänna inrättandet av ett regionalt samordningscentrum och dess på samarbete baserade beslutsfattande i enlighet med artikel 35.1 i elhandelsförordningen,

2) godkänna kostnaderna för verksamheten vid det regionala samordningscentrumet,

3) säkerställa att det regionala samordningscentrumet förfogar över tillräckliga personella, tekniska och ekonomiska resurser för att utföra sina uppgifter på ett oberoende och opartiskt sätt,

4) se till att det regionala samordningscentrumet uppfyller sina skyldigheter enligt unionens lagstiftning och nationell lagstiftning.

Energimyndigheten ska dessutom i nära samråd med andra nationella tillsynsmyndigheter inom systemdriftsregionen

1) övervaka kvaliteten i det regionala samordningscentrumets verksamhet och årligen rapportera om den till byrån för samarbete mellan energitillsynsmyndigheter,

2) vid behov föreslå medlemsstater inom systemdriftsregionen att ge det regionala samordningscentrumet ytterligare uppgifter eller befogenheter.

Energimyndigheten har befogenhet att fatta beslut som berör skötseln av de uppgifter som avses i 1 och 2 mom. i samråd med de andra nationella tillsynsmyndigheterna inom systemdriftsregionen. Tillsynsmyndigheternas beslut ska fattas enhälligt. Om tillsynsmyndigheterna inte fattar ett enhälligt beslut i ett ärende som avses i 1 mom. 4 punkten, iaktas förfarandet

enligt artikel 6 i förordningen om en byrå för samarbete. De beslut som grundar sig på 1 mom. förpliktar det regionala samordningscentrumet. De besluten verkställs av den nationella tillsynsmyndigheten i den medlemsstat där det regionala samordningscentrumets verksamhetsställe finns.

På sökande av ändring i ett beslut som avses i 1 mom. som de nationella tillsynsmyndigheterna har fattat i samråd tillämpas lagen i den medlemsstat där det regionala samordningscentrumets verksamhetsställe finns.

6 c §

Energimyndighetens uppgifter för att främja säker, tillförlitlig och effektiv drift av elnätet

Energimyndigheten får fastställa nödvändiga nationella standardiseringsprodukter för säker, tillförlitlig och effektiv drift av elnätet och tekniska krav för dem, om myndigheten bedömer att nationella standardiseringsprodukter gynnar utvecklingen av marknaden för nödvändiga produkter och tjänster för en säker, tillförlitlig och effektiv drift av elnätet. De nationella standardiseringsprodukterna och de tekniska kraven för dem ska bestämmas i ett öppet och inkluderande förfarande i samråd med nätinnehavarna samt berörda parter på elmarknaden och nätanvändare.

8 §

Energimyndighetens övervakning av leveranssäkerheten i fråga om el och naturgas

I samarbete med andra myndigheter ska Energimyndigheten övervaka utvecklingen av balansen mellan utbudet av och efterfrågan på el och naturgas och investeringarna i produktions- och lagringskapacitet i förhållande till leveranssäkerheten, el- och naturgasnätets kvalitet och nivån på underhållet av dem samt åtgärder för att täcka toppar i efterfrågan på el och naturgas och hantera brister i leveranserna från leverantörernas sida.

Energimyndigheten ska varje år senast den 31 juli publicera berättelser om leveranssäkerheten i fråga om el respektive naturgas och lämna dem till ministeriet. Berättelsen om leveranssäkerhet i fråga om naturgas ska också lämnas till kommissionen.

8 a §

Energimyndighetens övervakning av utvecklingen av smarta elnät

Energimyndigheten ska övervaka åtgärderna för utveckling av smarta elnät och hur åtgärderna främjar energieffektiviteten och integrationen av energi från förnybara källor i elsystemet. Energimyndigheten ska bedöma utvecklingen av nätet och investeringarna i nätet samt huruvida nätinnehavaren utnyttjar flexibilitet, energieffektivitet, energilagringssystem eller andra resurser som alternativ till en utvidgning av systemet.

Energimyndigheten ska vart annat år senast den 31 juli publicera en nationell rapport, i vilket rekommendationer vid behov framförs i fråga om utvecklingen av smarta elnät, och lämna den till ministeriet.

10 §

Villkor och metoder som fastställs av Energimyndigheten

Energimyndigheten ska genom ett beslut (*beslut om fastställande*) fastställa att en nätinnehavare, en systemansvarig stamnätsinnehavare och en systemansvarig överföringsnätinnehavare

samt en innehavare av en behandlingsanläggning för kondenserad naturgas ska iaktta följande villkor för tjänsterna och metoder för prissättning av tjänsterna innan dessa införs:

6 a) anskaffningsvillkoren för nödvändiga produkter och tjänster för en säker, tillförlitlig och effektiv drift av elnätinnehavarens nät,

6 b) kalkylmetoden för fastställande av ersättning för kostnadseffekterna av den flexibilitet som aktiveras av en oberoende aggregator som agerar på elmarknaden,

12 a §

Publicering av beslut om fastställande

Energimyndigheten ska publicera de beslut om fastställande som avses i 10 och 11 §. I samband med ett beslut om fastställande ska detaljerade uppgifter publiceras om de i 10 § avsedda metoderna och kostnaderna för bestämmande av nätinnehavarens intäkter av nätverksamheten och de avgifter som ska tas ut för överförings- och distributionstjänsten.

Innan de i 10 § avsedda besluten om fastställande meddelas ska Energimyndigheten ordna ett offentligt hörande där de verksamhetsutövare beslutet om fastställande gäller, deras kunder och andra intressegrupper ges möjlighet att uttrycka sina åsikter om innehållet i besluten om fastställande samt om de metoder och villkor som anges i dem. Om det i Europeiska unionens lagstiftning som avses i 2 § föreskrivs att beslutet om fastställande ska föregås av ett offentligt hörande, tillämpas det förfarande som föreskrivs i Europeiska unionens lagstiftning på ordnandet av det offentliga hörandet.

29 §

Procedurer för tvistlösningsförfarande

Energimyndigheten ska behandla krav som berör tvistlösningsförfarande inom två månader från det att myndigheten mottagit begäran. Energimyndigheten kan förlänga fristen för behandlingen med högst två månader, om behandlingen av kravet förutsätter att ytterligare uppgifter inhämtas. Efter detta kan behandlingstiden ytterligare förlängas, om den som framställt kravet samtycker till detta.

Parterna i ett tvistlösningsförfarande har rätt att söka ändring i ett beslut som fattas i tvistlösningsförfarande.

36 §

Sökande av ändring i Energimyndighetens beslut

Ändring i beslut som Energimyndigheten har meddelat med stöd av 6 a §, 3 och 4 kap. samt 25 a och 25 b §, i beslut som Energimyndigheten i egenskap av nationell energitillsynsmyndighet har meddelat med stöd av den unionslagstiftning som avses i 2 § och i Energimyndighetens beslut om att avvisa ett ärende som avses i de bestämmelser som nämns ovan får sökas genom besvär hos marknadsdomstolen. Bestämmelser om marknadsdomstolens behandling av ärendet finns i lagen om rättegång i marknadsdomstolen.

Ändring i andra beslut som Energimyndigheten har meddelat med stöd av denna lag än sådana som avses i denna paragraf får sökas genom besvär hos förvaltningsdomstolen.

Beslut av Energimyndigheten om att utföra granskningar eller ge handräckning får inte överklagas genom separata besvär.

Ändring i marknadsdomstolens beslut får sökas genom besvär hos högsta förvaltningsdomstolen. Marknadsdomstolens beslut med anledning av besvär över beslut som Energimyndigheten har meddelat med stöd av 6 a, 10, 11, 13 eller 14 § ska iaktas trots besvär, om inte högsta förvaltningsdomstolen bestämmer något annat.

På sökande av ändring i förvaltningsdomstol tillämpas i övrigt lagen om rättegång i förvaltningsärenden (808/2019).

38 §

Verkställbarhet av Energimyndighetens beslut

Ett beslut som Energimyndigheten har meddelat med stöd av denna lag ska iaktas även om det överklagats, om inte Energimyndigheten eller förvaltningsdomstolen bestämmer något annat. Ett beslut som gäller återbetalning till en enskild kund av avgifter som tagits ut på felaktiga grunder eller ett beslut som gäller utdömmande av vite får dock inte verkställas innan det har vunnit laga kraft.

Denna lag träder i kraft den 20 . _____

4.

Lag

om ändring av 1 § i lagen om Energimyndigheten

I enlighet med riksdagens beslut
fogas till 1 § 2 mom. i lagen om Energimyndigheten (870/2013), sådant det lyder delvis ändrat i lag 634/2020, 804/2020 och 606/2021, en ny 4 a punkt som följer:

1 §

Uppgifter

Energimyndigheten sköter de uppgifter som myndigheten har enligt

4 a) lagen om ett jämförelseverktyg för elleveransavtal (/),

Denna lag träder i kraft den 20 . _____

5.

Lag

om ändring av 1 kap. 2 § i lagen om rättegång i marknadsdomstolen

I enlighet med riksdagens beslut
fogas till 1 kap. 2 § 1 mom. i lagen om rättegång i marknadsdomstolen (100/2013), sådant det
lyder delvis ändrat i lag 594/2013, 23/2014 och 1095/2017, en ny 3 b punkt som följer:

1 kap.

Allmänna bestämmelser

2 §

Konkurrens- och tillsynsärenden

Marknadsdomstolen handlägger som *konkurrens- och tillsynsärenden* de ärenden som hör till
dess behörighet enligt

3 b) lagen om ett jämförelseverktyg för elleveransavtal (/),

Denna lag träder i kraft den 20 . _____

6.

Lag

om tvistenämnden för energimarknaden

I enlighet med riksdagens beslut föreskrivs:

1 kap.

Nämndens behörighet och uppgifter

1 §

Twistenämnden för energimarknaden

Tvistenämnden för energimarknaden är ett oavhängigt och opartiskt rättsskyddsorgan som behandlar elmarknadstvister som anhängiggjorts av andra slutkunder än konsumenter.

2 §

Definitioner

I denna lag avses med

- 1) *slutkund* en kund som köper el för eget bruk,
- 2) *konsument* en konsument enligt 1 kap. 4 § i konsumentskyddslagen (38/1978),
- 3) *elföretag* en fysisk eller juridisk person, med undantag för slutkund, som bedriver åtminstone en av följande verksamheter: produktion, överföring, distribution, aggregering, efterfrågefleksibilitet, energilagring, leverans eller inköp av el och som ansvarar för kommersiella arbetsuppgifter, tekniska arbetsuppgifter eller underhåll i samband med dessa verksamheter,

3 §

Nämndens behörighet

Nämnden har till uppgift att ge rekommendationer om hur sådana enskilda tvister mellan elföretag och slutkunder bör lösas som gäller rättigheter och skyldigheter enligt elmarknadslagen (588/2013) i ärenden som berör elavtal som avses i V avdelningen i elmarknadslagen och som andra slutkunder än konsumenter för till nämnden för prövning. Nämnden är dock inte behörig att handlägga ärenden som hör till Energimyndighetens behörighet, om vilka det föreskrivs i 6 a § i lagen om tillsyn över el- och naturgasmarknaden (590/2013).

4 §

Övriga uppgifter

Nämnden kan ge utlåtanden till domstolarna när dessa behandlar ärenden som hör till nämndens behörighet.

2 kap.

Nämndens sammansättning

5 §

Medlemmar och föredragande

Nämnden har en ordförande och en viceordförande i bisyssla samt högst sju andra medlemmar i bisyssla. Varje medlem har en personlig suppleant.

Vid nämnden finns en eller flera föredragande i bisyssla.

Ordföranden leder nämnden och svarar för dess resultat.

6 §

Medlemmarnas och föredragandenas behörighet

Av ordföranden och viceordföranden krävs allmän behörighet för domartjänst och god förtroenhet med elmarknaden.

Av medlemmarna krävs en högre högskoleexamen som är lämplig för uppdraget och förtroendet med elmarknaden och energimarknaden i övrigt, näringslivet eller företagsverksamhet. Av minst en medlem krävs högre juridisk högskoleexamen. Det som föreskrivs om medlemmar gäller också suppleanter.

Av den som förordnats till föredragande krävs högre juridisk högskoleexamen eller någon annan högre högskoleexamen som är lämplig för uppdraget.

7 §

Utnämning och förordnande av medlemmar

Twistenämnden för elmarknaden utnämns av statsrådet för fyra år i sänder. Medlemmarnas mandat fortsätter tills nya medlemmar har förordnats. Om en ny medlem behövs i nämnden, förordnar arbets- och näringsministeriet en medlem för återstoden av mandatperioden.

Medlemmar, suppleanter och föredragande får inte skiljas från sitt uppdrag utan vägande skäl.

8 §

Tjänsteansvar och jäv

Medlemmarna och föredragandena handlar under tjänsteansvar.

I fråga om jäv för medlemmarna och föredragandena tillämpas bestämmelserna om domarjäv med undantag av 13 kap. 7 § 2 mom. i rättegångsbalken.

3 kap.

Handläggning och avgörande av en elmarknadstvist

9 §

Inledande och beredning av ett ärende

Ett ärende inleds vid nämnden genom en skriftlig eller elektronisk ansökan.

Ett bemötande av ansökan ska begäras av sökandens motpart. Detta är dock inte nödvändigt, om ansökan vid beredningen av ärendet konstateras vara uppenbart grundlös.

Nämnden får avgöra ett ärende också när ett i 2 mom. avsett bemötande inte har lämnats in.

Under beredningen av ett ärende ska förlikning eftersträvas, och vid behov ska ett förslag som främjar förlikning läggas fram. Under beredningen får det också föreslås att sökanden avstår på sitt krav på handläggning av ärendet, om det med beaktande av tillämplig lagstiftning, rättspraxis eller nämndens beslutspraxis är uppenbart att avgörandet i ärendet skulle gå emot sökanden.

10 §

Utredning av ett ärende

Nämnden får i syfte att utreda ett ärende höra sakkunniga, inhämta utlåtanden och andra utredningar samt förrätta syn.

En person som står i sådant förhållande till en part eller till saken att personens trovärdighet äventyras får inte anlitas som sakkunnig.

11 §

Avstående från avgörande eller behandling av ett ärende

Om det är känt att ett ärende har inletts eller avgjorts vid domstol, får nämnden inte avgöra det.

Nämnden behöver inte avgöra ett ärende, om

- 1) ett avgörande i ärendet förutsätter att muntliga bevismedel används,
- 2) ärendet har inletts eller avgjorts utanför domstol i något annat organ för lösning av tvister,
- 3) sökandens motpart är i konkurs,
- 4) det inte är ändamålsenligt att behandla ärendet i nämnden på grund av att det är exceptionellt komplicerat och svårt att utreda.

Ett beslut om att inte behandla ett ärende fattas av ordföranden eller vice ordföranden. Om nämnden inte behandlar en ansökan som har getts in till nämnden, ska den ge sökanden och sökandens motpart ett motiverat beslut om ärendet.

Om en sökande återkallar sin ansökan, förfaller behandlingen av ärendet i nämnden.

12 §

Avgörande av ärenden i nämnden samt beslutförhet vid sammanträde

Ärendena avgörs vid nämndens sammanträden på föredragning och utifrån skriftligt material. Som föredragande verkar en till uppgiften förordnad föredragande vid nämnden.

Nämndens sammanträde är beslutfört när ordförande eller vice ordförande samt minst två andra medlemmar är närvarande.

13 §

Avgörande av ärenden i andra fall

Ordföranden och vice ordföranden får ensamma avgöra ett ärende på föredragning, om den som avgör ärendet och föredraganden är eniga om beslutet och

- 1) nämndens beslutspraxis i likartade ärenden är vedertagen,
- 2) samma tvistefråga har avgjorts genom ett tidigare beslut av nämnden, eller
- 3) ärendet är uppenbart ogrundat, av ringa betydelse eller klart i fråga om sak och enkelt i rättslig mening.

14 §

Omröstning

På omröstning vid nämndens sammanträden tillämpas 23 kap. 1, 3–6 och 8 § i rättegångsbalken.

15 §

Rekommendation om hur ärendet bör avgöras

En rekommendation till avgörande av ärendet med motivering ska ges skriftligen senast 90 dagar från det att nämnden har haft tillgång till allt det material som behövs för att avgöra ärendet. I ytterst komplicerade tvister får nämnden enligt prövning förlänga fristen på 90 dagar. Parterna ska då underrättas om att fristen har förlängts samt om den uppskattade tidpunkten för när en rekommendation kommer att ges.

16 §

Ersättning till staten för utredningskostnader

Om nämndens rekommendation till avgörande till viktigaste del är ofördelaktig för ett elföretag som är svarande eller för någon annan part på elmarknaden, ska nämnden i rekommendationen ange hur stora kostnader staten har orsakats genom att utlåtanden och utredningar har inhämtats i ärendet och syn förrättats.

Om ett elföretag som är svarande eller för någon annan part på elmarknaden för vilken en rekommendation varit ofördelaktig inte följt rekommendationen och förlorar en rättegång i samma ärende, ska domstolen, om den fått kännedom om rekommendationen, förplikta näringsidkaren att ersätta staten för de kostnader som avses i 1 mom. Ersättning behöver inte dömas ut eller får dömas till ett lägre belopp, om ersättningsskyldigheten med hänsyn till de omständigheter som har kommit fram i ärendet vore oskälig eller om det har funnits grundad anledning till rättegången.

17 §

Partskostnader

Ingen avgift tas ut för utredning och handläggning av ett ärende vid nämnden. Parterna svarar själva för sina kostnader. Om en part på egen bekostnad har inhämtat sakkunnigutlåtanden eller andra för ärendets avgörande behövliga utredningar, kan nämnden dock rekommendera att parten ersätts för de kostnader som detta medfört.

Den ersättning som nämnden rekommenderat enligt 1 mom. ska vid prövning av ärendet i domstol jämföras med rättegångskostnader enligt 21 kap. i rättegångsbalken.

18 §

Beslutets natur och besvärshöjning

Nämndens beslut är inte verkställbart och har inte samma rättsverkningar som ett förvaltningsbeslut eller en dom. Ändring i beslutet får inte sökas genom besvär. Handläggning vid nämnden utgör inget hinder för att föra ärendet till behörig myndighet eller till allmän domstol för prövning.

Nämnden ska när den informerar parterna om sitt avgörande samtidigt nämna det besvärshöjning som anges i 1 mom. samt det faktum att nämndens avgöranden är rekommendationer.

19 §

Rättelse av fel i ett beslut

Om nämndens beslut grundar sig på klart oriktig eller bristfällig utredning eller på uppenbart oriktig tillämpning av lag, eller om det har skett ett fel i förfarandet då beslutet fattades, kan nämnden undanröja sitt felaktiga beslut och avgöra ärendet på nytt. Beslut om rättelse ska fattas vid nämndens sammanträde. Har ärendet avgjorts enligt 13 §, beslutar ordföranden eller viceordföranden om rättelse av beslutet.

Rättelse av ett i 1 mom. avsett sakfel förutsätter inte parternas samtycke. Parterna ska dock underrättas om det fel som finns i beslutet och om att nämnden ämnar avgöra ärendet på nytt.

Nämnden ska rätta uppenbara skriv- eller räknepel eller andra med dem jämförbara klara fel i sina beslut. Ett fel behöver dock inte rättas, om det gått mer än två år sedan beslutet meddelades.

20 §

Delgivning av beslut

På delgivning av nämndens beslut tillämpas förvaltningslagen (434/2003), dock inte bestämmelserna om offentlig delgivning.

21 §

Tillämpning av förvaltningslagen

Till den del något annat inte föreskrivs i denna lag ska förvaltningslagen tillämpas på förfarandet vid nämnden.

4 kap.

Särskilda bestämmelser

22 §

Samarbete med konsumenttvistenämnden

Nämnden ska samråda med konsumenttvistenämnden för att tillhandahålla enkla, rättvisa, öppna, oberoende, effektiva och välfungerande tvistlösningsförfaranden i sådana tvister som avses i 3 §.

23 §

Nämndens förvaltnings-, kansli-, informations- och lokaltjänster

Arbets- och näringsministeriet sköter nämndens förvaltnings-, kansli-, informations- och lokaltjänster.

24 §

Närmare bestämmelser och föreskrifter

Närmare bestämmelser om nämndens organisation, personal och administration samt om avgörande av förvaltningsärenden utfärdas genom förordning av arbets- och näringsministeriet.

Närmare bestämmelser om hur arbetet i nämnden organiseras ges i nämndens arbetsordning som ordföranden fastställer efter att ha hört nämndens sammanträde.

25 §

Ikraftträdande

Denna lag träder i kraft den 20 . _____

Helsingfors den 20 december 2022

Statsminister

Sanna Marin

Näringsminister Mika Lintilä

1.

Lag

om ändring av elmarknadslagen

I enlighet med riksdagens beslut
upphävs i elmarknadslagen (588/2013) 25, 57, 57 a, 63, 69 och 69 a §, av dem 57, 57 a, 69 och 69 a § sådana de lyder i lag 1430/2014,
ändras 2 §, 3 § 5, 11, 21, 26, 29–31, 33 och 36 punkten, 7 § 1 mom., 12 §, 20 § 1 mom., 24 b, 26, 30, 33, 35, 43, 45, 46, 53 a och 62 §, rubrikerna för III avdelningen och för 7 kap., 67 § 2 och 3 mom., 68, 75 e, 84 och 86 §, 93 § 4 mom., 102, 114 och 115 §,
av dem 2 § sådan den lyder delvis ändrad i lag 1021/2020 och 3 § 29–31 punkten och 75 e § sådana de lyder i lag 108/2019, 20 § 1 mom., 24 b och 53 a § sådana de lyder i lag 1430/2014, 45 § sådan den lyder delvis ändrad i lag 590/2017, 62 § sådan den lyder i lag 590/2017 och 287/2018 samt 114 § sådan den lyder i lag 590/2017 och 849/2019, samt
fogas till 3 §, sådan den lyder delvis ändrad i lag 1430/2014, 108/2019, 730/2021 och 891/2021, nya 4 a, 20 a, 21 a–21 d, 26 a, 27 b, 27 c, 30 a–30 d, 32 a och 37–39 punkter, till lagen nya 21 a–21 c, 23 a, 29 b, 39 a, 42 a, 52 a, 56 a, 61 a, 65 a och 68 a §, 10 a kap. och 74 a §, till 87 § ett nytt 4 mom. samt till lagen ett nytt 13 a kap., som följer:

Gällande lydelse

2 §

Tillämpningsområde

Denna lag tillämpas på elmarknaden, som omfattar produktion, import, export och leverans av el samt elöverföring och eldistribution. Bestämmelserna i II avdelningen samt 7 och 21 kap. tillämpas inte på försvarsförvaltningen och inte heller på Försvarsfastigheter.

Lagens bestämmelser om nätinnehavare tillämpas på näringsidkare som utövar tillståndspliktig elnätsverksamhet och i sin besittning har ett elnät i Finland, om inte Energimarknadsverket har fattat ett beslut om att befria nätinnehavaren från tillståndsplikten.

Lagens bestämmelser om detaljförsäljare tillämpas på elleverantörer som levererar el direkt till slutförbrukarna via en distributionsnät-sinnehavares distributionsnät, om inte något annat bestäms nedan.

3 §

Föreslagen lydelse

2 §

Tillämpningsområde

Denna lag tillämpas på elmarknaden *samt på produktion, import, export, leverans, överföring och distribution av el*. Bestämmelserna i II avdelningen samt 7 och 12 kap. tillämpas inte på försvarsförvaltningen och inte heller på Försvarsfastigheter.

Lagens bestämmelser om nätinnehavare tillämpas på näringsidkare som utövar tillståndspliktig elnätsverksamhet och i sin besittning har ett elnät i Finland, om inte *Energimyndigheten* har fattat ett beslut om att befria nätinnehavaren från tillståndsplikten.

Lagens bestämmelser om detaljförsäljare tillämpas på elleverantörer som levererar el direkt till slutförbrukarna via en distributionsnät-sinnehavares distributionsnät, om inte något annat bestäms nedan.

3 §

Gällande lydelse

Definitioner

I denna lag avses med

5) *anslutningsledning* en elledning som dragits för ett (1) eldriftsställe eller ett eller flera kraftverk och med vilken abonnenten eller abonnenterna ansluts till elnätet,

11) *elleverans* försäljning av el för förbrukning eller återförsäljning,

21) *elföretag* en fysisk eller juridisk person, med undantag för slutförbrukare, som bedriver åtminstone en av följande verksamheter: produktion, överföring, distribution, leverans eller inköp av el och som ansvarar för kommersiella arbetsuppgifter, tekniska arbetsuppgifter eller underhåll i samband med dessa verksamheter,

26) *balanskraft* sådan el som den enhet som sköter uppgifter som omfattas av det riksfattande balansansvaret (*balanskraftsenheten*)

Föreslagen lydelse

Definitioner

I denna lag avses med

4 a) **sammanlänkat system** elnät som kopplats samman med hjälp av en eller flera sammanlänkningar,

5) *anslutningsledning* en elledning som byggts för ett driftsställe eller en *energilagringsanläggning* eller för ett eller flera kraftverk och genom vilken en eller flera abonnenter ansluts till elnätet,

11) *elleverans* elförsäljning till kunder eller för återförsäljning,

21) *elföretag* en fysisk eller juridisk person, med undantag för slutförbrukare, som bedriver åtminstone en av följande verksamheter: produktion, överföring, distribution, *aggregering*, *efterfrågefleksibilitet*, *energilagring*, leverans eller inköp av el och som ansvarar för kommersiella arbetsuppgifter, tekniska arbetsuppgifter eller underhåll i samband med dessa verksamheter,

21 a) **aggregering** en verksamhet som kombinerar flera kundlaster eller producerad el för försäljning, inköp eller auktionering på elmarknaden,

21 b) **oberoende aggregator** en aggregator som inte är ansluten till kundens öppna elleverantör,

21 c) **energilagring**, i fråga om elnätet, en uppskjutning av den slutliga användningen av el till en senare tidpunkt än produktionstillfället, eller omvandlingen av elenergi till en form av energi som kan lagras, lagringen av den energin, och den därpå följande återomvandlingen av den energin till elenergi eller användningen som en annan energibärare,

21 d) **energilagringsanläggning** och **ellagringsanläggning**, i fråga om elnätet, en anläggning i elsystemet där energi lagras,

26) **balanskraft** sådan elenergi som den enhet vid den systemansvariga stamnätsinnehavaren som sköter uppgifter som omfattas av det

Gällande lydelse

använder för att skapa jämvikt mellan en elmarknadsparts elanskaffning och elleverans så att dessa är lika stora,

Föreslagen lydelse

riksomfattande balanseringsansvaret (balanskraftsenheten) använder för att skapa jämvikt i elsystemet,

26 a) **balansering** alla åtgärder och processer genom vilka den systemansvariga stamnät-sinnehavaren kontinuerligt säkerställer att elsystemets frekvens hålls inom ett i förväg fastställt stabilitetsintervall och att den reserv kvalitetskravet förutsätter iakttas,

27 b) **stödtjänst** en tjänst som behövs för driften av ett överförings- eller distributionssystem, inbegripet balansering och icke-frekvensrelaterade stödtjänster men inte inbegripet hantering av överbelastning,

27 c) **icke-frekvensrelaterad stödtjänst** en tjänst som används av en systemansvarig för överförings- eller distributionssystem för spänningsreglering i stationärt tillstånd, snabba inmatningar av reaktiv effekt, tröghet för upprätthållande av stabiliteten i lokala nät, kortslutningsström, förmåga till dödnätsstart och till ö-drift,

29) **anknutet företag** ett anknutet företag som avses i artikel 41 i rådets sjunde direktiv 83/349/EEG grundat på artikel 54.3 g i fördraget om sammanställd redovisning och ett intresseföretag som avses i artikel 33.1 i samma direktiv samt företag som tillhör samma aktieägare,

30) **anbudsförfarande** förfarande genom vilket planerade ytterligare behov och ersättningskapacitet täcks genom leveranser från ny eller befintlig produktionskapacitet,

29) **anknutet företag** ett anknutet företag enligt definitionen i artikel 2.12 i Europaparlamentets och rådets direktiv 2013/34/EU om årsbokslut, koncernredovisning och rapporter i vissa typer av företag, om ändring av Europaparlamentets och rådets direktiv 2006/43/EG och om upphävande av rådets direktiv 78/660/EEG och 83/349/EEG, och ett företag som tillhör samma aktieägare,

30) **flexibilitet** förändringar i den elenergi som matas in i nätet eller i belastningen som svar på marknadssignaler eller som svar på antagandet av slutförbrukarens bud om att sälja efterfrågeminskning eller -ökning, enskilt eller genom aggregering,

30 a) **efterfrågefleksibilitet** förändringar i kundlast jämfört med deras normala eller nuvarande konsumtionsmönster, som svar på marknadssignaler, inbegripet som svar på tidsvarierande elpriser eller ekonomiska incitament, eller som svar på antagandet av slutförbrukarens bud om att sälja efterfrågeminskning eller -ökning till ett visst pris på organiserade marknader som definieras i artikel 2.4 i kommissionens genomförandeförordning (EU) nr 1348/2014 om rapportering av uppgifter för

Gällande lydelse

31) *styrning av efterfrågan för att främja energieffektiviteten* en övergripande eller integrerad metod som syftar till att påverka elförbrukningens omfattning och den tidpunkt vid vilken elen förbrukas för att därigenom minska förbrukningen av primärenergi och toppbelastningar genom att i stället för att gynna investeringar i ökad produktionskapacitet gynna investeringar i energieffektivitetsåtgärder eller andra åtgärder, om sådana investeringar är det mest effektiva och ekonomiska alternativet med hänsyn till de positiva effekterna för miljön och leveranssäkerhets- och distributionskostnadsaspekterna av lägre energiförbrukning,

33) *elderivat* ett finansiellt instrument som anges i avsnitt C punkt 5, 6 eller 7 i bilaga I till Europaparlamentets och rådets direktiv 2004/39/EG om marknader för finansiella instrument och om ändring av rådets direktiv

Föreslagen lydelse

att genomföra artikel 8.2 och 8.6 i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 1227/2011 om integritet och öppenhet på grossistmarknaderna för energi,

30 b) **överbelastning** en situation där alla begäranden från parter på elmarknaden om handel mellan nätområden inte kan tillmötesgå därför att de avsevärt skulle påverka de fysiska flödena genom nätelement som inte kan klara dessa flöden,

30 c) **helt integrerad nätkomponent** en nätkomponent som är integrerad i stam- eller distributionsnätet, däribland lagringsanläggningar, och som används uteslutande för att säkerställa säker och tillförlitlig drift av stam- eller distributionsnätet, och inte för riksomfattande balansering eller för hantering av överbelastning,

30 d) **laddningsstation** ett gränssnitt där ett elfordon i taget kan laddas eller där batteriet på ett elfordon i taget kan bytas ut,

31) **energieffektivitet** förhållandet mellan, å ena sidan, produktionen av prestanda, tjänster, varor eller energi och, å andra sidan, mängden tillförd energi,

32 a) **avtal med dynamiska elpriser** ett avtal om leverans av el mellan en leverantör och en slutförbrukare som återspeglar prisförändringar på spotmarknaderna, inbegripet dagen före- och intradagsmarknaderna med intervall som minst motsvarar frekvensen för avräkning på marknaden,

33) *elderivat* ett finansiellt instrument som anges i punkt 5, 6 eller 7 i avsnitt C i bilaga I till Europaparlamentets och rådets direktiv 2014/65/EU om marknader för finansiella instrument och om ändring av direktiv

Gällande lydelse

85/611/EEG och 93/6/EEG och Europaparlamentets och rådets direktiv 2000/12/EG samt upphävande av rådets direktiv 93/22/EEG och vars underliggande tillgång är el,

36) *organiserade elmarknader* OTC-marknader för el och elbörser där handel idkas med elenergi, kapacitet, reglerkraft, tilläggstjänster eller terminer med fysisk leverans.

7 §

Tilläggskrav för stamnätsinnehavare

En sökande som ansöker om elnätstillstånd för stamnätsinnehavare ska utöver kraven i 6 § äga ett stamnät i Finland och uppfylla de krav i 5 kap. som gäller stamnätsinnehavares oberoende. Oberoendet ska ha säkerställts i enlighet med förfarandet enligt 5 kap. i denna lag och artikel 3 i Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 714/2009 om villkor för tillträde till nät för gränsöverskridande elhandel och om upphävande av förordning (EG) nr 1228/2003, nedan *elhandelsförordningen*.

12 §

Befrielse från elnätstillstånd för vissa sammanlänknings

Energimarknadsverket kan i enskilda fall för viss tid tillåta att elnätsverksamhet utövas utan

Föreslagen lydelse

2002/92/EG och av direktiv 2011/61/EU och som avser el,

36) **elmarknader** elmarknader, inklusive OTC-marknader och elbörser, marknader för handel med energi, kapacitet, balanseringstjänster och stödtjänster inom alla tidsramar,

37) **part på elmarknaden** en fysisk eller juridisk person som producerar, köper eller säljer el, bedriver aggregering eller efterfrågefleksibilitet eller erbjuder energilagringstjänster, inklusive lägger handelsorder, på en eller flera elmarknader,

38) **avgift för byte av leverantör** varje typ av avgift för att byta elleverantör eller den part på elmarknaden som bedriver aggregering, inklusive uppsägningsavgifter, som en elleverantör eller en part på elmarknaden som bedriver aggregering eller en nättinnehavare direkt eller indirekt debiterar en kund,

39) **faktureringsinformation** informationen på en slutförbrukares faktura, med undantag för en betalningsbegäran.

7 §

Tilläggskrav för stamnätsinnehavare

En sökande som ansöker om elnätstillstånd för stamnätsinnehavare ska utöver kraven i 6 § äga ett stamnät i Finland och uppfylla de krav i 5 kap. som gäller stamnätsinnehavares oberoende. Oberoendet ska ha säkerställts i enlighet med förfarandet enligt 5 kap. i denna lag och artikel 51 i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2019/943 om den inre marknaden för el, nedan *elhandelsförordningen*.

12 §

Befrielse från elnätstillstånd för vissa sammanlänknings

Energimyndigheten kan i enskilda fall för viss tid tillåta att elnätsverksamhet utövas utan

Gällande lydelse

elnätstillstånd, om nätinnehavaren har beviljats undantag enligt artikel 17 i elhandelsförordningen. Befrielse kan beviljas för högst den tid som undantaget enligt artikel 17 i elhandelsförordningen gäller. Befrielsen kan inte överföras på någon annan.

Bestämmelserna om nätinnehavare i denna lag tillämpas inte på en nätinnehavare som fått befrielse. Energimarknadsverket kan dock i sitt beslut om befrielse från tillståndsplikten ställa villkor som gäller tillgången till nätet via sammanlänkningen i fråga samt driftsäkerheten. Villkoren för tillgången till nätet kan hänföra sig till

- 1) fördelningen av överföringskapaciteten,
- 2) fördelningen av intäkter från överbelastning,
- 3) de avgifter som tas ut av sammanlänkningens användare.

20 §

Anslutningsskyldighet

Nätinnehavaren ska på begäran och mot skälig ersättning till sitt elnät ansluta de eldriftsställen och kraftverk inom sitt verksamhetsområde som uppfyller de tekniska kraven. Anslutningsvillkoren och de tekniska kraven ska vara öppna, objektiva och icke-diskriminerande och beakta elsystemets driftsäkerhet och effektivitet.

Föreslagen lydelse

elnätstillstånd, om nätinnehavaren har beviljats undantag enligt artikel 63 i elhandelsförordningen. Befrielse kan beviljas för högst den tid som undantaget enligt *den artikeln* gäller. Befrielsen *får* inte överföras på någon annan.

Bestämmelserna om nätinnehavare i denna lag tillämpas inte på en nätinnehavare som fått befrielse. *Energimyndigheten* kan dock i sitt beslut om befrielse från tillståndsplikten ställa villkor som gäller tillgången till nätet via sammanlänkningen i fråga samt driftsäkerheten. Villkoren för tillgången till nätet kan hänföra sig till

- 1) fördelningen av överföringskapaciteten,
- 2) fördelningen av intäkter från överbelastning,
- 3) de avgifter som tas ut av sammanlänkningens användare.

20 §

Anslutningsskyldighet

Nätinnehavaren ska på begäran och mot skälig ersättning till sitt elnät ansluta de eldriftsställen, kraftverk *och energilagringssystem* inom sitt verksamhetsområde som uppfyller de tekniska kraven. Anslutningsvillkoren och de tekniska kraven ska vara öppna, objektiva och icke-diskriminerande och beakta elsystemets driftsäkerhet och effektivitet.

20 a §

Särskilda bestämmelser om anslutning av kraftverk och energilagringssystem till stamnätet och till högspänningsdistributionsnät

En stamnätsinnehavare eller en innehavare av ett högspänningsdistributionsnät får inte vägra ansluta ett nytt kraftverk eller en ny energilagringssystem med hänvisning till eventuella framtida begränsningar i den tillgängliga överföringskapaciteten av nätet.

I stamnätsinnehavares och högspänningsdistributionsnäts innehavares villkor för anslut-

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

ning av kraftverk och energilagringsanläggningar får det för att påskynda anslutningen och säkerställa den anslutna enhetens ekonomiska effektivitet ställas upp begränsningar för anslutningspunkts effekt, om anslutningen förutsätter att överföringskapaciteten höjs. Begränsningen ska dock inte tillämpas om abonnenten ersätter nätinnehavaren för sådana kostnader för byggande av anslutningen som inte kan anses omfattas av utvecklingskyldigheten enligt 19 §.

21 a §

Tillhandahållande av tillträde till nätet i elsystemet

En nätinnehavare ska ordna förutsättningar för att

1) de parter på elmarknaden som är anslutna till ett elnät faktiskt ska kunna delta på grossistmarknaden, detaljhandelsmarknaden och balanseringsmarknaden för el,

2) nätanvändare och innehavare av energilagringsanläggningar ska kunna avtala om alla nättjänster med den nätinnehavare till vars nät de är anslutna.

Nätinnehavaren ska för sin del ordna förutsättningar för att nätanvändare och innehavare av energilagringsanläggningar genom att sluta relevanta överförings- och distributionsavtal och erlägga avgifterna för dem får rätt att använda hela landets elnät utgående från sina anslutningspunkter, med undantag av utlandsförbindelser.

21 b §

Genomförande av tillgång till elnät

En nätinnehavare ska lämna nätanvändare, innehavare av energilagringsanläggningar och kunder de uppgifter de behöver för att få effektiv tillgång till nätet och använda det effektivt.

En nätinnehavare ska på begäran lämna nätanvändare, innehavare av energilagringsanläggningar och kunder ett anbud om anslutning till elnätet samt om överförings- och dis-

tributionstjänster för el. I anbudet om anslutning ska framgå de tekniska kraven för anslutning anges.

En nätinnehavare som vägrar erbjuda anslutning eller överförings- eller distributions-tjänster ska ge relevanta och betydelsefulla uppgifter om skälen till sin vägran. Till vägran ska fogas en uppgift om att nätanvändare, innehavare av energilagringsanläggningar och kunder om de så önskar har möjlighet att föra ärendet till Energimyndigheten för avgörande i tvistlösningsförfarande, samt Energimyndighetens kontaktuppgifter.

21 c §

Ansvar för säker, tillförlitlig och effektiv drift av elnätet

Nätinnehavaren ska sörja för säker, tillförlitlig och effektiv drift av sitt elnät samt för att alla de stödtjänster som behövs för säker, tillförlitlig och effektiv drift av elnätet samt de tjänster efterfrågefleksibilitet och energilagringsanläggningar förutsätter är tillgängliga.

Nätinnehavaren ska samarbeta och koordinera sin verksamhet med andra nätinnehavare för att säkerställa säker, tillförlitlig och effektiv drift av nätet samt för att utnyttja resurserna på bästa möjliga sätt. Nätinnehavaren ska sörja för att tillräckliga uppgifter lämnas till innehavarna av andra elnät som kopplats samman med innehavarens nät, så att säker och effektiv drift, koordinerad utveckling och kompatibilitet kan säkerställas i det sammanlänkade elnätet.

Närmare bestämmelser om det informationsutbyte mellan nätinnehavarna som krävs för en säker, tillförlitlig och effektiv drift av sammankopplade elnät samt säkerställandet av koordinerad utveckling och kompatibilitet får utfärdas genom förordning av statsrådet.

23 a §

Anskaffning av produkter och tjänster som är nödvändiga för en säker, tillförlitlig och effektiv drift av elnät

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

Anskaffningsvillkoren för produkter och tjänster som är nödvändiga för en säker, tillförlitlig och effektiv drift av ett elnät ska vara objektiva, öppna och icke-diskriminerande samt kompatibla med andra nätinnehavares motsvarande villkor. I villkoren ska det säkerställas att alla nätanvändare och parter på elmarknaden som uppfyller kraven har möjlighet att erbjuda nätinnehavarna sina tjänster. Villkoren ska dessutom uppfylla de krav de nationella standardiseringsprodukterna ställer, om sådana nationella standardiseringsprodukter som avses i 6 c § i lagen om tillsyn över el- och naturgasmarknaden (590/2013) har fastställts för anskaffning av produkter och tjänster som krävs för en säker, tillförlitlig och effektiv drift av elnät. Beredningen av villkoren ska koordineras med överföringsnätinnehavaren med systemansvar och andra nätinnehavare, och vid beredningen ska berörda nätanvändare och parter på elmarknaden höras.

Nätinnehavaren ska för sitt elnät skaffa behövliga icke-frekvensrelaterade stödtjänster, med undantag för helt integrerade nätkomponenter, i ett öppet, icke-diskriminerande och marknadsbaserat förfarande. Energimyndigheten får på ansökan bevilja en nätinnehavare undantag från anskaffningsskyldigheten för viss tid, om en marknadsbaserad anskaffning av icke-frekvensbaserade stödtjänster inte är ekonomiskt effektiv för nätinnehavaren. Undantaget får gälla i högst 5 år.

24 b §

Flexibilitet i elförbrukningen och åtgärder för efterfrågestyrning vid prissättningen av nättjänster

I prissättningen av nättjänster får inga sådana villkor uppställas som kan hindra tillhandahållande av flexibilitet i elförbrukningen på marknaden för reglerkraft och tilläggstjänster för köpare eller som hindrar detaljister från att på organiserade elmarknader ställa till förfogande systemtjänster med tanke på åtgärder för efterfrågestyrning eller efterfrågehantering. I prissättningen av nättjänsterna ska hänsyn tas till

24 b §

Efterfrågefleksibilitet, flexibilitet och åtgärder för styrning av efterfrågan i fråga om prissättning och försäljningsvillkor för nättjänster

Prissättningen för nättjänster får inte innehålla villkor som kan förhindra att nätinnehavare eller detaljförsäljare på elmarknaden tillhandahåller systemtjänster för efterfrågefleksibilitet och åtgärder för styrning av efterfrågan. Prissättningen för nättjänster ska beakta de kostnader och den nytta flexibiliteten och åtgärderna för styrning av efterfrågan medför.

Gällande lydelse

de kostnader och fördelar som medförs av flexibiliteten i elförbrukningen och åtgärderna för styrning av efterfrågan.

Nätinnehavarens försäljningsvillkor för nät-tjänster ska skapa förutsättningar för flexibiliteten i elförbrukningen att delta i marknaden för reglerkraft och reservkraft och i tillhandahållandet av tilläggstjänster, om nätinnehavaren ska ordna deltagandet. I försäljningsvillkoren ska elsystemets driftsäkerhet och effektivitet beaktas. I försäljningsvillkoren får det inte ingå villkor som utan grund hindrar att den flexibilitet i elförbrukningen som en aggregator tillhandahåller deltar i marknaden för reglerkraft och reservkraft eller i tillhandahållandet av tilläggstjänster.

25 §

Punktprissättning

Nätinnehavaren ska för sin del ordna förutsättningar för att en nätanvändare ska kunna avtala om alla nättjänster med den nätinnehavare till vars nät användaren är ansluten.

Nätinnehavaren ska för sin del ordna förutsättningar för att en nätanvändare genom att betala avgifterna får rätt att använda hela landets elnät utgående från sin anslutningspunkt, med undantag av utlandsförbindelser.

26 §

Nätinnehavarens prestationer när det gäller byte av elleverantör

Nätinnehavaren får inte ta ut en separat avgift för prestationer som hänför sig till ett byte av elleverantör.

Föreslagen lydelse

Nätinnehavarens försäljningsvillkor för nät-tjänster ska skapa förutsättningar för efterfrågefleksibilitetens deltagande på elmarknaden, om det ankommer på nätinnehavaren att ordna deltagandet. Försäljningsvillkoren ska beakta elsystemets driftsäkerhet och effektivitet. Försäljningsvillkoren får inte innehålla villkor som ogrundat förhindrar att efterfrågefleksibilitet som tillhandahålls av aggregatorer deltar på elmarknaden.

(upphävs)

26 §

*Nätinnehavarens prestationer när det gäller byte av elleverantör **och oberoende aggregator***

Nätinnehavaren får inte ta ut en separat avgift för prestationer som hänför sig till ett byte av elleverantör *eller oberoende aggregator*.

29 b §

Nätinnehavarens rätt att bedriva näringsverksamhet som avser energilagringsanläggningar

Nätinnehavaren får inte bedriva näringsverksamhet som avser energilagringsanläggningar.

Trots 1 mom. får nätinnehavaren äga, utveckla, förvalta och driva energilagringssystem som utgör nätinnehavarens helt integrerade nätkomponenter. På nätinnehavarens ansökan ska Energimyndigheten bevilja nätinnehavaren tillstånd att äga, utveckla, förvalta och driva sådana energilagringssystem.

Energimyndigheten kan för viss tid på högst fem år bevilja nätinnehavaren undantagstillstånd för att äga, utveckla, förvalta och driva andra energilagringssystem än de som nämns i 2 mom., om nätinnehavaren behöver sådana energilagringssystem för att fullgöra sitt ansvar för säker, tillförlitlig och effektiv drift av elnätet eller om en stamnätinnehavare behöver icke-frekvensrelaterade stödtjänster som sådana energilagringssystem producerar för att fullgöra sitt ansvar för en säker, tillförlitlig och effektiv drift av elnätet. Undantagstillstånd får beviljas om

1) nätinnehavaren inte i en av nätinnehavaren ordnad öppen, transparent och icke-diskriminerande anbudstävling med villkor som Energimyndigheten har godkänt innan anbudstävlingen inleddes har kunnat godkänna anbud för produktion av sådana energilagringstjänster eller om det vid anbudstävlingen inte har kommit in anbud för produktion av tjänsterna som baserar sig på skäliga kostnader och i rätt tid,

2) energilagringssystemen inte används för anskaffning eller leverans av el på elmarknaden, och

3) undantaget behövs för att nätinnehavaren ska kunna sörja för säker, tillförlitlig och effektiv drift av sitt elnät.

På ansvarsområdet för en nätinnehavare som beviljats ett undantagslov enligt 3 mom. ska Energimyndigheten innan undantagslovet löper ut genomföra ett offentligt hörande om tillgången till sådana energilagringstjänster som avses i momentet för att utreda om tillräckliga energilagringstjänster är tillgängliga och om andra aktörer är intresserade av att investera i sådana energilagringssystem. Det offentliga hörandet ska genomföras efter en anbudstävling som ordnas i enlighet med 3 mom. 1 punkten. Om anbudstävlingen och det offentliga hörandet enligt Energimyndighetens

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

bedömning visar att andra aktörer kan producera sådana energilagringstjänster som avses i 3 mom. kostnadseffektivt på ansvarsområdet, ska Energimyndigheten ålägga nätinnehavaren att successivt avstå från de berörda energilagringensanläggningarna inom 18 månader från att undantagslovet löper ut. På förfarandet för avståendet och på den ersättning som bestäms för att nätinnehavaren avstår från sina energilagringensanläggningar tillämpas vad som i 24 § i lagen om tillsyn över el- och naturgasmarknaden föreskrivs om åtgärder med anledning av återkallande av ett elnätstillstånd.

Energimyndigheten ska underrätta kommissionen och Europeiska unionens byrå för samarbete mellan energitillsynsmyndigheter om tillstånd enligt 2 mom. som beviljats stamnätinnehavaren samt undantag enligt 3 mom. I anmälan ska anges de betydande uppgifter som inverkat på beslutet och motiveringarna till beslutet.

Energimyndigheten får meddela närmare bestämmelser om ordnandet av en sådan anbudstävling som avses i 3 mom. 1 punkten.

30 §

En stamnätinnehavares och en juridiskt åtskild distributionsnätinnehavares rätt att anskaffa och leverera el

En stamnätinnehavare och en sådan nätinnehavare som utövar juridiskt åtskild distributionsnätverksamhet kan anskaffa och leverera el, om syftet med verksamheten är att

- 1) skaffa energi för att täcka överföringsförluster i elnätet,
- 2) sköta uppgifter som omfattas av systemansvaret,
- 3) kontrollera överföringsbegränsningar,
- 4) använda flyttbara reservkraftsaggregat för byggande, drift och underhåll av nätet och att till nätet leverera el som producerats med dessa,
- 5) skaffa el för eget bruk till sammanslutningens lokaler, transformator- och kopplingsstationer eller länkstationer eller till sammanslutningens andra motsvarande objekt,

30 §

En stamnätinnehavares och en juridiskt åtskild distributionsnätinnehavares rätt att anskaffa och leverera el

En stamnätinnehavare och en sådan nätinnehavare som utövar juridiskt åtskild distributionsnätverksamhet kan anskaffa och leverera el, om syftet med verksamheten är att

- 1) skaffa energi för att täcka överföringsförluster i elnätet,
- 2) skaffa stödtjänster,
- 3) sköta uppgifter som omfattas av systemansvaret,
- 4) kontrollera överföringsbegränsningar,
- 5) använda flyttbara reservkraftsaggregat för byggande, drift och underhåll av nätet och att till nätet leverera el som producerats med dessa,
- 6) skaffa el för eget bruk till sammanslutningens lokaler, transformator- och kopplingsstationer eller länkstationer eller till sammanslutningens andra motsvarande objekt,

Gällande lydelse

6) distributionsnättsinnehavaren med stöd av skyldigheten enligt denna lag ska leverera el till slutförbrukarna i en situation där detaljförsäljarens leverans har avbrutits av en orsak som beror på försäljaren.

33 §

Säkerställande av stamnättsinnehavarens oberoende

Stamnättsinnehavarens oberoende enligt 32 § ska säkerställas i enlighet med det förfarande som anges i denna paragraf och artikel 3 i el-handelsförordningen. I förfarandet kan stamnättsinnehavaren beviljas undantag från kraven i 32 § 1 mom., om stamnätet den 3 september 2009 tillhörde ett vertikalt integrerat företag och det finns arrangemang som garanterar ett mer effektivt oberoende för stamnättsinnehavaren än bestämmelserna i kapitel V i Europaparlamentets och rådets direktiv 2009/72/EG om gemensamma regler för den inre marknaden för el och om upphävande av direktiv 2003/54/EG, nedan *elmarknadsdirektivet*.

Stamnättsinnehavaren ska till Energimarknadsverket anmäla alla planerade affärstransaktioner och andra på dess organisation eller beslutsfattande inverkan åtgärder som kan komma att kräva en omprövning av huruvida transaktionerna och åtgärderna uppfyller kraven i 32 §.

Energimarknadsverket ska inleda förfarandet för säkerställande

1) när stamnättsinnehavaren gör en anmälan i enlighet med 2 mom.,

2) på eget initiativ då verket får vetskap om att en planerad ändring som gäller stamnätets ägare eller innehavare kan leda till överträdelse av 32 § eller då verket har anledning att misstänka att en sådan överträdelse kan ha skett,

3) efter en motiverad begäran från Europeiska kommissionen.

Energimarknadsverket ska fatta ett interimistiskt beslut i ett ärende som gäller säkerställande av stamnättsinnehavarens oberoende inom fyra månader från det att stamnättsinnehavarens anmälan eller Europeiska kommission-

Föreslagen lydelse

7) distributionsnättsinnehavaren med stöd av skyldigheten enligt denna lag ska leverera el till slutförbrukarna i en situation där detaljförsäljarens leverans har avbrutits av en orsak som beror på försäljaren.

33 §

Säkerställande av stamnättsinnehavarens oberoende

Stamnättsinnehavarens oberoende enligt 32 § ska säkerställas i enlighet med det förfarande som anges i denna paragraf och artikel 5/ i el-handelsförordningen. I förfarandet kan stamnättsinnehavaren beviljas undantag från kraven i 32 § 1 mom., om stamnätet den 3 september 2009 tillhörde ett vertikalt integrerat företag och det finns arrangemang som garanterar ett mer effektivt oberoende för stamnättsinnehavaren än bestämmelserna i *kapitel VI avsnitt 3 i Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2019/944 om gemensamma regler för den inre marknaden för el och om ändring av direktiv 2012/27/EU*, nedan *elmarknadsdirektivet*.

Stamnättsinnehavaren ska till *Energimyndigheten* anmäla alla planerade affärstransaktioner och andra på dess organisation eller beslutsfattande inverkan åtgärder som kan komma att kräva en omprövning av huruvida transaktionerna och åtgärderna uppfyller kraven i 32 §.

Energimyndigheten ska inleda förfarandet för säkerställande

1) när stamnättsinnehavaren gör en anmälan i enlighet med 2 mom.,

2) på eget initiativ då verket får vetskap om att en planerad ändring som gäller stamnätets ägare eller innehavare kan leda till överträdelse av 32 § eller då myndigheten har anledning att misstänka att en sådan överträdelse kan ha skett,

3) efter en motiverad begäran från Europeiska kommissionen.

Energimyndigheten ska fatta ett interimistiskt beslut i ett ärende som gäller säkerställande av stamnättsinnehavarens oberoende inom fyra månader från det att stamnättsinnehavarens anmälan eller Europeiska kommission-

Gällande lydelse

ens begäran anlände. Det anses att ett interimistiskt beslut har fattats, om Energimarknadsverket inte har meddelat beslut inom denna tid. Verket ska utan dröjsmål meddela Europeiska kommissionen det interimistiska beslutet så att säkerställandet kan slutföras i enlighet med artikel 3 i elhandelsförordningen. Tillsammans med anmälan ska verket lämna Europeiska kommissionen sådana uppgifter som är av betydelse för behandlingen av ärendet. I ett interimistiskt beslut får ändring inte sökas särskilt.

35 §

Säkerställande av stamnätsinnehavarens oberoende när det gäller ägande som härstammar från tredjeländer

Stamnätsinnehavarens oberoende ska säkerställas i enlighet med det förfarande som anges i denna paragraf i en situation som avses i 34 §.

Energimarknadsverket ska inom fyra månader från det att en stamnätsinnehavarens anmälan anlände fatta ett interimistiskt beslut i ett ärende som gäller säkerställande av stamnätsinnehavarens oberoende. I ett interimistiskt beslut får ändring inte sökas särskilt. Energimarknadsverket ska utan dröjsmål meddela ministeriet och Europeiska kommissionen om det interimistiska beslutet samt begära ett yttrande av ministeriet enligt 36 § och ett yttrande av Europeiska kommissionen om huruvida stamnätsinnehavaren uppfyller kraven i artikel 9 i elmarknadsdirektivet. Tillsammans med anmälan ska Energimarknadsverket lämna ministeriet och Europeiska kommissionen sådana uppgifter som är av betydelse för behandlingen av ärendet.

Energimarknadsverket ska inom två månader från utgången av den period som reserverats för Europeiska kommissionens i 2 mom. och 36 § avsedda yttrande fatta sitt slutliga beslut om säkerställandet av stamnätsinnehavarens oberoende. När Energimarknadsverket fattar sitt slutliga beslut ska det beakta Europeiska kommissionens yttrande så noggrant som möjligt. Om Europeiska kommissionen inte har avgett

Föreslagen lydelse

ens begäran anlände. Det anses att ett interimistiskt beslut har fattats, om *Energimyndigheten* inte har meddelat beslut inom denna tid. *Energimyndigheten* ska utan dröjsmål meddela Europeiska kommissionen det interimistiska beslutet så att säkerställandet kan slutföras i enlighet med artikel 51 i elhandelsförordningen. Tillsammans med anmälan ska *Energimyndigheten* lämna Europeiska kommissionen sådana uppgifter som är av betydelse för behandlingen av ärendet. I ett interimistiskt beslut får ändring inte sökas särskilt.

35 §

Säkerställande av stamnätsinnehavarens oberoende när det gäller ägande som härstammar från tredjeländer

Stamnätsinnehavarens oberoende ska säkerställas i enlighet med det förfarande som anges i denna paragraf i en situation som avses i 34 §.

Energimyndigheten ska fatta ett interimistiskt beslut i ett ärende som gäller säkerställande av stamnätsinnehavarens oberoende inom fyra månader från det att stamnätsinnehavarens anmälan begäran anlände. I ett interimistiskt beslut får ändring inte sökas särskilt. *Energimyndigheten* ska utan dröjsmål meddela Europeiska kommissionen det interimistiska beslutet samt begära ett yttrande enligt 36 § av ministeriet och ett yttrande av Europeiska kommissionen om huruvida stamnätsinnehavaren uppfyller kraven enligt artikel 43 i elmarknadsdirektivet. Tillsammans med anmälan ska *Energimyndigheten* lämna ministeriet och Europeiska kommissionen sådana uppgifter som är av betydelse för behandlingen av ärendet.

Energimyndigheten ska inom två månader från utgången av den period som reserverats för Europeiska kommissionens i 2 mom. och 36 § avsedda yttrande fatta sitt slutliga beslut om säkerställandet av stamnätsinnehavarens oberoende. När *Energimyndigheten* fattar sitt slutliga beslut ska den beakta Europeiska kommissionens yttrande så noggrant som möjligt. Om Europeiska kommissionen inte har avgett

Gällande lydelse

gett något yttrande inom den period som föreskrivits, ska den inte anses ha några invändningar mot Energimarknadsverkets interimistiska beslut.

Energimarknadsverket ska fatta ett negativt beslut i fråga om säkerställande av stamnätsinnehavarens oberoende, om

1) det inte har påvisats att stamnätsinnehavaren uppfyller kraven i 32 §, eller

2) ministeriet har lämnat ett yttrande till Energimarknadsverket i enlighet med 36 § och det enligt yttrandet inte har visats för ministeriet att säkerställandet inte äventyrar energileveranssäkerheten nationellt eller inom Europeiska unionen.

Energimarknadsverket ska foga ministeriets och Europeiska kommissionens yttranden till sitt slutliga beslut.

Föreslagen lydelse

något yttrande inom den period som föreskrivits, ska den inte anses ha några invändningar mot *Energimyndighetens* interimistiska beslut.

Energimyndigheten ska fatta ett negativt beslut i fråga om säkerställande av stamnätsinnehavarens oberoende, om

1) det inte har påvisats att stamnätsinnehavaren uppfyller kraven i 32 §, eller

2) ministeriet har lämnat ett yttrande till *Energimyndigheten* i enlighet med 36 § och det enligt yttrandet inte har visats för ministeriet att säkerställandet inte äventyrar energileveranssäkerheten nationellt eller inom Europeiska unionen.

Energimyndigheten ska foga ministeriets och Europeiska kommissionens yttranden till sitt slutliga beslut.

39 a §

Stamnätsinnehavarens övriga näringsverksamhet

Stamnätsinnehavaren får endast bedriva sådan näringsverksamhet som är tillåten enligt denna lag eller elhandelsförordningen. Dessutom har stamnätsinnehavaren rätt att bedriva näringsverksamhet i andra nät än elnätet, om en behörig myndighet har beviljat stamnätsinnehavaren en koncession som krävs för sådan näringsverksamhet.

Det föreskrivs särskilt i lag om andra uppgifter i elsystemet för den systemansvariga stamnätsinnehavaren än de som föreskrivs i denna lag eller elhandelsförordningen.

42 a §

Uppgifter med avseende på det regionala samordningscentrumet

Stamnätsinnehavaren sköter stamnätsinnehavarens uppgifter med avseende på det regionala samordningscentrumet enligt elhandelsförordningen, samt ansvarar för antagandet av en ram för samarbete och samordning mellan samordningscentrum.

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

Stamnätsinnehavaren svarar för sin andel av kostnaderna för det regionala samordningscentrumets kostnader. Stamnätsinnehavaren har rätt att i sin överföringsavgift inkludera sin andel av skäliga och relevanta kostnader för det regionala samordningscentrumet.

43 §

43 §

Överföringsavgifter för import och export av el

Överföringsavgifter för import och export av el

Stamnätsinnehavaren ska utöver den överföringsavgift som hör till punktprissättningen enligt 25 § 2 mom. ta ut en separat överföringsavgift för import och export av el till och från sitt nät, om inte något annat följer av internationella förpliktelser som är bindande för Finland eller av avtal som stamnätsinnehavaren har ingått och som grundar sig på ömsesidighet när det gäller elsystemets driftsäkerhet och effektivitet samt på marknadsbetingelserna. *Överföringsavgifterna ska uppfylla de förutsättningar om vilka det föreskrivs i 24 §.*

Stamnätsinnehavaren ska ta ut en överföringsavgift för import från och export till tredjeländer av el till och från sitt nät, om inte något annat följer av internationella förpliktelser som är bindande för Finland eller av avtal som stamnätsinnehavaren har ingått och som grundar sig på ömsesidighet när det gäller elsystemets driftsäkerhet och effektivitet samt på marknadsbetingelserna.

45 §

45 §

Systemansvar

Systemansvar

Den systemansvariga stamnätsinnehavaren ska svara för att Finlands elsystem är tekniskt funktionsdugligt och driftsäkert samt ha hand om de uppgifter som omfattas av det riksomfattande balansansvaret och om den riksomfattande balansavräkningen på ett ändamålsenligt och för parterna på elmarknaden jämlikt och icke-diskriminerande sätt (*systemansvar*). Den systemansvariga stamnätsinnehavaren ska upprätthålla och utveckla sina verksamheter och tjänster inom systemansvaret samt upprätthålla, driva och utveckla sitt elnät och övriga anläggningar som behövs för att sköta systemansvaret samt förbindelserna till andra nät så att de fungerar effektivt och så att förutsättningarna kan tryggas för en effektiv funktion av den nationella och regionala elmarknaden och av Europeiska unionens inre marknad för el.

Den systemansvariga stamnätsinnehavaren ska svara för att Finlands elsystem är tekniskt funktionsdugligt och driftsäkert så att elsystemet fungerar tillförlitligt och säkert samt ha hand om de uppgifter som omfattas av det riksomfattande *balanseringsansvaret* och om den riksomfattande balansavräkningen på ett ändamålsenligt och för parterna på elmarknaden jämlikt och icke-diskriminerande sätt (*systemansvar*). Den systemansvariga stamnätsinnehavaren ska upprätthålla och utveckla sina verksamheter och tjänster inom systemansvaret samt upprätthålla, driva och utveckla sitt elnät och övriga anläggningar som behövs för att sköta systemansvaret samt förbindelserna till andra nät så att *elssystemet och de tjänster systemansvaret omfattar* fungerar tillförlitligt, säkert och effektivt och så att förutsättningarna kan tryggas för en effektiv funktion av den nationella och regionala elmarknaden och av Europeiska unionens inre marknad för el. *Vid*

Gällande lydelse

Den systemansvariga stannätsinnehavaren kan ställa sådana villkor för användning av elöverföringssystemet och de anslutna kraftverken och belastningarna som är nödvändiga för att systemansvaret ska kunna realiseras. Villkoren kan tillämpas i enskilda fall efter det att Energimyndigheten har fastställt dem i enlighet med 10 § i lagen om tillsyn över el- och naturgasmarknaden. De fastställda villkoren kan tillämpas även om de överklagats, om inte besvärsmyndigheten bestämmer något annat.

Närmare bestämmelser om hur systemansvaret ska fullgöras och om dess innehåll får utfärdas genom förordning av ministeriet.

46 §

Riksomfattande balansansvar

Den systemansvariga stannätsinnehavaren ska sörja för att den kortvariga balansen mellan elproduktionen och elförbrukningen hela tiden upprätthålls inom dennes ansvarsområde (*riksomfattande balansansvar*). Det riksomfattande

Föreslagen lydelse

skötseln av sina uppgifter ska den systemansvariga stannätsinnehavaren beakta det regionala samordningscentrumets koordinerade åtgärder och rekommendationer enligt vad som föreskrivs i elhandelsförordningen.

Den systemansvariga stannätsinnehavaren kan ställa sådana villkor för *anslutning av kraftverk, energilagringssystem och belastningar samt elnät till elsystemet* och för användning av *elsystemet* och de anslutna kraftverken, *energilagringssystemen, belastningarna och elnäten* som är nödvändiga för att systemansvaret ska kunna fullgöras. Villkoren kan tillämpas i enskilda fall efter det att Energimyndigheten har fastställt dem i enlighet med 10 § i lagen om tillsyn över el- och naturgasmarknaden. De fastställda villkoren kan tillämpas även om de överklagats, om inte besvärsmyndigheten bestämmer något annat.

Den systemansvariga stannätsinnehavaren har för en begränsad tid rätt att begränsa elöverföringen eller avbryta den helt om det är nödvändigt för att eliminera eller hantera sådana störningar som uppstår i elsystemet. Den systemansvariga stannätsinnehavaren har rätt att när elsystemets driftssäkerhet hotas styra användningen, produktionen, importen och exporten av el som anslutits till elsystemet med beaktande av samhällets allmänna livsviktiga behov, eventuella myndighetsföreskrifter, gällande planer på och skyldigheter för hantering av effektbrist och utredning av störningar samt rådande förhållanden. Begränsningen eller styrningen får i varje enskilt fall hållas i kraft så länge det är nödvändigt för att återställa elsystemet till normalläge.

Närmare bestämmelser om hur systemansvaret ska fullgöras och om dess innehåll får utfärdas genom förordning av ministeriet.

46 §

Riksomfattande balanseringsansvar

Den systemansvariga stannätsinnehavaren ska sörja för att den kortvariga balansen mellan elproduktionen och elförbrukningen hela tiden upprätthålls inom dennes ansvarsområde (*riksomfattande balanseringsansvar*). Det riksomfattande *balanseringsansvaret* omfattar alla de

Gällande lydelse

balansansvaret omfattar alla de åtgärder och resurser som krävs för att fullgöra ansvaret och som ska tillses eller garanteras för respektive balansavräkningsperiod.

Anskaffningsvillkoren för den el som behövs för fullgörande av det riksomfattande balansansvaret samt köpevillkoren för balanskraften ska vara jämlika och icke-diskriminerande för parterna på elmarknaden och i dem får inte ingå villkor som är ogrundade eller uppenbarligen begränsar konkurrensen inom elhandeln. I villkoren ska dock de krav som följer av elsystemets driftsäkerhet och effektivitet beaktas. Villkoren ska dessutom sporra nätanvändarna att balansera sin inmatning och sitt uttag av el.

Prissättningen av balanskraften ska vara skälig.

Föreslagen lydelse

åtgärder och resurser som krävs för att fullgöra ansvaret och som ska tillses eller garanteras för respektive balansavräkningsperiod.

Anskaffnings- och köpevillkoren för *den balanskraft och balanshanteringskapacitet* som behövs för fullgörande av det riksomfattande *balanseringsansvaret* ska vara jämlika och icke-diskriminerande för parterna på elmarknaden, *de ska grunda sig på marknadsbaserade förfaranden*, och i dem får inte ingå villkor som är ogrundade eller uppenbarligen begränsar konkurrensen inom elhandeln. I villkoren ska dock de krav som följer av elsystemets driftsäkerhet och effektivitet beaktas. Villkoren ska dessutom *erbjuda nätanvändarna relevanta incitament* att balansera sin inmatning och sitt uttag av el *och skapa förutsättningar för efterfrågefleksibilitet, producenter av el från förnybara källor, innehavare av energilagringsanläggningar och aggregatorer att delta på balanseringsmarknaden.*

52 a §

Utnyttjandet av flexibilitetstjänster i distributionsnätet

Distributionsnätsinnehavaren ska i mån av möjlighet utnyttja flexibilitetstjänster för att effektivisera driften och utvecklingen av sitt distributionsnät samt för att hantera överföringsbegränsningar vid överföringar inom sitt ansvarsområde eller över ansvarsområdets gränser. Distributionsnätsinnehavaren ska anskaffa flexibilitetstjänsterna i ett öppet, icke-diskriminerande och marknadsbaserat förfarande. Anskaffningsvillkoren för flexibilitetstjänster ska vara jämlika och icke-diskriminerande för producenterna av flexibilitetstjänster, och i dem får inte ingå villkor som är ogrundade eller uppenbarligen begränsar konkurrensen. Anskaffningsvillkoren för flexibilitetstjänster ska främja genomförandet av energieffektivitetsåtgärder och kostnadseffektiviteten. Villkoren ska publiceras.

Distributionsnätsinnehavaren ska publicera tillräckliga uppgifter om behovet av flexibilitet

Gällande lydelse

53 a §

Anslutning av kraftvärmeproduktion och småskalig elproduktion till nätet

Distributionsnättsinnehavare ska ha allmänna och lättillämpliga förfaranden för anslutning av högeffektiv kraftvärme enligt 3 § 14 punkten i energieffektivitetslagen (1429/2014) och småskalig elproduktion till distributionsnätet.

Föreslagen lydelse

samt om den anskaffade och aktiverade flexibilitetskapaciteten.

Energimyndigheten får på ansökan bevilja distributionsnättsinnehavaren undantag från anskaffningsskyldigheten enligt 1 mom., om en marknadsbaserad anskaffning av flexibilitets-tjänster inte är ekonomiskt effektiv eller om den skulle leda till allvarliga snedvridningar på marknaden eller ökade överföringsbegränsningar.

53 a §

Anslutning av småskalig elproduktion och högeffektiv kraftvärmeproduktion till distributionsnätet

Distributionsnättsinnehavare ska ha allmänna och lättillämpliga förfaranden för anslutning av småskalig elproduktion och högeffektiv kraftvärme enligt 3 § 19 punkten i energieffektivitetslagen (1429/2014) till distributionsnätet.

Distributionsnättsinnehavaren ska tillämpa ett förfarande för nätanslutning efter enkel anmälan varigenom anläggningar eller enheter för aggregerad produktion som tillhör egenanvändare av förnybar energi och demonstrationsprojekt för förnybar energi med en elkapacitet på högst 10,8 kW ska anslutas till nätet efter en anmälan till distributionsnättsinnehavaren. Distributionsnättsinnehavaren får inom två månader från anmälan avslå den begärda anslutningen eller föreslå en alternativ anslutningspunkt av motiverade skäl rörande säkerhet eller systemkomponenternas tekniska inkompatibilitet. Om distributionsnättsinnehavaren fattar ett positivt beslut om anslutning eller inte fattar något beslut om anslutning inom en månad från anmälan, får kraftverket eller enheten för aggregerad produktion anslutas till distributionsnätet.

56 a §

Distributionsnättsinnehavarens avgifter för tjänster för säker, tillförlitlig och effektiv drift av nätet

Om distributionsnättsinnehavaren tar ut avgifter som hänför sig till anskaffningen av

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

tjänster för säker, tillförlitlig och effektiv drift, ska avgifterna avspegla de kostnader anskaffningarna medför för distributionsnätinnehavaren.

57 §

Distributionsnätinnehavarens fakturor

Distributionsnätinnehavaren ska fakturera för distributionsnätanvändares faktiska förbrukning minst fyra gånger om året. När det gäller annan än timmätningsapparat får fakturering ske utifrån slutförbrukarens mätaravläsning.

(upphävs)

Distributionsnätinnehavaren får emellertid fakturera för uppskattad förbrukning eller fakturera ett fast belopp, om faktureringen grundar sig på slutförbrukarens mätaravläsning och denne inte har meddelat mätvärdena för faktureringsperioden i fråga eller om driftstället inte har försetts med mätapparat. Faktureringen får grunda sig på uppskattad förbrukning också i det fall att elförbrukningen inte kunnat mätas på grund av fel i mätapparaturen eller att mätuppgifterna inte varit tillgängliga på grund av störningar i dataöverföringen från fjärravläsningsapparaturen.

Distributionsnätinnehavaren ska i fakturan för distributionsnätanvändaren lämna en specifikation över hur priset på eldistribution bildats. Uppgifterna om och uppskattningarna av priset på eldistribution ska lämnas till slutförbrukarna i rätt tid och i en lättbegriplig form. Med fakturan ska det lämnas uppgifter om slutförbrukarens faktiska förbrukning och prisuppgifter och en jämförelse med förbrukningen under samma period det föregående året ska vara möjlig utifrån de uppgifter som lämnats. I fakturor som sänds till konsumenter ska distributionsnätinnehavaren ge uppgifter om hur konsumenterna kan göra reklamationer samt uppgifter om de mekanismer för tvistlösning som konsumenterna har tillgång till. Energimyndigheten får meddela närmare föreskrifter om vilka uppgifter fakturan ska innehålla och på vilket sätt uppgifterna ska presenteras i fakturan.

De fakturor samt prisuppgifter och uppgifter om förbrukningen som avses i denna paragraf

Gällande lydelse

ska lämnas till slutförbrukaren på ett adekvat sätt och avgiftsfritt. Fakturor på och uppgifter om förbrukningen ska sändas till slutförbrukaren på elektronisk väg, om denne önskar det.

57 a §

Betalningssätt för distributionsnätinnehavarens fakturor

Distributionsnätinnehavaren ska erbjuda konsumenterna alternativa sätt att betala räkningar för eldistribution. De alternativ som erbjuds får inte vara förenade med ogrundade villkor eller villkor som diskriminerar någon kundgrupp. I villkoren för betalningssätten får hänsyn tas till skäliga skillnader i de kostnader som distributionsnätinnehavaren orsakas av att erbjuda olika betalningssätt. Om distributionsnätinnehavaren erbjuder konsumenterna ett förhandsbetalningssystem, ska systemet i tillräcklig grad återspegla konsumentens uppskattade sannolika årliga elförbrukning.

Föreslagen lydelse

(upphävs)

61 a §

Distributionsnätinnehavarens övriga näringsverksamhet

Distributionsnätinnehavaren har rätt att bedriva näringsverksamhet i andra nät än elnätet, om en behörig myndighet har beviljat distributionsnätinnehavaren en koncession som krävs för sådan näringsverksamhet.

Distributionsnätinnehavaren får inte bedriva näringsverksamhet som avser laddning av elfordon. Distributionsnätinnehavaren får dock upprätthålla laddningsstationer för elfordon för eget bruk.

Energimyndigheten kan bevilja distributionsnätinnehavaren tillstånd att bedriva annan näringsverksamhet än den som är tillåten enligt denna lag eller elhandelsförordningen, om näringsverksamheten behövs för att distributionsnätinnehavaren ska kunna fullgöra sina skyldigheter enligt denna lag eller elhandelsförordningen.

62 §

62 §

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

Specialbestämmelser som gäller slutna distributionsnät

Specialbestämmelser som gäller slutna distributionsnät

På slutna distributionsnät och deras innehavare tillämpas inte 23 och 26 a §, 27 § 3 mom., 28, 29, 29 a, 50–53, 53 a, 54–57, 57 a, 58 och 59 §.

Bestämmelserna i 24 a och 24 b § och i 27 § 1 och 2 mom. tillämpas på innehavare av slutna distributionsnät endast om Energimyndigheten för dem har fastställt villkor och metoder enligt 11 § i lagen om tillsyn över el- och naturgasmarknaden.

På slutna distributionsnät och deras innehavare tillämpas inte 23, 23 a och 26 a §, 27 § 3 mom., 28, 29, 29 a, 29 b, 50–52, 52 a, 53, 53 a, 54–56, 56 a, 58 och 59 § och 61 a § 2 mom.

Bestämmelserna i 24 a och 24 b § och i 27 § 1 och 2 mom. tillämpas på innehavare av slutna distributionsnät endast om Energimyndigheten för dem har fastställt villkor och metoder enligt 11 § i lagen om tillsyn över el- och naturgasmarknaden.

63 §

Anbudsförfarande för ny elproduktionskapacitet

I syfte att trygga tillräcklig eltillförsel kan statsrådet besluta om ett offentligt anbudsförfarande för ny elproduktionskapacitet eller åtgärder för styrning av efterfrågan. Beslutet får fattas om tillgången på el, med beaktande av planerade kraftverk och sammanlänkningskraftverk och sammanlänkningsanläggningar som ska vidtas för att främja energieffektiviteten, inte räcker till för att svara på efterfrågan på el i Finland och om tillräcklig eltillförsel inte kan tryggas genom andra åtgärder.

I beslutet om att ett anbudsförfarande ska ordnas anges

1) de uppgifter om förutsatta avtalsvillkor som ska ingå i anbudsförfrågan och de förfaringssätt som anbudsgivarna ska iaktta, och

2) de grunder på vilka anbudsgivarna väljs och avtal ingås.

Statsrådets allmänna sammanträde beslutar om ordnande av ett anbudsförfarande. Ministeriet beslutar om godkännande av anbudet. Ministeriet svarar också för verkställandet av anbudsförfarandet.

Närmare bestämmelser om tillvägagångssätten vid anbudsförfaranden utfärdas genom förordning av statsrådet.

(upphävs)

Gällande lydelse

ELPRODUKTION OCH ELLEVERANS

7 kap

Elproduktion

Föreslagen lydelse

ELPRODUKTION, EFTERFRÅGEFLEXIBILITET, ELLEVERANS OCH AGGREGERING

7 kap.

Elproduktion och efterfrågefleksibilitet

65 a §

Efterfrågefleksibilitets deltagande på organiserade marknadsplatser

Slutförbrukare har rätt att tillhandahålla efterfrågefleksibilitet på en organiserad marknadsplats, antingen självständigt eller genom en aggregators förmedling. Den som upprätthåller marknadsplatsen får inte ställa upp sådana villkor för tillträde till en organiserad marknadsplats, som ogrundat diskriminerar efterfrågefleksibilitet jämfört med elproduktion.

En slutförbrukare ska ersätta de kostnader slutförbrukarens öppna leverantör eller balansansvariga orsakats under aktivering av efterfrågefleksibilitet som slutförbrukaren självständigt genomfört på dagen före- och intradagsmarknaden eller balanseringsmarknaden. En balansavvikelse som orsakas av efterfrågefleksibilitet som en slutförbrukare självständigt aktiverar ska korrigeras i slutförbrukarens öppna leverantörs eller balansansvarigas elbalans.

Den systemansvariga stamnätsinnehavaren ska bestämma kalkylmetoden för den ersättning som avses i 2 mom. Kalkylmetoden ska baseras på energieffekten av den efterfrågefleksibilitet slutförbrukaren själv aktiverar till slutförbrukarens öppna leverantörs eller dennes balansansvarigas elbalans samt på referenspriset, som kan variera enligt marknadsplats. Kalkylmetoden ska vara jämlig och icke-diskriminerande med avseende på parterna på elmarknaden, och den får inte förhindra att efterfrågefleksibilitet som slutförbrukaren själv tillhandahåller deltar på en elmarknad som avses i 2 mom.

Det föreskrivs om fastställandet av den kalkylmetod som avses i 2 mom. i lagen om tillsyn över el- och naturgasmarknaden. Innan kalkyl-

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

metoden lämnas för fastställelse ska den systemansvariga stamnätsinnehavaren höra berörda nätanvändare och parter på elmarknaden. Den fastställda kalkylmetoden ska publiceras.

Närmare bestämmelser om verifiering av den efterfrågeflexibilitet en slutförbrukare självständigt tillhandahåller och om beaktande av efterfrågeflexibiliteten i balansavräkningen får utfärdas genom förordning av statsrådet. Bestämmelserna kan gälla

- 1) hur den aktiverade efterfrågeflexibilitetens volym ska verifieras,
- 2) hur baslinjen eller baslinjerna ska fastställas,
- 3) hur efterfrågeflexibiliteten ska beaktas i balansavräkningen,
- 4) korrigerings av elbalanser,
- 5) betalning av ekonomisk ersättning.

67 §

67 §

Leveransskyldighet

Leveransskyldighet

En leveransskyldig detaljförsäljare ska ha offentliga elförsäljningsvillkor och elförsäljningspriser samt grunder för hur de bestäms för de slutförbrukare som omfattas av leveransskyldigheten. I dem får inte ingå oskäliga villkor eller sådana villkor som begränsar konkurrensen inom elhandeln. Försäljningsvillkor som riktas till konsumenter ska *dessutom* meddelas på ett klart och lättbegripligt språk och får inte omfatta sådana hinder för konsumenternas utövande av sina rättigheter som inte följer direkt av avtal.

Energimarknadsverket kan bestämma att en detaljförsäljare som avses i denna paragraf ska leverera el till de slutförbrukare som omfattas av leveransskyldigheten på de villkor som anges i 2 mom.

68 §

Anmälan till Energimarknadsverket om detaljförsäljares försäljningsvillkor

En detaljförsäljare som har betydande marknadsinflytande ska till Energimarknadsverket

En leveransskyldig detaljförsäljare ska ha offentliga *detalj*försäljningsvillkor och *detalj*försäljningspriser eller grunder för hur priserna bestäms för de slutförbrukare som omfattas av leveransskyldigheten. I dem får inte ingå oskäliga eller diskriminerande villkor eller sådana villkor som begränsar konkurrensen inom elhandeln. *Detalj*handelspriserna eller grunderna för hur priserna bestäms ska meddelas på ett lättbegripligt och tydligt jämförbart sätt.

Energimyndigheten kan bestämma att en detaljförsäljare som avses i denna paragraf ska leverera el till de slutförbrukare som omfattas av leveransskyldigheten på de villkor som anges i 2 mom.

68 §

En leveransskyldig detaljförsäljares anmälningar till *Energimyndigheten*

En detaljförsäljare som har betydande marknadsinflytande ska till *Energimyndigheten* ge

Gällande lydelse

ge in de detaljförsäljningsvillkor och detaljförsäljningspriser som avses i 67 § 2 mom. samt grunderna för hur de bestäms innan de införs.

En detaljförsäljare ska underrätta Energimarknadsverket eller den sammanslutning som Energimarknadsverket utsett om de detaljförsäljningsvillkor och detaljförsäljningspriser som gäller när detaljförsäljaren allmänt tillhandahåller el till konsumenterna samt till andra slutförbrukare vars driftställe är utrustat med huvudsäkringar på högst 3 x 63 ampere eller till vars eldriftsställe högst 100 000 kilowattimmar el köps per år.

Energimarknadsverket får meddela närmare föreskrifter om vilka uppgifter om detaljförsäljningsvillkoren och detaljförsäljningspriserna samt grunderna för hur de bestäms ska ges in till verket, hur dessa uppgifter ska specificeras och hur uppgifterna ska lämnas.

Föreslagen lydelse

in de försäljningsvillkor och försäljningspriser eller grunder för hur priserna bestäms som avses i 67 § 2 mom. innan de införs.

Energimyndigheten får meddela närmare föreskrifter om vilka uppgifter om försäljningsvillkoren och försäljningspriserna eller grunderna för hur priserna bestäms som ska ges in till myndigheten, hur uppgifterna ska specificeras och hur de ska lämnas.

68 a §

Skyldighet för detaljförsäljare att erbjuda elleveransavtal med dynamiska priser

En detaljförsäljare som levererar el till mer än 200 000 slutförbrukare ska erbjuda elleveransavtal med dynamiska priser till slutförbrukare vars driftställe är anslutet till distributionsnätet och är utrustat med mätutrustning som uppfyller kraven på mätprecision för elleveransavtal med dynamisk prissättning. Inom distributionsnätsinnehavarens ansvarsområde ska en sådan detaljförsäljare som avses i 67 § dessutom erbjuda elleveransavtal med dynamiska priser till slutförbrukare vars driftställe är anslutet till det distributionsnätet och är utrustat med mätutrustning som uppfyller kraven på mätprecision för elleveransavtal med dynamiska priser.

69 §

Detaljförsljarens fakturor

El som levererats till slutförbrukaren ska faktureras enligt den faktiska förbrukningen minst fyra gånger om året. När det gäller annan än timmättningsapparat får fakturering ske utifrån slutförbrukarens mätaravläsning.

(upphävs)

Levererad el får emellertid faktureras enligt uppskattad förbrukning eller till ett fast belopp, om faktureringen grundar sig på slutförbrukarens mätaravläsning och denne inte har meddelat mätvärdena för faktureringsperioden i fråga eller om driftstället inte har försetts med mätapparat. Faktureringen får grunda sig på uppskattad förbrukning också i det fall att elförbrukningen inte kunnat mätas på grund av fel i mätapparaturen eller att mätuppgifterna inte varit tillgängliga på grund av störningar i dataöverföringen från fjärravläsningsapparaturen.

En detaljförsäljare ska i sin faktura ge slutförbrukaren en specifikation över hur elpriset bildats samt information om avtalets giltighetstid. Uppgifterna om och uppskattningarna av priset på el ska lämnas till slutförbrukarna i rätt tid och i en lättbegriplig form. Med fakturan ska det lämnas uppgifter om slutförbrukarens faktiska förbrukning och prisuppgifter och en jämförelse med förbrukningen under samma period det föregående året ska vara möjlig utifrån de uppgifter som lämnats. I fakturor som sänds till konsumenter ska detaljförsäljaren ge uppgifter om hur konsumenterna kan göra reklamationer samt uppgifter om de mekanismer för tvistlösning som konsumenterna har tillgång till. Energimyndigheten får meddela närmare föreskrifter om vilka uppgifter fakturan ska innehålla och på vilket sätt uppgifterna ska presenteras i fakturan.

Detaljförsljaren ska sända konsumenten en slutfaktura inom sex veckor från det att elleveransen till konsumenten har avslutats.

De fakturor samt prisuppgifter och uppgifter om förbrukningen som avses i denna paragraf ska lämnas till slutförbrukaren på ett adekvat sätt och avgiftsfritt. Fakturor på och uppgifter om förbrukningen ska sändas till slutförbrukaren på elektronisk väg, om denne önskar det.

69 a §

Betalningssätt för detaljförsäljarens fakturor

Detaljförsljaren ska erbjuda konsumenterna alternativa sätt att betala elräkningar. De alternativa som erbjuds får inte vara förenade med *(upphävs)*

Gällande lydelse

ogrundade villkor eller villkor som diskriminerar någon kundgrupp. I villkoren för betalningssätten får hänsyn tas till skäliga skillnader i de kostnader som detaljförsäljaren orsakas av att erbjuda olika betalningssätt. Om detaljförsäljaren erbjuder konsumenterna ett förhandsbetalningssystem, ska systemet i tillräcklig grad återspegla konsumentens uppskattade sannolika årliga elförbrukning.

Föreslagen lydelse

10 a kap.

Aggregering

72 a §

Ersättning av kostnader för efterfrågefleksibilitet som en oberoende aggregator aktiverar

En oberoende aggregator ska ersätta de kostnader slutförbrukarens öppna leverantör eller dennes balansansvariga orsakats under aktivering av efterfrågefleksibilitet som den oberoende aggregatorn genomfört på dagen före- och intradagsmarknaden eller balanseringsmarknaden. Ersättningen kan också beakta den nytta oberoende aggregatorer medför för andra parter på elmarknaden. Ersättningen för nyttan får dock inte överstiga de kostnader kundens öppna leverantör eller den balansansvariga orsakats under den efterfrågefleksibilitet den oberoende aggregatorn aktiverat. Den balansavvikelse som orsakats av aktiveringen av efterfrågefleksibiliteten ska dessutom korrigeras i kundens öppna leverantörs eller balansansvarigas elbalans.

Den systemansvariga stamnätsinnehavaren ska bestämma kalkylmetoden för den ersättning som avses i 1 mom. Kalkylmetoden ska baseras på energieffekten av de aggregerings-tjänster den oberoende aggregatorn tillhandahåller för kundens öppna leverantörs eller balansansvarigas elbalans samt på referenspriset, som kan variera enligt marknadsplats. Kalkylmetoden ska vara jämlik och icke-diskriminerande med avseende på parterna på elmarknaden, och den får inte förhindra att efterfrågefleksibilitet som en oberoende aggregator tillhandahåller deltar på en elmarknad som avses i 1 mom.

Det föreskrivs om fastställandet av den kalkylmetod som avses i 1 mom. i lagen om tillsyn över el- och naturgasmarknaden. Innan kalkylmetoden lämnas för fastställelse ska den systemansvariga stamnätsinnehavaren höra berörda nätanvändare och parter på elmarknaden. Den fastställda kalkylmetoden ska publiceras.

Närmare bestämmelser om verifiering av den efterfrågefleksibilitet en oberoende aggregator tillhandahåller, beaktande av efterfrågefleksibiliteten i balansavräkningen och betalning av ekonomisk ersättning som berör efterfrågefleksibilitet får utfärdas genom förordning av statsrådet. Bestämmelserna kan gälla

- 1) hur den aktiverade efterfrågefleksibilitets volym ska verifieras,
- 2) hur baslinjen eller baslinjerna ska fastställas,
- 3) hur efterfrågefleksibiliteten ska beaktas i balansavräkningen,
- 4) korrigerings av elbalanser,
- 5) betalning av ekonomisk ersättning.

72 b §

Skyldigheter i fråga om aggregeringsavtal

Slutandet av aggregeringsavtal för en slutförbrukare förutsätter inte samtycke av slutförbrukarens nätinnehavare eller elleverantör.

Elleverantören får inte tillämpa sådana ogrundade eller diskriminerande villkor eller avgifter för slutförbrukare, som begränsar möjligheten att sluta aggregeringsavtal med en oberoende aggregator.

74 a §

Byte av elleverantör och oberoende aggregator

Nätinnehavare, elleverantörer och oberoende aggregatorer ska utan dröjsmål fullgöra de åtgärder de ansvarar för enligt marknadsprocessen för byte av elleverantör eller oberoende aggregator när en kund i enlighet med avtalsvillkoren begär byte av elleverantör eller oberoende aggregator. Närmare bestämmelser

Gällande lydelse

75 e §

Slutförbrukarens och elproducentens rätt att utnyttja uppgifter om sig själv

Nätinnehavaren ska ge slutförbrukaren och elproducenten eller en aktör som dessa utsett en kopia av de mät- och förbrukningsuppgifter som gäller slutförbrukarens eller elproducentens egen elförbrukning och elproduktion och som nätinnehavaren samlat från mätapparaturen vid eldriftsstället. Uppgifterna ska lämnas per eldriftsställe eller per mätning i maskinläsbart standardformat som lätt kan bearbetas. *Energimyndigheten får meddela närmare föreskrifter om uppgifternas form och det förfarande som ska iakttagas när uppgifter lämnas ut.*

Elföretaget ska till en slutförbrukare som är företagets kund eller till en aktör som denne har utsett lämna uppgifter om slutförbrukarens elavtal och sådana andra uppgifter om slutförbrukaren som behövs för byte av elleverantör.

Detaljförsäljare och distributionsnätinnehavare kan ange enheten för centraliserat informationsutbyte inom elhandeln som den som lämnar ut uppgifter enligt 1 och 2 mom. *Uppgifterna ska lämnas till slutförbrukaren utan separerat ersättning.*

Föreslagen lydelse

om marknadsprocessen för byte av elleverantör och oberoende aggregator samt för de frister som ska iakttagas i den får utfärdas genom förordning av statsrådet.

75 e §

Slutförbrukarens och elproducentens rätt att utnyttja uppgifter om sig själv

Nätinnehavaren ska till slutförbrukare och elproducenter eller till en aktör de har utsett lämna en kopia av de mät- och förbrukningsuppgifter avseende slutförbrukarens eller elproducentens egen elförbrukning och elproduktion, som nätinnehavaren samlat in med mätutrustningen på driftsstället. *Till en slutförbrukare hos vilken fjärravläsningsapparat installerats eller en aktör denne har utsett ska dessutom på slutförbrukarens begäran lämnas uppgifter som beskriver dennes tidigare elförbrukning under olika tidsperioder och som möjliggör en detaljerad granskning av slutförbrukarens elförbrukning.* Uppgifterna ska lämnas i maskinläsbart standardformat som lätt kan redigeras, per driftsställe eller per mätning.

Elföretaget ska till en slutförbrukare som är företagets kund eller till en aktör denne har utsett lämna uppgifter om slutförbrukarens elavtal och sådana andra uppgifter om slutförbrukaren *som slutförbrukaren behöver* för byte av elleverantör *eller aggregator, efterfrågefleksibilitet eller andra tjänster hos elföretag.*

En elleverantör och en oberoende aggregator ska på slutförbrukarens begäran lämna en slutförbrukare som är deras kund eller en aktör denne har utsett en kopia av uppgifter om den efterfrågefleksibilitet elleverantörens eller den oberoende aggregatorn genomfört med kundlasterna.

De uppgifter som avses i 1–3 mom. ska lämnas till slutförbrukaren utan särskild ersättning. Detaljförsäljare och distributionsnätinnehavare kan ange enheten för centraliserat informationsutbyte inom elhandeln som den som lämnar ut uppgifter enligt 1 och 2 mom.

I fråga om de uppgifter som avses i 1–3 mom. får Energimyndigheten meddela närmare bestämmelser om

1) i vilken form uppgifterna ska lämnas,

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

2) *specificeringen av uppgifter som avser tidigare elförbrukning och genomförd efterfrågeflexibilitet,*

3) *förfarandet när uppgifter lämnas.*

V AVDELNINGEN

V AVDELNINGEN

ELAVTAL

ELAVTAL

84 §

84 §

Kapitlets tillämpningsområde och definitioner

Kapitlets tillämpningsområde och definitioner

Bestämmelserna i detta kapitel tillämpas på anslutningsavtal, elnätsavtal och elförsäljningsavtal. På elnätsavtal och elförsäljningsavtal tillämpas bestämmelserna emellertid endast om en slutförbrukare som är part i avtalet köper el av en detaljförsäljare huvudsakligen för eget bruk. Bestämmelserna i detta kapitel om detaljförsäljare tillämpas också på en elleverantör som levererar el till slutförbrukarna via ett internt elnät i en fastighet eller i en motsvarande fastighetsgrupp.

Bestämmelserna i detta kapitel tillämpas på anslutningsavtal, elnätsavtal, elförsäljningsavtal, *avtal med dynamiska elpriser och aggregatorersavtal*. På elnätsavtal och elförsäljningsavtal tillämpas bestämmelserna emellertid endast om en slutförbrukare som är part i avtalet köper el av en detaljförsäljare huvudsakligen för eget bruk. Bestämmelserna i detta kapitel om detaljförsäljare tillämpas också på en elleverantör som levererar el till slutförbrukarna via ett internt elnät i en fastighet eller i en motsvarande fastighetsgrupp. *På avtal med dynamiska priser samt aggregatorersavtal och aggregatorer tillämpas vad som i detta kapitel föreskrivs om elförsäljningsavtal eller detaljförsäljare, om inte något annat föreskrivs.*

I detta kapitel avses med

1) *anslutningsavtal* ett avtal mellan distributionsnätinnehavaren och ägaren eller innehavaren av ett eldriftsställe (*abonment*) om att eldriftsstället ska anslutas till ett distributionsnät med en nominell spänning på högst 20 kilovolt; om anslutningsavtalet överförs på någon annan, tillämpas bestämmelserna om abonnenter på denna mottagare,

2) *elnätsavtal* ett avtal mellan distributionsnätinnehavaren och en slutförbrukare som gäller eldistribution via distributionsnätet och annan nättjänst i anslutning till detta,

3) *elförsäljningsavtal* ett avtal mellan en detaljförsäljare och en slutförbrukare om elleverans till slutförbrukaren.

I detta kapitel avses med

1) *anslutningsavtal* ett avtal mellan distributionsnätinnehavaren och ägaren eller innehavaren av ett eldriftsställe (*abonment*) om att eldriftsstället ska anslutas till ett distributionsnät med en nominell spänning på högst 20 kilovolt; om anslutningsavtalet överförs på någon annan, tillämpas bestämmelserna om abonnenter på denna mottagare.

2) *elnätsavtal* ett avtal mellan distributionsnätinnehavaren och en slutförbrukare som gäller eldistribution via distributionsnätet och annan nättjänst i anslutning till detta.

3) *elförsäljningsavtal* ett avtal mellan en detaljförsäljare och en slutförbrukare om elleverans till slutförbrukaren.

4) *aggregatorersavtal* ett avtal mellan en aggregator och en slutförbrukare om utnyttjande av eldriftsställets efterfrågeflexibilitet genom aggregering.

Gällande lydelse

86 §

Upplysningar som ska lämnas innan avtal ingås

Distributionsnätinnehavaren ska innan ett anslutningsavtal ingås lämna en abonnent och innan elnätsavtal ingås en slutförbrukare upplysningar om de centrala villkor som ska tillämpas på avtalet och om tillbudsstående alternativ som gäller innehållet i avtalet, såsom alternativ i fråga om prissättningen. En detaljförsäljare ska innan ett elförsäljningsavtal ingås lämna slutförbrukaren motsvarande upplysningar.

Abbonnten och slutförbrukaren ska ges åtminstone följande uppgifter:

- 1) tjänsteleverantörens namn och kontaktuppgifter,
- 2) de prestationer eller tjänster som tillhandahålls, deras art och, om det är fråga om ett anslutningsavtal, tidpunkten för anslutningen,
- 3) eventuella underhållstjänster i anslutning till prestationer eller tjänster enligt avtalet,
- 4) metoderna för att abonnenten eller slutförbrukaren ska få information om de avgifter som ska tillämpas på avtalet eller underhållstjänster i anknytning till det,
- 5) avtalets giltighetstid och villkoren för förnyelse och avslutande av avtalet,
- 6) de ersättningar och andra gottgörelser som ska tillämpas om prestationens eller tjänstens kvalitet inte motsvarar det som avtalats,
- 7) det besvär förfarande och förfarande för tvistlösning som står till förfogande och hur de inleds,
- 8) information om konsumenternas rättigheter, som anges på räkningarna eller på distributionsnätinnehavarens eller detaljförsäljarens webbsidor.

De uppgifter som avses i 2 mom. ska i överenskommen form skrivas in i avtalet eller bekräftelsen. Tillsammans med avtalet eller bekräftelsen ska konsumenten ges information

Föreslagen lydelse

86 §

Upplysningar som ska lämnas innan avtal ingås

Distributionsnätinnehavaren ska innan ett anslutningsavtal ingås lämna en abonnent och innan elnätsavtal ingås en slutförbrukare upplysningar om de centrala villkor som ska tillämpas på avtalet och om tillbudsstående alternativ som gäller innehållet i avtalet, såsom alternativ i fråga om prissättningen. En detaljförsäljare ska innan ett elförsäljningsavtal ingås och en aggregator innan ett aggregeringsavtal sluts lämna slutförbrukaren motsvarande upplysningar.

Abbonnten och slutförbrukaren ska ges åtminstone följande uppgifter:

- 1) tjänsteleverantörens namn och kontaktuppgifter,
- 2) de prestationer eller tjänster som tillhandahålls, deras art och, om det är fråga om ett anslutningsavtal, tidpunkten för anslutningen,
- 3) eventuella underhållstjänster i anslutning till prestationer eller tjänster enligt avtalet,
- 4) metoderna för att abonnenten eller slutförbrukaren ska få information om de avgifter som ska tillämpas på avtalet eller underhållstjänster i anknytning till det,
- 5) avtalets giltighetstid och villkoren för förnyelse och avslutande av avtalet,
- 6) de ersättningar och andra gottgörelser som ska tillämpas om prestationens eller tjänstens kvalitet inte motsvarar det som avtalats,
- 7) det besvär förfarande och förfarande för tvistlösning som står till förfogande och hur de inleds,
- 8) information om konsumenternas rättigheter, som anges på räkningarna eller på *elföretagets* webbsidor.

En detaljförsäljare som erbjuder ett elleveransavtal med dynamiska priser ska ge slutförbrukare uppgifter om möjligheterna, kostnaderna och riskerna med sådana avtal samt om vilka krav avtalet ställer på mätutrustningen.

De uppgifter som avses i 2 mom. ska i överenskommen form skrivas in i avtalet eller bekräftelsen. *I avtalet med slutförbrukaren eller i den bekräftelse som sänds till slutförbrukaren*

Gällande lydelse

om energiförbrukarens kontrollista enligt artikel 3.16 i elmarknadsdirektivet samt Energi-marknadsverkets webbadress där listan finns tillgänglig. Distributionsnätsinnehavaren och detaljförsäljaren ska på begäran ge konsumenten en kopia av kontrollistan.

87 §

Ingående av avtal

Föreslagen lydelse

ska dessutom synligt ingå ett kortfattat och enkelt formulerat sammandrag av de viktigaste avtalsvillkoren.

Avvikelser från denna paragraf får inte göras i fråga om avtal som berör slutförbrukare.

87 §

Ingående av avtal

För ingående av ett elleveransavtal med dynamiska priser förutsätts en uttrycklig viljeyttring från slutförbrukaren. En detaljförsäljare får inte hänvisa till ett villkor som inte grundar sig på slutförbrukarens uttryckliga viljeförklaring.

93 §

Ändring av avtalsvillkoren

93 §

Ändring av avtalsvillkoren

Distributionsnätsinnehavaren och detaljförsäljaren ska sända sin avtalspart ett meddelande om hur och från vilken tidpunkt priserna eller andra avtalsvillkor ändras och vad som ligger till grund för ändringen. I detaljförsäljarens meddelande ska det nämnas att slutförbrukaren har rätt att säga upp avtalet om slutförbrukaren inte godtar ändringen av avtalsvillkoren. För en konsument får ändringen av avtalsvillkoren träda i kraft tidigast en månad och för andra slutförbrukare tidigast två veckor efter att meddelandet sänts. Avvikelse från detta moment får inte göras till skada till slutförbrukaren.

102 §

Avbrott i eldistributionen av skäl som beror på detaljförsäljaren

Distributionsnätsinnehavaren får inte avbryta eldistributionen av ett skäl som beror på detaljförsäljaren innan distributionsnätsinne-

102 §

Avbrytande av eldistribution av skäl som beror på detaljförsäljaren

En distributionsnätsinnehavare får inte avbryta eldistributionen av ett skäl som beror på detaljförsäljaren innan distributionsnätsinne-

Gällande lydelse

havaren har meddelat slutförbrukaren att eldistributionen kommer att avbrytas och orsaken till detta. Distributionsnätsinnehavaren ska sörja för att el levereras till en konsument under minst tre veckor efter att meddelandet har sänts.

Distributionsnätsinnehavaren får inte avbryta elleveransen till en slutförbrukare som omfattas av leveransskyldigheten innan Energimarknadsverket med stöd av 67 § har utsett en ny detaljförsäljare.

En slutförbrukare ska ersätta distributionsnätsinnehavaren för de skäligen kostnader som orsakats av elleveransen *som avses i denna paragraf*. Om slutförbrukaren och distributionsnätsinnehavaren inte kommer överens om ersättningen, bestämmer Energimarknadsverket ersättningens storlek.

Föreslagen lydelse

havaren har meddelat slutförbrukaren att eldistributionen kommer att avbrytas och orsaken till detta. Distributionsnätsinnehavaren ska sörja för att el levereras till en *slutförbrukare som är ansluten till distributionsnätet* under minst tre veckor efter att *detaljförvärdjarens leverans har upphört och* meddelandet har sänts. *Om slutförbrukaren inte inom denna tid har ingått ett nytt elförvärdjningsavtal, ska distributionsnätsinnehavaren sörja för leveransen tills Energimyndigheten genom ett beslut har överfört ansvaret för slutförbrukarens elleverans till en i 67 § avsedd leveransskyldig detaljförvärdjare. På elleveransen tillämpas då de villkor som avses i 67 § 2 mom.*

Slutförbrukaren ska ersätta distributionsnätsinnehavaren för de skäligen kostnader som orsakats av elleveransen. Om slutförbrukaren och distributionsnätsinnehavaren inte kommer överens om ersättningen, bestämmer *Energimyndigheten* ersättningens storlek.

13 a kap.

Fakturering

105 a §

Tillämpningsområde

Bestämmelserna om fakturering i detta kapitel tillämpas på detaljförvärdjare, distributionsnätsinnehavare och aggregatorer som producerar tjänster enligt detta kapitel för slutförbrukare.

105 b §

Allmänna krav som gäller fakturering

Fakturor och faktureringsuppgifter till slutförbrukare ska vara exakta, lättbegripliga, tydliga, kortfattade och användarvänliga. Faktureringsuppgifterna ska framföras på ett sätt

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

som underlättar jämförelse för slutförbrukaren. Slutförbrukaren ska på begäran få en tydlig och lättbegriplig utredning över vad fakturan består av.

Slutförbrukaren ska få sin faktura och sina faktureringsuppgifter utan avgift.

Slutförbrukaren ska erbjudas möjlighet att få sin faktura och sina faktureringsuppgifter digitalt.

Om det i ett avtal mellan en slutförbrukare och ett elföretag kommits överens att en produktändring, prisändring eller rabatt ska inträda senare vid en viss tidpunkt, ska förändringen och tidpunkten när den träder i kraft anges i fakturan till slutförbrukaren.

105 c §

Faktureringsuppgifter

I slutförbrukarens faktura ska följande faktureringsuppgifter tydligt specificeras:

- 1) tjänsteleverantörens namn och kontaktuppgifter, telefonnummer och e-postadress,
- 2) det pris som ska betalas,
- 3) fakturans förfallodag,
- 4) antalet mätbara storheter eller, om faktureringen grundar sig på aggregerade storheter som bildas utifrån mätbara storheter, antalet sådana storheter, som ligger till grund för faktureringen under faktureringsperioden,
- 5) en specifikation av hur priset på prestationen eller tjänsten bildas,
- 6) prestationens eller tjänstens namn,
- 7) slutförbrukarens eldriftsställes nummer,
- 8) avtalets giltighetstid.

I slutförbrukarens faktura ska specificeras andelen för leverans av elenergi, nätavgiftens andel samt andelen för skatter, avgifter av skattenatur och andra avgifter. I specifikationerna ska de gemensamma definitioner tillämpas som fastställs i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2016/1952 om europeisk statistik om naturgas- och elpriser och om upphävande av direktiv 2008/92/EG.

105 d §

Jämförelseuppgifter om elförbrukning

När fakturan till en slutförbrukare baseras på verklig elförbrukning eller på fjärravläsning som ett elföretag utför ska slutförbrukaren i fakturan eller i en bilaga till den delges följande uppgifter:

1) en jämförelse i grafisk form av slutanvändarens elförbrukning under faktureringsperioden och under motsvarande period året innan,

2) en jämförelse med en genomsnittlig slutförbrukare i motsvarande kategori av slutförbrukare,

3) kontaktuppgifter, inklusive webbadress, till en energirådgivning där slutförbrukaren kan få information om åtgärder för att förbättra energieffektiviteten hos anordningar som förbrukar energi.

De uppgifter som avses i 1 mom. får också göras tillgängliga för slutförbrukaren på en webbplats. I slutförbrukarens faktura ska det då ges anvisningar för hur slutförbrukaren får tillgång till jämförelseuppgifterna.

Detaljförsäljare och distributionsnätinnehavare kan ange enheten för centraliserat informationsutbyte inom elhandeln som den som lämnar ut uppgifter enligt 1 mom. 1 och 2 punkten.

105 e §

Andra uppgifter som ska ges i fakturan

Utöver faktureringsuppgifterna ska slutförbrukaren i fakturan ges uppgifter om

1) de tvistlösningsförfaranden som står till buds för slutförbrukaren samt tvistlösningsorganens kontaktuppgifter,

2) slutförbrukarens möjlighet i samband med avtalet att byta detaljförsäljare och konsekvenserna av detta,

3) den webbplats enligt lagen om ett jämförelseverktyg för elleveransavtal (/) med hjälp av vilken slutförbrukare kan jämföra de elleveransavtal detaljförsäljare tillhandahåller,

4) de centraliserade serviceställen där behövliga uppgifter om slutförbrukares rättigheter, gällande lagstiftning och tillgängliga tvistlösningsförfaranden står till buds för slutförbrukare.

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

De uppgifter som avses i 1 mom. 3 och 4 punkten får också göras tillgängliga för slutförbrukaren på en webbplats. I slutförbrukarens faktura ska det då ges anvisningar för hur slutförbrukaren får tillgång till jämförelseuppgifterna.

105 f §

Befullmäktigande för Energimyndigheten att utfärda normer

Energimyndigheten får meddela närmare föreskrifter som kompletterar 105 c–105 e § om den information som ska ingå i de fakturerings- och jämförelseuppgifter samt andra uppgifter som ska lämnas och på vilket sätt uppgifterna ska presenteras.

105 g §

Ordnanget av detaljförsäljares och distributionsnätinnehavares fakturering

En detaljförsäljares elleverans och distributionstjänst till en slutförbrukare ska faktureras enligt den verkliga uppmätta mängden minst fyra gånger per år. I fråga om annan än fjärravläsningsapparat får faktureringen baseras på slutförbrukarens mätaravläsning.

Faktureringen för det el en detaljförsäljare levererar till en slutförbrukare och för distributionstjänsten till slutförbrukaren får grunda sig på jämnstora betalningsrater enligt slutförbrukarens uppskattade sannolika årliga elförbrukning, om detta avtalats med slutförbrukaren. Den el eller distributionstjänst som levereras ska då faktureras minst fyra gånger per år så att den sammanlagda årliga faktureringen grundar sig på den verkliga uppmätta mängden.

Faktureringen får baseras på en uppskattning av den mätbara storhet som ligger till grund för faktureringen eller på ett fast belopp, om faktureringen grundar sig på slutförbrukarens mätaravläsning och denne inte har meddelat mätvärdena för faktureringsperioden i fråga eller om driftstället inte har försetts med mätapparat. Faktureringen får grunda sig på uppskattad förbrukning också i det fall att

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

elförbrukningen inte kunnat mätas på grund av fel i mätapparaturen eller att mätuppgifterna inte varit tillgängliga på grund av störningar i dataöverföringen från fjärravläsningsapparaturen.

Detaljförsäljaren ska lämna slutförbrukaren en sluträkning inom sex veckor från att elleveransen till slutförbrukaren har upphört.

105 h §

Betalningssätt för fakturor

En detaljförsäljare och en distributionsnät-innehavare ska erbjuda slutförbrukarna olika betalningssätt för betalning av fakturor samt flexibla arrangemang för själva betalningen av fakturorna. De alternativ som erbjuds får inte vara förenade med ogrundade villkor eller villkor som diskriminerar någon kundgrupp. I villkoren för betalningssätten får hänsyn tas till skäliga skillnader i de kostnader som distributionsnätinnehavaren orsakas av att erbjuda olika betalningssätt.

Detaljförsäljaren får kräva förhandsbetalning av en konsument endast av synnerligen vägande skäl som har samband med konsumenten själv. En detaljförsäljare får inte erbjuda en konsument ett förhandsbetalningssystem som ogrundat eller på ett sätt som diskriminerar vissa kundkategorier försätter de konsumenter som ingår i förhandsbetalningssystemet i en oförmånlig ställning. Förhandsbetalningssystemet ska i tillräcklig mån återspegla konsumentens uppskattade årliga elförbrukning.

114 §

Ändringssökande

Bestämmelser om sökande av ändring i Energimyndighetens beslut som gäller efterlevnaden av denna lag eller bestämmelser som utfärdats med stöd av den eller av beslut som Energimyndigheten meddelat med stöd av denna lag finns i lagen om tillsyn över el- och naturgasmarknaden.

Ändring i beslut som Energimyndigheten har meddelat med stöd av 26 a, 28, 31, 52, 55, 65,

114 §

Ändringssökande

Bestämmelser om sökande av ändring i Energimyndighetens beslut som gäller efterlevnaden av denna lag eller bestämmelser som utfärdats med stöd av den eller av beslut som Energimyndigheten meddelat med stöd av denna lag finns i lagen om tillsyn över el- och naturgasmarknaden.

Ändring i beslut som Energimyndigheten har meddelat med stöd av 23 a, 26 a, 28, 29 b, 31,

Gällande lydelse

67, 83, 102 och 119 § och ministeriet med stöd av 63 § samt i Energimyndighetens beslut om att avvisa ett ärende som avses i ovannämnda paragrafer får sökas genom besvär hos marknadsdomstolen på det sätt som föreskrivs i förvaltningsprocesslagen (586/1996). Bestämmelser om behandlingen av ärenden vid marknadsdomstolen finns i lagen om rättegång i marknadsdomstolen (100/2013).

Ändring i andra beslut som Energimyndigheten har meddelat med stöd av denna lag än sådana som avses i denna paragraf får sökas genom besvär hos förvaltningsdomstolen på det sätt som föreskrivs i förvaltningsprocesslagen.

Ändring i beslut som ministeriet har meddelat med stöd av 14 § samt i beslut av förvaltningsdomstolen eller marknadsdomstolen får sökas genom besvär hos högsta förvaltningsdomstolen på det sätt som anges i lagen om rättegång i förvaltningsärenden (808/2019). Marknadsdomstolens beslut ska trots besvär iakttagas, om inte högsta förvaltningsdomstolen bestämmer något annat. Energimyndigheten har rätt att genom besvär söka ändring i ett sådant beslut av fullföljdsdomstolen genom vilket fullföljdsdomstolen har upphävt eller ändrat myndighetens beslut.

115 §

Verkställbarhet av Energimarknadsverkets beslut

Beslut av Energimarknadsverket enligt 114 § 2 mom. ska följas även om det överklagats, om inte verket bestämmer något annat genom sitt beslut. Fullföljdsdomstolen har dessutom rätt att meddela föreskrifter om verkställigheten av beslut enligt vad som bestäms i förvaltningsprocesslagen.

Föreslagen lydelse

52, 52 a, 55, 65, 67, 83 och 102 § samt i Energimyndighetens beslut om att avvisa ett ärende som avses i de paragraferna får sökas genom besvär hos marknadsdomstolen. Bestämmelser om marknadsdomstolens behandling av ärendet finns i lagen om rättegång i marknadsdomstolen (100/2013).

Ändring i andra beslut som Energimyndigheten har meddelat med stöd av denna lag än sådana som avses i denna paragraf får sökas genom besvär hos förvaltningsdomstolen.

Ändring i beslut som ministeriet har meddelat med stöd av 14 § samt i beslut av marknadsdomstolen får sökas genom besvär hos högsta förvaltningsdomstolen. Marknadsdomstolens beslut ska trots besvär iakttagas, om inte högsta förvaltningsdomstolen bestämmer något annat.

På sökande av ändring i förvaltningsdomstol tillämpas i övrigt lagen om rättegång i förvaltningsärenden (808/2019).

115 §

Verkställbarhet av **Energimyndighetens** beslut

Beslut av *Energimyndigheten* enligt 114 § 2 mom. ska iakttagas även om det överklagats, om inte *Energimyndigheten* eller *förvaltningsdomstolen* bestämmer något annat.

*Denna lag träder i kraft den 20 .
Lagens 105 a–105 f § träder dock i kraft först den 1 juni 2024. Innan de paragraferna trätt i*

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

kraft tillämpas de 57, 57 a, 69 och 69 a § som gäller vid denna lags ikraftträdande.

Lagens 29 b § 4 mom. tillämpas inte på den sedvanliga avskrivningstiden för sådana ackumulatoranläggningar hos en stamnätsinnehavare för vilka det slutliga investeringsbeslutet har fattats före den 1 januari 2024, och inte heller på den sedvanliga avskrivningstiden för sådana ackumulatoranläggningar hos en distributionsnätsinnehavare för vilka det slutliga investeringsbeslutet har fattats före den 4 juli 2019. Den ackumulatoranläggning som avses i detta moment ska dessutom uppfylla följande krav:

1) ackumulatoranläggningen ansluts eller har anslutits till elnätet senast inom två år från den frist som nämns ovan,

2) ackumulatoranläggningen har integrerats i nätinnehavarens elnät,

3) ackumulatoranläggningen används utslutande för att utan dröjsmål reaktivt återställa elnätets driftssäkerhet till följd av ett fel i nätet, om en sådan återställande åtgärd inleds omedelbart och upphör när en ändring i den normala körordningen kan lösa problemet,

4) ackumulatoranläggningen används inte för anskaffning eller leverans av el på elmarknaden eller för balansering.

Från och med den 1 januari 2026 får tiden för att genomföra den tekniska processen för byte av elleverantör enligt 74 a § inte överskrida 24 timmar.

Lagens 87 § 4 mom. tillämpas inte på avtal med dynamiska elpriser som ingåtts före lagens ikraftträdande.

3.

Lag

om ändring av lagen om tillsyn över el- och naturgasmarknaden

I enlighet med riksdagens beslut upphävs i lagen om tillsyn över el- och naturgasmarknaden (590/2013) 37 §, sådant det lyder i lag 589/2017 och 848/2019,

ändras 3 §, rubriken för 2 kap., 6 § 3 och 21 punkten, 8, 29, 36 och 38 §, av dem 6 § 3 och 21 punkten sådana de lyder i lag 1432/2014 samt 36 § sådan den lyder i lag 589/2017, samt fogas till 2 §, sådan den lyder i lag 633/2020, en ny 3 a punkt, till 6 §, sådan den lyder i lag 1432/2014 och 589/2017, nya 4 a, 4 b, 17 a och 22–24 punkter, till lagen nya 6 a–6 c och 8 a §, till 10 § 1 mom., sådan den lyder i lag 109/2019 och 328/2020, nya 6 a och 6 b punkter samt till lagen en ny 12 a §, som följer:

Gällande lydelse

2

Tillämpningsområde

Denna lag tillämpas på skötseln av de uppgifter som Energimyndigheten har enligt

3 §

Definitioner

I denna lag avses med

1) *säkerhet* såväl säkerhet vid elleverans och elanskaffning och leveranssäkerhet i fråga om naturgas samt teknisk säkerhet,

2) *förnybara energikällor* vindkraft, sole-
nergi, jordvärme, våg- och tidvattenenergi, vattenkraft, biomassa, deponigas, gas från avloppsreningsanläggningar och biogaser,

3) *distribuerad produktion* kraftverk som är anslutna till distributionssystem,

4) *icke-hushållskund* fysisk eller juridisk person, som köper el eller naturgas som inte är avsedd för egen hushållsförbrukning, elgrossister och elproducenter,

5) *vertikalt integrerat företag* ett el- eller naturgasföretag eller en grupp av el- eller naturgasföretag där samma person eller samma personer direkt eller indirekt har rätt att utöva bestämmande inflytande och där det berörda företaget eller den berörda företagsgruppen bedriver verksamhet inom minst ett av områdena överföring eller distribution och minst ett av områdena produktion eller leverans av el eller bedriver verksamhet inom minst ett av områdena överföring, distribution, kondensering eller lagring av naturgas och minst ett av områdena produktion eller leverans av naturgas.

Föreslagen lydelse

2 §

Tillämpningsområde

Denna lag tillämpas på skötseln av de uppgifter som Energimyndigheten har enligt

3 a) *lagen om ett jämförelseverktyg för elleveransavtal* (/),

3 §

Definitioner

I denna lag avses med

1) *säkerhet* såväl säkerhet vid elleverans och elanskaffning som leveranssäkerhet i fråga om naturgas samt teknisk säkerhet,

2) *förnybara energikällor* vindkraft och sole-
nergi samt *geotermisk energi, miljöenergi, tidvatten- och vågenergi och annan havsenergi*, vattenkraft samt biomassa, deponigas, gas från avloppsreningsanläggningar och biogas,

3) *distribuerad produktion* kraftverk som är anslutna till *distributionsnät*,

4) *icke-hushållskund* fysisk eller juridisk person, som köper el eller naturgas som inte är avsedd för egen hushållsförbrukning, elgrossister och elproducenter,

5) *vertikalt integrerat företag* ett el- eller naturgasföretag eller en grupp av el- eller naturgasföretag där samma person eller samma personer direkt eller indirekt har rätt att utöva bestämmande inflytande och där det berörda företaget eller den berörda företagsgruppen bedriver verksamhet inom minst ett av områdena överföring eller distribution och minst ett av områdena produktion eller leverans av el eller bedriver verksamhet inom minst ett av områdena överföring, distribution, kondensering eller lagring av naturgas och minst ett av områdena produktion eller leverans av naturgas,

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

6) **medborgarenergigemenskap** en juridisk person,

a) som grundar sig på frivilligt och öppet deltagande och i vilken det faktiska bestämmande inflytandet utövas av medlemmar eller aktieägare som är fysiska personer, lokala myndigheter, kommuner eller små företag,

b) som har som främsta mål att ge sina medlemmar eller delägare eller det närområde där den är verksam miljömässiga, ekonomiska eller sociala samhällsfördelar, snarare än att generera ekonomisk vinst,

c) som kan bedriva produktion av el från förnybara energikällor eller annan elproduktion eller leverans, förbrukning, aggregering eller lagring av el, energieffektivitetstjänster eller laddningstjänster för elfordon, eller som kan erbjuda andra energitjänster till sina medlemmar eller delägare,

7) **litet företag** ett företag som i sin tjänst har mindre än 50 arbetstagare och vars årsomsättning och/eller balansomslutning är högst 10 miljoner euro,

8) **uppsägningsavgift** för avtal en avgift eller ett vite som en elleverantör eller en part på elmarknaden som bedriver aggregering kan ta ut hos sina kunder för uppsägning av ett elleveransavtal eller tjänsteavtal.

Definitionerna i 3 § i elmarknadslagen och i kap. 3 § i naturgasmarknadslagen gäller också vid tillämpningen av denna lag.

De definitioner om vilka det föreskrivs i 3 § i elmarknadslagen och i 3 § i naturgasmarknadslagen gäller också vid tillämpningen av denna lag.

2 kap

2 kap.

Energimarknadsverkets uppgifter

Energimyndighetens uppgifter

6 §

6 §

Energimyndighetens uppgifter som nationell energitillsynsmyndighet

Energimyndighetens uppgifter som nationell energitillsynsmyndighet

Energimyndigheten ska i egenskap av den nationella energitillsynsmyndighet som avses i Europeiska unionens lagstiftning om el- och naturgasbranschen i synnerhet

Energimyndigheten ska i egenskap av den nationella energitillsynsmyndighet som avses i Europeiska unionens lagstiftning om el- och naturgasbranschen i synnerhet

3) samarbeta i gränsöverskridande frågor med energitillsynsmyndigheterna i de andra

3) samarbeta i gränsöverskridande frågor med energitillsynsmyndigheterna i de andra EES-staterna och med byrån för samarbete

Gällande lydelse

EES-staterna och med byrån för samarbete mellan energitillsynsmyndigheter,

Föreslagen lydelse

mellan energitillsynsmyndigheter och för sin del i samarbete med andra nationella energitillsynsmyndigheter säkerställa att Entso för el och EU-enheten för systemansvariga för distributionssystem fullgör sina skyldigheter enligt unionsrätten,

4 a) i ett förfarande enligt denna lag för elnätsinnehavare fastställa anskaffningsvillkor för produkter och tjänster som är nödvändiga för en säker, tillförlitlig och effektiv drift av elnät,

4 b) säkerställa att stamnätsinnehavarna i enlighet med elhandelsförordningen ställer den maximala kapacitetsnivån hos sammanlänkningar till förfogande,

17 a) i samråd med tillsynsmyndigheterna i andra EES-stater övervaka bedömningarna av nationella, regionala och europeiska resursers tillräcklighet,

21) främja även deltagandet av efterfrågebaserade resurser i el- och naturgasmarknaden utöver utbudet.

21) främja även deltagandet av efterfrågebaserade resurser i el- och naturgasmarknaden utöver utbudet,

22) övervaka undanröjandet av otillbörliga hinder och begränsningar för utvecklingen av förbrukningen av egenproducerad el och medborgarenergigemenskaper,

23) övervaka utbudet av elleveransavtal med dynamiska priser och utvecklingen i fråga om dem samt avtalens effekter på slutförbrukarnas elfakturor och årligen publicera en berättelse om detta,

24) övervaka tillåtligheten i uppsägningsavgifter för elleverans- och aggregationsavtal.

6 a §

Energimyndighetens uppgifter som tvistlösningsmyndighet

Energimyndigheten utgör tvistlösningsmyndighet i enskilda

1) ärenden som en nätanvändare, en innehavare av en energilagringsanläggning eller en kund har fört till myndigheten för avgörande sedan en stamnätsinnehavare eller en distributionsnätinnehavare nekat tillgång till elnätet,

2) tvister mellan parter på elmarknaden som bedriver aggregering och andra parter på elmarknaden, inklusive ansvarsfrågor som gäller balansavvikelser i elbalansen.

6 b §

Energimyndighetens uppgifter med avseende på det regionala samordningscentrumet

Energimyndigheten ska i nära samråd med andra nationella tillsynsmyndigheter inom systemdriftsregionen

1) godkänna inrättandet av ett regionalt samordningscentrum och dess på samarbete baserade beslutsfattande i enlighet med artikel 35.1 i elhandelsförordningen,

2) godkänna kostnaderna för verksamheten vid det regionala samordningscentrumet,

3) säkerställa att det regionala samordningscentrumet förfogar över tillräckliga personala, tekniska och ekonomiska resurser för att utföra sina uppgifter på ett oberoende och opartiskt sätt,

4) se till att det regionala samordningscentrumet uppfyller sina skyldigheter enligt unionens lagstiftning och nationell lagstiftning.

Energimyndigheten ska dessutom i nära samråd med andra nationella tillsynsmyndigheter inom systemdriftsregionen

1) övervaka kvaliteten i det regionala samordningscentrumets verksamhet och årligen rapportera om den till byrån för samarbete mellan energitillsynsmyndigheter,

2) vid behov föreslå medlemsstater inom systemdriftsregionen att ge det regionala samordningscentrumet ytterligare uppgifter eller befogenheter.

Energimyndigheten har befogenhet att fatta beslut som berör skötseln av de uppgifter som avses i 1 och 2 mom. i samråd med de andra nationella tillsynsmyndigheterna inom systemdriftsregionen. Tillsynsmyndigheternas beslut ska fattas enhälligt. Om tillsynsmyndigheterna inte fattar ett enhälligt beslut i ett ärende som avses i 1 mom. 4 punkten, iakttas förfarandet enligt artikel 6 i förordningen om en byrå för samarbete. De beslut som grundar sig på 1 mom. förpliktar det regionala samordnings-

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

centrumet. De besluten verkställs av den nationella tillsynsmyndigheten i den medlemsstat där det regionala samordningscentrumets verksamhetsställe finns.

På sökande av ändring i ett beslut som avses i 1 mom. som de nationella tillsynsmyndigheterna har fattat i samråd tillämpas lagen i den medlemsstat där det regionala samordningscentrumets verksamhetsställe finns.

6 c §

Energimyndighetens uppgifter för att främja säker, tillförlitlig och effektiv drift av elnätet

Energimyndigheten får fastställa nödvändiga nationella standardiseringsprodukter för säker, tillförlitlig och effektiv drift av elnätet och tekniska krav för dem, om myndigheten bedömer att nationella standardiseringsprodukter gynnar utvecklingen av marknaden för nödvändiga produkter och tjänster för en säker, tillförlitlig och effektiv drift av elnätet. De nationella standardiseringsprodukterna och de tekniska kraven för dem ska bestämmas i ett öppet och inkluderande förfarande i samråd med nätinnehavarna samt berörda parter på elmarknaden och nätanvändare.

8 §

Energimarknadsverkets övervakning av leveranssäkerheten i fråga om el och naturgas

I samarbete med andra myndigheter ska Energimarknadsverket följa utvecklingen av balansen mellan utbudet av och efterfrågan på el och naturgas, el- och naturgasnätens kvalitet och nivån på underhållet av dem samt åtgärder för att täcka toppar i efterfrågan på el och naturgas och hantera brister i leveranserna från leverantörernas sida.

Energimarknadsverket ska vart annat år publicera en berättelse om leveranssäkerheten i fråga om el och varje år en berättelse om leveranssäkerheten i fråga om naturgas senast den

8 §

Energimyndighetens övervakning av leveranssäkerheten i fråga om el och naturgas

I samarbete med andra myndigheter ska Energimyndigheten övervaka utvecklingen av balansen mellan utbudet av och efterfrågan på el och naturgas och investeringarna i produktions- och lagringskapacitet i förhållande till leveranssäkerheten, el- och naturgasnätens kvalitet och nivån på underhållet av dem samt åtgärder för att täcka toppar i efterfrågan på el och naturgas och hantera brister i leveranserna från leverantörernas sida.

Energimyndigheten ska varje år senast den 31 juli publicera berättelser om leveranssäkerheten i fråga om el respektive naturgas och

Gällande lydelse

31 juli. Berättelsen ska lämnas till ministeriet och kommissionen.

Föreslagen lydelse

lämna dem till ministeriet. Berättelsen om leveranssäkerhet i fråga om naturgas ska också lämnas till kommissionen.

8 a §

Energimyndighetens övervakning av utvecklingen av smarta elnät

Energimyndigheten ska övervaka åtgärderna för utveckling av smarta elnät och hur åtgärderna främjar energieffektiviteten och integrationen av energi från förnybara källor i elsystemet. Energimyndigheten ska bedöma utvecklingen av nätet och investeringarna i nätet samt huruvida nätinnehavaren utnyttjar flexibilitet, energieffektivitet, energilagringssystem eller andra resurser som alternativ till en utvidgning av systemet.

Energimyndigheten ska vart annat år senast den 31 juli publicera en nationell rapport, i vilket rekommendationer vid behov framförs i fråga om utvecklingen av smarta elnät, och lämna den till ministeriet.

10 §

Villkor och metoder som fastställs av Energimyndigheten

Energimyndigheten ska genom ett beslut (beslut om fastställande) fastställa att en nätinnehavare, en systemansvarig stamnätsinnehavare och en systemansvarig överföringsnätinnehavare samt en innehavare av en behandlingsanläggning för kondenserad naturgas ska iaktta följande villkor för tjänsterna och metoder för prissättning av tjänsterna innan dessa införs:

10 §

Villkor och metoder som fastställs av Energimyndigheten

Energimyndigheten ska genom ett beslut (*beslut om fastställande*) fastställa att en nätinnehavare, en systemansvarig stamnätsinnehavare och en systemansvarig överföringsnätinnehavare samt en innehavare av en behandlingsanläggning för kondenserad naturgas ska iaktta följande villkor för tjänsterna och metoder för prissättning av tjänsterna innan dessa införs:

6 a) anskaffningsvillkoren för nödvändiga produkter och tjänster för en säker, tillförlitlig och effektiv drift av elnätsinnehavarens nät,

6 b) kalkylmetoden för fastställande av ersättning för kostnadseffekterna av den flexibilitet som aktiveras av en oberoende aggregator som agerar på elmarknaden,

12 a §

Publicering av beslut om fastställande

Energimyndigheten ska publicera de beslut om fastställande som avses i 10 och 11 §. I samband med ett beslut om fastställande ska detaljerade uppgifter publiceras om de i 10 § avsedda metoderna och kostnaderna för bestämmande av nätinnehavarens intäkter av nätverksamheten och de avgifter som ska tas ut för överförings- och distributionstjänsten.

Innan de i 10 § avsedda besluten om fastställande meddelas ska Energimyndigheten ordna ett offentligt hörande där de verksamhetsutövare beslutet om fastställande gäller, deras kunder och andra intressegrupper ges möjlighet att uttrycka sina åsikter om innehållet i besluten om fastställande samt om de metoder och villkor som anges i dem. Om det i Europeiska unionens lagstiftning som avses i 2 § föreskrivs att beslutet om fastställande ska föregås av ett offentligt hörande, tillämpas det förfarande som föreskrivs i Europeiska unionens lagstiftning på ordnandet av det offentliga hörandet.

29 §

29 §

Särskilda bestämmelser om hur Energimarknadsverket ska handlägga en begäran om utredning

Procedurer för tvistlösningsförfarande

Energimarknadsverket ska behandla en begäran om utredning som gäller nätinnehavare och innehavare av en lagringsanläggning för naturgas eller en behandlingsanläggning för kondenserad naturgas inom två månader från det att verket mottagit begäran. Energimarknadsverket kan förlänga tidsfristen för behandlingen med högst två månader, om behandlingen av begäran om utredning förutsätter att ytterligare uppgifter inhämtas. Efter detta kan behandlingstiden ytterligare förlängas, om den som begärt utredningen samtycker till detta.

Energimyndigheten ska behandla krav som berör tvistlösningsförfarande inom två månader från det att myndigheten mottagit begäran. Energimyndigheten kan förlänga fristen för behandlingen med högst två månader, om behandlingen av kravet förutsätter att ytterligare uppgifter inhämtas. Efter detta kan behandlingstiden ytterligare förlängas, om den som framställt kravet samtycker till detta.

Parterna i ett tvistlösningsförfarande har rätt att söka ändring i ett beslut som fattas i tvistlösningsförfarande.

36 §

36 §

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

Sökande av ändring i Energimyndighetens beslut

Sökande av ändring i Energimyndighetens beslut

Ändring i beslut som Energimyndigheten har meddelat med stöd av 3 och 4 kap. samt 25 a och 25 b §, i beslut som Energimyndigheten i egenskap av nationell energitillsynsmyndighet har meddelat med stöd av den unionslagstiftning som avses i 2 § och i Energimyndighetens beslut om att avvisa ett ärende som avses i de bestämmelser som nämns ovan får sökas genom besvär hos marknadsdomstolen *på det sätt som föreskrivs i förvaltningsprocesslagen (586/1996)*. Bestämmelser om behandlingen av ärenden vid marknadsdomstolen finns i lagen om rättegång i marknadsdomstolen.

Ändring i beslut som Energimyndigheten har meddelat med stöd av 6 a §, 3 och 4 kap. samt 25 a och 25 b §, i beslut som Energimyndigheten i egenskap av nationell energitillsynsmyndighet har meddelat med stöd av den unionslagstiftning som avses i 2 § och i Energimyndighetens beslut om att avvisa ett ärende som avses i de bestämmelser som nämns ovan får sökas genom besvär hos marknadsdomstolen. Bestämmelser om marknadsdomstolens behandling av ärendet finns i lagen om rättegång i marknadsdomstolen.

Andra beslut som Energimyndigheten har meddelat än sådana som avses i 1 mom. får överklagas genom besvär hos förvaltningsdomstolen *på det sätt som föreskrivs i förvaltningsprocesslagen*.

Ändring i andra beslut som Energimyndigheten har meddelat *med stöd av denna lag* än sådana som avses *i denna paragraf* får sökas genom besvär hos förvaltningsdomstolen.

Beslut av Energimyndigheten om att utföra granskningar eller ge handräckning får inte överklagas genom separata besvär.

Beslut av Energimyndigheten om att utföra granskningar eller ge handräckning får inte överklagas genom separata besvär.

Ändring i marknadsdomstolens beslut får sökas genom besvär hos högsta förvaltningsdomstolen. Marknadsdomstolen beslut med anledning av besvär över beslut som Energimyndigheten har meddelat med stöd av 6 a, 10, 11, 13 eller 14 § ska iakttas trots besvär, om inte högsta förvaltningsdomstolen bestämmer något annat.

På sökande av ändring i förvaltningsdomstol tillämpas i övrigt lagen om rättegång i förvaltningsärenden (808/2019).

37 §

Sökande av ändring i beslut av förvaltningsdomstolen eller marknadsdomstolen

Ändring i beslut som förvaltningsdomstolen eller marknadsdomstolen har meddelat med stöd av denna lag får sökas genom besvär hos högsta förvaltningsdomstolen på det sätt som föreskrivs i lagen om rättegång i förvaltningsärenden (808/2019). Marknadsdomstolens beslut med anledning av besvär som anförts i fråga om ett beslut som Energimyndigheten

(upphävs)

Gällande lydelse

meddelat med stöd av 10, 11, 13 eller 14 § ska iakttas trots besvär, om inte högsta förvaltningsdomstolen bestämmer något annat.

Energimyndigheten har rätt att genom besvär söka ändring i ett beslut som marknadsdomstolen har meddelat i fråga om Energimyndighetens framställning om påförande av påföljdsavgift eller genom vilket fullföljdsdomstolen har upphävt eller ändrat ett beslut av Energimyndigheten.

38 §

Verkställbarhet av Energimarknadsverkets beslut

Ett beslut som Energimarknadsverket har meddelat med stöd av denna lag ska följas även om det överklagats, om inte Energimarknadsverket bestämmer något annat i beslutet. Ett beslut som gäller återbetalning till en enskild kund av avgifter som tagits ut på felaktiga grunder eller ett beslut som gäller utdömande av vite får dock inte verkställas innan det har vunnit laga kraft. *Om inte något annat bestäms särskilt i denna lag, har fullföljdsdomstolen dessutom rätt att meddela föreskrifter om verkställigheten av beslut på det sätt som föreskrivs i förvaltningsprocesslagen.*

Föreslagen lydelse

38 §

*Verkställbarhet av **Energimyndighetens** beslut*

Ett beslut som *Energimyndigheten* har meddelat med stöd av denna lag ska iakttas även om det överklagats, om inte *Energimyndigheten eller förvaltningsdomstolen* bestämmer något annat. Ett beslut som gäller återbetalning till en enskild kund av avgifter som tagits ut på felaktiga grunder eller ett beslut som gäller utdömande av vite får dock inte verkställas innan det har vunnit laga kraft.

Denna lag träder i kraft den _____ 20__ .

4.

Lag

om ändring av 1 § i lagen om Energimyndigheten

I enlighet med riksdagens beslut fogas till 1 § 2 mom. i lagen om Energimyndigheten (870/2013), sådant det lyder delvis ändrat i lag 634/2020, 804/2020 och 606/2021, en ny 4 a punkt som följer:

Gällande lydelse

1 §

Uppgifter

Energimyndigheten sköter de uppgifter som myndigheten har enligt

Föreslagen lydelse

1 §

Uppgifter

Energimyndigheten sköter de uppgifter som myndigheten har enligt

4 a) lagen om ett jämförelseverktyg för elleveransavtal (/),

Denna lag träder i kraft den 20 .

5.

Lag

om ändring av 1 kap. 2 § i lagen om rättegång i marknadsdomstolen

I enlighet med riksdagens beslut fogas till 1 kap. 2 § 1 mom. i lagen om rättegång i marknadsdomstolen (100/2013), sådant det lyder delvis ändrat i lag 594/2013, 23/2014 och 1095/2017, en ny 3 b punkt som följer:

Gällande lydelse

1 kap

Allmänna bestämmelser

2 §

Konkurrens- och tillsynsärenden

Marknadsdomstolen handlägger som *konkurrens- och tillsynsärenden* de ärenden som hör till dess behörighet enligt

Föreslagen lydelse

1 kap.

Allmänna bestämmelser

2 §

Konkurrens- och tillsynsärenden

Marknadsdomstolen handlägger som *konkurrens- och tillsynsärenden* de ärenden som hör till dess behörighet enligt

3 b) lagen om ett jämförelseverktyg för elleveransavtal (/),

Denna lag träder i kraft den 20 .

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse
